

CVRIA

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Έκθεση Πεπραγμένων
2009

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2009

Σύνοψη των εργασιών του Δικαστηρίου, του Γενικού
Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Λουξεμβούργο 2010

www.curia.europa.eu

Δικαστήριο
2925 Luxembourg
Τηλ. +352 4303-1

Γενικό Δικαστήριο
2925 Luxembourg
Τηλ. +352 4303-1

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2925 Luxembourg
Τηλ. +352 4303-1

Το Δικαστήριο στο Internet: <http://www.curia.europa.eu>

Η Έκθεση Πεπραγμένων διατίθεται επίσης σε CD-ROM
από την Υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης
Τηλ. +352 4303-2035

Η σύνταξη περατώθηκε την 1η Ιανουαρίου 2010.

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή. Η αναπαραγωγή φωτογραφιών επιτρέπεται μόνο στο πλαίσιο της παρούσας εκδόσεως. Για οποιαδήποτε άλλη χρήση απαιτείται άδεια της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το διαδίκτυο μέσω του εξυπηρετητή Europa (<http://europa.eu>).

Δελτίο καταλογογράφησης υπάρχει στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2010

ISBN 978-92-829-0944-7

doi:10.2862/15960

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2010

Printed in Luxembourg

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟ ΧΛΩΡΙΟ (ECF)

Πίνακας περιεχομένων

Σελίδα

Πρόλογος Β. Σκουρή,	
Πρόεδρος του Δικαστηρίου	5

Κεφάλαιο I

Το Δικαστήριο

A — Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου κατά το 2009	9
B — Σύνθεση του Δικαστηρίου	59
1. Μέλη του Δικαστηρίου	61
2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου κατά το 2009	79
3. Σειρά πρωτοκόλλου	81
4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου	83
Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου	87

Κεφάλαιο II

Το Γενικό Δικαστήριο

A — Δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2009	119
B — Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου	159
1. Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	161
2. Μεταβολές στη σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2009	171
3. Σειρά πρωτοκόλλου	173
4. Πρώην μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	175
Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου	177

Κεφάλαιο III*Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης*

A — Δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2009	201
B — Σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	213
1. Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	215
2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2009	221
3. Σειρά πρωτοκόλλου	223
4. Πρώην μέλος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	225
Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	227

Κεφάλαιο IV*Συναντήσεις και επισκέψεις*

A — Επίσημες επισκέψεις και εκδηλώσεις στο Δικαστήριο, στο Γενικό Δικαστήριο και στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης	241
B — Εκπαιδευτικές επισκέψεις (2009)	243
Γ — Επίσημες συνεδριάσεις	247
Δ — Επισκέψεις ή συμμετοχή σε επίσημες εκδηλώσεις	249
 Συνοπτικό οργανόγραμμα	 254

Πρόλογος

Το τέλος του έτους που μόλις παρήλθε σηματοδεύτηκε από ένα γεγονός μείζονος σημασίας. Την 1η Δεκεμβρίου 2009 τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισσαβώνας μετά από μακρά και περίπλοκη διαδικασία κυρώσεώς της. Η Συνθήκη αυτή, σκοπός της οποίας είναι να καταστήσει αποτελεσματικότερους τους νομοθετικούς και διοικητικούς μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του αρχόμενου 21ου αιώνα, επιφέρει σημαντικές αλλαγές στους περισσότερους από τους τομείς δραστηριότητας του Δικαστηρίου. Ειδικότερα, πέραν των συνεπειών που απορρέουν από την αναγνώριση νομικής προσωπικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την εγκατάλειψη του συστήματος των τριών πυλώνων γύρω από τους οποίους διαρθρωνόταν, η Συνθήκη της Λισσαβώνας προβαίνει σε μεταρρύθμιση τόσο των αρμοδιοτήτων του Δικαστηρίου όσο και των διαδικασιών ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων που το συνθέτουν.

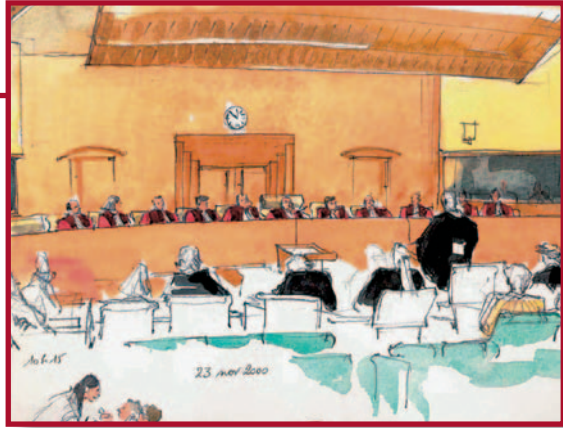
Κατά το 2009, επίσης, στο πλαίσιο της μερικής ανανεώσεως των μελών του Δικαστηρίου αποχώρησαν τέσσερα μέλη του. Κατά τους διορισμούς που έγιναν στο πλαίσιο της μερικής αυτής ανανεώσεως, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών έλαβαν και πάλι υπόψη τους την ανάγκη της έγκαιρης πραγματοποιήσεως αυτών των διορισμών και της διασφάλισης, στο μέτρο του δυνατού, της σταθερότητας του θεσμικού οργάνου, ώστε να μπορέσει αυτό απρόσκοπτα να συνεχίσει την εκπλήρωση της αποστολής του. Το Δικαστήριο θέλει να εκφράσει σχετικώς την ικανοποίησή του.

Τέλος, το έτος 2009 σηματοδεύτηκε επίσης από την απώλεια του γενικού εισαγγελέα Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer. Τη θλίψη για την απώλειά του συντηρεί το γεγονός ότι τελούν υπό διάσκεψη, αλλά και θα έλθουν προς διάσκεψη τους επόμενους μήνες, υποθέσεις επί των οποίων διατύπωσε τις προτάσεις του. Η μνήμη του μας συνοδεύει στο έργο μας.

Η παρούσα Έκθεση Πεπραγμένων παρέχει στον αναγνώστη μια ολοκληρωμένη εικόνα της εξελίξεως και των κύριων ζητημάτων που απασχόλησαν το θεσμικό όργανο κατά το έτος 2009. Όπως κάθε έτος, το κύριο μέρος της ετήσιας Έκθεσεως Πεπραγμένων περιλαμβάνει σύντομες αλλά πλήρεις παρουσιάσεις της δικαιοδοτικής δραστηριότητας του Δικαστηρίου, του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης. Την Έκθεση συμπληρώνουν, συνοδεύοντας τη σχετική ανάλυση, στατιστικά στοιχεία χωριστά για κάθε δικαιοδοτικό όργανο.

Β. Σκουρής
Πρόεδρος του Δικαστηρίου

Κεφάλαιο Ι

Το Δικαστήριο

A — Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου κατά το 2009

Από τον Πρόεδρο Βασίλειο Σκουρή

Σε αυτό το πρώτο τμήμα της ετήσιας *Εκθέσεως Πεπραγμένων* συνοψίζονται οι δραστηριότητες του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το έτος 2009. Αρχικώς, γίνεται ένας απολογισμός της πορείας του δικαιοδοτικού οργάνου κατά το έτος αυτό, με έμφαση στις θεσμικές μεταβολές που επηρέασαν το Δικαστήριο, αλλά και στις αλλαγές της εσωτερικής του οργανώσεως και των μεθόδων εργασίας του (τμήμα 1). Στη συνέχεια, αναλύονται τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την εξέλιξη του φόρτου εργασίας του Δικαστηρίου και τη μέση διάρκεια των ενώπιόν του διαδικασιών (τμήμα 2). Τέλος, όπως κάθε έτος, εκτίθενται οι κυριότερες νομολογιακές εξελίξεις κατά θεματικούς τομείς (τμήμα 3).

1.1. Η βασικότερη εξέλιξη θεσμικού χαρακτήρα για το Δικαστήριο κατά το έτος 2009 ήταν χωρίς αμφιβολία η θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας. Αυτή επέφερε πλείονες τροποποιήσεις των διατάξεων της Συνθήκης ΕΕ και της Συνθήκης ΕΚ που αφορούν το Δικαστήριο. Ορισμένες από τις τροποποιήσεις αυτές απορρέουν από την εγκατάλειψη του συστήματος των τριών πυλώνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη συνακόλουθη εξαφάνιση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τη νομική προσωπικότητα την οποία διαθέτει πλέον η Ένωση. Άλλες τροποποιήσεις είναι πιο ειδικές και αφορούν άμεσα το Δικαστήριο.

Παραθέτοντας μόνον τις σπουδαιότερες εξ αυτών, επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι, από 1ης Δεκεμβρίου 2009, η ονομασία του δικαιοδοτικού οργάνου της Ένωσης είναι «Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Αποτελείται, όπως και προηγουμένως, από τρία επιμέρους δικαστικά όργανα, καλούμενα εφεξής: Δικαστήριο, Γενικό Δικαστήριο και Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.

Η δημιουργία άλλων ειδικευμένων δικαστηρίων εξακολουθεί να είναι δυνατή, πλην όμως, μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, θα εφαρμόζεται συναφώς η συνήθης νομοθετική διαδικασία, ήτοι συναπόφαση με ειδική πλειοψηφία, και όχι με ομοφωνία όπως μέχρι πρότινος. Το αυτό ισχύει και για τις τροποποιήσεις του Οργανισμού του Δικαστηρίου, εξαιρουμένων των διατάξεων του που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση των δικαστών και των γενικών εισαγγελέων, καθώς και το γλωσσικό καθεστώς του Δικαστηρίου.

Μια σημαντική τροποποίηση αφορά τη διαδικασία διορισμού των Μελών του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου. Οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς διορίζονται στο εξής από τη διάσκεψη των αντιπροσώπων των κρατών μελών, μετά από διαβούλευση με επιτροπή επιφορτισμένη να γνωμοδοτεί επί της καταλληλότητας των υποψηφίων προς άσκηση των καθηκόντων δικαστή και γενικού εισαγγελέα στο Δικαστήριο και στο Γενικό Δικαστήριο. Η εν λόγω επιτροπή συγκροτείται από επτά άτομα που επιλέγονται από πρώην μέλη των δύο αυτών δικαστηρίων, από μέλη των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων και από αναγνωρισμένου κύρους νομικούς, ένας εκ των οποίων προτείνεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ως προς τις αρμοδιότητες του Δικαστηρίου, πρέπει να υπομνηστεί ότι αυτές καλύπτουν το σύνολο του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκτός αν διάταξη των Συνθηκών ορίζει άλλως. Έτσι, το Δικαστήριο αποκτά γενική προδικαστική αρμοδιότητα στον τομέα του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης λόγω της εξαλείψεως των πυλώνων και της καταργήσεως, με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, των άρθρων 35 ΕΕ και 68 ΕΕ, τα οποία προέβλεπαν περιορισμούς της αρμοδιότητάς του.

Αφενός, όσον αφορά την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαινεται προδικαστικώς καθίσταται υποχρεωτική και δεν εξαρτάται πλέον από δήλωση κάθε κράτους μέλους περί αναγνώρισεως της αρμοδιότητας αυτής και

περί ανακοινώσεως των εθνικών δικαστηρίων που έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν αίτηση εκδόσεως τέτοιας αποφάσεως. Οι μεταβατικές διατάξεις προβλέπουν πάντως ότι η ως άνω πλήρης αρμοδιότητα θα αρχίσει να αναπτύσσει τα αποτελέσματά της μόνο πέντε έτη μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

Αφετέρου, όσον αφορά τις θεωρήσεις (visas), την παροχή ασύλου, την υποδοχή μεταναστών και τις άλλες πολιτικές που συνδέονται με την κυκλοφορία των ατόμων (ιδίως τη δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις, καθώς και την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων), στο εξής μπορούν να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο όλα τα εθνικά δικαστήρια —και όχι μόνο τα ανώτερα δικαστήρια— και το Δικαστήριο είναι πλέον αρμόδιο να αποφαινεται επί μέτρων δημοσίας τάξεως στο πλαίσιο συνοριακών ελέγχων.

Επιπλέον είναι σημαντικό να υπομνηστεί ότι, με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθίσταται δεσμευτικό νομοθέτημα και αποκτά την ίδια νομική ισχύ με τις Συνθήκες¹. Τέλος, στον ευαίσθητο τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), το Δικαστήριο είναι κατ' εξαίρεση αρμόδιο, αφενός, να ελέγχει τα όρια μεταξύ των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και της ΚΕΠΠΑ, της οποίας η εφαρμογή δεν πρέπει να θίγει την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης ούτε τον τρόπο κατανομής των αποκλειστικών και συντρεχουσών αρμοδιοτήτων της Ένωσης μεταξύ των θεσμικών της οργάνων και, αφετέρου, να επιλαμβάνεται προσφυγών με αίτημα την ακύρωση αποφάσεων που προβλέπουν περιοριστικά μέτρα τα οποία λαμβάνει το Συμβούλιο σε βάρος φυσικών ή νομικών προσώπων, για παράδειγμα στο πλαίσιο της καταστολής της τρομοκρατίας (δέσμευση περιουσιακών στοιχείων).

Η Συνθήκη της Λισσαβώνας περιλαμβάνει και άλλες ουσιώδεις τροποποιήσεις σχετικές με τις διαδικασίες ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης. Μεταξύ των πλέον αξιοσημείων εξελίξεων, πρέπει να σημειωθεί, αφενός, ότι κατέστησαν λιγότερο αυστηρές οι προϋποθέσεις του παραδεκτού των προσφυγών που ασκούνται από ιδιώτες κατά κανονιστικών πράξεων των θεσμικών και των λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης. Ειδικότερα, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα μπορούν εφεξής να ασκούν προσφυγή κατά κανονιστικής πράξεως εφόσον αυτή τα αφορά άμεσα και δεν προβλέπει εκτελεστικά μέτρα. Επομένως, δεν απαιτείται πλέον να αποδεικνύουν ότι η οικεία πράξη τα αφορά ατομικά.

Αφετέρου, η Συνθήκη της Λισσαβώνας ενισχύει τον μηχανισμό επιβολής χρηματικών κυρώσεων (κατ' αποκοπή ποσό ή/και χρηματική ποινή) σε περίπτωση παράλειψης εκτελέσεως μιας αποφάσεως εκδοθείσας στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως κράτους μέλους. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο μπορεί πλέον να επιβάλλει, ήδη από το στάδιο της πρώτης αποφάσεως περί διαπίστωσης παραβάσεως κράτους μέλους, χρηματικές κυρώσεις σε περίπτωση που δεν κοινοποιηθούν στην Επιτροπή εθνικά μέτρα για τη μεταφορά οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη.

1.2. Πέραν των μεταρρυθμίσεων που επήλθαν με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, πρέπει να επισημανθεί και η από 13 Ιανουαρίου 2009 τροποποίηση του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

¹ Εξάλλου, το άρθρο 6, παράγραφος 2, ΣΕΕ διευκρινίζει ότι «η Ένωση προσχωρεί στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Η προσχώρηση στην εν λόγω Σύμβαση δεν μεταβάλλει τις αρμοδιότητες της Ένωσης όπως ορίζονται στις Συνθήκες». Το πρωτόκολλο αριθ. 8 εκθέτει ότι η Συμφωνία για την προσχώρηση πρέπει να προβλέπει ιδίως «τις ειδικές διαδικασίες της ενδεχόμενης συμμετοχής της Ένωσης στα ελεγκτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης [και] τους μηχανισμούς που απαιτούνται για να εξασφαλίζεται ότι οι προσφυγές που ασκούν κράτη μη μέλη και οι ατομικές προσφυγές ορθώς στρέφονται κατά των κρατών μελών ή/και της Ένωσης, ανάλογα με την περίπτωση». Η προσχώρηση αυτή «δεν επηρεάζει τις αρμοδιότητες της Ένωσης και τις αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων της».

(ΕΕ L 24, σ. 8). Η τροποποίηση αυτή αφορά το άρθρο 7, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού το οποίο καθορίζει τη διαδικασία εκλογής του προέδρου του Δικαστηρίου και των προέδρων των τμημάτων του. Η διάταξη αυτή, ως είχε πριν την τροποποίηση, προέβλεπε δύο γύρους ψηφοφορίας. Σε περίπτωση ισοψηφίας στον δεύτερο γύρο, εκλεγόταν ο μεγαλύτερος σε ηλικία υποψήφιος. Η νέα διάταξη ορίζει ότι αν κανένας από τους δικαστές δεν συγκεντρώσει την απόλυτη πλειοψηφία επί του αριθμού των δικαστών που απαρτίζουν το Δικαστήριο, διεξάγονται περαιτέρω ψηφοφορίες μέχρις ότου κάποιος συγκεντρώσει την πλειοψηφία αυτή.

2. Οι σχετικές με το δικαιοδοτικό έργο του Δικαστηρίου στατιστικές του έτους 2009 χαρακτηρίζονται, γενικώς, από την αύξηση της παραγωγικότητας και τη διατήρηση σε ικανοποιητικό επίπεδο της αποτελεσματικότητας όσον αφορά τη διάρκεια των διαδικασιών. Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί η διαρκώς ανοδική τάση ως προς τον αριθμό των αιτήσεων εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλονται στο Δικαστήριο.

Ειδικότερα, το Δικαστήριο περάτωσε 543 υποθέσεις το 2009 (καθαρός αριθμός, περιλαμβανομένων των υποθέσεων που συνεκδικάστηκαν), παρατηρείται δηλαδή αισθητή αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (495 περατωθείσες υποθέσεις το 2008). Επί 377 εκ των υποθέσεων αυτών εκδόθηκε απόφαση και επί 165 εκδόθηκε διάταξη. Ο αριθμός των αποφάσεων που εκδόθηκαν το 2009 είναι από τους μεγαλύτερους στην ιστορία του Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο επελήφθη 561 νέων υποθέσεων (ανεξαρτήτως των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συνάφειας), αριθμός που αντανakλά μια ελαφρά μείωση σε σχέση με το έτος 2008 (592 εισαχθείσες υποθέσεις). Εντούτοις, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο αριθμός των αιτήσεων εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι ο μεγαλύτερος που έχει σημειωθεί (302 υποθέσεις).

Όσον αφορά τη διάρκεια των διαδικασιών, τα στατιστικά στοιχεία είναι πολύ θετικά. Στις προδικαστικές παραπομπές, η διάρκεια των σχετικών διαδικασιών ανήλθε σε 17,1 μήνες, ήτοι σχεδόν ίδια με την αντίστοιχη του 2008 (16,8 μήνες). Στις ευθείες προσφυγές και τις αναιρέσεις, η μέση διάρκεια εκδικάσεως ανήλθε σε 17,1 μήνες και 15,4 μήνες, αντιστοίχως (έναντι 16,9 μηνών και 18,4 μηνών, αντιστοίχως, το 2008).

Πέραν των μεταρρυθμίσεων των μεθόδων εργασίας του, οι οποίες επήλθαν κατά τα τελευταία έτη, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Δικαστηρίου όσον αφορά τον χρόνο εκδικάσεως των υποθέσεων οφείλεται, επίσης, στη συχνότερη χρησιμοποίηση των διαφόρων δυνατοτήτων που διαθέτει, σε δικονομικό επίπεδο, προς επιτάχυνση της διαδικασίας σε ορισμένες υποθέσεις (επειγουσα προδικαστική διαδικασία, κατά προτεραιότητα εκδίκαση, ταχεία διαδικασία, απλουστευμένη διαδικασία και δυνατότητα εκδικάσεως χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα).

Η εφαρμογή της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας ζητήθηκε σε 3 υποθέσεις και το ορισθέν τμήμα έκρινε ότι σε 2 από αυτές πράγματι πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 104β του Κανονισμού Διαδικασίας. Οι υποθέσεις αυτές περατώθηκαν εντός 2,5 μηνών κατά μέσον όρο.

Η εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας ζητήθηκε σε 5 υποθέσεις, οι απαιτούμενες, όμως, κατά τον Κανονισμό Διαδικασίας προϋποθέσεις δεν συνέτρεχαν σε καμία εξ αυτών. Σύμφωνα με την πρακτική που καθιερώθηκε το 2004, οι αιτήσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας γίνονται δεκτές ή απορρίπτονται με αιτιολογημένη διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου. Επίσης, εκδικάστηκαν κατά προτεραιότητα 8 υποθέσεις.

Παραλλήλως, το Δικαστήριο έκανε τακτικώς χρήση της απλουστευμένης διαδικασίας του άρθρου 104, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας για να απαντήσει σε ορισμένα

προδικαστικά ερωτήματα. Πράγματι, βάσει του ως άνω άρθρου, περατώθηκαν συνολικώς 22 υποθέσεις με την έκδοση διατάξεως.

Τέλος, το Δικαστήριο αξιοποίησε συστηματικότερα την ευχέρεια που του παρέχει το άρθρο 20 του Οργανισμού του, να αποφαινεται χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα όταν η υπόθεση δεν θέτει κανένα νέο νομικό ζήτημα. Επισημαίνεται, σχετικώς, ότι το 52 % των αποφάσεων του Δικαστηρίου για το 2009 εκδόθηκαν χωρίς προτάσεις γενικού εισαγγελέα (έναντι ποσοστού 41 % το 2008).

Όσον αφορά την κατανομή των υποθέσεων μεταξύ των διαφόρων σχηματισμών του Δικαστηρίου, το τμήμα μείζονος συνθέσεως εκδίκασε ποσοστό περίπου 8 %, τα πενταμελή τμήματα το 57 % και τα τριμελή τμήματα ποσοστό περίπου 34 % των υποθέσεων που περατώθηκαν με έκδοση αποφάσεως το 2009. Σε σχέση με το προηγούμενο έτος, διαπιστώνεται μείωση του ποσοστού των υποθέσεων που εκδικάστηκαν από το τμήμα μείζονος συνθέσεως (14 % το 2008) και αύξηση του αριθμού των υποθέσεων που εκδικάστηκαν από τα τριμελή τμήματα (26 % το 2008). Όσον αφορά τις υποθέσεις που περατώθηκαν με έκδοση διατάξεως, το 84 % εξ αυτών είχαν ανατεθεί σε τριμελή τμήματα, το 10 % σε πενταμελή τμήματα, ενώ το υπόλοιπο 6 % αντιστοιχεί σε διατάξεις του Προέδρου του Δικαστηρίου.

Λεπτομερέστερα στοιχεία σχετικά με τις στατιστικές του δικαστικού έτους 2009 περιλαμβάνονται στο σημείο Γ της παρούσας Εκθέσεως.

Ζητήματα συνταγματικής ή θεσμικής φύσεως

Το Δικαστήριο ασχολήθηκε και πάλι με το συχνά επανερχόμενο στη νομολογία του ζήτημα της επιλογής της νομικής βάσεως στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα, εκδίδοντας πλείονες αποφάσεις που χρήζουν μνείας. Στην απόφαση *Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου* (απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-166/07), το Δικαστήριο έκρινε ότι οι κοινοτικές χρηματοδοτικές συνεισφορές στο Διεθνές Ταμείο για την Ιρλανδία πρέπει να στηρίζονται σε διπλή νομική βάση, ήτοι στα άρθρα 159 ΕΚ και 308 ΕΚ. Η θεμελίωση επί της εν λόγω διττής βάσεως συνεπάγεται υποχρέωση του κοινοτικού νομοθέτη να συμβιβάζει διαφορετικές νομοθετικές διαδικασίες προς έκδοση μιας και της αυτής πράξεως.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι, στο πλαίσιο του συστήματος αρμοδιοτήτων της Κοινότητας, η επιλογή της νομικής βάσεως μιας πράξεως πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία επιδεχόμενα δικαστικό έλεγχο, μεταξύ των οποίων καταλέγονται, ιδίως, ο σκοπός και το περιεχόμενο της πράξεως αυτής. Η χρησιμοποίηση του άρθρου 308 ΕΚ ως νομικής βάσεως για μια πράξη δικαιολογείται μόνον όταν καμία άλλη διάταξη της Συνθήκης δεν παρέχει στα κοινοτικά όργανα την αναγκαία αρμοδιότητα για την έκδοση της πράξεως αυτής. Επιπλέον, η εφαρμογή αυτής της διατάξεως προϋποθέτει ότι η σχεδιαζόμενη δράση αφορά τη «λειτουργία της κοινής αγοράς».

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε, αφενός, ότι οι σκοποί του κανονισμού (ΕΚ) 1968/2006 σχετικά με τις χρηματοδοτικές συνεισφορές της Κοινότητας στο Διεθνές Ταμείο για την Ιρλανδία (2007–2010)², είναι αντίστοιχοι των σκοπών τους οποίους επιδιώκει η κοινοτική πολιτική για την οικονομική και κοινωνική συνοχή και, αφετέρου, ότι η κοινοτική χρηματοδοτική συνεισφορά προς το Ταμείο, μη λαμβανομένου υπόψη του νομοθετικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, εμπίπτει στις ειδικές δράσεις, οι οποίες, εφόσον καθίστανται αναγκαίες εκτός του πλαισίου των διαρθρωτικών ταμείων προκειμένου να επιτευχθούν οι σκοποί του άρθρου 158 ΕΚ, μπορούν να αναλαμβάνονται σύμφωνα με το άρθρο 159, τρίτο εδάφιο, ΕΚ. Πάντως, ούτε οι όροι συνεργασίας μεταξύ της

² Κανονισμός (ΕΚ) 1968/2006 του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 2006 (ΕΕ L 409, σ. 81).

Κοινότητας και του Ταμείου ούτε οι προϋποθέσεις και ο τρόπος καταβολής της κοινοτικής χρηματοδοτικής συνεισφοράς παρέχουν στην Κοινότητα τη δυνατότητα να αποτρέπει την εκ μέρους του Ταμείου χρήση της συνεισφοράς αυτής για τη χρηματοδότηση δράσεων, οι οποίες, καίτοι συμβατές με τους σκοπούς της συμφωνίας περί του Διεθνούς Ταμείου για την Ιρλανδία, βαίνουν πέραν του πεδίου εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής για την οικονομική και πολιτική συνοχή και, πάντως, δεν διέπονται από τα κριτήρια που εφαρμόζει η Κοινότητα στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής. Επομένως, ο κοινοτικός νομοθέτης μπορούσε βασίμως να θεωρήσει ότι το φάσμα των δραστηριοτήτων που χρηματοδοτούνται βάσει του κανονισμού αυτού βαίνει πέραν του πεδίου εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Όμως, το άρθρο 159 ΕΚ καλύπτει αποκλειστικά αυτοτελείς δράσεις της Κοινότητας οι οποίες διέπονται από το κοινοτικό νομοθετικό πλαίσιο και των οποίων το περιεχόμενο δεν βαίνει πέραν του πεδίου εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Ως εκ τούτου, το άρθρο 159, τρίτο εδάφιο, ΕΚ δεν παρέχει αφεαυτού στην Κοινότητα την αναγκαία αρμοδιότητα προς επιδίωξη των σκοπών της κοινοτικής πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή μέσω χρηματοδοτικής συνεισφοράς και υπό όρους όπως οι προβλεπόμενοι στον κανονισμό 1968/2006.

Εντούτοις, αντικείμενο του κανονισμού 1968/2006 είναι η στήριξη των δράσεων διεθνούς οργανισμού ο οποίος συστάθηκε από δύο κράτη μέλη και έχει ως σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Όπως, όμως, προκύπτει από τα άρθρα 2 ΕΚ και 3, παράγραφος 1, στοιχείο κ', ΕΚ, η ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής αποτελεί σκοπό της Κοινότητας και εκτός του πλαισίου του τίτλου XVII της Συνθήκης. Εξάλλου, ο σκοπός του εν λόγω κανονισμού εντάσσεται στο πλαίσιο της κοινής αγοράς, δεδομένου ότι συνίσταται στη βελτίωση της οικονομικής καταστάσεως στις μειονεκτούσες περιοχές δύο κρατών μελών και, ως εκ τούτου, της λειτουργίας της κοινής αγοράς.

Το Δικαστήριο συνήγαγε εκ των ανωτέρω ότι, καθόσον ο κανονισμός 1968/2006 επιδιώκει την επίτευξη των σκοπών των άρθρων 2 ΕΚ και 3, παράγραφος 1, στοιχείο κ', ΕΚ, καθώς και του τίτλου XVII της Συνθήκης, χωρίς ο τίτλος αυτός να παρέχει αφεαυτού στην Κοινότητα την αρμοδιότητα για την επίτευξή τους, ο κοινοτικός νομοθέτης έπρεπε να χρησιμοποιήσει από κοινού τα άρθρα 159, τρίτο εδάφιο, ΕΚ και 308 ΕΚ, τηρώντας παράλληλα τις νομοθετικές διαδικασίες που προβλέπουν οι διατάξεις αυτές, δηλαδή τόσο τη διαδικασία του άρθρου 251 ΕΚ, την καλούμενη και διαδικασία «συναποφάσεων», όσο και τη διαδικασία που απαιτεί ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου.

Σε σχέση πάντοτε με το ζήτημα του καθορισμού της κατάλληλης νομικής βάσεως εντός του πρώτου πυλώνα, στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-411/06), το Δικαστήριο επιλήφθηκε μιας διαφοράς σχετικής με τη νομική βάση του κανονισμού (ΕΚ) 1013/2006, για τις μεταφορές αποβλήτων³. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε συναφώς ότι η πράξη αυτή έπρεπε να στηριχθεί μόνο στο άρθρο 175, παράγραφος 1, ΕΚ και όχι σε αμφότερα τα άρθρα 133 ΕΚ και 175, παράγραφος 1, ΕΚ, στο μέτρο που είχε επουσιώδη μόνον αποτελέσματα όσον αφορά την κοινή εμπορική πολιτική.

Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μόνον κατ' εξαίρεση, όταν δηλαδή η οικεία πράξη κατατείνει συγχρόνως σε περισσότερους σκοπούς, ή έχει περισσότερες συνιστώσες που συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, χωρίς το ένα στοιχείο να είναι δευτερεύον και έμμεσο σε σχέση με το άλλο, πρέπει η πράξη αυτή να στηρίζεται στις αντίστοιχες διαφορετικές νομικές βάσεις. Εν προκειμένω, η Επιτροπή εκτίμησε ότι η επιλογή διττής νομικής βάσεως ήταν επιβεβλημένη, διότι ο κανονισμός αυτός περιλαμβάνει δύο άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους συνιστώσες, εκ των οποίων η μία

³ Κανονισμός (ΕΚ) 1013/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2006 (ΕΕ L 190, σ. 1).

αφορά την κοινή εμπορική πολιτική και η άλλη την προστασία του περιβάλλοντος, χωρίς να μπορεί κάποια να θεωρηθεί δευτερεύουσα ή έμμεση σε σχέση με την άλλη.

Το Δικαστήριο δεν συμμερίστηκε την ως άνω εκτίμηση και έκρινε ότι από την ανάλυση του προβαλλόμενου κανονισμού προκύπτει ότι αυτός έχει ως αντικείμενο, από πλευράς τόσο του σκοπού όσο και του περιεχομένου του, την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από ενδεχόμενες επιπτώσεις των διασυννοριακών μεταφορών αποβλήτων. Ειδικότερα, στον βαθμό που η διαδικασία της προηγούμενης έγγραφης κοινοποίησης και συγκατάθεσης σκοπεί προδήλως στην προστασία του περιβάλλοντος όσον αφορά τον τομέα της μεταφοράς αποβλήτων μεταξύ των κρατών μελών και, ως εκ τούτου, ορθώς στηρίχθηκε στο άρθρο 175, παράγραφος 1, ΕΚ, θα ήταν ανακόλουθο να γίνει δεκτό ότι η ίδια αυτή διαδικασία, οσάκις εφαρμόζεται στις μεταφορές αποβλήτων μεταξύ των κρατών μελών και τρίτων χωρών, με τον ίδιο σκοπό της προστασίας του περιβάλλοντος, αποτελεί εργαλείο της κοινής εμπορικής πολιτικής και πρέπει, για τον λόγο αυτό, να στηριχθεί στο άρθρο 133 ΕΚ. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από την ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται ο επίμαχος κανονισμός. Η ευρεία ερμηνεία της έννοιας της εμπορικής πολιτικής δεν αναιρεί τη διαπίστωση ότι ο κανονισμός 1013/2006 εμπίπτει, κατά κύριο λόγο, στην πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, μια κοινοτική πράξη μπορεί να εμπίπτει στον τομέα αυτόν, ακόμη και αν τα προβλεπόμενα από αυτή μέτρα ενδέχεται να επηρεάζουν το εμπόριο. Πράγματι, μια κοινοτική πράξη εμπίπτει στην προβλεπόμενη από το άρθρο 133 ΕΚ αποκλειστική αρμοδιότητα στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής μόνον αν αφορά τις διεθνείς συναλλαγές, υπό την έννοια ότι προορίζεται κυρίως να προάγει, να διευκολύνει ή να διέπει τις εμπορικές συναλλαγές και έχει άμεσες και ενεστώσες συνέπειες στο εμπόριο ή στις συναλλαγές επί των οικείων προϊόντων. Είναι πρόδηλο ότι τούτο δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Ειδικότερα, σκοπός του κανονισμού 1013/2006 δεν είναι ο προσδιορισμός των χαρακτηριστικών που πρέπει να έχουν τα απόβλητα, προκειμένου να κυκλοφορούν ελεύθερα εντός της εσωτερικής αγοράς ή στο πλαίσιο των εμπορικών συναλλαγών με τρίτες χώρες, αλλά η θέσπιση ενός εναρμονισμένου συστήματος διαδικασιών, αποτέλεσμα των οποίων μπορεί να είναι ο περιορισμός της κυκλοφορίας των αποβλήτων προς διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Ζήτημα σχετικό με την επιλογή της ορθής νομικής βάσεως, αλλά όχι στο πλαίσιο ενός και μόνον πυλώνα, ανέκυψε στην υπόθεση *Ιρλανδία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2009, C-301/06). Το Δικαστήριο αποφάνθηκε σχετικώς ότι η οδηγία 2006/24/ΕΚ, για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών⁴, εκδόθηκε βάσει της Συνθήκης ΕΚ, στο μέτρο που διακυβεύεται πρωτίστως η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Συγκεκριμένα, ο κοινοτικός νομοθέτης μπορεί να προσφύγει στο άρθρο 95 ΕΚ, ιδίως στην περίπτωση της ύπαρξης διαφορών μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών, όταν οι διαφορές αυτές είναι ικανές να παρακωλύσουν την άσκηση θεμελιωδών ελευθεριών ή να προκαλέσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να έχουν, ως εκ τούτου, άμεση επίπτωση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Όπως προέκυψε, οι αποκλίσεις μεταξύ των διαφορετικών εθνικών ρυθμίσεων για τα θέματα διατήρησης των δεδομένων σχετικά με τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες μπορούσαν να έχουν άμεση επίπτωση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και η επίπτωση αυτή ήταν πιθανό να γίνει προοδευτικώς εντονότερη. Μια τέτοια κατάσταση δικαιολογεί την επιδίωξη από τον κοινοτικό νομοθέτη του σκοπού της προστασίας της αποτελεσματικής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς με τη θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων.

⁴ Οδηγία 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/ΕΚ (ΕΕ L 105, σ. 54).

Εξάλλου, το Δικαστήριο τόνισε ότι η ίδια οδηγία τροποποίησε τις διατάξεις της οδηγίας σχετικά με την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, η οποία με τη σειρά της στηριζόταν στο άρθρο 95 ΕΚ. Υπό τις συνθήκες αυτές, η εν λόγω οδηγία, κατά το μέτρο που τροποποιεί υφιστάμενη οδηγία η οποία αποτελεί μέρος του κοινοτικού κεκτημένου, δεν μπορεί να στηριχθεί σε διάταξη της Συνθήκης ΕΕ χωρίς αυτό να συνιστά παράβαση του άρθρου 47 ΕΕ.

Τέλος, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η οδηγία 2006/24 ρυθμίζει πράξεις που είναι ανεξάρτητες από την εφαρμογή οποιασδήποτε πιθανής δράσεως σχετικής με τη συνεργασία των αστυνομικών και δικαστικών αρχών σε ποινικές υποθέσεις. Δεν εναρμονίζει ούτε το ζήτημα της πρόσβασης σε δεδομένα από τις εθνικές αρχές καταστολής ούτε το ζήτημα της χρήσης και ανταλλαγής των δεδομένων αυτών μεταξύ των εν λόγω αρχών. Αυτά τα ζητήματα, τα οποία εμπίπτουν κατ' αρχήν στον τομέα που καλύπτει ο τίτλος VI της Συνθήκης ΕΕ, είχαν εξαιρεθεί από τις διατάξεις της οδηγίας αυτής. Επομένως, το ουσιαστικό περιεχόμενο της οδηγίας 2006/24 αφορά, κατά κύριο λόγο, τις δραστηριότητες των φορέων παροχής υπηρεσιών στον οικείο τομέα της εσωτερικής αγοράς, εξαιρουμένων των κρατικών δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στον τίτλο VI της Συνθήκης ΕΕ. Ενόψει του ουσιαστικού αυτού περιεχομένου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η εν λόγω οδηγία αφορά πρωτίστως τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Μολονότι η διακήρυξή τους από το Δικαστήριο ανάγεται ήδη στο μακρινό παρελθόν, οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου εξακολουθούν να τροφοδοτούν, στην πράξη, τη νομολογία. Στην υπόθεση *Heinrich* (απόφαση της 10ης Μαρτίου 2009, C-345/06), το Δικαστήριο υπογράμμισε τη σημασία της απαιτήσεως δημοσιότητας των νομικών πράξεων, επιβεβαιώνοντας έτσι τη σπουδαιότητα της αρχής της ασφάλειας δικαίου ως γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου.

Στο αεροδρόμιο της Βιέννης-Schwechat, δεν επιτράπηκε σε ταξιδιώτη η επιβίβαση, διότι η χειραποσκευή του περιείχε αντικείμενα που θεωρούνται απαγορευμένα βάσει κοινοτικών κανονισμών. Ο κανονισμός (ΕΚ) 2320/2002⁵ απαγορεύει μεταξύ άλλων να βρίσκονται εντός του αεροσκάφους ορισμένα αντικείμενα, τα οποία απαριθμούνται ενδεικτικώς σε κατάλογο προσαρτημένο στο κείμενό του. Η εφαρμογή του κανονισμού αυτού ρυθμίζεται με τον κανονισμό (ΕΚ) 622/2003⁶ και το παράρτημά του, το οποίο τροποποιήθηκε το 2004 με τον κανονισμό (ΕΚ) 68/2004⁷, αλλά ουδέποτε δημοσιεύθηκε.

Επειδή του απαγορεύθηκε η επιβίβαση, ο ενδιαφερόμενος προσέφυγε στη δικαιοσύνη προκειμένου να κηρυχθούν παράνομα τα μέτρα που ελήφθησαν εναντίον του. Το εθνικό δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν έχουν δεσμευτική ισχύ οι κανονισμοί ή τμήματα κανονισμών που δεν έχουν δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Στην απόφασή του, το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι από το γράμμα του άρθρου 254, παράγραφος 2, ΕΚ προκύπτει ότι οι κοινοτικοί κανονισμοί παράγουν νομικά αποτελέσματα μόνον από της δημοσιεύσεώς τους στην *Επίσημη Εφημερίδα*. Στη συνέχεια, υπογράμμισε ότι μια πράξη κοινοτικού οργάνου μπορεί να αντισταχθεί σε φυσικά και νομικά πρόσωπα εντός κράτους μέλους μόνον εφόσον αυτά είχαν τη δυνατότητα να λάβουν γνώση του περιεχομένου της κατόπιν προσήκουσας

⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 2320/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για τη θέσπιση κοινών κανόνων στο πεδίο της ασφάλειας της πολιτικής αεροπορίας (ΕΕ L 355, σ. 1).

⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 622/2003 της Επιτροπής, της 4ης Απριλίου 2003, για καθορισμό μέτρων για την εφαρμογή των κοινών βασικών προτύπων ασφάλειας των αερομεταφορών (ΕΕ L 89, σ. 9).

⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 68/2004 της Επιτροπής, της 15ης Ιανουαρίου 2004, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 622/2003 για τον καθορισμό μέτρων για την εφαρμογή των κοινών βασικών προτύπων ασφάλειας των αερομεταφορών (ΕΕ L 10, σ. 14).

δημοσιεύσεως στην Επίσημη Εφημερίδα. Οι ίδιες αρχές ισχύουν και για τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη σε εκτέλεση κοινοτικής ρυθμίσεως.

Όσον αφορά την προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο τόνισε ότι ο κανονισμός (ΕΚ) 2320/2002 σκοπεί στην επιβολή υποχρεώσεων σε ιδιώτες κατά το μέτρο που τους απαγορεύει να επιβιβάζονται σε αεροσκάφη εφόσον φέρουν ορισμένα αντικείμενα τα οποία καθορίζονται σε προσαρτημένο στον κανονισμό κατάλογο. Δεδομένου ότι το παράρτημα του κανονισμού 622/2003 (ΕΚ) ουδέποτε δημοσιεύθηκε, το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να εξετάσει αν το παράρτημα αυτό αφορά επίσης τον κατάλογο των απαγορευμένων αντικειμένων και έχει, κατά συνέπεια, ως σκοπό την επιβολή υποχρεώσεων στους ιδιώτες. Το Δικαστήριο πρόσθεσε πάντως ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο αυτό. Επιπλέον, κατά την κρίση πάντοτε του Δικαστηρίου, ο κατάλογος των απαγορευμένων αντικειμένων δεν εμπίπτει σε καμία από τις κατηγορίες των μέτρων και των πληροφοριών που έχουν χαρακτηριστεί απόρρητες και επομένως δεν δημοσιεύονται. Ως εκ τούτου, στην περίπτωση που ο κανονισμός (ΕΚ) 622/2003 επιφέρει προσαρμογές στον ως άνω κατάλογο των απαγορευμένων αντικειμένων, ο εν λόγω κανονισμός θα είναι, κατά το μέτρο αυτό, οπωσδήποτε άκυρος. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το παράρτημα του κανονισμού (ΕΚ) 622/2003 δεν έχει δεσμευτική ισχύ, στον βαθμό που σκοπεί στην επιβολή υποχρεώσεων σε ιδιώτες.

Στην υπόθεση *Foshan Shunde Yongjian Housewares & Hardware κατά Συμβουλίου* (απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2009, C-141/08 P), το Δικαστήριο, αποφαινόμενο κατ' αναίρεση, υπενθύμισε τη θεμελιώδη σημασία της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και συνήγαγε τις συνέπειες από την προσβολή της σε μια διαδικασία αντιντάμπινγκ.

Η διαφορά αφορούσε, μεταξύ άλλων, τη μη τήρηση της δεκαήμερης προθεσμίας του άρθρου 20, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΚ) 384/96⁸ για τη διαβίβαση στο Συμβούλιο των οριστικών προτάσεων της Επιτροπής. Στην απόφασή του, το Δικαστήριο εξήγησε κατ' αρχάς ότι η Επιτροπή υποχρεούται να τηρεί την προθεσμία αυτή προκειμένου να δώσει στις επιχειρήσεις που ενημερώθηκαν για την πρόθεσή της να τροποποιήσει προγενέστερη ανακοίνωσή της, αυξάνοντας τον δασμό αντιντάμπινγκ τον οποίο σχεδίαζε να επιβάλει, τη δυνατότητα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η μη τήρηση της προθεσμίας δεν συνεπάγεται ακύρωση του κανονισμού που εξέδωσε το Συμβούλιο, παρά μόνον αν λόγω της παρατυπίας αυτής ενδέχεται η διοικητική διαδικασία να καταλήξει σε διαφορετικό αποτέλεσμα, οπότε τα δικαιώματα άμυνας της οικείας επιχείρησης εθίγησαν με συγκεκριμένο τρόπο.

Για να γίνει δεκτό το αίτημα ακυρώσεως απόφασης που έλαβε η Επιτροπή, κατά παράβαση της δεκαήμερης προθεσμίας, να μην αναγνωρίσει ότι μια εταιρία υπόκειται στο καθεστώς επιχείρησης που ασκεί δραστηριότητες σε οικονομία αγοράς, η οικεία εταιρία δεν είναι υποχρεωμένη να αποδείξει ότι η απόφαση θα είχε οπωσδήποτε διαφορετικό περιεχόμενο, αλλά απλώς ότι δεν αποκλείεται αυτό το ενδεχόμενο, στο μέτρο που θα μπορούσε να οργανώσει καλύτερα την άμυνά της αν δεν συνέτρεχε η εν λόγω διαδικαστική παρατυπία. Εφαρμόζοντας την ως άνω αρχή στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο εκτίμησε, αντιθέτως προς το Γενικό Δικαστήριο, ότι εφόσον η Επιτροπή είχε ήδη μεταβάλει δύο φορές τη θέση της κατόπιν των παρατηρήσεων που είχαν υποβάλει οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορούσε να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να την άλλαζε εκ νέου λόγω των επιχειρημάτων που θα προέβαλλε η οικεία επιχείρηση. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο όχι μόνον αναίρεσε την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, αλλά ακύρωσε και τον προσβαλλόμενο κανονισμό του Συμβουλίου.

⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 384/96 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1995, για την άμυνα κατά των εισαγωγών που αποτελούν αντικείμενο ντάμπινγκ εκ μέρους χωρών μη μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΕ L 56, σ. 1).

Στον τομέα πάντοτε των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, επισημαίνεται η άρνηση του Δικαστηρίου να χαρακτηρίσει την αρχή της ισότητας των μετόχων ως γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου. Με την απόφαση *Audiolux* κ.λπ. (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2009, C-101/08) έκρινε ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν περιλαμβάνει γενική αρχή του δικαίου σύμφωνα με την οποία οι μειοψηφούντες μέτοχοι προστατεύονται μέσω της υποχρέωσης του κύριου μετόχου που αποκτά ή ασκεί τον έλεγχο μιας εταιρίας να προτείνει σε αυτούς την εξαγορά των μετοχών τους υπό τους ίδιους όρους με εκείνους που συμφωνήθηκαν κατά την αγορά των μεριδίων με τα οποία ο κύριος μέτοχος διασφάλισε ή ενίσχυσε τον έλεγχό του. Κατά το Δικαστήριο, το γεγονός και μόνον ότι το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο προβλέπει ορισμένες διατάξεις σχετικές με την προστασία των μειοψηφούντων μετόχων δεν αρκεί, αυτό καθαυτό, για να αποδείξει ότι υπάρχει γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, ιδίως αν στο πεδίο εφαρμογής τους εμπίπτουν αποκλειστικώς και μόνον δικαιώματα που είναι σαφώς καθορισμένα και συγκεκριμένα. Επιπλέον, η γενική αρχή της ίσης μεταχείρισης δεν δύναται, αφεαυτής, ούτε να γεννήσει συγκεκριμένη υποχρέωση του κύριου μετόχου προς όφελος των άλλων μετόχων ούτε να προσδιορίσει την ειδική κατάσταση με την οποία συνδέεται η υποχρέωση αυτή. Εξάλλου, δεν μπορεί ούτε να καθορίσει την επιλογή μεταξύ των διαφόρων πιθανών μέσων προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων. Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, μια αντιμετώπιση όπως η προταθείσα προϋποθέτει νομοθετικές επιλογές, στηριζόμενες σε στάθμιση των εμπλεκόμενων συμφερόντων και στον εκ των προτέρων καθορισμό σαφών και λεπτομερών κανόνων, και δεν μπορεί να συναχθεί από τη γενική αρχή της ίσης μεταχείρισης. Πράγματι, οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου υπέχουν θέση συνταγματικών διατάξεων, ενώ η ως άνω μεταχείριση χαρακτηρίζεται από τέτοιο βαθμό λεπτομέρειας, ώστε απαιτείται νομοθετική ρύθμισή της, η οποία πραγματοποιείται, σε κοινοτικό επίπεδο, με την έκδοση πράξεως του παραγώγου κοινοτικού δικαίου.

Η αρχή της απαγορεύσεως κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγένειας και οι συνέπειές της εξετάστηκαν σε ένα μάλλον ασύνηθες διαδικαστικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, στην υπόθεση *ČEZ* (απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 2009, C-115/08) το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της αρχής αυτής στον τομέα εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ.

Ένα αυστριακό περιφερειακό δικαστήριο που επιλήφθηκε αγωγής στηριζόμενης στο «γειτονικό δίκαιο», την οποία άσκησαν οι κύριοι γεωργικών εκτάσεων κατά της έχουσας την εκμετάλλευση του πυρηνικού σταθμού του Temelin στην Τσεχική Δημοκρατία, ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η χορηγηθείσα από τις τσεχικές αρχές άδεια εκμεταλλεύσεως του εν λόγω σταθμού έπρεπε να αναγνωριστεί στην Αυστρία στο πλαίσιο της ως άνω αγωγής, δεδομένου ότι το αυστριακό δίκαιο δεν προβλέπει τέτοια αναγνώριση.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε κατ' αρχάς ότι η βιομηχανική δραστηριότητα που ασκείται στον σταθμό του Temelin εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ). Στη συνέχεια, τόνισε ότι οι επιχειρήσεις που έχουν την εκμετάλλευση εγκαταστάσεως ευρισκόμενης σε κράτος μέλος έχουν, υπό κανονικές συνθήκες, συσταθεί βάσει του οικείου εθνικού δικαίου και η κατάστασή τους μπορεί να εξομοιωθεί με εκείνη των υπηκόων του εν λόγω κράτους. Συνεπώς, η δυσμενής μεταχείριση των εγκαταστάσεων που έχουν λάβει διοικητική άδεια σε άλλο κράτος μέλος, και όχι στην Αυστρία, πρέπει να θεωρηθεί διαφορετική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας. Όμως, η αρχή της απαγορεύσεως κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγένειας αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, η οποία ισχύει και στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΕ. Επομένως, σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο πρέπει να εξεταστεί η διαφορετική μεταχείριση, εκ μέρους της Δημοκρατίας της Αυστρίας, των πυρηνικών εγκαταστάσεων στις οποίες έχει χορηγηθεί διοικητική άδεια από άλλο κράτος μέλος. Το Δικαστήριο επισήμανε, ακολούθως, ότι η δυσμενής διάκριση λόγω ιθαγένειας δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από αμιγώς οικονομικούς λόγους, όπως η προστασία των συμφερόντων των ημεδαπών επιχειρήσεων. Ούτε μπορεί να δικαιολογηθεί από τον σκοπό της προστασίας της ζωής, της δημόσιας υγείας, του περιβάλλοντος ή του δικαιώματος της ιδιοκτησίας, καθόσον υπάρχει κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο το οποίο διασφαλίζει την εν λόγω προστασία

και στο οποίο εντάσσεται εν μέρει η ως άνω άδεια. Επομένως, η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν δικαιολόγησε τη διαφορετική αντιμετώπιση της διοικητικής αδείας που χορηγήθηκε στην Τσεχική Δημοκρατία για την εκμετάλλευση του πυρηνικού σταθμού στο Temelin.

Μολονότι η νομολογία σχετικά με τις προϋποθέσεις του παραδεκτού της προσφυγής ακυρώσεως είναι πολύ πλούσια, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Επιτροπή κατά Ente per le Ville Vesuviane* (απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-445/07 P και C-455/07 P) το Δικαστήριο, αποφαινόμενο κατ' αναίρεση, εξέτασε μία ακόμη φορά το ζήτημα των προϋποθέσεων του παραδεκτού των προσφυγών τις οποίες ασκούν αρχές αυτοδιοικήσεως που δεν έχουν κρατική υπόσταση, σε περιπτώσεις που τις αφορά η χορήγηση κοινοτικής χρηματοπιστωτικής συνδρομής.

Αφού υπενθύμισε ότι, βάσει του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, μια περιφερειακή ή τοπική αρχή έχει το δικαίωμα, εφόσον απολαύει νομικής προσωπικότητας δυνάμει του οικείου εθνικού δικαίου, να ασκήσει προσφυγή κατά αποφάσεων των οποίων είναι αποδέκτης ή κατά αποφάσεων που την αφορούν ατομικά και άμεσα, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, για να συντρέχει η προϋπόθεση σύμφωνα με την οποία η οικεία απόφαση πρέπει να την αφορά άμεσα, απαιτείται να πληρούνται σωρευτικώς δύο κριτήρια, ήτοι, πρώτον, το αμφισβητούμενο κοινοτικό μέτρο να παράγει άμεσα αποτελέσματα επί της νομικής καταστάσεως του ιδιώτη και, δεύτερον, να μην αφήνει κανένα περιθώριο εκτιμήσεως στους αποδέκτες του που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του.

Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε, αντιθέτως προς το Γενικό Δικαστήριο, ότι ο ορισμός, με απόφαση περί χορηγήσεως κοινοτικής χρηματοπιστωτικής συνδρομής, μιας περιφερειακής ή τοπικής αρχής ως αρχής υπεύθυνης για την υλοποίηση σχεδίου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης δεν σημαίνει ότι η αρχή αυτή είναι ο δικαιούχος της εν λόγω συνδρομής. Ομοίως, το ίδιο το γεγονός ότι οι εθνικές αρχές κατέστησαν σαφή την πρόθεσή τους να αναζητήσουν τα ποσά που αχρεωστήτως καταβλήθηκαν στην ως άνω περιφερειακή ή τοπική αρχή συνιστά έκφραση ανεξάρτητης βουλήσεώς τους, ελλείψει υποχρεώσεων επιβαλλόμενων συναφώς από το κοινοτικό δίκαιο, οπότε αποδεικνύεται σαφώς η ύπαρξη διακριτικής ευχέρειας του οικείου κράτους μέλους. Συνεπώς, το Δικαστήριο κατέληξε ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν αφορούσε άμεσα την εν λόγω αρχή, η οποία ήταν, ως εκ τούτου, αναγκασμένη να προσφύγει στον εθνικό δικαστή για να προσβάλει τη νομιμότητα των εθνικών μέτρων εφαρμογής της κοινοτικής πράξεως.

Το Δικαστήριο είχε επίσης την ευκαιρία να υπενθυμίσει τις επιταγές της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως η οποία διέπει τη διαδικασία ενώπιον του κοινοτικού δικαστή.

Συγκεκριμένα, στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ.* (απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2009, C-89/08 P) αποφάνθηκε ότι η ως άνω αρχή, κατά γενικό κανόνα, πέραν του ότι, αφενός, παρέχει σε κάθε διάδικο το δικαίωμα να λάβει γνώση των εγγράφων και των παρατηρήσεων που υποβάλλονται στον δικαστή από τον αντίδικό του, καθώς και να εκφράσει συναφώς την άποψή του και, αφετέρου, απαγορεύει στον κοινοτικό δικαστή να στηρίξει την απόφασή του σε πραγματικά περιστατικά και έγγραφα που δεν έχουν περιέλθει σε γνώση ενός ή και των δύο διαδίκων, με συνέπεια αυτοί να μην έχουν λάβει συναφώς θέση, εμπεριέχει επίσης και δικαίωμα των διαδίκων να τους γνωστοποιηθούν οι νομικοί λόγοι που ο δικαστής λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη και επί των οποίων προτίθεται να στηρίξει την απόφασή του, καθώς και να εκφράσουν την άποψή τους σχετικώς. Πράγματι, οι επιταγές που απορρέουν από το δικαίωμα για δίκαιη δίκη τηρούνται μόνον εφόσον οι διάδικοι γνωρίζουν και μπορούν να συζητήσουν κατ' αντιμωλία τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά στοιχεία που έχουν αποφασιστική σημασία για την έκβαση της διαδικασίας. Επομένως, πέραν εξαιρετικών περιπτώσεων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, εκείνες που προβλέπουν οι Κανονισμοί Διαδικασίας των δικαιοδοτικών οργάνων, ο κοινοτικός δικαστής δεν μπορεί να στηρίξει την απόφασή του σε νομικό λόγο τον οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως, έστω και αν πρόκειται για λόγο δημοσίας τάξεως που, όπως εν προκειμένω, αφορά ελλιπή αιτιολόγηση της επίμαχης

αποφάσεως, χωρίς να έχει προηγουμένως καλέσει τους διαδίκους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί του λόγου αυτού. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, στο παρεμφερές πλαίσιο του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), είχε ήδη κρίνει ότι, λαμβανομένων ακριβώς υπόψη τόσο του άρθρου αυτού όσο και του ίδιου του σκοπού τον οποίο υπηρετεί το δικαίωμα παντός ενδιαφερομένου για διαδικασία στηριζόμενη στην αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως και για δίκαιη δίκη κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, μπορεί, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν προτάσεως του γενικού εισαγγελέα, ή ακόμη και μετά από αίτηση των διαδίκων, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, σύμφωνα με τα όσα προβλέπει το άρθρο 61 του Κανονισμού Διαδικασίας, εφόσον εκτιμά ότι δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία ή ότι για την επίλυση της διαφοράς έχει αποφασιστική σημασία κάποιο επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων (βλ. διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2000, C-17/98, *Emesa Sugar*, Συλλογή 2000, σ. I-665, σκέψεις 8, 9 και 18, καθώς και απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2000, C-270/97 και C-271/97, *Deutsche Post*, Συλλογή 2000, σ. I-929, σκέψη 30). Εν προκειμένω, κατά το Δικαστήριο, τόσο από τη δικογραφία όσο και από την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιόν του προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του, την απόφαση της Επιτροπής στηριζόμενο σε λόγο σχετικό με παράβαση του άρθρου 253 ΕΚ, τον οποίο έλαβε αυτεπαγγέλτως υπόψη χωρίς προηγουμένως να καλέσει τους διαδίκους, ούτε κατά την έγγραφη ούτε κατά την προφορική διαδικασία, να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικώς. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, θίγοντας έτσι τα συμφέροντα της Επιτροπής. Το Δικαστήριο εξήγησε ότι, όπως είχε τονίσει ο γενικός εισαγγελέας, καίτοι η ελλιπής αιτιολογία αποτελεί βεβαίως πλημμέλεια η οποία δεν είναι, καταρχήν, δυνατό να θεραπευθεί, εντούτοις η διαπίστωση της πλημμέλειας αυτής προκύπτει από εκτίμηση η οποία, κατά πάγια νομολογία, πρέπει να λαμβάνει υπόψη ορισμένο αριθμό στοιχείων. Η εκτίμηση αυτή μπορεί να αμφισβητηθεί, ιδίως όταν δεν αφορά παντελή έλλειψη αιτιολογίας, αλλά την αιτιολογία συγκεκριμένου πραγματικού ή νομικού ζητήματος. Εν προκειμένω, η Επιτροπή θα μπορούσε, αν της είχε δοθεί η δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της, να προβάλει μεταξύ άλλων τα ίδια επιχειρήματα με εκείνα επί των οποίων στήριξε τον τέταρτο και τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως.

Όσον αφορά τις υποχρεώσεις που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο στα κράτη μέλη, η υπόθεση *Danske Slagterier* (απόφαση της 24ης Μαρτίου 2009, C-445/06) έδωσε στο Δικαστήριο την αφορμή να υπενθυμίσει τις αρχές της εξωσυμβατικής ευθύνης των κρατών μελών λόγω παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου, παρέχοντας ταυτοχρόνως ορισμένες διευκρινίσεις και επεξηγήσεις ως προς την εφαρμογή τους στην πράξη.

Όσον αφορά τη θεμελίωση της ευθύνης αυτής, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, ελλείψει κοινοτικής ρυθμίσεως, το Δημόσιο υποχρεούται, στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου περί ευθύνης, να αποκαθιστά τις συνέπειες της ζημίας που προκλήθηκε στους ιδιώτες λόγω παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου, οι προϋποθέσεις όμως, ιδίως όσον αφορά τις προθεσμίες, που ορίζουν οι εθνικές νομοθεσίες σχετικά με την αποκατάσταση των ζημιών πρέπει να είναι σύμφωνες με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Συναφώς, ο εκ των προτέρων καθορισμός ευλόγων αποσβεστικών προθεσμιών για την άσκηση προσφυγής έχει ήδη κριθεί συμβατός με το κοινοτικό δίκαιο. Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι μια τέτοια προθεσμία πρέπει, επιπλέον, να μπορεί να προβλεφθεί επαρκώς από τον ιδιώτη. Απόκειται στο εθνικό δικαστήριο, αφού λάβει υπόψη το σύνολο των στοιχείων που συνθέτουν την κατάσταση ως είχε κατά τον κρίσιμο χρόνο τόσο από νομικής πλευράς όσο και από απόψεως πραγματικών περιστατικών, να εκτιμήσει αν αυτό συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση. Απόκειται επίσης στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει αν, λόγω της κατ' αναλογία εφαρμογής της προθεσμίας που προβλέπει η εθνική νομοθεσία, οι προϋποθέσεις αποκαταστάσεως της ζημίας που προκλήθηκε στους ιδιώτες συνεπεία παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που ισχύουν για την αποκατάσταση παρόμοιων ζημιών εσωτερικής φύσεως.

Στη συνέχεια, αποφαινόμενο επί της εφαρμογής της προθεσμίας παραγραφής στην πράξη, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν επιβάλλει τη διακοπή ή την αναστολή της, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κινήσει διαδικασία λόγω παραβάσεως βάσει του άρθρου 226 ΕΚ. Ομοίως, σε περίπτωση αξιώσεως αποζημιώσεως λόγω ευθύνης του Δημοσίου, συνεπεία μη ορθής μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο μιας οδηγίας, όπως συνέβη εν προκειμένω, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει να αρχίζει η προθεσμία παραγραφής από την ημερομηνία κατά την οποία επήλθαν οι πρώτες ζημιογόνες συνέπειες αυτής της μη ορθής μεταφοράς και κατέστησαν προβλέψιμες οι μετέπειτα ζημιογόνες συνέπειες, έστω και αν η ημερομηνία αυτή είναι προγενέστερη της ορθής μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας αυτής.

Τέλος, όσον αφορά τη συμπεριφορά που απαιτείται να επιδείξει ο ζημιωθείς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι είναι συμβατή με το κοινοτικό δίκαιο εθνική κανονιστική ρύθμιση που προβλέπει ότι ο ιδιώτης δεν μπορεί να επιτύχει την αποκατάσταση της ζημίας της οποίας την επέλευση παρέλειψε, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, να εμποδίσει ασκώντας ένδικο βοήθημα, υπό την προϋπόθεση ότι η άσκηση του ενδίκου αυτού βοηθήματος μπορεί ευλόγως να απαιτηθεί από τον ζημιωθέντα, πράγμα που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει. Ούτε η πιθανότητα υποβολής εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ ούτε η ύπαρξη εκκρεμούς ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγής λόγω παραβάσεως μπορεί, αυτή καθαυτή, να στηρίξει επαρκώς το συμπέρασμα ότι δεν είναι εύλογη η άσκηση ενδίκου βοηθήματος.

Όσον αφορά το δίκαιο των εξωτερικών σχέσεων της Κοινότητας, μία γνωμοδότηση και τρεις υποθέσεις αξίζουν ιδιαίτερη μνεία.

Στη γνωμοδότησή του 1/08 της 30ής Νοεμβρίου 2009, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής δυνάμει του άρθρου 300, παράγραφος 6, ΕΚ, επί των ζητημάτων, αφενός, αν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα ή απλώς και μόνο συντρέχουσα αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη, για τη σύναψη, με ορισμένα μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), συμφωνιών που έχουν ως αντικείμενο την τροποποίηση των πινάκων με τις συγκεκριμένες δεσμεύσεις τις οποίες έχουν αναλάβει η Κοινότητα και τα κράτη μέλη της δυνάμει της γενικής συμφωνίας για τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών (GATS) και, αφετέρου, ποια είναι η κατάλληλη νομική βάση για τη σύναψη των συμφωνιών αυτών.

Εν προκειμένω, οι διευρύνσεις που επήλθαν κατά τα έτη 1995 και 2004 κατέστησαν αναγκαία την κατάρτιση νέου πίνακα που να περιέχει τα δεκατρία νέα κράτη μέλη, για τα οποία υπήρχαν μέχρι πρότινος χωριστοί πίνακες με τις δεσμεύσεις τους στο πλαίσιο της GATS. Η Επιτροπή κοινοποίησε στις 28 Μαΐου 2004, κατ' εφαρμογήν του άρθρου V, παράγραφος 5, της GATS, τον πίνακα με τις τροποποιήσεις και τις ανακλήσεις δεσμεύσεων που είχε την πρόθεση να επιφέρει όσον αφορά τους καταλόγους των δεκατριών νέων κρατών μελών, προκειμένου να τους ενοποιήσει με τον τρέχοντα πίνακα της Κοινότητας και των κρατών μελών της. Όμως, δυνάμει του άρθρου XXI της GATS, αυτές οι τροποποιήσεις των πινάκων με τις δεσμεύσεις είχαν ως συνέπεια την υποβολή αιτήσεων λήψης αντισταθμιστικών μέτρων υπέρ μελών του ΠΟΕ που εθίγησαν από τις διάφορες προσαρμογές των πινάκων λόγω της ενοποιήσεώς τους. Το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι η επιλογή της προσήκουσας νομικής βάσεως ενέχει σπουδαιότητα συνταγματικού χαρακτήρα. Πράγματι, εφόσον η Κοινότητα έχει μόνο κατ' ανάθεση αρμοδιότητες, είναι υποχρεωμένη να συνδέσει τη συμφωνία που προτίθεται να συνάψει με διάταξη της Συνθήκης η οποία να την εξουσιοδοτεί να εγκρίνει τέτοια πράξη. Κατόπιν τούτου, το Δικαστήριο εξέτασε τόσο την αρμοδιότητα της Κοινότητας να συνάψει τις επίμαχες συμφωνίες όσο και τις νομικές βάσεις στις οποίες θα μπορούσε να στηριχθεί η σύναψή τους, καθόσον πρόκειται για δύο άρρηκτα συνδεδεμένα ζητήματα. Αφού ανέλυσε τις παραγράφους 1, 5 και 6 του άρθρου 133 ΕΚ, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η σύναψη των συμφωνιών με τα θιγόμενα μέλη του ΠΟΕ εμπίπτει στη συντρέχουσα αρμοδιότητα της

Κοινότητας και των κρατών μελών. Όσον αφορά την πρόσφορη νομική βάση, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η πτυχή «μεταφορές» την οποία εμπεριέχουν οι επίμαχες συμφωνίες εμπίπτει, σύμφωνα με το άρθρο 133, παράγραφος 6, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, στον τομέα της πολιτικής των μεταφορών και όχι σε εκείνον της κοινής εμπορικής πολιτικής. Τέλος, το Δικαστήριο συνήγαγε από την ως άνω ανάλυση ότι η κοινοτική πράξη περί της συνάψεως των εν λόγω συμφωνιών πρέπει να στηρίζεται τόσο στο άρθρο 133, παράγραφοι 1, 5 και 6, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, όσο και στα άρθρα 71 ΕΚ και 80, παράγραφος 2, ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 300, παράγραφοι 2 και 3, πρώτο εδάφιο, ΕΚ.

Στις υποθέσεις *Επιτροπή κατά Αυστρίας* και *Επιτροπή κατά Σουηδίας* (αποφάσεις της 3ης Μαρτίου 2009, C-205/06 και C-249/06) το Δικαστήριο, στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως την οποία κίνησε η Επιτροπή, διαπίστωσε ότι το Βασίλειο της Σουηδίας και η Δημοκρατία της Αυστρίας, παραλείποντας να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για την εξάλειψη των ασυμφωνιών μεταξύ των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο και των διατάξεων περί μεταφοράς κεφαλαίων τις οποίες περιείχαν οι επενδυτικές συμφωνίες που συνήψαν με ορισμένα τρίτα κράτη, παρέβησαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το άρθρο 307, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ. Οι επίμαχες εν προκειμένω διάφορες επενδυτικές συμφωνίες περιείχαν ρήτρες που διασφάλιζαν την ελευθερία της μεταφοράς των πληρωμών σε σχέση με επενδύσεις σε ελευθέρως μετατρέψιμο νόμισμα. Οι εν λόγω συμφωνίες ήσαν, κατά τούτο, σύμφωνες με το γράμμα του άρθρου 56, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο απαγορεύει οποιονδήποτε περιορισμό των κινήσεων κεφαλαίων και πληρωμών μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών. Εντούτοις, οι διατάξεις των άρθρων 57, παράγραφος 2, ΕΚ, και 60, παράγραφος 1, ΕΚ αναγνωρίζουν αρμοδιότητα του Συμβουλίου να περιορίζει, σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις, τις κινήσεις κεφαλαίων και τις πληρωμές μεταξύ κρατών μελών και τρίτων κρατών. Το Δικαστήριο παρατήρησε κατ' αρχάς ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η πρακτική αποτελεσματικότητα των ως άνω διατάξεων, απαιτείται τα περιοριστικά της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων μέτρα να μπορούν να τύχουν, σε περίπτωση θεσπίσεώς τους από το Συμβούλιο, άμεσης εφαρμογής έναντι των κρατών τα οποία αφορούν και τα οποία ενδέχεται να είναι ορισμένα από τα κράτη που υπέγραψαν μια από τις επίδικες συμφωνίες με το Βασίλειο της Σουηδίας και τη Δημοκρατία της Αυστρίας. Οι συγκεκριμένες αρμοδιότητες του Συμβουλίου, οι οποίες συνίστανται στη μονομερή θέσπιση περιοριστικών μέτρων έναντι των τρίτων κρατών σε τομέα πανομοιότυπο ή συναφή με τον ρυθμιζόμενο από προγενέστερη συμφωνία που συνήφθη μεταξύ κράτους μέλους και τρίτου κράτους, δημιουργούν ασυμβίβαστο προς την εν λόγω συμφωνία οσάκις, αφενός, η τελευταία δεν περιέχει διάταξη η οποία να παρέχει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος την ευχέρεια να ασκεί τα δικαιώματά του και να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του ως μέλος της Κοινότητας και, αφετέρου, κανένας άλλος μηχανισμός του διεθνούς δικαίου δεν του παρέχει τη δυνατότητα αυτή. Το Δικαστήριο διευκρίνισε εξάλλου ότι οι σύμφυτες με οποιαδήποτε διεθνή διαπραγμάτευση προθεσμίες που θα ήσαν αναγκαίες προκειμένου να συζητηθούν εκ νέου οι επίδικες συμφωνίες είναι εκ της φύσεώς τους ασυμβίβαστες προς την πρακτική αποτελεσματικότητα των μέτρων αυτών. Η δυνατότητα προσφυγής σε άλλα μέσα που παρέχει το διεθνές δίκαιο, όπως η αναστολή εκτελέσεως της συμφωνίας, αν όχι η καταγγελία των επίδικων συμφωνιών ή ορισμένων από τις διατάξεις τους, είναι υπερβολικά αβέβαιη ως προς τα επαγόμενα αποτελέσματα για να διασφαλίσει ότι τα μέτρα που έλαβε το Συμβούλιο θα μπορούσαν να εφαρμοστούν λυσιτελώς.

Στην υπόθεση *Soysal και Savatli* (απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2009, C-228/06), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της ρήτρας «standstill» την οποία προβλέπει το άρθρο 41, παράγραφος 1, του προσθέτου πρωτοκόλλου της Συμφωνίας Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας⁹. Σύμφωνα με τη ρήτρα αυτή,

⁹ Πρόσθετο πρωτόκολλο, που υπογράφηκε στις 23 Νοεμβρίου 1970 στις Βρυξέλλες και συνήφθη, εγκρίθηκε και επικυρώθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2760/72 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/002, σ. 149).

τα συμβαλλόμενα μέρη δεν επιβάλλουν μεταξύ τους νέους περιορισμούς στην ελευθερία εγκαταστάσεως και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών από της ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του πρωτοκόλλου αυτού.

Η προκειμένη περίπτωση αφορούσε δύο Τούρκους υπηκόους που επιθυμούσαν να κάνουν χρήση, στο έδαφος κράτος μέλους, του δικαιώματος ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δυνάμει της εν λόγω Συμφωνίας Συνδέσεως. Το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι η διάταξη αυτή, διατυπωμένη με όρους σαφείς, ακριβείς και απαλλαγμένους αιρέσεων, έχει άμεσο αποτέλεσμα. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο ερμήνευσε την εν λόγω διάταξη υπό την έννοια ότι απαγορεύει την επιβολή σε Τούρκους υπηκόους, μετά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του προσθέτου πρωτοκόλλου της Συμφωνίας Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας στο έδαφος του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, της υποχρέωσης να λαμβάνουν θεώρηση εισόδου για να εισέλθουν στο έδαφος κράτους μέλους προκειμένου να παράσχουν εκεί υπηρεσίες για λογαριασμό επιχειρήσεως εγκατεστημένης στην Τουρκία, εφόσον, κατά την ημερομηνία αυτή, δεν απαιτούνταν τέτοια θεώρηση εισόδου.

Κατά το Δικαστήριο, το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι ο ως άνω περιορισμός απορρέει από εθνική ρύθμιση περί εφαρμογής κοινοτικής διατάξεως του παραγώγου δικαίου, δεδομένου ότι οι διεθνείς συμφωνίες που συνάπτει η Κοινότητα υπερέχουν έναντι των πράξεων του παραγώγου κοινοτικού δικαίου.

Ευρωπαϊκή ιθαγένεια

Η υπόθεση *Rüffler* (απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-544/07) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ασκήσεως του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των πολιτών της Ένωσης.

Ο U. Rüffler, Γερμανός υπήκοος, πρώην μισθωτός και κάτοικος Πολωνίας μετά τη συνταξιοδότησή του, είναι δικαιούχος δύο συνταξιοδοτικών παροχών στη Γερμανία, εκ των οποίων η μία φορολογείται σε αυτό το κράτος μέλος, ενώ η άλλη στην Πολωνία. Ο U. Rüffler ζήτησε από την πολωνική φορολογική αρχή έκπτωση από τον φόρο εισοδήματος, τον οποίο οφείλει στην Πολωνία, ανάλογη του ποσού των εισφορών ασφαλίσεως ασθένειας που κατέβαλε στη Γερμανία. Εντούτοις, η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι η πολωνική νομοθεσία προβλέπει δυνατότητα εκπτώσεως από τον φόρο εισοδήματος μόνο για τις εισφορές που καταβλήθηκαν σε πολωνικό οργανισμό ασφαλίσεως ασθένειας. Ο κοινοτικός δικαστής επιλήφθηκε της υποθέσεως μέσω υποβολής προδικαστικού ερωτήματος από εθνικό δικαστήριο.

Σε αντίθεση με τον προσφεύγοντα και τον εθνικό δικαστή που στήριξαν ο μὲν την επιχειρηματολογία του και ο δε το σκεπτικό του στα άρθρα 12 ΕΚ και 39 ΕΚ, το Δικαστήριο απέκλεισε το ενδεχόμενο εφαρμογής του άρθρου 39 ΕΚ, δεδομένου ότι αφορά μόνον εργαζομένους ή αναζητούντες εργασία. Ο U. Rüffler μπορούσε, πάντως, να στηριχθεί στην ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης και επομένως στο δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών που του παρέχει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο εκτίμησε τη συμβατότητα του πολωνικού φορολογικού συστήματος με το κοινοτικό δίκαιο βάσει αυτού του άρθρου και αποφάνθηκε ότι, στον βαθμό που εξαρτά τη χορήγηση φορολογικού πλεονεκτήματος στηριζόμενου στις εισφορές ασφαλίσεως ασθένειας από την προϋπόθεση ότι οι εισφορές αυτές καταβλήθηκαν σε αντίστοιχο πολωνικό φορέα και έχει ως αποτέλεσμα τη μη αναγνώριση του εν λόγω πλεονεκτήματος υπέρ των φορολογουμένων που κατέβαλαν εισφορές σε ασφαλιστικό φορέα άλλου κράτους μέλους, η πολωνική ρύθμιση μεταχειρίζεται δυσμενώς τους φορολογουμένους οι οποίοι άσκησαν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας εγκαταλείποντας το κράτος μέλος όπου άσκησαν το σύνολο της επαγγελματικής δραστηριότητάς τους για να εγκατασταθούν στην Πολωνία. Ένας τέτοιος περιορισμός του δικαιώματος εκπτώσεως από τον φόρο εισοδήματος συνιστά

περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, ο οποίος δεν δικαιολογείται αντικειμενικώς.

Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων

Στον τομέα αυτό, τρεις υποθέσεις αναδεικνύουν με χαρακτηριστικό τρόπο τις δυσχέρειες που ενέχει η οριοθέτηση των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος.

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ιταλίας* (απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2009, C-110/05) και κατόπιν επανάληψης της προφορικής διαδικασίας, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί προσφυγής που άσκησε ενώπιόν του η Επιτροπή, με αίτημα να διαπιστώσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, απαγορεύοντας την έλξη ρυμουλκούμενου από μοτοποδήλατα, μοτοσυκλέτες, τρίκυκλα και τετράκυκλα, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 28 ΕΚ. Κατά το Δικαστήριο, κράτος μέλος το οποίο, για λόγους σχετικούς με την προστασία της οδικής ασφάλειας, έχει θεσπίσει απαγόρευση να έλκουν τα ως άνω οχήματα ρυμουλκούμενο ειδικώς κατασκευασμένο για αυτά, το οποίο νομίμως κατασκευάστηκε και διατέθηκε στο εμπόριο εντός άλλου κράτους μέλους, δεν αθετεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από το εν λόγω άρθρο της Συνθήκης ΕΚ. Το Δικαστήριο εξήγησε ότι η απαγόρευση αυτή αποτελεί, βεβαίως, μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό των εισαγωγών, το οποίο απαγορεύεται από το εν λόγω άρθρο στο μέτρο που συνεπάγεται παρακώλυση της προσβάσεως των ειδικά κατασκευασμένων για μοτοσυκλέτες ρυμουλκούμενων στην οικεία αγορά, δεδομένου ότι επηρεάζει σημαντικά τη συμπεριφορά των καταναλωτών και αποκλείει τη ζήτηση των εν λόγω ρυμουλκούμενων στην αγορά αυτή. Εντούτοις, η ως άνω απαγόρευση πρέπει να θεωρηθεί, εν προκειμένω, ότι δικαιολογείται από λόγους σχετικούς με την οδική ασφάλεια. Συναφώς, μολονότι απόκειται στο κράτος μέλος το οποίο επικαλείται επιτακτική ανάγκη, προκειμένου να δικαιολογήσει περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, να αποδείξει ότι η ρύθμισή του είναι κατάλληλη και αναγκαία για την επίτευξη του θεμιτώς επιδιωκόμενου σκοπού, αυτό το βάρος αποδείξεως δεν φθάνει μέχρι του σημείου να απαιτείται από το κράτος μέλος να προσκομίσει στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι κανένα άλλο πιθανό μέτρο δεν καθιστά δυνατή την επίτευξη του εν λόγω σκοπού υπό τους αυτούς όρους. Συγκεκριμένα, μολονότι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο και άλλα μέτρα πέραν της επίμαχης απαγορεύσεως να μπορούσαν να διασφαλίσουν την επίτευξη ορισμένου επιπέδου οδικής ασφάλειας όσον αφορά την κυκλοφορία συνδυασμού οχημάτων αποτελούμενου από μοτοσυκλέτα και ρυμουλκούμενο, εντούτοις το κράτος μέλος δεν πρέπει να στερηθεί την ευχέρεια να υλοποιήσει έναν σκοπό, όπως η οδική ασφάλεια, θεσπίζοντας γενικούς και απλούς κανόνες οι οποίοι όχι μόνον είναι ευκόλως κατανοητοί και εφαρμόσιμοι από τους οδηγούς, αλλά δεν προκαλούν και προβλήματα στις αρμόδιες αρχές ως προς τη διαχείριση και τον έλεγχο της εφαρμογής τους.

Η απόφαση της 30ής Απριλίου 2009, C-531/07, *Fachverband des Buch- und Medienwirtschaft*, αφορά αυστριακή ρύθμιση περί επιβαλλομένων τιμών για τα γερμανόγλωσσα βιβλία, που προβλέπει ότι ο εκδότης ή ο εισαγωγέας είναι υποχρεωμένος να καθορίζει και να γνωστοποιεί στο κοινό την τελική τιμή πωλήσεως και ότι ο εισαγωγέας δεν μπορεί να καθορίσει τιμή η οποία να είναι, αφού αφαιρεθεί ο φόρος προστιθέμενης αξίας, χαμηλότερη από την τελική τιμή πωλήσεως που καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης για το κράτος εκδόσεως. Κατά το Δικαστήριο, η αυστριακή ρύθμιση αφορά μεν τους όρους πωλήσεως των βιβλίων, πλην όμως στο μέτρο που υποχρεώνει τους εισαγωγείς να καθορίζουν τιμή τουλάχιστον ίση με εκείνη που ισχύει για το κράτος εκδόσεως, δεν επηρεάζει κατά τον ίδιο τρόπο τη διάθεση στο εμπόριο των εγχώριων και των προερχόμενων από άλλα κράτη μέλη βιβλίων. Το Δικαστήριο εξήγησε ότι η επίδικη ρύθμιση προβλέπει λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση για τα προερχόμενα από άλλα κράτη μέλη γερμανόγλωσσα βιβλία, σε σχέση με εκείνη που επιφυλάσσεται στα εγχώρια βιβλία, δεδομένου ότι εμποδίζει τόσο τους Αυστριακούς εισαγωγείς όσο και τους αλλοδαπούς εκδότες να καθορίζουν τις κατώτατες τιμές λιανικής πωλήσεως βάσει των χαρακτηριστικών της αγοράς στην οποία εισάγονται τα οικεία προϊόντα, ενώ οι Αυστριακοί

εκδότες είναι ελεύθεροι να καθορίζουν για τα δικά τους προϊόντα τέτοιες κατώτατες τιμές λιανικής πωλήσεως στην εθνική αγορά. Επομένως, κατά το Δικαστήριο, μια τέτοια νομοθεσία συνιστά απαγόρευση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απαγόρευση αυτή δεν είναι δικαιολογημένη. Υπογράμμισε, μεταξύ άλλων, ότι η προστασία του βιβλίου ως πολιτιστικού αγαθού μπορεί να θεωρηθεί επιτακτικός λόγος δημοσίου συμφέροντος δυνάμενος να δικαιολογήσει μέτρα περιορισμού της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά είναι κατάλληλα προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν βαίνουν πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την υλοποίησή του. Όμως, εν προκειμένω, ο σκοπός της προστασίας του βιβλίου ως πολιτιστικού αγαθού μπορεί να επιτευχθεί και με λιγότερο περιοριστικά για τον εισαγωγέα μέτρα, τα οποία να παρέχουν, παραδείγματος χάρη, είτε σε αυτόν είτε στον αλλοδαπό εκδότη τη δυνατότητα να καθορίζει την τιμή πωλήσεως στην αυστριακή αγορά λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αυστριακή ρύθμιση η οποία απαγορεύει στους εισαγωγείς γερμανόγλωσσων βιβλίων να καθορίζουν τιμή πωλήσεως στο κοινό χαμηλότερη από εκείνη που καθορίζει ή συστήνει ο εκδότης στο κράτος εκδόσεως συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, το οποίο δεν μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει του κοινοτικού δικαίου.

Στην υπόθεση *Mickelsson και Roos* (απόφαση της 4ης Ιουνίου 2009, C-142/05) το Δικαστήριο εξέτασε αν είναι συμβατή ιδίως με τα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ σουηδική κανονιστική ρύθμιση που απαγορεύει, εξαιρουμένων ορισμένων ζωνών, τη χρήση κάποιων ατομικών σκαφών με κινητήρα, ήτοι «σκάφους με μήκος μικρότερο των 4 μέτρων, το οποίο [...] διαθέτει κινητήρα εσωτερικής καύσεως με αντλία εκτοξεύσεως νερού ως κύριο μέσο προώσεως και [...] προορίζεται για χρήση από άτομο ή άτομα που είναι καθιστά, όρθια ή γονατιστά επάνω του και όχι μέσα στο κύτος». Κατά το Δικαστήριο, τα εν λόγω άρθρα δεν απαγορεύουν εθνική ρύθμιση η οποία, για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος, απαγορεύει τη χρήση ατομικών σκαφών με κινητήρα εκτός των καθορισθέντων διαύλων υπό την προϋπόθεση, αφενός, ότι, οι αρμόδιες εθνικές αρχές είναι υποχρεωμένες να λάβουν τα προβλεπόμενα μέτρα εφαρμογής για να καθοριστούν οι ζώνες εκτός των διαύλων γενικής ναυσιπλοΐας στις οποίες μπορεί να γίνει χρήση των σκαφών, αφετέρου, ότι οι αρχές αυτές άσκησαν πράγματι την αρμοδιότητα που τους απονεμήθηκε συναφώς και καθόρισαν τις ζώνες που πληρούν τις προϋποθέσεις της εθνικής ρυθμίσεως και, τέλος, ότι τα μέτρα αυτά ελήφθησαν εντός ευλόγου χρόνου από της ενάρξεως ισχύος της εν λόγω ρυθμίσεως. Ασφαλώς, σε περίπτωση που οι εθνικοί κανόνες για τον προσδιορισμό των υδάτων και των διαύλων ναυσιπλοΐας εμποδίζουν τους χρήστες των ως άνω σκαφών να τα χρησιμοποιούν κατά τον δέοντα και φυσικό για τα προϊόντα αυτά τρόπο ή περιορίζουν υπέρμετρα τη χρήση τους, ζήτημα που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει, οι εν λόγω κανόνες θα μπορούσαν να επηρεάσουν σημαντικά τη συμπεριφορά των καταναλωτών οι οποίοι, γνωρίζοντας ότι η χρήση που επιτρέπει η ρύθμιση αυτή είναι πολύ περιορισμένη, δεν θα εκδήλωναν μεγάλο ενδιαφέρον για την αγορά του επίμαχου προϊόντος. Οι κανόνες αυτοί θα είχαν, επομένως, ως αποτέλεσμα την παρακώλυση της πρόσβασης των προϊόντων αυτών στην εν λόγω εθνική αγορά και θα συνιστούσαν, ως εκ τούτου, μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό των εισαγωγών, το οποίο απαγορεύεται από το άρθρο 28 ΕΚ. Κατά το Δικαστήριο, μια τέτοια ρύθμιση μπορεί, πάντως, να δικαιολογηθεί από τον σκοπό της προστασίας του περιβάλλοντος, υπό την προϋπόθεση της τηρήσεως των προαναφερθέντων όρων. Πράγματι, δεδομένου ότι ο περιορισμός ή η απαγόρευση της χρήσης των ατομικών σκαφών με κινητήρα αποτελούν μέσα κατάλληλα για την εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος, απόκειται στις εθνικές αρχές να αποδείξουν επιπλέον, για να μπορεί η εθνική ρύθμιση να θεωρηθεί δικαιολογημένη, ότι τα περιοριστικά της αποτελέσματα επί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων δεν υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη αυτού του σκοπού μέτρο. Συναφώς, μολονότι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο και άλλα μέτρα πέραν της επίμαχης απαγορεύσεως να μπορούσαν να διασφαλίσουν ορισμένο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, εντούτοις το κράτος μέλος δεν πρέπει να στερηθεί την ευχέρεια να επιδιώξει την επίτευξη σκοπού, όπως η προστασία του περιβάλλοντος, θεσπίζοντας γενικούς κανόνες, οι οποίοι, αφενός, είναι απαραίτητοι λόγω των γεωγραφικών του

ιδιαιτεροτήτων και, αφετέρου, δεν προκαλούν στις εθνικές αρχές ιδιαίτερα προβλήματα ως προς τη διαχείριση και τον έλεγχο της εφαρμογής τους. Ωστόσο, εφόσον από το γράμμα της εθνικής ρυθμίσεως προκύπτει ότι, εντός των ζωνών που πρέπει να προσδιοριστούν με μέτρα εφαρμογής, τα ατομικά σκάφη με κινητήρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν χωρίς να ανακύψουν κίνδυνοι ή να προκληθούν βλάβες θεωρούμενες ανεπίτρεπτες για το περιβάλλον, τούτο συνεπάγεται ότι η γενική απαγόρευση χρήσεως τέτοιων προϊόντων εκτός των διαύλων γενικής ναυσιπλοΐας συνιστά μέτρο που υπερβαίνει το αναγκαίο όριο για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας του περιβάλλοντος. Εξάλλου, αν τυχόν το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι τα μέτρα εφαρμογής ελήφθησαν εντός εύλογης προθεσμίας, αλλά σε χρόνο μεταγενέστερο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, και τα εν λόγω μέτρα καθορίζουν ως ζώνες ναυσιπλοΐας τα ύδατα όπου οδήγησαν ατομικά σκάφη με κινητήρα οι κατηγορούμενοι της κύριας δίκης κατά των οποίων ασκήθηκε για τον λόγο αυτόν δίωξη, για να είναι δυνατόν το εθνικό μέτρο να κριθεί ως ανάλογο και, επομένως, ως δικαιολογημένο από την άποψη του σκοπού της προστασίας του περιβάλλοντος, πρέπει να αναγνωρισθεί στους εν λόγω κατηγορούμενους η δυνατότητα να επικαλεστούν αυτόν τον καθορισμό των ζωνών ναυσιπλοΐας, δεδομένου ότι τούτο υπαγορεύει επίσης η γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου της αναδρομικής εφαρμογής, κατά περίπτωση, του ευνοϊκότερου ποινικού νόμου και της ελαφρύτερης ποινής.

Γεωργία

Ο αριθμός των υποθέσεων που αφορούν τον τομέα της γεωργίας έχει μειωθεί σαφώς τα τελευταία έτη, μια πτωτική τάση που επιβεβαιώθηκε και κατά το 2009.

Κατόπιν τούτου, θα γίνει αναφορά σε μία και μόνον υπόθεση, την *Budějovický Budvar* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-478/07), η οποία αφορά το ζήτημα της προστασίας της ονομασίας Bud ως ονομασίας προελεύσεως. Ο κανονισμός του Συμβουλίου της 20ής Μαρτίου 2006 για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης¹⁰, έχει κυρίως ως σκοπό να διασφαλίσει, υπέρ των καταναλωτών, ότι τα γεωργικά προϊόντα που καλύπτονται από γεωγραφική ένδειξη καταχωρισθείσα δυνάμει του κανονισμού αυτού εμφανίζουν, λόγω της προέλευσής τους από συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη, ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και, επομένως, παρέχουν εγγύηση ποιότητας που οφείλεται στη γεωγραφική τους προέλευση. Εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει ο κανονισμός, οι καλούμενες «ειδικές» ονομασίες προελεύσεως και γεωγραφικές ενδείξεις προστατεύονται. Αντιθέτως, ο κανονισμός δεν έχει εφαρμογή στις λεγόμενες «απλές» γεωγραφικές ενδείξεις, ήτοι σε αυτές που δεν απαιτούν να έχουν τα προϊόντα είτε κάποιο ειδικό χαρακτηριστικό είτε ορισμένη φήμη που να συναρτώνται με τον τόπο προελεύσεώς τους. Εντούτοις, η προστασία που παρέχει κράτος μέλος σε μια τέτοια απλή ένδειξη γεωγραφικής προέλευσης, η οποία ενδέχεται να ενέχει περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, μπορεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις να δικαιολογηθεί βάσει του κοινοτικού δικαίου. Εν προκειμένω, μια τσεχική ζυθοποιία κίνησε διαδικασία ενώπιον του εμποροδικείου της Βιέννης, με σκοπό να απαγορευθεί σε διανομέα ποτών εγκατεστημένο στη Βιέννη να διαθέτει στο εμπόριο, υπό το σήμα «American Bud», μπίρα παραγόμενη από ζυθοποιία με έδρα τις Ηνωμένες Πολιτείες, για τον λόγο ότι η χρήση της ονομασίας αυτής για μπίρα προερχόμενη από κράτος άλλο πλην της Τσεχικής Δημοκρατίας αντιβαίνει προς τις διατάξεις διμερούς συμβάσεως συναφθείσας το 1976 μεταξύ της Αυστρίας και της πρώην Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Τσεχοσλοβακίας. Η ονομασία «Bud» αποτελεί, σύμφωνα με την εν λόγω σύμβαση, προστατευόμενη ονομασία η οποία προορίζεται αποκλειστικά για τα τσεχικά προϊόντα. Το Δικαστήριο απάντησε στο ερώτημα που υπέβαλε το αυστριακό δικαστήριο, σχετικά με τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η ονομασία «Bud» για μπίρα παραγόμενη

¹⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 510/2006 του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2006, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (ΕΕ L 93, σ. 12).

στην Τσεχική Δημοκρατία μπορεί να προστατευθεί δυνάμει της ως άνω διμερούς συμβάσεως, τονίζοντας ότι η ονομασία «Bud» αποτελεί απλή και έμμεση ένδειξη γεωγραφικής προέλευσης, ήτοι ονομασία ως προς την οποία δεν υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ, αφενός, μιας ορισμένης ποιότητας, της φήμης ή άλλου χαρακτηριστικού του προϊόντος και, αφετέρου, της συγκεκριμένης γεωγραφικής του προέλευσης και η οποία, επιπλέον, δεν αποτελεί καθαυτή γεωγραφικό όρο, αλλά είναι ωστόσο πρόσφορη να ενημερώσει τον καταναλωτή ότι το προϊόν που φέρει την ονομασία αυτή προέρχεται από ορισμένο τόπο, περιοχή ή χώρα. Αν το εμποροδικείο χαρακτήριζε την ονομασία «Bud» ως απλή ένδειξη γεωγραφικής προέλευσης, θα έπρεπε να εξετάσει κατά πόσον, σύμφωνα με τις πραγματικές συνθήκες και τις αντιλήψεις που επικρατούν στην Τσεχική Δημοκρατία, η ονομασία αυτή είναι τουλάχιστον πρόσφορη να ενημερώσει τον καταναλωτή ότι το προϊόν που την φέρει προέρχεται από ορισμένη περιοχή ή ορισμένο τόπο του οικείου κράτους μέλους και δεν έχει καταστεί ονομασία γένους στο κράτος μέλος αυτό. Υπό τις συνθήκες αυτές, το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει την εθνική προστασία μιας τέτοιας απλής γεωγραφικής ένδειξης προέλευσης ούτε άλλωστε την επέκταση της προστασίας αυτής, βάσει διμερούς συνθήκης, στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Εντούτοις, κατά το εμποροδικείο, η ονομασία «Bud» πρέπει μάλλον να χαρακτηριστεί ως ονομασία προέλευσης που προσδιορίζει προϊόντα των οποίων οι ιδιαιτερότητες αποδίδονται σε φυσικούς ή ανθρώπινους παράγοντες συμφυείς με τον τόπο προελεύσεώς τους. Για τον λόγο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να διευκρινιστεί αν ο κοινοτικός κανονισμός για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων απαγορεύει την προστασία της ονομασίας προέλευσης «Bud», της οποίας η καταχώριση δεν έχει ζητηθεί σύμφωνα με τον κανονισμό αυτόν. Συγκεκριμένα, κατά την προσχώρησή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Τσεχική Δημοκρατία είχε ζητήσει την κοινοτική προστασία για τρεις ενδείξεις προελεύσεως σχετικές με την μπίρα που παράγεται στην πόλη České Budějovice, και συγκεκριμένα τις ενδείξεις «Budějovické pivo», «Českobudějovické pivo» και «Budějovický měšťanský var», η οποία χρησιμοποιείται για μια δυνατή μπίρα, την «Bud Super Strong». Κατά το Δικαστήριο, ο κανονισμός για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προελεύσεως έχει αποκλειστικό χαρακτήρα, οπότε απαγορεύει την εφαρμογή καθεστώτος προστασίας που προκύπτει από συνθήκες μεταξύ δύο κρατών μελών, όπως είναι οι επίμαχες διμερείς συνθήκες, και που παρέχει σε ονομασία, αναγνωριζόμενη από τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους ως ονομασία προέλευσης, προστασία σε άλλο κράτος μέλος εντός του οποίου προβάλλεται η αξίωση προστασίας, εφόσον δεν έχει υποβληθεί για την οικεία ονομασία προελεύσεως αίτηση καταχώρισης δυνάμει του εν λόγω κανονισμού.

Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων

Κατά το υπό εξέταση έτος, το Δικαστήριο εξέδωσε και πάλι πολυάριθμες αποφάσεις σχετικές, αφενός με την εφαρμογή των αρχών της ελεύθερης κυκλοφορίας στο κοινοτικό ρυθμιστικό πλαίσιο και, αφετέρου, με τους περιορισμούς που επιφέρουν ορισμένες εθνικές ρυθμίσεις στις ελευθερίες αυτές. Πολλές υποθέσεις αφορούν ταυτοχρόνως την άσκηση περισσότερων ελευθεριών, οπότε ενδείκνυται η παρουσίαση καθεμίας αποφάσεως χωριστά, αντί της ομαδοποιήσεώς τους με σημείο αναφοράς την κάθε επιμέρους ελευθερία.

Στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, επισημαίνεται η υπόθεση *Consiglio Nazionale degli Ingegneri* (απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2009, C-311/06), η οποία αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 89/48/ΕΟΚ, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών¹¹. Ειδικότερα, τα υποβληθέντα στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα αφορούσαν τη δυνατότητα προσώπου που κατέχει τίτλο του οποίου η ισοτιμία έχει μεν αναγνωρισθεί από αρχή άλλου κράτους μέλους, χωρίς όμως αυτός να πιστοποιεί εκπαίδευση

¹¹ Οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988 (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16).

στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος του εν λόγω κράτους και χωρίς να στηρίζεται σε εξετάσεις ούτε σε επαγγελματική πείρα αποκτηθείσα εντός του κράτους αυτού, να επικαλεστεί τις διατάξεις της ως άνω οδηγίας, προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε κράτος μέλος υποδοχής. Το Δικαστήριο απάντησε αρνητικά, κρίνοντας ότι τίτλος που πιστοποιεί επαγγελματικά προσόντα δεν μπορεί να εξομοιωθεί με «δίπλωμα», κατά την έννοια της επίμαχης οδηγίας, αν τα προσόντα αυτά δεν έχουν αποκτηθεί εν όλω ή εν μέρει στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος του κράτους μέλους όπου χορηγήθηκε ο τίτλος. Εξάλλου, ο τίτλος διευκολύνει την πρόσβαση σε επάγγελμα, στον βαθμό που αποδεικνύει την κατοχή επιπλέον επαγγελματικών προσόντων. Κατά το Δικαστήριο, το να επιτραπεί στην προκειμένη περίπτωση η πρόσβαση σε νομοθετικά κατοχυρωμένο επάγγελμα σε πρόσωπο που κατέχει απλώς και μόνον έναν τίτλο από το κράτος μέλος καταγωγής, ο οποίος δεν παρέχει πρόσβαση στο εν λόγω επάγγελμα, τη στιγμή που ο τίτλος αναγνώρισης της ισοτιμίας του σε άλλο κράτος μέλος δεν πιστοποιεί την απόκτηση επιπλέον προσόντων ή επαγγελματικής πείρας, θα ήταν αντίθετο προς την αρχή ότι τα κράτη μέλη διατηρούν τη δυνατότητα να καθορίζουν το ελάχιστο επίπεδο των αναγκαίων προσόντων προς διασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται στο έδαφός τους.

Στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως και, παρεμπιπτόντως, της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ή της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, το Δικαστήριο εξέδωσε διάφορες αποφάσεις σχετικές με εθνικές ρυθμίσεις που επιδιώκουν τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας.

Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν δύο αποφάσεις σχετικές με διατάξεις της ιταλικής και γερμανικής νομοθεσίας, οι οποίες προβλέπουν ότι μόνον οι φαρμακοποιοί μπορούν να έχουν την κυριότητα και την εκμετάλλευση φαρμακείου. Στην απόφαση *Apothekerkammer des Saarlandes* κ.λπ. (απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, C-171/07 και C-172/07) το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 43 ΕΚ και 48 ΕΚ δεν απαγορεύουν μια τέτοια εθνική ρύθμιση. Ασφαλώς, παρόμοιος κανόνας περί αποκλεισμού των προσώπων που δεν είναι φαρμακοποιοί συνιστά περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 43 ΕΚ. Πάντως, κατά το Δικαστήριο, ο περιορισμός αυτός μπορεί να δικαιολογηθεί από την προστασία της δημόσιας υγείας και, ειδικότερα, την επίτευξη του σκοπού του ασφαλούς και με ποιοτικά εχέγγυα εφοδιασμού του πληθυσμού με φάρμακα. Πράγματι, ενόψει του όλως ιδιάζοντος χαρακτήρα των φαρμάκων, των οποίων οι θεραπευτικές ιδιότητες τα διαφοροποιούν ουσιαστικά από τα λοιπά προϊόντα, και των κινδύνων που συνεπάγονται, τόσο για τη δημόσια υγεία όσο και για τη δημοσιονομική ισορροπία των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, η υπερβολική λήψη φαρμάκων ή η λήψη φαρμάκων κατά τρόπο μη σύμφωνο με τις οδηγίες, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στα πρόσωπα στα οποία ανατίθεται η λιανική διανομή των φαρμάκων αυστηρές απαιτήσεις όσον αφορά τον τρόπο διαθέσεώς τους στο εμπόριο και την επίτευξη κερδών. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη μπορούν, κατ' αρχήν, να αναθέτουν αποκλειστικά στους φαρμακοποιούς τη λιανική πώληση φαρμάκων, λόγω των εχεγγύων που οφείλουν να παρέχουν και των πληροφοριών που πρέπει να είναι σε θέση να δώσουν στον καταναλωτή. Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ιταλίας* (απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, C-531/06) το Δικαστήριο στηρίχθηκε σε παρόμοια συλλογιστική για να αποφανθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, διατηρώντας σε ισχύ νομοθετικές διατάξεις που επιτρέπουν την εκμετάλλευση ιδιωτικών φαρμακείων μόνο στα φυσικά πρόσωπα που έχουν πτυχίο φαρμακευτικής και στις εταιρίες των οποίων οι εταίροι είναι αποκλειστικά φαρμακοποιοί, δεν παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 43 ΕΚ και 56 ΕΚ. Το Δικαστήριο κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα σε σχέση με ρυθμίσεις που καθιστούν αδύνατη για τις επιχειρήσεις διανομής φαρμάκων την απόκτηση μεριδίων συμμετοχής στις εταιρίες διαχείρισης δημοτικών φαρμακείων.

Αντιθέτως, στην υπόθεση *Hartlauer* (απόφαση της 10ης Μαρτίου 2009, C-169/07) το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 43 ΕΚ και 48 ΕΚ απαγορεύουν εθνικές διατάξεις, βάσει των οποίων απαιτείται άδεια για την ίδρυση ιδιωτικού νοσηλευτικού ιδρύματος υπό μορφή αυτόνομης οδοντιατρικής πολυκλινικής και η άδεια αυτή δεν χορηγείται όταν, υπό το πρίσμα των παρεχόμενων από τους συμβεβλημένους ιατρούς υπηρεσιών, δεν υφίσταται ανάγκη που να δικαιολογεί την ίδρυση τέτοιας

πολυκλινικής. Κατά το Δικαστήριο, μια τέτοια ρύθμιση δεν είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη των σκοπών, αφενός, της διατήρησης ποιοτικής, ισορροπημένης και προσιτής σε όλους ιατρικής περίθαλψης και, αφετέρου, της προλήψεως του κινδύνου σοβαρής διαταράξεως της οικονομικής ισορροπίας του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, καθόσον δεν απαιτεί παρόμοια άδεια για την ίδρυση ιατρικών κέντρων ούτε στηρίζεται σε κάποια προϋπόθεση ικανή να οριοθετήσει επαρκώς την εκ μέρους των εθνικών αρχών άσκηση της εξουσίας τους εκτιμήσεως. Για να μπορεί να δικαιολογηθεί ένα τέτοιο σύστημα που στηρίζεται στην προηγούμενη χορήγηση διοικητικής άδειας, πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια που δεν εισάγουν διακρίσεις και είναι εκ των προτέρων γνωστά, ώστε να οριοθετείται επαρκώς η άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως των εθνικών αρχών. Όμως, κατά το Δικαστήριο, τούτο δεν συμβαίνει όταν η χορήγηση άδειας ίδρύσεως νέας οδοντιατρικής πολυκλινικής εξαρτάται από κριτήριο το οποίο, καθόσον στηρίζεται στον αριθμό των ασθενών ανά ιατρό, δεν είναι ούτε σαφώς καθορισμένο ούτε γνωστοποιείται εκ των προτέρων, καθ' οιονδήποτε τρόπο, στους ενδιαφερομένους, οπότε το σύστημα χορηγήσεως προηγούμενης διοικητικής άδειας στηρίζεται σε μέθοδο που μπορεί να θίξει την αντικειμενικότητα και την αμεροληψία της εξέτασης της αιτήσεως για τη χορήγηση της οικείας άδειας.

Στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, επισημαίνεται η υπόθεση *Επιτροπή κατά Ιταλίας* (απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, C-518/06), η οποία αφορά ιταλική ρύθμιση που επιβάλλει σε όλες τις ασφαλιστικές εταιρίες, περιλαμβανομένων εκείνων που έχουν την κύρια έδρα τους σε άλλο κράτος μέλος, αλλά ασκούν δραστηριότητες στην Ιταλία, να παρέχουν ασφάλιση αστικής ευθύνης έναντι τρίτων από αυτοκίνητα σε κάθε υποψήφιο πελάτη. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ιταλική Δημοκρατία, διατηρώντας σε ισχύ αυτή τη ρύθμιση, δεν παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ. Βεβαίως, μια τέτοια υποχρέωση περιορίζει την ελευθερία εγκαταστάσεως και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Εντούτοις, κατά το Δικαστήριο, ο περιορισμός αυτός δικαιολογείται από έναν σκοπό κοινωνικής προστασίας, ο οποίος συνίσταται κατ' ουσίαν στην εξασφάλιση προσήκουσας αποζημιώσεως υπέρ των θυμάτων των τροχαίων ατυχημάτων. Ειδικότερα, σε σχέση με τον ανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό χαρακτήρα της επιδικής ρυθμίσεως, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι δεν είναι απολύτως αναγκαίο το περιοριστικό μέτρο που λαμβάνουν οι αρχές ενός κράτους μέλους να ανταποκρίνεται σε μια αντίληψη την οποία να συμμερίζονται όλα τα κράτη μέλη, όσον αφορά τον τρόπο προστασίας του συγκεκριμένου θεμιτού συμφέροντος. Επομένως, το γεγονός ότι ορισμένα κράτη μέλη επέλεξαν να θεσπίσουν διαφορετικό σύστημα για να διασφαλίσουν ότι κάθε κύριος οχήματος θα μπορεί να συνάψει σύμβαση ασφαλίσεως αστικής ευθύνης έναντι τρίτων από αυτοκίνητα, με εύλογο ασφάλιστρο, δεν αρκεί για να αποδειχθεί ότι η επιβαλλόμενη υποχρέωση σύναψης συμβάσεως υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Σημειωτέον ότι, στην ίδια υπόθεση, το Δικαστήριο ασχολήθηκε και με το άρθρο 9 της οδηγίας 92/49/ΕΟΚ¹², για το οποίο αποφάνθηκε ότι ορίζει κατά τρόπο μη εξαντλητικό το πεδίο εφαρμογής της αρχής του ελέγχου από το κράτος μέλος καταγωγής, στο μέτρο που προβλέπει ότι η χρηματοπιστωτική εποπτεία περιλαμβάνει «ιδίως» την εξακρίβωση της κατάστασης της φερεγγυότητας και της σύστασης τεχνικών αποθεματικών. Πάντως, η διάταξη αυτή δεν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το κράτος μέλος καταγωγής έχει αποκλειστική αρμοδιότητα ελέγχου η οποία αφορά και την εμπορική συμπεριφορά των ασφαλιστικών εταιριών. Επομένως, η διάταξη αυτή δεν αποκλείει τη δυνατότητα άσκησης ελέγχου από το κράτος μέλος υποδοχής επί των μεθόδων με τις οποίες υπολογίζουν τα ασφάλιστρα τους οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητες στο

¹² Οδηγία 92/49/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την πρωτασφάλιση, εκτός της ασφάλειας ζωής, και για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ (ΕΕ L 228, σ. 1).

κράτος μέλος αυτό δυνάμει της ελευθερίας εγκαταστάσεως ή του δικαιώματος ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, ούτε την επιβολή σχετικών κυρώσεων.

Στον τομέα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, η υπόθεση *Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Baw International* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-42/07) έδωσε στο Δικαστήριο την αφορμή να αποσαφηνίσει τη νομολογία του σχετικά με τη ρύθμιση των παιγνίων και στοιχημάτων στα κράτη μέλη. Στην απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 49 ΕΚ δεν αποκλείει ρύθμιση κράτους μέλους, η οποία απαγορεύει σε ιδιωτικές επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη, όπου παρέχουν νομίμως ανάλογες υπηρεσίες, να προτείνουν τυχερά παίγνια μέσω του Διαδικτύου εντός του εν λόγω κράτους μέλους. Κατά το Δικαστήριο, μολονότι μια τέτοια ρύθμιση συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, εντούτοις ο περιορισμός αυτός μπορεί, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της προσφοράς τυχηρών παιγνίων μέσω του Διαδικτύου, να θεωρηθεί ότι δικαιολογείται από τον σκοπό της καταστολής της απάτης και της εγκληματικότητας. Όσον αφορά την εξέταση του ζητήματος κατά πόσον το επίδικο σύστημα είναι αναγκαίο, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ο τομέας των τυχηρών παιγνίων που προσφέρονται μέσω του Διαδικτύου δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο κοινοτικής εναρμόνισης. Ένα κράτος μέλος έχει, συνεπώς, το δικαίωμα να θεωρήσει ότι το γεγονός και μόνον ότι μια ιδιωτική επιχείρηση παρέχει νομίμως μέσω του Διαδικτύου υπηρεσίες, εμπίπτουσες στον σχετικό τομέα, εντός άλλου κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένη και όπου, καταρχήν, πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις και υπόκειται σε ελέγχους εκ μέρους των αρμόδιων αρχών, δεν συνιστά επαρκή εγγύηση προστασίας των ημεδαπών καταναλωτών από τους κινδύνους απάτης και τελέσεως εγκληματικών πράξεων, λαμβανομένων υπόψη των δυσχερειών που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, οι αρχές του κράτους μέλους εγκατάστασης κατά την αξιολόγηση των επαγγελματικών προσόντων και της εντιμότητας των οικείων επιχειρήσεων. Επιπλέον, λόγω της έλλειψης άμεσης επαφής μεταξύ καταναλωτή και επιχειρήσεως, τα προσβάσιμα μέσω Διαδικτύου τυχερά παίγνια ενέχουν διαφορετικούς και σημαντικότερους κινδύνους σε σχέση με τις παραδοσιακές αγορές τέτοιων παιγνίων, όσον αφορά τυχόν απάτες των επιχειρηματιών σε βάρος των καταναλωτών. Εξάλλου, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο μια επιχείρηση-χορηγός ορισμένων αθλητικών αγώνων, σε σχέση με τους οποίους οργανώνει στοιχήματα, και ορισμένων ομάδων που μετέχουν στους αγώνες αυτούς να έχει τη δυνατότητα, λόγω της καταστάσεώς της, να επηρεάσει άμεσα ή έμμεσα το αποτέλεσμα των εν λόγω αγώνων και να αυξήσει, κατ' αυτόν τον τρόπο, τα κέρδη της.

Στον τομέα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, αξιοσημείωτες είναι οι συνεκδικασθείσες υποθέσεις *X και Passenheim-van Schoot* (απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, C-155/08 και C-157/08), σχετικά με την προβλεπόμενη από την ολλανδική νομοθεσία προθεσμία εκδόσεως διορθωτικής πράξεως για τη βεβαίωση φόρου όταν περιουσιακά στοιχεία προερχόμενα από αποταμίευση και εισοδήματα που πραγματοποιήθηκαν εξ αυτών έχουν αποσιωπηθεί από τις εθνικές φορολογικές αρχές. Συναφώς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα άρθρα 49 ΕΚ και 56 ΕΚ δεν απαγορεύουν σε κράτος μέλος, σε περίπτωση που οι φορολογικές του αρχές δεν διαθέτουν καμία ένδειξη για την ύπαρξη των περιουσιακών αυτών στοιχείων βάσει της οποίας θα μπορούσαν να διενεργήσουν έρευνα, να προβλέπει μεγαλύτερη προθεσμία για τη διορθωτική βεβαίωση του φόρου όταν τα οικεία περιουσιακά στοιχεία βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος από εκείνη που ισχύει όταν αυτά είναι συγκεντρωμένα στο έδαφός του. Το γεγονός ότι το άλλο αυτό κράτος μέλος εφαρμόζει το τραπεζικό απόρρητο δεν ασκεί συναφώς επιρροή. Κατά το Δικαστήριο, τα ως άνω άρθρα δεν απαγορεύουν επίσης, σε μια τέτοια περίπτωση, να καθορίζεται το πρόστιμο, το οποίο επιβάλλεται λόγω της αποσιωπήσεως των ευρισκομένων στην αλλοδαπή περιουσιακών στοιχείων και εισοδημάτων, αναλόγως του ποσού της διορθωτικής πράξεως και της μεγαλύτερης αυτής περιόδου. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, μολονότι μια τέτοια ρύθμιση αποτελεί περιορισμό τόσο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών όσο και της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, εντούτοις μπορεί να δικαιολογείται από την ανάγκη διασφάλισης των φορολογικών ελέγχων και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως της αρχής

της αναλογικότητας. Επ' αυτού, το Δικαστήριο τόνισε ότι, ελλείψει ενδείξεων περί της υπάρξεως τέτοιας περιουσίας, βάσει των οποίων οι φορολογικές αρχές κράτους μέλους θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν έρευνα, αυτό το κράτος μέλος αδυνατεί να απευθυνθεί στις αρμόδιες αρχές του άλλου κράτους μέλους προκειμένου να του κοινοποιήσουν τις απαραίτητες πληροφορίες για τον ορθό προσδιορισμό του φόρου. Αντιθέτως, όταν οι φορολογικές αρχές κράτους μέλους διαθέτουν στοιχεία βάσει των οποίων μπορούν να απευθυνθούν στις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών, το γεγονός και μόνον ότι τα οικεία περιουσιακά στοιχεία βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος δεν δικαιολογεί τη γενική εφαρμογή πρόσθετης προθεσμίας για την έκδοση διορθωτικής πράξεως βεβαιώσεως φόρου, η οποία ουδόλως αποτελεί συνάρτηση του χρονικού διαστήματος που απαιτείται για την επωφελή χρήση αυτών των μηχανισμών αμοιβαίας αρωγής.

Τέλος, όσον αφορά την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, το Δικαστήριο εξέδωσε δύο αποφάσεις οι οποίες χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Πρόκειται, πρώτον, για την υπόθεση *Persche* (απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2009, C-318/07) που αφορά το λεπτό ζήτημα των δωρεών προς κοινωνικούς οργανισμούς. Αφού διευκρίνισε ότι τέτοιες δωρεές εμπίπτουν στις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, ακόμη και αν οι εν λόγω δωρεές έγιναν σε είδος υπό μορφή συνηθισμένων καταναλωτικών αγαθών, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 56 ΕΚ αποκλείει την εφαρμογή νομοθεσίας κράτους μέλους βάσει της οποίας, όσον αφορά τις δωρεές προς αναγνωρισμένους κοινωνικούς οργανισμούς, το ευεργέτημα της εκπτώσεως από το φορολογητέο εισόδημα χορηγείται μόνο για τις δωρεές προς οργανισμούς που εδρεύουν στην ημεδαπή, χωρίς καμία δυνατότητα του φορολογουμένου να αποδείξει ότι η δωρεά προς οργανισμό ο οποίος εδρεύει σε άλλο κράτος μέλος πληροί τις προϋποθέσεις που η εν λόγω νομοθεσία θέτει για τη χορήγηση του ευεργετήματος αυτού. Κατά το Δικαστήριο, είναι βεβαίως θεμιτό για κράτος μέλος, στο πλαίσιο της νομοθεσίας του σχετικά με τη δυνατότητα εκπτώσεως δωρεών από το φορολογητέο εισόδημα, να μεταχειρίζεται διαφορετικά τους αναγνωρισμένους κοινωνικούς οργανισμούς της ημεδαπής και τους εδρεύοντες σε άλλα κράτη μέλη, όταν οι τελευταίοι έχουν σκοπούς διαφορετικούς από εκείνους που ενθαρρύνει η νομοθεσία του. Εντούτοις, οποιοσδήποτε οργανισμός εδρεύει σε κράτος μέλος και πληροί τις προϋποθέσεις που τάσσονται από άλλο κράτος μέλος για τη χορήγηση φορολογικών πλεονεκτημάτων βρίσκεται, όσον αφορά τη χορήγηση από το τελευταίο κράτος μέλος φορολογικών πλεονεκτημάτων προς ενθάρρυνση αυτών των δραστηριοτήτων γενικού συμφέροντος, σε κατάσταση συγκρίσιμη με εκείνη των αναγνωρισμένων κοινωνικών οργανισμών της ημεδαπής. Επομένως, κατά το Δικαστήριο, η διαφορετική μεταχείριση την οποία προβλέπει η προαναφερθείσα νομοθεσία συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων. Ο περιορισμός αυτός δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από την ανάγκη διατηρήσεως της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων ούτε από την αποτροπή της φοροδιαφυγής. Επί του σημείου αυτού, το Δικαστήριο διευκρίνισε πάντως ότι, όταν πρόκειται για κοινωνικούς οργανισμούς που βρίσκονται σε τρίτη χώρα είναι, κατ' αρχήν, θεμιτό για το κράτος μέλος φορολογίας να μην αναγνωρίσει το πλεονέκτημα της εκπτώσεως αν, λόγω ιδίως της ελλείψεως συμβατικής υποχρεώσεως της τρίτης αυτής χώρας να παράσχει πληροφορίες, αποδεικνύεται αδύνατον να ληφθούν από την εν λόγω χώρα οι αναγκαίες πληροφορίες.

Επισημαίνεται, δεύτερον, η υπόθεση *Woningstichting Sint Servatius* (απόφαση της 1ης Οκτωβρίου 2009, C-567/07) στην οποία ζητήθηκε από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τις διατάξεις της Συνθήκης που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων προκειμένου να εκτιμήσει κατά πόσον είναι συμβατή με αυτές η ολλανδική νομοθεσία περί της ενισχύσεως της προσφοράς στον τομέα της κατοικίας. Δυνάμει της νομοθεσίας αυτής, οι ολλανδικοί εγκεκριμένοι φορείς οφείλουν να υποβάλουν τα σχετικά με ακίνητα επενδυτικά τους σχέδια σε διοικητική διαδικασία προηγούμενης αδείας και να αποδείξουν ότι οι εν λόγω επενδύσεις πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της λαϊκής στέγης στις Κάτω Χώρες. Κατά το Δικαστήριο, μια τέτοια υποχρέωση συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων. Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι απαιτήσεις που συνδέονται με

την πολιτική λαϊκής στέγης κράτους μέλους και τη χρηματοδότησή της συνιστούν επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος και, επομένως, μπορούν να δικαιολογήσουν έναν τέτοιο περιορισμό. Διευκρίνισε, εντούτοις, ότι παρόμοιο σύστημα προηγούμενης διοικητικής αδείας δεν μπορεί να νομιμοποιεί μια κατά διακριτική ευχέρεια συμπεριφορά των εθνικών αρχών, με συνέπεια να στερεί τις κοινοτικές διατάξεις από την πρακτική τους αποτελεσματικότητα. Επίσης, για να δικαιολογείται ένα τέτοιο σύστημα, πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια που να μην εισάγουν διακρίσεις και να είναι εκ των προτέρων γνωστά, ώστε να οριοθετείται η άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως των εθνικών αρχών, ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί από το αιτούν δικαστήριο.

Μεταφορές

Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Sturgeon* κ.λπ. και *Böck και Lepuschitz* (απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2009, C-402/07 και C-432/07) το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της έννοιας της καθυστέρησης πτήσεως στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004¹³. Ο εν λόγω κανονισμός προβλέπει την καταβολή κατ' αποκοπήν αποζημιώσεως για τη ματαίωση, αλλά όχι για την καθυστέρηση πτήσεως. Τα αιτούντα δικαστήρια επιλήφθηκαν υποθέσεων στις οποίες επιβάτες αξίωναν την εν λόγω κατ' αποκοπήν αποζημίωση, διότι έφθασαν στο αεροδρόμιο προορισμού με καθυστέρηση 22 και 25 ωρών αντιστοίχως σε σχέση με την προβλεπόμενη ώρα αφίξεως.

Το Δικαστήριο παρατήρησε κατ' αρχάς ότι η καθυστέρηση πτήσεως —ακόμη και αν ήταν παρατεταμένη— δεν μπορεί να εξομοιωθεί με ματαίωση. Μια πτήση, η οποία πραγματοποιήθηκε με καθυστέρηση οποιασδήποτε διάρκειας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ματαιωθείσα, όταν πλην της ώρας αναχωρήσεως, τα υπόλοιπα στοιχεία της πτήσεως, περιλαμβανομένου του δρομολογίου της, παραμένουν αμετάβλητα, όπως είχαν προγραμματιστεί αρχικώς.

Στη συνέχεια, όσον αφορά το δικαίωμα αποζημιώσεως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι επιβάτες των οποίων η πτήση ματαιώθηκε και οι επιβάτες που αντιμετωπίζουν καθυστέρηση πτήσεως υφίστανται παρεμφερή ζημία, συνιστάμενη στην απώλεια χρόνου, και επομένως βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, με συνέπεια να μη δικαιολογείται διαφορετική τους μεταχείριση. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι οι επιβάτες πτήσεων με καθυστέρηση μπορούν να εξομοιωθούν προς επιβάτες πτήσεων που ματαιώθηκαν όσον αφορά το δικαίωμα αποζημιώσεως, με συνέπεια να μπορούν και αυτοί να ζητήσουν κατ' αποκοπήν αποζημίωση από τον αερομεταφορέα όταν φθάνουν στον τελικό τους προορισμό τρεις και πλέον ώρες μετά την προβλεπόμενη ώρα, εκτός αν η καθυστέρηση προκλήθηκε από έκτακτες περιστάσεις. Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι τεχνικό πρόβλημα που παρουσιάστηκε σε αεροσκάφος δεν μπορεί να θεωρηθεί έκτακτη περίπτωση, εκτός αν το πρόβλημα αυτό οφείλεται σε γεγονότα τα οποία, ως εκ της φύσεως και των αιτίων τους, δεν συνδέονται αναπόσπαστα με τη συνήθη δραστηριότητα του οικείου αερομεταφορέα και διαφεύγουν τον έλεγχο που αυτός ασκεί στην πράξη.

Κανόνες ανταγωνισμού

Σε ένα εντελώς γενικό πλαίσιο, στην υπόθεση *X BV* (απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, C-429/07) το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Επιτροπή μπορεί να υποβάλει εξ ιδίας πρωτοβουλίας γραπτές παρατηρήσεις σε δικαστήριο κράτους μέλους σε μια δίκη σχετικά με τη δυνατότητα να εκπέσει από τα φορολογητέα κέρδη το ποσό ενός προστίμου για παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ ή του

¹³ Κανονισμός (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημίωσης των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης και ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 295/91 (ΕΕ L 46, σ. 1).

άρθρου 82 ΕΚ. Το άρθρο 15 του κανονισμού 1/2003, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης¹⁴, το οποίο επιγράφεται «Συνεργασία με τα εθνικά δικαστήρια», προβλέπει, σε συγκεκριμένες περιστάσεις, δυνατότητα παρεμβάσεως της Επιτροπής και των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών στις δίκες που εκκρεμούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η ευχέρεια της Επιτροπής να υποβάλλει εξ ιδίας πρωτοβουλίας γραπτές παρατηρήσεις στα εν λόγω δικαστήρια εξαρτάται από τη μοναδική προϋπόθεση ότι πρέπει να το απαιτεί η συνεπής εφαρμογή των άρθρων 81 ΕΚ ή 82 ΕΚ. Η προϋπόθεση αυτή μπορεί να πληρούται ακόμη και σε περιπτώσεις που η δίκη δεν κινήθηκε σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 81 ΕΚ ή 82 ΕΚ. Εξάλλου, δεδομένου ότι υπάρχει εγγενής σχέση μεταξύ των προστίμων και της εφαρμογής των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, η αποτελεσματικότητα των κυρώσεων που επιβάλλονται από τις εθνικές ή από τις κοινοτικές αρχές ανταγωνισμού βάσει του άρθρου 83, παράγραφος 2, στοιχείο α', ΕΚ αποτελεί προϋπόθεση της συνεπούς εφαρμογής των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ. Επομένως, η απόφαση που το δικαστήριο κράτους μέλους καλείται να εκδώσει σε δίκη σχετικά με τη δυνατότητα εκπτώσεως από τα φορολογητέα κέρδη του ποσού ενός προστίμου ή μέρους του προστίμου αυτού δύναται να θίξει την αποτελεσματικότητα των κυρώσεων που το άρθρο 83, παράγραφος 2, στοιχείο α', ΕΚ προβλέπει σχετικά με τις πρακτικές που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και, επομένως, να θέσει σε κίνδυνο τη συνεπή εφαρμογή των άρθρων 81 ΕΚ ή 82 ΕΚ. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, το άρθρο 15 του κανονισμού 1/2003 επιτρέπει στην Επιτροπή να υποβάλει παρατηρήσεις σε εθνικό δικαστήριο.

Στον τομέα των συμπράξεων, η υπόθεση *GlaxoSmithKline κατά Επιτροπής* (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P, C-519/06 P) έδωσε στο Δικαστήριο την ευκαιρία να αποφανθεί επί της συμβατότητας με το άρθρο 81 ΕΚ συμφωνιών που έχουν ως αντικείμενο τον περιορισμό του παράλληλου εμπορίου φαρμάκων¹⁵. Το Δικαστήριο έκρινε ότι συμφωνίες που αποβλέπουν στην απαγόρευση ή στον περιορισμό του παράλληλου εμπορίου έχουν, κατ' αρχήν, ως αντικείμενο την παρακώλυση του ανταγωνισμού. Η αρχή αυτή ισχύει για τον φαρμακευτικό τομέα. Δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθεί ότι μια συμφωνία έχει δυσμενείς συνέπειες για τους τελικούς καταναλωτές προκειμένου να διαπιστωθεί ότι το αντικείμενό της είναι επιζήμιο για τον ανταγωνισμό. Εξάλλου, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, για να τύχει εξαιρέσεως δυνάμει του άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ, μια συμφωνία πρέπει να συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου. Η συμβολή δεν μπορεί να συνίσταται σε οποιοδήποτε πλεονέκτημα αποκομίζουν οι μετέχουσες στη συμφωνία επιχειρήσεις από αυτή σε σχέση με τη δραστηριότητά τους, αλλά σε αισθητά αντικειμενικά πλεονεκτήματα, ικανά να αντισταθμίσουν τις επιπτώσεις που έχει η εν λόγω συμφωνία για τον ανταγωνισμό. Επομένως, η Επιτροπή μπορεί να προβεί σε ανάλυση των προοπτικών. Συναφώς, εφόσον διαμορφώσει την πεποίθηση ότι είναι πράγματι πιθανό να επέλθει το αισθητό αντικειμενικό πλεονέκτημα, τεκμαίρεται ότι η συμφωνία ενέχει τέτοιο πλεονέκτημα. Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι για την εξέταση του ζητήματος κατά πόσον μια συμφωνία συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή την προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου και συνεπάγεται αισθητά αντικειμενικά πλεονεκτήματα, εξέταση η οποία πρέπει να πραγματοποιείται βάσει των αντλούμενων από τα πραγματικά περιστατικά επιχειρημάτων και των αποδεικτικών στοιχείων που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της αιτήσεως απαλλαγής, μπορεί να απαιτείται να ληφθούν υπόψη ο χαρακτήρας και οι ενδεχόμενες ιδιομορφίες του τομέα τον οποίο αφορά η συμφωνία, εφόσον είναι καθοριστικής σημασίας για το αποτέλεσμα της εξετάσεως. Η συνεκτίμηση αυτή δεν συνεπάγεται αντιστροφή του βάρους αποδείξεως, αλλά διασφαλίζει απλώς και μόνον ότι η εξέταση της

¹⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002 (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

¹⁵ Επί της εκτιμήσεως, από πλευράς του άρθρου 82 ΕΚ, της μονομερούς λήψεως μέτρων που συνιστούν περιορισμό του παράλληλου εμπορίου των φαρμακευτικών προϊόντων, βλ. απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2008, C-468/06 έως C-478/06, *Σωτ. Λέλος και Σία* (Συλλογή 2008, σ. I-7139).

αιτήσεως απαλλαγής θα πραγματοποιηθεί με γνώμονα τα κατάλληλα επιχειρήματα και αποδεικτικά στοιχεία που προέβαλε ο αιτών.

Στην υπόθεση *Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής* (απόφαση της 9ης Ιουλίου 2009, C-511/06 P) η οποία αφορούσε αθέμιτη σύμπραξη στον τομέα του κιτρικού οξέος, το Δικαστήριο εξέτασε τις συνέπειες που έχει επί των δικαιωμάτων άμυνας ο χαρακτηρισμός μιας επιχείρησης ως πρωτεργάτη σύμπραξης. Ένας τέτοιος χαρακτηρισμός έχει, πράγματι, σημαντικές συνέπειες ως προς το ύψος του προστίμου που θα επιβληθεί στην επιχείρηση. Πρόκειται, αφενός, για επιβαρυντική περίπτωση και, αφετέρου, για στοιχείο το οποίο, σε περίπτωση συνεργασίας της επιχείρησης, αποκλείει εκ προοιμίου το ενδεχόμενο να τύχει πολύ σημαντικής μείωσης του προστίμου. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται να παράσχει με την ανακοίνωση των αιτιάσεων ενδείξεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο προτίθεται να χρησιμοποιήσει τα πραγματικά στοιχεία για να καθορίσει το επίπεδο του προστίμου ούτε, ειδικότερα, αν προτίθεται να χαρακτηρίσει, βάσει των πραγματικών αυτών στοιχείων, μια συγκεκριμένη επιχείρηση ως πρωτεργάτη της σύμπραξης, υποχρεούται ωστόσο, τουλάχιστον, να παραθέσει αυτά τα πραγματικά στοιχεία. Όταν τα έγγραφα και τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτουν τα πραγματικά περιστατικά που στηρίζουν τον χαρακτηρισμό μιας επιχείρησης ως πρωτεργάτη της σύμπραξης συνίστανται σε μαρτυρίες προσώπων κατηγορουμένων στη διαδικασία λόγω παράβασης και έχουν ως εκ τούτου υποκειμενικό χαρακτήρα, το γεγονός και μόνον ότι τα έγγραφα αυτά επισυνάπτονται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, χωρίς να γίνεται ρητώς μνεία των εν λόγω πραγματικών περιστατικών στο κείμενό της, δεν παρέχει στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση τη δυνατότητα να εκτιμήσει την αξιοπιστία που αποδίδει η Επιτροπή σε καθένα από τα στοιχεία ούτε να τα αμφισβητήσει και, επομένως, ούτε να ασκήσει λυσιτελώς τα δικαιώματά της. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή προσβάλλει τα δικαιώματα άμυνας της ενδιαφερόμενης επιχείρησης. Δεν μπορεί, συνεπώς, να στηριχθεί στα στοιχεία αυτά για να τη χαρακτηρίσει ως πρωτεργάτη της σύμπραξης. Επιπλέον, ελλείψει άλλων αποδεικτικών στοιχείων στην ανακοίνωση των αιτιάσεων που θα επέτρεπαν αυτόν τον χαρακτηρισμό, η Επιτροπή δεν μπορεί να αποκλείσει εκ προοιμίου την αναγνώριση δικαιώματος σημαντικής μείωσης του προστίμου, σε περίπτωση συνεργασίας της επιχείρησης. Εξάλλου, στην ίδια υπόθεση, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι ο τερματισμός της παράβασης με τις πρώτες ήδη επεμβάσεις της Επιτροπής δεν συνεπάγεται αυτομάτως μείωση του ποσού του προστίμου. Υπενθύμισε επίσης ότι ο πραγματικός αντίκτυπος μιας παραβάσεως στην αγορά αποτελεί ένα από τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση της σοβαρότητάς της.

Με την απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2009, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P, C-137/05 P, *Erste Bank der österreichischen Sparkassen κατά Επιτροπής*, που εκδόθηκε κατ' αναίρεση στο πλαίσιο της υποθέσεως «*club Lombard*», το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι μια σύμπραξη έχει ως μοναδικό σκοπό τη διάθεση προϊόντων στο εμπόριο ενός μόνον κράτους μέλους δεν αρκεί για να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να υπάρχουν επιπτώσεις στο ενδοκοινοτικό εμπόριο. Σε μια τέτοια περίπτωση, δεδομένου ότι η σύμπραξη αυτή συνεπάγεται, ως εκ της φύσεώς της, την εδραίωση της στεγανοποίησης των εθνικών αγορών, παρεμποδίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδιώκει η Συνθήκη ΕΚ, υπάρχει ισχυρό τεκμήριο ότι το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών επηρεάζεται, τεκμήριο που μπορεί να ανατραπεί μόνον αν η ανάλυση των χαρακτηριστικών της συμφωνίας και του οικονομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται αποδεικνύει το αντίθετο.

Εξάλλου, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η Επιτροπή ουδόλως υποχρεούται, σε περίπτωση παραβάσεως διαπραχθείσας από θυγατρική, να εξετάσει κατά προτεραιότητα αν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις καταλογισμού της παραβάσεως στη μητρική εταιρία. Πράγματι, η Επιτροπή μπορεί να επιλέξει να επιβάλει κυρώσεις είτε στη θυγατρική που μετείχε στην παράβαση είτε στη μητρική εταιρία που είχε τον έλεγχο της κατά την κρίσιμη περίοδο.

Ως προς τον καθορισμό του ποσού των προστίμων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε κατ' αρχάς ότι οριζόντια σύμπραξη επί των τιμών σε τόσο σημαντικό οικονομικό τομέα όπως ο τραπεζικός πρέπει κατ' αρχήν να χαρακτηριστεί ως πολύ σοβαρή παράβαση, ανεξαρτήτως του πλαισίου της. Στη συνέχεια διευκρίνισε ότι, κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας μιας παραβάσεως, αντιθέτως προς τα όσα υποστήριξαν οι αναιρεσείουσες, το Γενικό Δικαστήριο δεν στηρίχθηκε μόνο στη θέση της συμπράξεως σε λειτουργία, αλλά διαπίστωσε και τον πραγματικό της αντίκτυπο στην αγορά. Επιπλέον, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, στο πλαίσιο του καθορισμού του ύψους των προστίμων, ο συνυπολογισμός από την Επιτροπή, για την κατάταξη σε διάφορες κατηγορίες των εταιριών που διαδραμάτισαν τον ρόλο των ηγετικών εταιριών εντός τραπεζικού ομίλου, των μεριδίων αγοράς τα οποία κατείχαν οι διάφορες εταιρίες που απαρτίζουν τον όμιλο δεν ισοδυναμεί με καταλογισμό της αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς τους στις ηγετικές εταιρίες. Πρόκειται για μέθοδο που έχει ως σκοπό να διασφαλίσει ότι το επίπεδο των επιβληθέντων στις ηγετικές εταιρίες προστίμων αντανάκλα δεόντως τη σοβαρότητα της αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς που επέδειξαν. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, όσον αφορά το ζήτημα πόσο θα μειωθεί ένα πρόστιμο, δεν απόκειται στο ίδιο να υποκαθιστά στην κρίση του το Γενικό Δικαστήριο, το οποίο αποφαινεται συναφώς κατά πλήρη δικαιοδοσία.

Στον τομέα της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσεως, το Δικαστήριο εξέδωσε δύο σημαντικές αποφάσεις.

Μετά την αναίρεση που άσκησε η France Télécom κατά της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της 30ής Ιανουαρίου 2007 (T-340/03, *France Télécom κατά Επιτροπής*, Συλλογή 2007, σ. II-107), το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την πρωτόδικη απόφαση περί απορρίψεως της προσφυγής της με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής να της επιβάλει πρόστιμο ύψους 10,35 εκατομμυρίων ευρώ για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως στη γαλλική αγορά υψηλής ταχύτητας προσβάσεως στο Διαδίκτυο για τους ιδιώτες πελάτες. Στο επιχείρημα της εταιρίας αυτής ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέβη το άρθρο 82 ΕΚ εκτιμώντας ότι η απόδειξη της δυνατότητας καλύψεως της ζημίας δεν αποτελεί προαπαιτούμενο της διαπιστώσεως της εφαρμογής επιθετικής πολιτικής τιμών, το Δικαστήριο απάντησε ότι η ύπαρξη της δυνατότητας αυτής δεν είναι αναγκαία προϋπόθεση της διαπιστώσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας τέτοιας πολιτικής τιμών. Η εν λόγω δυνατότητα συνιστά ένα μόνον από τα στοιχεία που ασκούν επιρροή κατά την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα της επίμαχης πρακτικής, στο μέτρο που μπορεί, παραδείγματος χάρη, να συμβάλει είτε στον αποκλεισμό, σε περίπτωση εφαρμογής τιμών κάτω του μέσου μεταβλητού κόστους, άλλων οικονομικών λόγων πλην του εξοβελισμού των ανταγωνιστών, είτε στην απόδειξη, σε περίπτωση εφαρμογής τιμών κατώτερων του μέσου συνολικού κόστους, αλλά ανώτερων του μέσου μεταβλητού κόστους, της υπάρξεως σχεδίου για τον εξοβελισμό των ανταγωνιστών. Κατά τα λοιπά, το Δικαστήριο έκρινε ότι η παντελής έλλειψη δυνατότητας καλύψεως της ζημίας δεν αρκεί για να αποκλειστεί το ενδεχόμενο επακόλουθης ενισχύσεως της δεσπόζουσας θέσης της οικείας επιχειρήσεως, ιδίως κατόπιν της εξόδου ενός ή περισσότερων ανταγωνιστών από την αγορά, με συνέπεια να αποδυναμωθεί περαιτέρω ο ήδη εξασθενημένος, ακριβώς λόγω της παρουσίας της εν λόγω επιχειρήσεως, ανταγωνισμός και να ζημιωθούν οι καταναλωτές λόγω του περιορισμού των διαθέσιμων επιλογών.

Στην υπόθεση *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-385/07 P) το Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι ο εύλογος χαρακτήρας της προθεσμίας εκδόσεως δικαστικής αποφάσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα τις συγκεκριμένες περιστάσεις της κάθε υποθέσεως, όπως είναι η περιπλοκότητα της διαφοράς και η συμπεριφορά των διαδίκων, εκτίμησε ότι, σε περίπτωση διαφοράς ως προς το αν συντρέχει παράβαση των κανόνων περί ανταγωνισμού, η θεμελιώδης αρχή της ασφαλείας δικαίου της οποίας πρέπει να απολαύουν οι επιχειρηματίες, καθώς και ο σκοπός του αποκλεισμού κάθε ενδεχομένου στρεβλώσεως του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς προσλαμβάνουν σημαντικό ενδιαφέρον όχι μόνο για τον ίδιο τον προσφεύγοντα και τους ανταγωνιστές του, αλλά και για τους τρίτους, λόγω του

μεγάλου αριθμού των ενδιαφερόμενων προσώπων και των χρηματοοικονομικών συμφερόντων που διακυβεύονται. Σε περίπτωση διαφοράς σχετικής με κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης εκ μέρους επιχειρήσεως που απαιτεί καταβολή ειδικού τέλους για την άκρως διαδεδομένη χρήση του λογοτύπου της και λαμβανομένων υπόψη των συνεπειών που μπορεί να έχει η έκβαση της οικείας δίκης, μια διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου η οποία διήρκεσε περίπου 5 έτη και 10 μήνες συνιστά καταστρατήγηση των απαιτήσεων που συνδέονται με την τήρηση εύλογης προθεσμίας για την έκδοση δικαστικής αποφάσεως, εφόσον δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από καμία από τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως, είτε πρόκειται για την περιπλοκότητα της διαφοράς, τη συμπεριφορά των διαδίκων, την προβολή εκ μέρους τους παρεμπιπτόντων δικονομικών ζητημάτων είτε για τη λήψη από το Γενικό Δικαστήριο μέτρων περί οργάνωσης της δίκης ή περί διεξαγωγής αποδείξεων. Εντούτοις, το Δικαστήριο εξήγησε ότι, η μη τήρηση εύλογης προθεσμίας για την έκδοση δικαστικής αποφάσεως συνιστά μεν διαδικαστική παρατυπία, πλην όμως το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται λυσιτελώς. Εν προκειμένω, καθόσον από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η μη τήρηση εύλογης προθεσμίας για την έκδοση δικαστικής αποφάσεως μπορούσε να έχει οποιαδήποτε επιρροή στην επίλυση της διαφοράς, η αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου δεν θα θεράπευε την προσβολή της αρχής της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας στην οποία αυτό υπέπεσε. Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της υποχρέωσης τηρήσεως του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, δεν πρέπει να αναγνωριστεί στον αναιρεσείοντα η δυνατότητα, απλώς και μόνο διότι δεν τηρήθηκε εύλογη προθεσμία για την έκδοση δικαστικής αποφάσεως, να θέσει υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη παραβάσεως, τη στιγμή που οι προβληθέντες λόγοι αναιρέσεως κατά των διαπιστώσεων στις οποίες προέβη το Γενικό Δικαστήριο, όσον αφορά την εν λόγω παράβαση και τη σχετική διοικητική διαδικασία, απορρίφθηκαν στο σύνολό τους ως αβάσιμοι. Αντιθέτως, η μη τήρηση από το Γενικό Δικαστήριο εύλογης προθεσμίας εκδόσεως δικαστικής αποφάσεως μπορεί να αποτελέσει βάση για αξίωση καταβολής αποζημιώσεως στο πλαίσιο αγωγής κατά της Κοινότητας δυνάμει των άρθρων 235 ΕΚ και 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ.

Η σχετική με τις κρατικές ενισχύσεις νομολογία εμπλουτίστηκε επίσης με διάφορες αποφάσεις κατά το υπό εξέταση έτος. Στην υπόθεση *3F κατά Επιτροπής* (απόφαση της 9ης Ιουλίου 2009, C-319/07 P) το Δικαστήριο, αποφαινόμενο κατ' αναίρεση, είχε την ευκαιρία να αποσαφηνίσει τη νομολογία του περί της προσφυγής ακυρώσεως στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, όταν η προσφυγή ασκείται από τρίτο πρόσωπο, και όχι από τον δικαιούχο της ενισχύσεως. Στον πρώτο βαθμό, η υπόθεση αφορούσε προσφυγή της βασικής συνδικαλιστικής οργάνωσης των Δανών εργαζομένων με αίτημα να ακυρωθεί η απόφαση με την οποία η Επιτροπή έκρινε συμβατή με την κοινή αγορά, χωρίς να κινήσει την προβλεπόμενη από το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ επίσημη διαδικασία εξετάσεως, ενίσχυση υπό τη μορφή απαλλαγής από τον φόρο εισοδήματος υπέρ των ναυτικών που απασχολούνται σε πλοία εγγεγραμμένα στο διεθνές νηολόγιο της Δανίας, με σκοπό τη διατήρηση της εθνικής σημαίας στα πλοία προς αποτροπή των διαρροών προς σημαίες ευκαιρίας. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή της συνδικαλιστικής οργάνωσης ως απαράδεκτη, εκτιμώντας ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν αφορούσε ατομικά ούτε την προσφεύγουσα ούτε τα μέλη της.

Στην απόφασή του, το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι για να κριθεί παραδεκτή η προσφυγή που στρέφεται κατά αποφάσεως της Επιτροπής να μην κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως πρέπει να αναγνωριστεί στον προσφεύγοντα η κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ ιδιότητα του ενδιαφερομένου, του οποίου η προσφυγή σκοπεύει στη διασφάλιση συμφερόντων που έχει από τη διαδικασία. Προκύπτει εντεύθεν ότι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο μια συνδικαλιστική οργάνωση να θεωρηθεί «ενδιαφερόμενος» κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, εφόσον αποδείξει ότι είτε τα δικά της συμφέροντα είτε εκείνα των μελών της ενδέχεται να θιγούν από τη χορήγηση της οικείας ενισχύσεως.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το κρίσιμο ζήτημα ήταν αν η ανταγωνιστική θέση της αναιρεσείουσας έναντι των λοιπών συνδικαλιστικών οργανώσεων είχε επηρεαστεί από τη χορήγηση της επίμαχης ενισχύσεως. Πάντως, από το γεγονός ότι συμφωνία μεταξύ συνδικαλιστικών οργανώσεων και εργοδοτών θα μπορούσε να μην εμπίπτει, λόγω του χαρακτήρα της, του αντικειμένου της και των στόχων κοινωνικής πολιτικής που επιδιώκει, στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ δεν πρέπει να συναχθεί ότι και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις ή τα εμπλεκόμενα σε αυτές μέρη παύουν, πλήρως και αυτομάτως, να υπόκεινται στους κανόνες της Συνθήκης περί των κρατικών ενισχύσεων ούτε ότι η προσφυγή ακυρώσεως την οποία θα μπορούσαν ενδεχομένως να ασκήσουν τα ως άνω μέρη πρέπει σχεδόν αυτομάτως να κριθεί απαράδεκτη λόγω της εμπλοκής τους σε αυτές τις διαπραγματεύσεις. Πράγματι, τυχόν *a priori* αποκλεισμός της δυνατότητας μιας συνδικαλιστικής οργανώσεως να αποδείξει ότι είναι ενδιαφερόμενο μέρος κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, επικαλούμενη τον ρόλο της στις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τις συνέπειες που είχαν επ' αυτού του ρόλου τα εθνικά φορολογικά μέτρα τα οποία η Επιτροπή έκρινε ως ενισχύσεις συμβατές με την κοινή αγορά, θα καθιστούσε δυσχερή την επίτευξη των σκοπών κοινωνικής πολιτικής στους οποίους αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα άρθρα 136, πρώτο εδάφιο, ΕΚ και 138, παράγραφος 1, ΕΚ.

Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι, εφόσον δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο οργανώσεις που εκπροσωπούν εργαζομένους των επιχειρήσεων-δικαιούχων ενισχύσεως να έχουν το δικαίωμα, ως ενδιαφερόμενοι κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, να υποβάλουν στην Επιτροπή τις παρατηρήσεις τους επί παραμέτρων κοινωνικής φύσεως που αυτή θα μπορούσε να λάβει ενδεχομένως υπόψη, ο κοινοτικός δικαστής όφειλε εν προκειμένω, προκειμένου να εκτιμήσει αν τα επιχειρήματα της αναιρεσείουσας που στηρίζονταν στις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στον τομέα των θαλασσίων μεταφορών αρκούσαν για να αποδείξουν ότι έχει πράγματι την ιδιότητα του ενδιαφερομένου προσώπου, να εξετάσει τις κοινωνικές πτυχές που απορρέουν από το επίμαχο μέτρο βάσει αυτών των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών, καθόσον αυτές περιλαμβάνουν τις νομικές προϋποθέσεις εκτιμήσεως της συμβατότητας της επίδικης κρατικής ενισχύσεως με το κοινοτικό δίκαιο.

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ιταλίας και Wam* (απόφαση της 30ής Απριλίου 2009, C-494/06 P), στην οποία επιλήφθηκε αναιρέσεως ασκηθείσας κατά αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου περί ακυρώσεως απόφασης της Επιτροπής λόγω ελλείψεως αιτιολογίας, το Δικαστήριο κατέληξε ότι ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο ότι μια γενική αιτιολογία στηριζόμενη στην υπενθύμιση των αρχών που απορρέουν από την απόφαση *Tubemeuse* (απόφαση της 21ης Μαρτίου 1990, C-142/87, Συλλογή 1990, σ. I-959) δεν μπορούσε αφεαυτής να θεωρηθεί ότι πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 253 ΕΚ. Κατά το Δικαστήριο, σε περιπτώσεις ενισχύσεων που έχουν ως σκοπό τη χρηματοδότηση, μέσω δανείων με μειωμένο επιτόκιο, των δαπανών εμπορικής διεισδύσεως σε τρίτα κράτη και, ως εκ τούτου, το ισοδύναμο επιδοτήσεώς τους συνίσταται σε σχετικά χαμηλό ποσό, οι επιπτώσεις των ενισχύσεων αυτών στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και τον ανταγωνισμό γίνεται δυσχερώς αντιληπτή, με συνέπεια η Επιτροπή να οφείλει να αιτιολογεί τις οικείες αποφάσεις της ακόμη πιο εμπεριστατωμένα. Συγκεκριμένα, το γεγονός και μόνον ότι η δικαιούχος επιχείρηση μετέχει στο ενδοκοινοτικό εμπόριο εξάγοντας σημαντικό τμήμα της παραγωγής της εντός της Ένωσης δεν αρκεί, στις περιπτώσεις τέτοιων ενισχύσεων, για να αποδείξει την ύπαρξη παρόμοιων αποτελεσμάτων.

Στην υπόθεση *UTECA* (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2009, C-222/07) το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 87 ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι εθνικό μέτρο το οποίο επιβάλλει στους τηλεοπτικούς οργανισμούς την υποχρέωση να διαθέτουν το 5 % των λειτουργικών τους εσόδων για την προχρηματοδότηση ευρωπαϊκών κινηματογραφικών ταινιών και τηλεταινιών και, ειδικότερα, το 60 % του ως άνω ποσοστού για έργα των οποίων η γλώσσα του πρωτοτύπου είναι μια από τις επίσημες γλώσσες του οικείου κράτους μέλους δεν συνιστά κρατική ενίσχυση υπέρ της κινηματογραφικής βιομηχανίας του κράτους μέλους αυτού. Το Δικαστήριο εξήγησε ότι δεν υπάρχει

κάποια ένδειξη ότι το πλεονέκτημα που παρέχεται με το εν λόγω μέτρο στην κινηματογραφική βιομηχανία του οικείου κράτους μέλους αποτελεί πλεονέκτημα χορηγούμενο απευθείας είτε από το κράτος είτε από δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα τον οποίο έχει ορίσει ή ιδρύσει το κράτος αυτό. Το επίμαχο πλεονέκτημα είναι απόρροια γενικής ρυθμίσεως η οποία υποχρεώνει τους τηλεοπτικούς οργανισμούς, ανεξαρτήτως αν είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί, να διαθέτουν μέρος των λειτουργικών τους εσόδων για την προχρηματοδότηση κινηματογραφικών ταινιών και τηλεταινιών. Κατά το Δικαστήριο, δεν προκύπτει, εν προκειμένω, ότι το επίμαχο πλεονέκτημα εξαρτάται από τον έλεγχο που ασκούν οι δημόσιες αρχές επί των οργανισμών αυτών ή από τις οδηγίες που τυχόν τους δίνουν.

Φορολογία

Επισημαίνεται σχετικώς η υπόθεση *TNT Post UK* (απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-357/07) η οποία, στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας (στο εξής: ΦΠΑ), έδωσε στο Δικαστήριο την ευκαιρία να οριοθετήσει το πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής των «δημοσίων ταχυδρομικών υπηρεσιών» κατά την έννοια του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ¹⁶. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η εταιρία TNT Post, η οποία παρέχει «υπηρεσίες αρχικού σταδίου» για την υποκείμενη σε ΦΠΑ εμπορική αλληλογραφία, αμφισβήτησε τη νομιμότητα της απαλλαγής από τον φόρο των ταχυδρομικών υπηρεσιών που παρέχει η Royal Mail, μοναδικός φορέας παροχής καθολικής υπηρεσίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, της οποίας ούτε η ιδιότητα ούτε οι υποχρεώσεις μεταβλήθηκαν μετά την ελευθέρωση, το 2006, της αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών στο εν λόγω κράτος μέλος. Το Δικαστήριο, κατόπιν αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, έκρινε ότι η έννοια «δημόσιες ταχυδρομικές υπηρεσίες», όπως χρησιμοποιείται στο προαναφερθέν άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', αφορά τους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς που αναλαμβάνουν να παρέχουν εντός κράτους μέλους το σύνολο ή τμήμα της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 3 της οδηγίας 97/67/ΕΚ¹⁷. Συναφώς, η απαλλαγή την οποία προβλέπει το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', έχει διατηρηθεί απαράλλακτη, παρά την ελευθέρωση του ταχυδρομικού τομέα. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, εξάλλου, ότι η ως άνω απαλλαγή ισχύει για τις παροχές υπηρεσιών και τις παρεπόμενες προς τις παροχές αυτές παραδόσεις αγαθών, εξαιρουμένων των μεταφορών προσώπων και των τηλεπικοινωνιών, που οι δημόσιες ταχυδρομικές υπηρεσίες πραγματοποιούν υπό την ιδιότητά τους αυτή, ήτοι υπό την ιδιότητα του φορέα που αναλαμβάνει να παρέχει εντός κράτους μέλους το σύνολο ή τμήμα της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας. Η εν λόγω απαλλαγή δεν εφαρμόζεται σε παροχές υπηρεσιών και σε παρεπόμενες προς τις παροχές αυτές παραδόσεις αγαθών των οποίων οι όροι έχουν αποτελέσει αντικείμενο μεμονωμένης διαπραγματεύσεως.

Προσέγγιση των νομοθεσιών και ενιαίες νομοθεσίες

Στον τομέα αυτό όπου η νομολογία υπήρξε, για μία ακόμη φορά, πολύ πλούσια, επισημαίνονται κατ' αρχάς δύο αποφάσεις περί συνάψεως δημοσίων συμβάσεων.

Στην υπόθεση *Sea* (απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-573/07), σχετικά με την ανάθεση υπηρεσίας συλλογής, μεταφοράς και διάθεσης των αστικών αποβλήτων, το Δικαστήριο υπενθύμισε

¹⁶ Οδηγία 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών – Κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας: ομοίomorphic φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49).

¹⁷ Οδηγία 97/67/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (ΕΕ 1998, L 15, σ. 14), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2002/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Ιουνίου 2002 (ΕΕ L 176, σ. 21).

ότι τα άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ, οι αρχές της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, καθώς και η απορρέουσα από τις αρχές αυτές υποχρέωση διαφάνειας δεν απαγορεύουν την απευθείας κατακύρωση δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών σε ανώνυμη εταιρία της οποίας το κεφάλαιο ανήκει εξ ολοκλήρου σε δημόσιους φορείς, εφόσον ο οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης που είναι η αναθέτουσα αρχή ασκεί επί της εν λόγω εταιρίας έλεγχο ανάλογο προς τον έλεγχο που ασκεί επί των δικών του υπηρεσιών και εφόσον η εταιρία αυτή πραγματοποιεί το μεγαλύτερο τμήμα των δραστηριοτήτων της με τον οργανισμό ή τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης στους οποίους ανήκει.

Κατά συνέπεια, με την επιφύλαξη της εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο της πρακτικής αποτελεσματικότητας των σχετικών διατάξεων του καταστατικού, ο έλεγχος τον οποίο ασκούν επί της εταιρίας αυτής οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης που είναι μέτοχοί της μπορεί να θεωρηθεί ανάλογος προς τον έλεγχο που ασκούν επί των υπηρεσιών τους όταν, αφενός, η δραστηριότητα της εν λόγω εταιρίας περιορίζεται εντός των γεωγραφικών ορίων των οικείων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και ασκείται κυρίως προς όφελός τους και, αφετέρου, οι ως άνω οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης ασκούν, μέσω των καταστατικών οργάνων, τα οποία συντίθενται από εκπροσώπους των οργανισμών αυτών, αποφασιστική επιρροή τόσο ως προς τους στρατηγικούς στόχους όσο και ως προς τις σημαντικές αποφάσεις της εταιρίας αυτής.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, μολονότι το ενδεχόμενο πώλησης εταιρικών μεριδίων σε ιδιώτες επενδυτές δεν μπορεί να αποκλειστεί, δεν θα ήταν σύμφωνο με την αρχή της ασφάλειας δικαίου αν η ύπαρξη και μόνον της δυνατότητας αυτής μπορούσε να καθιστά επ' αόριστο μετέωρη την εκτίμηση του ζητήματος αν η εταιρία στην οποία έχει κατακυρωθεί η δημόσια σύμβαση είναι, λαμβανομένης υπόψη της μετοχικής της συνθέσεως, δημόσια ή όχι. Η παροχή σε ιδιώτες επενδυτές της δυνατότητας να αγοράσουν μερίδια του κεφαλαίου της εταιρίας αυτής μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνο αν υφίσταται, κατά τον χρόνο της αναθέσεως, συγκεκριμένη και βραχυπρόθεσμη προοπτική για την παροχή της δυνατότητας αυτής.

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (απόφαση της 9ης Ιουνίου 2009, C-480/06), η οποία αφορούσε σύμβαση για τη διάθεση αποβλήτων σε νέα εγκατάσταση θερμικής αξιοποιήσεως, συναφθείσα μεταξύ τεσσάρων Landkreise και της υπηρεσίας καθαριότητας της πόλεως του Αμβούργου χωρίς προηγούμενη διαδικασία προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ¹⁸, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών, σύμβαση η οποία συνιστά τόσο τη βάση όσο και το νομικό πλαίσιο για τη μελλοντική κατασκευή και την εκμετάλλευση μιας εγκαταστάσεως που σκοπεί στην εκπλήρωση αποστολής δημόσιας υπηρεσίας, ήτοι της θερμικής αξιοποιήσεως των αποβλήτων, στο μέτρο που συνάφθηκε αποκλειστικά από δημόσιες αρχές, χωρίς τη συμμετοχή ιδιώτη, και δεν ρυθμίζει ούτε προκαταλαμβάνει τη σύναψη συμβάσεων που είναι, ενδεχομένως, αναγκαίες για την κατασκευή και την εκμετάλλευση της εγκαταστάσεως επεξεργασίας των αποβλήτων.

Ειδικότερα, μια δημόσια αρχή μπορεί να εκπληρώνει τα δημοσίου συμφέροντος καθήκοντά της είτε με τα δικά της μέσα είτε σε συνεργασία με άλλες δημόσιες αρχές, χωρίς να είναι υποχρεωμένη να απευθύνεται σε εξωτερικούς οργανισμούς που δεν ανήκουν στις υπηρεσίες της. Συναφώς, αφενός, το κοινοτικό δίκαιο ουδόλως επιβάλλει στις δημόσιες αρχές ορισμένη νομική μορφή για την από κοινού εκπλήρωση των αποστολών τους δημόσιας υπηρεσίας. Αφετέρου, παρόμοια συνεργασία μεταξύ δημοσίων αρχών δεν είναι ικανή να θίξει τον κύριο σκοπό των κοινοτικών κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων, ήτοι την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών και την επικράτηση

¹⁸ Οδηγία 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών (ΕΕ L 209, σ. 1).

συνθηκών ανόθευτου ανταγωνισμού εντός όλων των κρατών μελών, εφόσον η υλοποίηση της συνενεργασίας αυτής διέπεται αποκλειστικά από λόγους και επιταγές που προσιδιάζουν στην επιδίωξη σκοπών δημοσίου συμφέροντος και διασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως των ενδιαφερομένων, κατά την έννοια της οδηγίας 92/50, με συνέπεια καμία ιδιωτική επιχείρηση να μη βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών της.

Ακολουθεί σύντομη παρουσίαση μιας σειράς αποφάσεων στις οποίες το Δικαστήριο κλήθηκε να ερμηνεύσει την κοινοτική νομοθεσία που παρέχει το ρυθμιστικό πλαίσιο για τις εμπορικές πρακτικές, υπό το πρίσμα της προστασίας του καταναλωτή.

Στην υπόθεση *Messner* (απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, C-489/07), σχετικά με την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις, το Δικαστήριο εξέτασε τη δυνατότητα προβολής αξίωσης αποζημιώσεως κατά του καταναλωτή ο οποίος υπαναχώρησε κατόπιν της συνάψεως μιας τέτοιας σύμβασης. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 1, δεύτερη περίοδος, και 2, της οδηγίας 97/7/ΕΚ¹⁹ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αποκλείουν εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία προβλέπει, γενικώς, δυνατότητα του πωλητή να αξιώσει από τον καταναλωτή αποζημίωση για τη χρήση αποκτηθέντος με εξ αποστάσεως σύμβαση αγαθού, στην περίπτωση που αυτός άσκησε εμπρόθεσμα το δικαίωμα υπαναχωρήσεως. Πράγματι, αν ο καταναλωτής όφειλε να καταβάλει κατ' αποκοπήν αποζημίωση απλώς και μόνο λόγω του γεγονότος ότι είχε τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει το αγαθό που απέκτησε με εξ αποστάσεως σύμβαση κατά το διάστημα που αυτό βρισκόταν στην κατοχή του, δεν θα μπορούσε να ασκήσει το δικαίωμα υπαναχωρήσεως παρά μόνον έναντι καταβολής της εν λόγω αποζημιώσεως, συνέπεια που θα ερχόταν σε ευθεία αντίθεση προς το γράμμα και τον σκοπό της οδηγίας 97/7 και θα στερούσε μεταξύ άλλων από τον καταναλωτή τη δυνατότητα να αξιοποιήσει, ελεύθερα και χωρίς καμία πίεση, την προθεσμία εξετάσεως που του παρέχει η οδηγία αυτή. Ομοίως, η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος υπαναχωρήσεως θα περιορίζονταν αν ο καταναλωτής είχε την υποχρέωση να καταβάλει αποζημίωση απλώς και μόνον εκ του γεγονότος ότι εξέτασε και δοκίμασε το αγαθό. Δεδομένου ότι σκοπός του δικαιώματος υπαναχωρήσεως είναι ακριβώς να παράσχει αυτή τη δυνατότητα στον καταναλωτή, το γεγονός ότι γίνεται χρήση αυτής δεν πρέπει να έχει ως συνέπεια την εξάρτηση της εκ μέρους του καταναλωτή ασκήσεως αυτού του δικαιώματος από την καταβολή αποζημιώσεως.

Εντούτοις, οι ίδιες διατάξεις δεν αποκλείουν την επιβολή στον καταναλωτή υποχρέωσης καταβολής αποζημιώσεως για τη χρήση αυτού του αγαθού, στην περίπτωση που αυτός το χρησιμοποιήσει κατά τρόπο που δεν συνάδει με τις αρχές του αστικού δικαίου, όπως η καλή πίστη ή η απαγόρευση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, υπό την προϋπόθεση ότι δεν τίγεται ο σκοπός της εν λόγω οδηγίας και, ιδίως, η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος υπαναχωρήσεως, ζήτημα το οποίο οφείλει να εξετάσει το εθνικό δικαστήριο.

Στην υπόθεση *Pannon GSM* (απόφαση της 4ης Ιουνίου 2009, C-243/08) το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η προστασία που παρέχει η οδηγία 93/13/ΕΟΚ²⁰ στους καταναλωτές καλύπτει τις περιπτώσεις στις οποίες ο καταναλωτής που συνήψε με επαγγελματία σύμβαση περιλαμβάνουσα καταχρηστική ρήτρα δεν επικαλείται τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας αυτής, είτε διότι αγνοεί τα δικαιώματά του είτε διότι αποθαρρύνεται να τα προβάλει λόγω των δικαστικών εξόδων που συνεπάγεται η προσφυγή στη δικαιοσύνη. Κατά συνέπεια, ο ρόλος του εθνικού δικαστή στον τομέα της

¹⁹ Οδηγία 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις (ΕΕ L 144, σ. 19).

²⁰ Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29).

προστασίας των καταναλωτών δεν περιορίζεται απλώς στην ευχέρειά του να αποφαινείται επί του ενδεχόμενου καταχρηστικού χαρακτήρα μιας συμβατικής ρήτρας, αλλά περιλαμβάνει και την υποχρέωσή του να εξετάζει αυτεπαγγέλτως το ζήτημα αυτό, εφόσον διαθέτει τα αναγκαία προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία, ακόμη και αν διατηρεί επιφυλάξεις ως προς τη δική του κατά τόν αρμοδιότητα. Οσάκις ο εθνικός δικαστής κρίνει ότι παρόμοια ρήτρα είναι καταχρηστική, οφείλει να μην την εφαρμόζει, εκτός και αν ο καταναλωτής, αφού ενημερώθηκε προηγουμένως από τον δικαστή, δεν προτίθεται να επικαλεστεί τον καταχρηστικό και μη δεσμευτικό χαρακτήρα της.

Ομοίως, είναι ασύμβατος προς την οδηγία εθνικός κανόνας που προβλέπει ότι μια καταχρηστική συμβατική ρήτρα δεν είναι δεσμευτική για τον καταναλωτή μόνο σε περίπτωση που αυτός την αμφισβήτησε επιτυχώς ενώπιον εθνικού δικαστή. Συγκεκριμένα, ένας τέτοιος κανόνας στερεί από τον εθνικό δικαστή τη δυνατότητα να εκτιμά αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας.

Το Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι μπορεί να θεωρηθεί καταχρηστική μια περιεχόμενη σε σύμβαση μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία ρήτρα η οποία ενσωματώθηκε χωρίς να αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως και παρέχει αποκλειστική αρμοδιότητα στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα του επαγγελματία.

Στο ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο έκρινε, στην υπόθεση *Asturcom Telecomunicaciones* (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, C-40/08), ότι το εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται αιτήσεως εκδόσεως απογράφου διαιτητικής αποφάσεως, η οποία απέκτησε ισχύ δεδικασμένου και είχε εκδοθεί ερημοδικούντος του καταναλωτή, υποχρεούται να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα της περιεχόμενης σε σύμβαση μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή ρήτρας διαιτησίας, εφόσον, σύμφωνα με τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες, μπορεί να προβαίνει σε μια τέτοια εξέταση στο πλαίσιο παρόμοιων ενδίκων βοηθημάτων του εσωτερικού δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, απόκειται στο ως άνω δικαστήριο να συναγάγει όλες τις συνέπειες που απορρέουν από μια τέτοια εξέταση σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο, ώστε να εξασφαλιστεί ότι η εν λόγω ρήτρα δεν θα δεσμεύει τον καταναλωτή.

Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, το Δικαστήριο διευκρίνισε, αφενός, ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 αποτελεί διάταξη αναγκαστικού δικαίου και, αφετέρου, ότι, δεδομένης της φύσεως και της σημασίας του δημοσίου συμφέροντος στο οποίο στηρίζεται η προστασία που παρέχει η οδηγία αυτή στους καταναλωτές, το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας πρέπει να θεωρηθεί αντίστοιχο προς τις εθνικές διατάξεις οι οποίες, στο πλαίσιο της εσωτερικής εννόμου τάξεως, συνιστούν κανόνες δημόσιας τάξης.

Στην υπόθεση *Aventis Pasteur* (απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2009, C-358/08) το Δικαστήριο, υπενθυμίζοντας τις νομολογιακές αρχές που απορρέουν από την προγενέστερη απόφασή του *O'Byrne*²¹, έκρινε ότι το άρθρο 11 της οδηγίας 85/374/ΕΟΚ²² έχει την έννοια ότι απαγορεύει να εφαρμόζεται εθνική κανονιστική ρύθμιση, η οποία επιτρέπει την υποκατάσταση εναγομένου από άλλο πρόσωπο διαρκούσης της εκκρεμοδικίας, κατά τρόπον ώστε να είναι δυνατή η προσεπίκληση, μετά την παρέλευση της ταχθείσας προθεσμίας, ενός «παραγωγού», κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας αυτής, ως εναγομένου σε ένδικη διαδικασία που κινήθηκε εντός της προθεσμίας αυτής κατά τρίτου.

²¹ Απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 2006, C-127/04 (Συλλογή 2006, σ. I-1313).

²² Οδηγία 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1985, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων (ΕΕ L 210, σ. 29).

Πάντως, αφενός, το εν λόγω άρθρο 11 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν εμποδίζει το εθνικό δικαστήριο να κρίνει, στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας κινηθείσας εντός της προθεσμίας του άρθρου αυτού κατά εταιρίας που είναι κατά 100 % θυγατρική του «παραγωγού» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 85/374, ότι ο εν λόγω παραγωγός μπορεί να υποκαταστήσει τη θυγατρική, αν το ως άνω δικαστήριο διαπιστώσει ότι απόφαση για τη διάθεση επιμέχου προϊόντος στην κυκλοφορία ελήφθη στην πραγματικότητα από αυτόν.

Αφετέρου, το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 87/354 έχει την έννοια ότι, οσάκις ο ζημιωθείς από το φερόμενο ως ελαττωματικό προϊόν ευλόγως δεν ήταν σε θέση να προσδιορίσει την ταυτότητα του παραγωγού του προϊόντος αυτού πριν ασκήσει τα δικαιώματά του κατά του προμηθευτή του προϊόντος, ο εν λόγω προμηθευτής πρέπει να θεωρείται «παραγωγός», στο πλαίσιο ιδίως της εφαρμογής του άρθρου 11 της εν λόγω οδηγίας, εφόσον δεν έχει γνωστοποιήσει στον ζημιωθέντα, με δική του πρωτοβουλία και με τη δέουσα επιμέλεια, την ταυτότητα του παραγωγού ή του δικού του προμηθευτή, ζήτημα το οποίο οφείλει να εξετάσει το εθνικό δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως.

Όσον αφορά τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, το Δικαστήριο κλήθηκε να ερμηνεύσει την οδηγία 2005/29/EK²³ στην υπόθεση *VTB-VAB* (απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-261/07 και C-299/07). Αποφάνθηκε ότι η εν λόγω οδηγία αποκλείει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως, η οποία εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως —και επομένως, γενικά και προληπτικά—, απαγορεύει κάθε συνοδευόμενη από δώρο προσφορά του πωλητή προς τον καταναλωτή.

Συγκεκριμένα, η ρύθμιση αυτή καθιερώνει ως αρχή την απαγόρευση των προσφορών που συνοδεύονται από δώρα, μολονότι οι πρακτικές αυτές δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I της ως άνω οδηγίας, το οποίο απαριθμεί περιοριστικώς τις εμπορικές πρακτικές που απαγορεύονται υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, οπότε παρέλκει η κατά περίπτωση εξέτασή τους.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η οδηγία αυτή εναρμονίζει πλήρως τους κανόνες σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές σε κοινοτικό επίπεδο. Επομένως, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να λάβουν πιο περιοριστικά μέτρα από εκείνα που ορίζει η οδηγία, ακόμη και για να διασφαλίσουν υψηλότερο βαθμό προστασίας των καταναλωτών.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι εθνική ρύθμιση η οποία θεσπίζει τεκμήριο παρανομίας των συνοδευόμενων από δώρα προσφορών, έστω και αν προβλέπει ορισμένες εξαιρέσεις από την απαγόρευση αυτή, δεν πληροί τις επιταγές της ως άνω οδηγίας.

Στον τομέα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, δύο αποφάσεις χρήζουν τουλάχιστον μιας σύντομης παρουσίας.

Πρώτον, στην υπόθεση *FEIA* (απόφαση της 2ας Ιουλίου 2009, C-32/08) το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ισχύει για τα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα που γίνονται κατά παραγγελία το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 6/2002²⁴, κατά το οποίο, όταν το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα έχει

²³ Οδηγία 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/EK, 98/27/EK, 2002/65/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 149, σ. 22).

²⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα (ΕΕ 2002, L 3, σ. 1).

γίνει από μισθωτό κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ή σύμφωνα με τις οδηγίες του εργοδότη του, το δικαίωμα επί του εν λόγω σχεδίου ή υποδείγματος ανήκει στον εργοδότη, εκτός αντίθετης συμφωνίας ή διάταξης της εφαρμοστέας εθνικής νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να ορίσει το ειδικό καθεστώς του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού σε συνάρτηση με συγκεκριμένο είδος συμβατικής σχέσης, δηλαδή τη σχέση εργασίας, οπότε αποκλείεται το ενδεχόμενο εφαρμογής της εν λόγω παραγράφου στις λοιπές συμβατικές σχέσεις, όπως η κατά παραγγελία δημιουργία κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος.

Οσάκις, αφενός, πρόκειται για μη καταχωρισμένα κοινοτικά σχέδια ή υποδείγματα που δημιουργήθηκαν κατά παραγγελία και, αφετέρου, ο εθνικός νόμος δεν εξομοιώνει τα εν λόγω σχέδια ή υποδείγματα με αυτά που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο σχέσεως εργασίας, το άρθρο 14, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 έχει την έννοια ότι το δικαίωμα επί του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος ανήκει στον δημιουργό, εκτός αν μεταβιβάστηκε με σύμβαση στον εξ αυτού έλκοντα δικαίωμα. Πράγματι, η δυνατότητα συμβατικής μεταβίβασης του δικαιώματος επί του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος από τον δημιουργό στον εξ αυτού έλκοντα δικαίωμα κατά την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, του κανονισμού είναι σύμφωνη τόσο με το γράμμα του εν λόγω άρθρου όσο και με τους σκοπούς που επιδιώκει αυτός ο κανονισμός. Συναφώς, η προσαρμογή της προστασίας των κοινοτικών σχεδίων ή υποδειγμάτων στις ανάγκες όλων των βιομηχανικών κλάδων της Κοινότητας μέσω της συμβατικής μεταβίβασης του δικαιώματος επί του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος μπορεί να συμβάλει στον ουσιαστικό στόχο της αποτελεσματικής άσκησης των δικαιωμάτων που παρέχει το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα σε ολόκληρο το έδαφος της Κοινότητας. Επιπλέον, η ενισχυμένη προστασία της βιομηχανικής αισθητικής έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο να προαγάγει τη συμβολή μεμονωμένων δημιουργών ώστε να καθιερωθεί η υπεροχή της Κοινότητας στον τομέα αυτό, αλλά και να ενθαρρύνει τόσο την καινοτομία και την ανάπτυξη νέων προϊόντων όσο και τις επενδύσεις στην παραγωγή τους. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται, πάντως, να ελέγξει το περιεχόμενο μιας τέτοιας σύμβασης και να εξετάσει συναφώς αν τυχόν το δικαίωμα επί του μη καταχωρισμένου κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος έχει πράγματι μεταβιβαστεί από τον δημιουργό στον εξ αυτού έλκοντα δικαίωμα, εφαρμόζοντας στο πλαίσιο της εν λόγω εξέτασης, το δίκαιο των δικαιοπραξιών προκειμένου να καθοριστεί σε ποιον ανήκει, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, το δικαίωμα επί του μη καταχωρισμένου κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος.

Δεύτερον, στην υπόθεση *Sony Music Entertainment* (απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2009, C-240/07) το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων, εν προκειμένω των δικαιωμάτων αναπαραγωγής φωνογραφημάτων, την οποία προβλέπει η οδηγία 2006/116/EK²⁵, ισχύει, δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, και στην περίπτωση που το επίμαχο αντικείμενο ουδέποτε προστατευόταν στο κράτος μέλος εντός του οποίου ζητείται η προστασία. Συγκεκριμένα, από το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι η πρώτη διαζευκτική προϋπόθεση αφορά την πρότερη προστασία του επίμαχου αντικειμένου σε τουλάχιστον ένα κράτος μέλος. Το κράτος μέλος αυτό δεν απαιτείται, κατά την εν λόγω διάταξη, να είναι εκείνο εντός του οποίου ζητείται η προβλεπόμενη από την ίδια οδηγία προστασία. Εξάλλου, μολονότι η εν λόγω οδηγία επιδιώκει την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών, έτσι ώστε η διάρκεια προστασίας να είναι η ίδια σε ολόκληρη την Κοινότητα, η ερμηνεία του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/116 υπό την έννοια ότι η εφαρμογή της προϋποθέσεως αυτής εξαρτάται από την πρότερη παροχή προστασίας εκ της νομοθεσίας του κράτους μέλους εντός του οποίου ζητείται η προβλεπόμενη από την οδηγία προστασία, ενώ τέτοια

²⁵ Οδηγία 2006/116/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, για τη διάρκεια προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων (ΕΕ L 372, σ. 12).

προστασία παρεχόταν προηγουμένως εντός άλλου κράτους μέλους, θα αντέβαινε τόσο στο γράμμα όσο και στον σκοπό της οδηγίας αυτής.

Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2006/116 πρέπει να ερμηνευθεί επίσης υπό την έννοια ότι η προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία διάρκεια προστασίας ισχύει στην περίπτωση κατά την οποία, αφενός, ένα έργο ή αντικείμενο προστατευόταν την 1η Ιουλίου 1995 εντός ενός τουλάχιστον κράτους μέλους σύμφωνα με την εθνική του νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικών δικαιωμάτων και, αφετέρου, ο υπήκοος τρίτης χώρας που είναι δικαιούχος τέτοιων δικαιωμάτων επί του εν λόγω έργου ή αντικειμένου μπορούσε να τύχει, κατά την ημερομηνία αυτή, της προβλεπόμενης από την εθνική νομοθεσία προστασίας. Συγκεκριμένα, το ζήτημα αν, στο πλαίσιο της διατάξεως αυτής, τα συγγενικά δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί έργου ή αντικειμένου των οποίων ο δικαιούχος είναι υπήκοος τρίτης χώρας προστατεύονταν την 1η Ιουλίου 1995 εντός ενός τουλάχιστον κράτους μέλους πρέπει να εκτιμηθεί βάσει της νομοθεσίας του συγκεκριμένου κράτους μέλους, και όχι της νομοθεσίας τους κράτους μέλους εντός του οποίου ζητείται η προβλεπόμενη από την οδηγία αυτή προστασία. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται, άλλωστε, από το γεγονός ότι σκοπός της ως άνω οδηγίας είναι η εναρμόνιση, ιδίως δε η επιδίωξη να ισχύουν σε ολόκληρη την Κοινότητα τόσο η ίδια αφετηρία για τον υπολογισμό της διάρκειας προστασίας των συγγενικών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας όσο και η ίδια διάρκεια προστασίας των δικαιωμάτων αυτών. Συνεπώς, προκειμένου περί έργου ή αντικειμένου που την 1η Ιουλίου 1995 προστατευόταν εντός ενός τουλάχιστον κράτους μέλους σύμφωνα με την εθνική του νομοθεσία, το γεγονός ότι ο δικαιούχος της προστασίας είναι υπήκοος τρίτης χώρας και δεν προστατεύεται δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας στο κράτος μέλος όπου ζητείται η προβλεπόμενη από την οδηγία 2006/116 προστασία δεν επηρεάζει την εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής. Το κρίσιμο ζήτημα είναι αν το συγκεκριμένο έργο ή αντικείμενο προστατευόταν την 1η Ιουλίου 1995 δυνάμει της νομοθεσίας ενός τουλάχιστον κράτους μέλους.

Διαφορές όμως ανέκυψαν και σε άλλους τομείς που έχουν εναρμονιστεί σε κοινοτικό επίπεδο.

Η υπόθεση *Damgaard* (απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, C-421/07) έδωσε στο Δικαστήριο την αφορμή να διευκρινίσει την έννοια της διαφήμισης στον τομέα των φαρμάκων που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση. Στην προκειμένη περίπτωση, ασκήθηκε δίωξη κατά δημοσιογράφου διότι δημοσιοποίησε πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά και τη διαθεσιμότητα φαρμάκου που δεν έχει εγκριθεί για διάθεση στο εμπόριο σε όλα τα κράτη μέλη, μολονότι η οδηγία 2001/83/ΕΚ²⁶ προβλέπει υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών στον τομέα της πληροφόρησης και της διαφήμισης φαρμάκων. Απαντώντας σε ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί, ως εκ τούτου, στο άρθρο 86 της οδηγίας 2001/83, όπως έχει τροποποιηθεί από την οδηγία 2004/27/ΕΚ²⁷, το Δικαστήριο έκρινε ότι η δημοσιοποίηση από τρίτον πληροφοριών σχετικών με φάρμακο, ιδίως όσον αφορά τις θεραπευτικές ή προληπτικές ιδιότητές του, μπορεί να θεωρηθεί διαφήμιση κατά την έννοια του άρθρου αυτού, ακόμη και αν ο τρίτος ενεργεί εξ ιδίας πρωτοβουλίας και τελείως ανεξάρτητα, τόσο από νομικής πλευράς όσο και στην πράξη, από τον παρασκευαστή ή τον πωλητή του φαρμάκου αυτού. Το Δικαστήριο προσέθεσε ότι στον εθνικό δικαστή απόκειται να εξετάσει αν η δημοσιοποίηση αυτή αποτελεί μορφή παροχής πληροφοριών για προσέλκυση πελατείας, πρόβλεψης ή προτροπής που αποσκοπεί στην προώθηση της χορήγησης συνταγών, της προμήθειας, της πώλησης ή της κατανάλωσης φαρμάκων.

²⁶ Οδηγία 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ L 311, σ. 67).

²⁷ Οδηγία 2004/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/83/ΕΚ περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ L 136, σ. 34).

Στην προαναφερθείσα υπόθεση *UTECA* το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 89/552/ΕΟΚ για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/36/ΕΚ²⁸, και, ειδικότερα, το άρθρο 3 αυτής, καθώς και το άρθρο 12 ΕΚ, έχουν την έννοια ότι δεν απαγορεύουν την ισπανική ρύθμιση που επιβάλλει στους τηλεοπτικούς οργανισμούς την υποχρέωση να διαθέτουν το 5 % των λειτουργικών τους εσόδων για την προχρηματοδότηση ευρωπαϊκών κινηματογραφικών ταινιών και τηλεταινιών καθώς και, ειδικότερα, το 60 % αυτού του 5 % για έργα των οποίων η γλώσσα του πρωτοτύπου είναι μια από τις επίσημες γλώσσες του ως άνω κράτους μέλους. Κατά το Δικαστήριο, ανεξαρτήτως του ζητήματος αν παρόμοιο μέτρο εμπίπτει στους τομείς που καλύπτει η εν λόγω οδηγία, τα κράτη μέλη εξακολουθούν, καταρχήν, να είναι αρμόδια να λάβουν τέτοιο μέτρο, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούν τις θεμελιώδεις ελευθερίες που εγγυάται η συνθήκη. Μολονότι το μέτρο αυτό, καθόσον συνεπάγεται υποχρέωση να διατίθεται σε έργα των οποίων η γλώσσα του πρωτοτύπου είναι μια από τις επίσημες γλώσσες του οικείου κράτους μέλους το 60 % του 5 % των λειτουργικών εσόδων με το οποίο προχρηματοδοτούνται ευρωπαϊκές κινηματογραφικές ταινίες και τηλεταινίες, συνιστά περιορισμό πλειόνων θεμελιωδών ελευθεριών, ήτοι της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, της ελευθερίας εγκαταστάσεως, της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, εντούτοις το εν λόγω μέτρο μπορεί να δικαιολογείται από τον σκοπό της προασπίσεως και της προωθήσεως μίας ή περισσότερων από τις επίσημες γλώσσες του οικείου κράτους μέλους. Συναφώς, το μέτρο αυτό, καθόσον προβλέπει υποχρέωση επενδύσεως σε κινηματογραφικές ταινίες και τηλεταινίες των οποίων η γλώσσα του πρωτοτύπου είναι μια από τις επίσημες γλώσσες του ως άνω κράτους μέλους, είναι κατάλληλο για την επίτευξη του ως άνω σκοπού. Επίσης, δεν προκύπτει, κατά το Δικαστήριο, ότι το επίμαχο μέτρο βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού. Ειδικότερα, το επίμαχο μέτρο αφορά, καταρχάς, μόνον το 3 % των λειτουργικών εσόδων των φορέων, ποσοστό το οποίο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δυσανάλογο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Εξάλλου, δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού μέτρο απλώς και μόνο διότι δεν προβλέπει κριτήρια βάσει των οποίων είναι δυνατή η κατάταξη των εν λόγω έργων ως «πολιτιστικών αγαθών». Δεδομένου ότι η γλώσσα και ο πολιτισμός συνδέονται άρρηκτα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο επιδιωκόμενος από κράτος μέλος σκοπός να προασπίσει και να προωθήσει μία ή περισσότερες από τις επίσημες γλώσσες του πρέπει κατ' ανάγκη να συνοδεύεται από άλλα πολιτιστικά κριτήρια για να μπορεί να δικαιολογήσει τον περιορισμό μιας εκ των θεμελιωδών ελευθεριών τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη. Ένα τέτοιο μέτρο δεν βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού ούτε για τον λόγο και μόνον ότι οι αποδέκτες της οικείας χρηματοδότησεως είναι στην πλειονότητά τους επιχειρήσεις κινηματογραφικών παραγωγών εγκατεστημένες στο οικείο κράτος μέλος. Το γεγονός ότι το κριτήριο στο οποίο βασίζεται το εν λόγω μέτρο, ήτοι το κριτήριο της γλώσσας, ενδέχεται να αποτελεί πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις κινηματογραφικών παραγωγών που έχουν ως γλώσσα εργασίας εκείνη στην οποία αναφέρεται το εν λόγω κριτήριο και που ως εκ τούτου ενδέχεται, στην πράξη, να είναι στην πλειονότητά τους εγκατεστημένες στο κράτος μέλος όπου αυτή η γλώσσα είναι η επίσημη είναι σύμφυτο με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Η περιγραφείσα κατάσταση δεν συνιστά αφεαυτής απόδειξη του δυσανάλογου χαρακτήρα του εν λόγω μέτρου, διότι άλλως θα καθίστατο κενή περιεχομένου η αναγνώριση ως επιτακτικού λόγου γενικού συμφέροντος του επιδιωκόμενου από κράτος μέλος σκοπού να προασπίσει και να προωθήσει μία ή περισσότερες από τις επίσημες γλώσσες του. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, ως προς το άρθρο 12 ΕΚ, ότι η διάταξη αυτή μπορεί να εφαρμοστεί αυτοτελώς μόνο σε καταστάσεις διεπόμενες από το κοινοτικό δίκαιο για τις οποίες η Συνθήκη δεν προβλέπει ειδική απαγόρευση των διακρίσεων. Η αρχή όμως της απαγορεύσεως των διακρίσεων τέθηκε σε εφαρμογή, στους τομείς

²⁸ Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 1989, για το συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων (ΕΕ L 298, σ. 23).

της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, του δικαιώματος εγκαταστάσεως, της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, με τα άρθρα 39, παράγραφος 2, ΕΚ, 43 ΕΚ, 49 ΕΚ και 56 ΕΚ αντιστοίχως. Δεδομένου ότι από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το επίμαχο μέτρο δεν είναι αντίθετο προς τις εν λόγω διατάξεις της Συνθήκης, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντιβαίνει στο άρθρο 12 ΕΚ.

Σήματα

Στον τομέα αυτό, αξιοσημείωτη είναι η υπόθεση *PAGO International* (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, C-301/07) στην οποία το Δικαστήριο διευκρίνισε τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί ένα σήμα προκειμένου να «χαίρει φήμης» κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΚ) 40/94²⁹. Στηριζόμενο σε σκεπτικό ανάλογο με εκείνο της αποφάσεως της 9ης Ιανουαρίου 2003, C-292/00, *Davidoff* (Συλλογή 2003, σ. Ι-389), το Δικαστήριο έκρινε κατ' αρχάς ότι, παρά το γράμμα του εν λόγω άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και λαμβανομένων υπόψη της όλης οικονομίας και των σκοπών του συστήματος στο οποίο εντάσσεται το εν λόγω άρθρο, η προστασία των φημισμένων κοινοτικών σημάτων δεν μπορεί να είναι μικρότερη στην περίπτωση χρήσεως ενός σημείου για πανομοιότυπα ή παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες απ' ό,τι στην περίπτωση χρήσεώς του για προϊόντα ή υπηρεσίες που δεν ομοιάζουν. Συνεπώς, κατά το Δικαστήριο, το άρθρο αυτό προστατεύει το φημισμένο κοινοτικό σήμα και έναντι προϊόντων ή υπηρεσιών παρόμοιων με εκείνα για τα οποία έχει καταχωριστεί. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, για να τύχει της προστασίας που προβλέπεται από τη διάταξη αυτή, το κοινοτικό σήμα πρέπει να είναι γνωστό σε σημαντικό τμήμα του κοινού το οποίο αφορούν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που καλύπτονται από το σήμα αυτό, σε σημαντικό τμήμα του εδάφους της Κοινότητας, και ότι, λαμβανομένης υπόψη της φήμης του σήματος *PAGO International* σε ολόκληρο το έδαφος ενός κράτους μέλους, εν προκειμένω της Αυστρίας, το έδαφος αυτό μπορεί να θεωρηθεί σημαντικό τμήμα του εδάφους της Κοινότητας.

Κοινωνική πολιτική

Στον τομέα αυτό, το Δικαστήριο αντιμετώπισε καινοφανή ζητήματα. Η υπόθεση *Akavan Eritryisalojen Keskusliitto AEK κ.λπ.* (απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-44/08) παρέσχε στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να αποφανθεί, για πρώτη φορά, επί της εκτάσεως της υποχρέωσης ενημερώσεως και διαβουλευσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 2 της οδηγίας 98/59/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν τις ομαδικές απολύσεις³⁰.

Όσον αφορά τον χρόνο γενέσεως της υποχρέωσης διαβουλευσεως, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η λήψη, εντός ομίλου επιχειρήσεων, αποφάσεων εμπορικής στρατηγικής ή αποφάσεων που αφορούν αλλαγή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες υποχρεώνουν τον εργοδότη να εξετάσει το ενδεχόμενο ομαδικών απολύσεων ή να σχεδιάσει τέτοιες ομαδικές απολύσεις συνεπάγεται υποχρέωσή του να προβεί σε διαβουλεύσεις με τους εκπροσώπους των εργαζομένων. Διευκρίνισε επίσης ότι η γένεση αυτής της υποχρέωσης δεν εξαρτάται από το αν ο εργοδότης είναι ήδη σε θέση να παράσχει στους εκπροσώπους των εργαζομένων όλες τις πληροφορίες που απαιτούνται κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 98/59.

Όσον αφορά τον προσδιορισμό του προσώπου που υπέχει την υποχρέωση διαβουλευσεως, το Δικαστήριο τόνισε ότι ο μόνος υπόχρεος προς παροχή πληροφοριακών στοιχείων, προς διεξαγωγή

²⁹ Κανονισμός (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 11, σ. 1).

³⁰ Οδηγία 98/59/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998 (ΕΕ L 225, σ. 16).

διαβουλευσεων και προς διενέργεια κοινοποιήσεων είναι ο εργοδότης. Επιχείρηση η οποία ελέγχει τον εργοδότη, ακόμα και αν μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις που τον δεσμεύουν, δεν έχει την ιδιότητα του εργοδότη. Σε περίπτωση ομίλου επιχειρήσεων αποτελούμενου από μία μητρική εταιρία και μία ή περισσότερες θυγατρικές, η θυγατρική που έχει την ιδιότητα του εργοδότη βαρύνεται με την υποχρέωση διεξαγωγής διαβουλευσεων με τους εκπροσώπους των εργαζομένων μόνον από τη στιγμή που προσδιοριστεί ως εκείνη η εταιρία στο πλαίσιο της οποίας ενδέχεται να πραγματοποιηθούν ομαδικές απολύσεις.

Όσον αφορά την περάτωση της διαδικασίας διαβουλευσεως, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, όταν πρόκειται για όμιλο επιχειρήσεων, η θυγατρική που πρόκειται να προβεί σε ομαδικές απολύσεις πρέπει να περατώσει τη σχετική διαδικασία διαβουλευσεως προτού καταγγείλει, ενδεχομένως κατόπιν απευθείας εντολής της μητρικής εταιρίας, τις συμβάσεις των εργαζομένων τους οποίους αφορούν οι απολύσεις αυτές.

Στην υπόθεση *Mono Car Styling* (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-12/08) το Δικαστήριο αποφάνθηκε, και πάλι για πρώτη φορά, επί του ζητήματος αν η οδηγία 98/59³¹, παρέχει ή όχι ατομικό δικαίωμα στους εργαζομένους που επιθυμούν να προσβάλουν τη διαδικασία ενημερώσεως και διαβουλευσεως.

Κατά το Δικαστήριο, το δικαίωμα ενημερώσεως και διαβουλευσεως που προβλέπει η οδηγία 98/59, και ειδικότερα το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, έχει καθιερωθεί υπέρ των εργαζομένων συλλογικά και έχει, ως εκ τούτου, συλλογικό χαρακτήρα. Το απαιτούμενο όμως από το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας επίπεδο προστασίας του συλλογικού αυτού δικαιώματος εξασφαλίζεται, όταν η εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση απονέμει στους εκπροσώπους των εργαζομένων δικαίωμα ασκήσεως αγωγής για το οποίο δεν επιβάλλονται ούτε ειδικοί περιορισμοί ούτε ειδικές προϋποθέσεις. Το άρθρο 6 της οδηγίας 98/59, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της ίδιας οδηγίας, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση που θεσπίζει διαδικασίες με τις οποίες παρέχεται τόσο στους εκπροσώπους των εργαζομένων όσο και σε κάθε εργαζόμενο ατομικά το δικαίωμα να ζητούν τον έλεγχο της τήρησης των υποχρεώσεων ενημερώσεως και διαβουλευσεως που προβλέπει η εν λόγω οδηγία, αλλά περιορίζει το ατομικό δικαίωμα των εργαζομένων για παροχή έννομης προστασίας ως προς τις αιτιάσεις που μπορούν να προβάλουν και εξαρτά το δικαίωμα αυτό από το αν οι εκπρόσωποι των εργαζομένων έχουν προηγουμένως διατυπώσει ενστάσεις, καθώς και από το αν ο ενδιαφερόμενος υπάλληλος έχει ενημερώσει τον εργοδότη ότι αμφισβητεί ότι τηρήθηκε η διαδικασία ενημερώσεως και διαβουλευσεως.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε επίσης ότι το εθνικό δικαστήριο, κατά την εφαρμογή του εσωτερικού δικαίου, οφείλει, όπως επιτάσσει η αρχή της σύμφωνης προς το κοινοτικό δίκαιο ερμηνείας του εθνικού δικαίου, να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των κανόνων του εθνικού δικαίου και να το ερμηνεύει, στο μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος και του σκοπού της οικείας κοινοτικής οδηγίας, ώστε να επιτυγχάνεται το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα. Ως εκ τούτου, κατά το μέτρο που αντιβαίνει στο άρθρο 2 της οδηγίας 98/59 εθνική ρύθμιση η οποία περιορίζει τις υποχρεώσεις του εργοδότη που προτίθεται να προβεί σε ομαδικές απολύσεις σε σχέση με τις υποχρεώσεις που επιβάλλει το εν λόγω άρθρο, στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να διασφαλίσει, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, ότι οι υποχρεώσεις που βαρύνουν τον εργοδότη αυτόν δεν είναι περιορισμένες σε σχέση με τις προβλεπόμενες από το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας.

Στην υπόθεση *Meerts* (απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2009, C-116/08) το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποσαφηνίσει το περιεχόμενο των δικαιωμάτων του μισθωτού που απολύεται ενώ βρίσκεται

³¹ Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

σε γονική άδεια μερικού χρόνου, όπως αυτά απορρέουν από την οδηγία 96/34/ΕΚ, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια που συνήφθη από την UNICE, το CEEP και την CES³².

Εκκινώντας από τη διαπίστωση ότι η ρήτρα 2, σημείο 6, της εν λόγω συμφωνίας-πλαισίου ορίζει ότι τα κεκτημένα ή τα υπό κτήση δικαιώματα του εργαζομένου κατά την ημερομηνία ενάρξεως της γονικής άδειας διατηρούνται ως έχουν μέχρι τέλους της άδειας, το Δικαστήριο έκρινε ότι τόσο από το γράμμα της διατάξεως αυτής όσο και από την αλληλουχία στην οποία εντάσσεται προκύπτει ότι σκοπός της διατάξεως αυτής είναι να αποτρέψει την απώλεια ή τον περιορισμό των κεκτημένων ή υπό κτήση δικαιωμάτων που πηγάζουν από τη σχέση εργασίας και τα οποία ο εργαζόμενος έχει ήδη κατά την έναρξη της γονικής άδειας και να εξασφαλίσει ότι, με τη λήξη της άδειας αυτής, ο εργαζόμενος θα παραμείνει, όσον αφορά τα οικεία δικαιώματα, στην ίδια κατάσταση με εκείνη στην οποία βρισκόταν πριν από την άδεια. Λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια σκοπού της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, η υποχρέωση σεβασμού των κεκτημένων ή υπό κτήση δικαιωμάτων πρέπει να νοηθεί ως έκφραση μιας αρχής του κοινωνικού κοινοτικού δικαίου η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία και δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Από τους σκοπούς που επιδιώκει η συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια προκύπτει ότι η έννοια «κεκτημένα ή υπό κτήση δικαιώματα» όπως χρησιμοποιείται στη συμφωνία-πλαίσιο καλύπτει το σύνολο των δικαιωμάτων και πλεονεκτημάτων, σε χρήμα ή σε είδος, που απορρέουν άμεσα ή έμμεσα από τη σχέση εργασίας και που ο εργαζόμενος μπορεί να προβάλει έναντι του εργοδότη στην αρχή της γονικής άδειας. Μεταξύ αυτών των δικαιωμάτων και πλεονεκτημάτων καταλέγονται όλα όσα σχετίζονται με τις συνθήκες εργασίας, όπως το δικαίωμα που έχει ο ευρισκόμενος σε γονική άδεια μερικού χρόνου εργαζόμενος πλήρους απασχολήσεως να τηρήσει ο εργοδότης, σε περίπτωση μονομερούς λύσεως μιας συμβάσεως εργασίας αορίστου χρόνου, προθεσμία καταγγελίας της οποίας η μεν διάρκεια εξαρτάται από την αρχαιότητα του εργαζομένου στην επιχείρηση, ο δε σκοπός είναι να διευκολύνει την εύρεση νέας εργασίας. Το πλέγμα αυτό των δικαιωμάτων και πλεονεκτημάτων δεν θα μπορούσε να διασφαλιστεί αν, σε περίπτωση απολύσεως επελθούσας κατά τη διάρκεια γονικής άδειας μερικού χρόνου, χωρίς τήρηση της νόμιμης προθεσμίας καταγγελίας, ο εργαζόμενος πλήρους απασχολήσεως δεν είχε πλέον το δικαίωμα να ζητήσει να υπολογιστεί η καταβλητέα σε αυτόν αποζημίωση με βάση τις προβλεπόμενες από τη σύμβασή του αποδοχές. Επομένως, εθνική νομοθετική ρύθμιση η οποία συνεπάγεται, σε περίπτωση γονικής άδειας, τον περιορισμό των δικαιωμάτων που απορρέουν από τη σχέση εργασίας θα μπορούσε να αποτρέψει τον εργαζόμενο από το να λάβει τέτοια άδεια και να ενθαρρύνει τον εργοδότη να απολύσει κατά προτίμηση όσους εργαζόμενους βρίσκονται σε γονική άδεια. Τούτο θα αντέβαινε ευθέως στους σκοπούς της συμφωνίας-πλαίσιο για τη γονική άδεια και, ειδικότερα, στον επιδιωκόμενο σκοπό του συνδυασμού, κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής.

Το Δικαστήριο συνήγαγε εκ των ανωτέρω ότι η συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια δεν επιτρέπει, στην περίπτωση που ο εργοδότης λύει μονομερώς κατά τη διάρκεια γονικής άδειας μερικού χρόνου, χωρίς σοβαρό λόγο ή χωρίς να τηρήσει τη νόμιμη προθεσμία καταγγελίας, μια σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου και πλήρους απασχολήσεως, τον υπολογισμό της καταβλητέας στον εργαζόμενο αποζημιώσεως με βάση τις μειωμένες κατά τον χρόνο της απολύσεως αποδοχές του.

Στην υπόθεση *Hütter* (απόφαση της 18ης Ιουνίου 2009, C-88/08) το Δικαστήριο κατέληξε ότι εθνική ρύθμιση που αποκλείει τον συνυπολογισμό των περιόδων απασχολήσεως που διανύθηκαν πριν από τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας για τον καθορισμό του κλιμακίου στο οποίο κατατάσσονται οι συμβασιούχοι υπάλληλοι της δημόσιας διοικήσεως κράτους μέλους εισάγει δυσμενή

³² Οδηγία 96/34/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Ιουνίου 1996 (ΕΕ L 145, σ. 4), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/75/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997 (ΕΕ 1998, L 10, σ. 24).

διάκριση λόγω ηλικίας, η οποία δεν μπορεί να δικαιολογηθεί και είναι, επομένως, αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο.

Στην απόφασή του, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι μια τέτοια ρύθμιση, καθόσον προβλέπει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ προσώπων με γνώμονα την ηλικία κατά την οποία απέκτησαν την επαγγελματική τους πείρα, εισάγει άμεση διάκριση στηριζόμενη στο κριτήριο της ηλικίας κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/78³³.

Το Δικαστήριο τόνισε στη συνέχεια ότι οι σκοποί που επιδιώκει η επίμαχη ρύθμιση, ήτοι να μην αντιμετωπίζεται η γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση δυσμενώς σε σχέση με την επαγγελματική και να ευνοείται η ένταξη στην αγορά εργασίας των νέων που ακολούθησαν επαγγελματική εκπαίδευση, συνιστούν θεμιτούς σκοπούς κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78.

Εντούτοις, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι δύο αυτοί σκοποί είναι μάλλον αντιφατικοί, στο μέτρο που η επίμαχη ρύθμιση δεν είναι δυνατό να εξυπηρετεί ταυτοχρόνως και τους δύο. Επιπλέον, όσον αφορά τον σκοπό της αποτροπής της υποβαθμίσεως της γενικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έναντι της επαγγελματικής, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το κριτήριο της ηλικίας κατά την οποία έχει αποκτηθεί η προγενέστερη πείρα εφαρμόζεται ανεξαρτήτως του είδους της εκπαίδευσης. Υπό τις συνθήκες αυτές, το εν λόγω κριτήριο δεν φαίνεται κατάλληλο για την επίτευξη του σκοπού. Όσον αφορά τον σκοπό της προωθήσεως της ένταξης στην αγορά εργασίας νέων που ακολούθησαν επαγγελματική εκπαίδευση, το Δικαστήριο επισήμανε ότι ο αποκλεισμός του συνυπολογισμού της πείρας που αποκτήθηκε πριν από τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας εφαρμόζεται αδιακρίτως επί όλων των συμβασιούχων υπαλλήλων της δημόσιας διοικήσεως, ανεξάρτητα από την ηλικία κατά την οποία προσελήφθησαν. Συνεπώς, στον βαθμό που δεν λαμβάνει υπόψη την ηλικία των προσώπων κατά τον χρόνο της προσλήψεώς τους, ο εν λόγω κανόνας δεν είναι κατάλληλος για την επίτευξη του σκοπού της ενθαρρύνσεως της εισόδου στην αγορά εργασίας μιας κατηγορίας εργαζομένων προσδιοριζόμενης από το νεαρόν της ηλικίας τους.

Το Δικαστήριο κατέληξε ότι η διάκριση που θεσπίζει η επίμαχη ρύθμιση δεν μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένη και, επομένως, αντιβαίνει στα άρθρα 1, 2 και 6 της οδηγίας 2000/78.

Περιβάλλον

Όπως και τα προηγούμενα έτη, οι διαφορές που αφορούν το δίκαιο του περιβάλλοντος έχουν αισθητή παρουσία στη νομολογία του Δικαστηρίου.

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Μάλτας* (απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-76/08) το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει αν, όπως υποστήριζε η Επιτροπή, η Δημοκρατία της Μάλτας, επιτρέποντας την εαρινή θήρα ορτυκιού και τρυγονιού από το 2004 έως το 2007, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών³⁴.

Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 4, της εν λόγω οδηγίας, τα δύο αυτά είδη δεν πρέπει να θηρεύονται κατά την επιστροφή τους στον τόπο φωλεοποιήσεως. Ωστόσο, το άρθρο

³³ Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, σ. 16).

³⁴ ΕΕ L 103, σ. 1.

9, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας προβλέπει σύστημα εξαιρέσεων από τις απαγορεύσεις αυτές ελλείψει άλλης ικανοποιητικής λύσεως.

Το Δικαστήριο τόνισε ότι, μολονότι τα δύο επίμαχα είδη πτηνών πράγματι απαντούσαν το φθινόπωρο στη Μάλτα κατά τα εν λόγω έτη, οι κυνηγοί μπορούσαν να συλλάβουν στη διάρκεια αυτής της περιόδου θήρας μόνο πολύ μικρό αριθμό πτηνών. Εξάλλου, κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, τα οικεία είδη πτηνών συχνάζουν μόνο σε ένα περιορισμένο τμήμα του εδάφους της Μάλτας. Τέλος, ο πληθυσμός των δύο αυτών ειδών ανέρχεται σε αριθμό ο οποίος αντιστοιχεί σε ένα τουλάχιστον ικανοποιητικό επίπεδο. Όπως προκύπτει ειδικότερα από τον ερυθρό πίνακα των απειλούμενων ειδών, τον οποίο έχει καταρτίσει η διεθνής ένωση για τη διατήρηση της φύσης, τα οικεία είδη εμπίπτουν στην κατηγορία «περιορισμένης ανησυχίας». Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, υπό τις πολύ ειδικές αυτές περιστάσεις, η θήρα των εν λόγω δύο ειδών κατά τη φθινοπωρινή περίοδο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά, στη Μάλτα, ικανοποιητική εναλλακτική λύση σε σχέση με την έναρξη της εαρινής θήρας.

Εντούτοις, η διαπίστωση αυτή πόρρω απέχει από την άνευ όρων αναγνώριση στα κράτη μέλη της δυνατότητας να επιτρέπουν την εαρινή θήρα, καθόσον παρέχει την ευχέρεια αυτή υπό την αυστηρή προϋπόθεση ότι είναι αναγκαία και ότι δεν διακυβεύονται οι λοιποί σκοποί που επιδιώκει η οδηγία. Κατόπιν τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η έναρξη της θήρας κατά την εαρινή περίοδο, στη διάρκεια της οποίας τα δύο αυτά είδη επιστρέφουν στον τόπο φωλεοποίησης, καθόσον μεταφράζεται σε θνησιμότητα τρεις φορές μεγαλύτερη για το ορτύκι και οκτώ φορές μεγαλύτερη για το τρυγόνι από αυτήν που συνεπάγεται η θήρα κατά τη φθινοπωρινή περίοδο, δεν συνιστά λύση πρόσφορη και αυστηρά ανάλογη προς τον σκοπό της διατηρήσεως των ειδών που επιδιώκει η εν λόγω οδηγία.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Δημοκρατία της Μάλτας δεν τήρησε τις προϋποθέσεις της εξαιρέσεως και, συνεπώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την ως άνω οδηγία.

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Πολωνίας* (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-165/08) το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει αν, όπως υποστήριζε η Επιτροπή, η Δημοκρατία της Πολωνίας, απαγορεύοντας γενικώς τόσο τη διάθεση σπόρων γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών στο εμπόριο όσο και την εγγραφή τους στον εθνικό κατάλογο ποικιλιών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις οδηγίες 2001/18/EK³⁵ και 2002/53/EK³⁶.

Η Δημοκρατία της Πολωνίας προέβαλε το μάλλον πρωτότυπο επιχείρημα ότι οι οδηγίες 2001/18 και 2002/53 δεν έχουν εφαρμογή εν προκειμένω διότι επιδιώκουν σκοπούς σχετικούς με την ελεύθερη κυκλοφορία και την προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας ενώ η εθνική νομοθεσία εξυπηρετεί, από την πλευρά της, δεοντολογικούς ή θρησκευτικούς σκοπούς. Με άλλα λόγια, κατά την επιχειρηματολογία αυτή, οι επίμαχες εθνικές διατάξεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ως άνω οδηγιών, οπότε τα εμπόδια τα οποία συνεπάγονται για την ελεύθερη κυκλοφορία ΓΤΟ, κατά παράβαση ενδεχομένως του άρθρου 28 ΕΚ, θα μπορούσαν εν ανάγκη να δικαιολογηθούν βάσει του άρθρου 30 ΕΚ.

³⁵ Οδηγία 2001/18/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 106, σ. 1).

³⁶ Οδηγία 2002/53/EK του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, περί του κοινού καταλόγου ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών (ΕΕ L 193, σ. 1).

Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι δεν ήταν αναγκαίο για την επίλυση της ενώπιόν του διαφοράς να αποφανθεί επί του ζητήματος αν τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να προβάλλουν επιχειρήματα δεοντολογικής ή θρησκευτικής φύσης ως δικαιολογητικούς λόγους για τη λήψη εσωτερικών μέτρων που αποκλίνουν από τις διατάξεις των οδηγιών 2001/18 και 2002/53. Αρκούσε συναφώς η διαπίστωση ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας δεν απέδειξε ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις επιδίωκαν πράγματι τους προβαλλόμενους σκοπούς. Υπό τις συνθήκες αυτές, γενικές απαγορεύσεις όπως οι περιεχόμενες στις επίμαχες εθνικές διατάξεις δεν συνάδουν με τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει η Δημοκρατία της Πολωνίας τόσο από τα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας 2001/18 όσο και από τα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της οδηγίας 2002/53. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι κράτος μέλος το οποίο απαγορεύει τόσο την ελεύθερη κυκλοφορία σπόρων γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών όσο και την εγγραφή των γενετικώς τροποποιημένων ποικιλιών στον εθνικό κατάλογο ποικιλιών παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας 2001/18, καθώς και από τα άρθρα 4, παράγραφος 4, και 16 της οδηγίας 2002/53.

Στο πλαίσιο υποθέσεως περί του υπολογισμού φόρου επί των αποβλήτων (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, *Futura Imobiliare* κ.λπ., C-254/08), στην οποία εφαρμόστηκε η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 15, στοιχείο α', της οδηγίας 2006/12/ΕΚ³⁷ υπό την έννοια ότι, στο παρόν στάδιο εξέλιξεως του κοινοτικού δικαίου, η διάταξη αυτή δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση που προβλέπει, για τη χρηματοδότηση υπηρεσίας διαχείρισεως και διαθέσεως των αστικών αποβλήτων, φόρο ο οποίος υπολογίζεται με βάση την εκτίμηση του όγκου αποβλήτων που παράγουν οι χρήστες της υπηρεσίας αυτής, και όχι με βάση την ποσότητα αποβλήτων που αυτοί πράγματι παρήγαγαν και παρέδωσαν.

Το Δικαστήριο στήριξε το σκεπτικό του στο γεγονός ότι, σε περίπτωση κατά την οποία οι κάτοχοι αποβλήτων τα παραδίδουν σε φορέα συλλογής, το εν λόγω άρθρο 15, στοιχείο α', της οδηγίας 2006/12/ΕΚ προβλέπει ότι, σύμφωνα με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», το κόστος της διαθέσεως των αποβλήτων πρέπει να βαρύνει τους εν λόγω κατόχους. Όμως, είναι συχνά δύσκολο, ακόμη και επαχθές, να προσδιοριστεί ο ακριβής όγκος αστικών αποβλήτων που έχουν παραδοθεί από κάθε «κάτοχο». Υπό τις συνθήκες αυτές, η χρησιμοποίηση κριτηρίων που στηρίζονται, αφενός, στην παραγωγική ικανότητα των «κατόχων», υπολογιζόμενη σε συνάρτηση με την επιφάνεια των ακινήτων που καταλαμβάνουν καθώς και με τον τρόπο κατά τον οποίο αυτά χρησιμοποιούνται, και/ή, αφετέρου, στη φύση των παραχθέντων αποβλήτων μπορεί να καταστήσει δυνατό τον υπολογισμό του κόστους της διαθέσεως των εν λόγω αποβλήτων και την κατανομή του μεταξύ των διαφόρων «κατόχων», στο μέτρο που οι δύο αυτές παράμετροι είναι ικανές να επηρεάσουν άμεσα το ύψος του εν λόγω κόστους.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι απόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει, με βάση τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή του, αν ο επίμαχος στο πλαίσιο της κύριας δίκης φόρος για τη διάθεση των εσωτερικών αστικών στερεών αποβλήτων έχει ως αποτέλεσμα να καταλογίζεται σε ορισμένους «κατόχους», εν προκειμένω στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, προδήλως δυσανάλογο κόστος σε σχέση με τον όγκο ή το είδος των αποβλήτων που μπορούν να παράγουν.

Θεωρήσεις, ασύλο, μετανάστευση

Οι υποθέσεις στον τομέα του ασύλου διαρκώς πληθαίνουν, οπότε δόθηκε επανειλημμένως στο Δικαστήριο η αφορμή να ερμηνεύσει για πρώτη φορά κάποια από τις σχετικές κοινοτικές οδηγίες.

³⁷ Οδηγία 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L 114, σ. 9).

Συγκεκριμένα, στην υπόθεση *Petrosian* κ.λπ. (απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2009, C-19/08), το Δικαστήριο ασχολήθηκε με τη διαδικασία της μεταφοράς αιτούντος ασύλου και είχε την ευκαιρία να ερμηνεύσει συναφώς τον κανονισμό (ΕΚ) 343/2003³⁸. Η οικογένεια Petrosian, αρμενικής ιθαγενείας, υπέβαλε αίτηση ασύλου στη Γαλλία και κατόπιν στη Σουηδία. Οι εθνικές σουηδικές αρχές θέλησαν να αναπέμψουν την οικογένεια στη Γαλλία, απόφαση η οποία όμως προσβλήθηκε επανειλημμένως από τους Petrosian, με συνέπεια να παρέλθει η προβλεπόμενη από το άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του εν λόγω κανονισμού εξαμηνιαία προθεσμία. Η ως άνω προθεσμία, η οποία «τρέχει από την ημερομηνία εκδόσεως απόφασης επί ενδίκου μέσου ή αναθεώρησης», θεωρείται ότι παρέχει στο κράτος μέλος στο οποίο υποβλήθηκε η αίτηση ασύλου να προχωρήσει στη μεταφορά του αιτούντος, ενώ η παρέλευσή της έχει ως συνέπεια να καταστεί υπεύθυνο αυτό το κράτος. Το κρίσιμο ζήτημα στην απόφαση αυτή ήταν να προσδιοριστεί ποιο γεγονός μπορεί να συνιστά την αφετηρία της εξαμηνιαίας προθεσμίας.

Στην απάντησή του, το Δικαστήριο διέκρινε μεταξύ δύο περιπτώσεων, ανάλογα με το αν οι εθνικές νομοθεσίες προβλέπουν ένδικο βοήθημα με ανασταλτικό αποτέλεσμα ή όχι. Συγκεκριμένα, αποφάνθηκε ότι εφόσον δεν προβλέπεται κανένα ένδικο βοήθημα ικανό να έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, η προθεσμία πραγματοποιήσεως της μεταφοράς αρχίζει να τρέχει όταν το κράτος μέλος από το οποίο ζητείται να συναινέσει στη μεταφορά αποφασίζει, ρητώς ή σιωπηρώς, να δεχτεί να αναλάβει εκ νέου τον ενδιαφερόμενο. Αντιθέτως, εφόσον η νομοθεσία του αιτούντος τη μεταφορά κράτους μέλους προβλέπει το ανασταλτικό αποτέλεσμα ενδίκου βοηθήματος, η προθεσμία πραγματοποιήσεως της μεταφοράς δεν τρέχει ήδη από την έκδοση της προσωρινής δικαστικής αποφάσεως με την οποία αναστέλλεται η εφαρμογή της διαδικασίας μεταφοράς, αλλά μόνον από την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως επί του νομοτύπου της διαδικασίας, η οποία δεν πρόκειται πλέον να εμποδίσει την εφαρμογή της διαδικασίας αυτής. Συγκεκριμένα, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που επιδιώκεται με την τασσόμενη στα κράτη μέλη προθεσμία, το σημείο ενάρξεώς της πρέπει να καθορίζεται έτσι ώστε τα κράτη μέλη να έχουν στη διάθεσή τους έξι μήνες τους οποίους μπορούν να εκμεταλλευθούν πλήρως για να ρυθμίσουν τις τεχνικές λεπτομέρειες της πραγματοποιήσεως της μεταφοράς. Επιπλέον, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τον σεβασμό της δικαστικής προστασίας και τη δικονομική αυτοτέλεια των κρατών μελών.

Στη συνέχεια, στην υπόθεση *Elgafaji* (απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2009, C-465/07) το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της εκτάσεως της επικουρικής προστασίας που παρέχει το άρθρο 15 της οδηγίας 2004/83/ΕΚ³⁹, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων. Το ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο ήταν αν η προϋπόθεση της υπάρξεως «σοβαρής και προσωπικής απειλής κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω αδιάκριτης ασκήσεως βίας σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης» κατά την έννοια του σημείου δ' του εν λόγω άρθρου πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δηλαδή υπό την έννοια ότι απαιτείται από τον αιτούντα την επικουρική προστασία να αποδείξει ότι η απειλή τον αφορά ειδικώς λόγω συγκεκριμένων στοιχείων που συντρέχουν στην περίπτωση του.

Το Δικαστήριο έδωσε αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό. Κατ' αρχάς διαπίστωσε ότι το άρθρο 15 συνιστά αυτοτελή διάταξη, τονίζοντας ότι το περιεχόμενό του δεν ταυτίζεται με του

³⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 50, σ. 1).

³⁹ Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ L 304, σ. 12).

άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), και πρέπει, επομένως, να ερμηνεύεται αυτοτελώς. Στη συνέχεια, έκρινε ότι η βλάβη, η οποία ορίζεται στο σημείο γ' ως «σοβαρή και προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας» του αιτούντος, καλύπτει ένα γενικότερο κίνδυνο βλάβης απ' ό,τι οι δύο άλλες μορφές βλάβης στις οποίες αναφέρεται το ίδιο άρθρο, όπως η θανατική ποινή, καθόσον αυτές καλύπτουν περιπτώσεις στις οποίες ο αιτών επικουρική προστασία διατρέχει ειδικώς τον κίνδυνο βλάβης συγκεκριμένης μορφής. Επιπλέον, οι απειλές στις οποίες αναφέρεται είναι συμφυείς με μια γενική κατάσταση «διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης».

Τέλος, η βία από την οποία προέρχονται οι απειλές αυτές χαρακτηρίζεται ως «αδιακρίτως» ασκούμενη, όρος που σημαίνει ότι μπορεί να επεκταθεί σε άτομα ανεξαρτήτως της προσωπικής τους καταστάσεως. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι όσο περισσότερο ο αιτών είναι σε θέση να αποδείξει ότι θίγεται ειδικώς λόγω των ιδιοσυμφοτήτων της προσωπικής του καταστάσεως, τόσο μικρότερος θα είναι ο βαθμός της αδιακρίτως ασκούμενης βίας που απαιτείται προκειμένου ο αιτών να τύχει της επικουρικής προστασίας. Το Δικαστήριο κατέληξε υπογραμμίζοντας ότι αυτή η ερμηνεία του άρθρου 15, στοιχείο γ', είναι απολύτως σύμφωνη με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και, ειδικότερα, με τη νομολογία περί του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Τέλος, το ερώτημα που υποβλήθηκε στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Zurita García και Choque Cabrera* (απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2009, C-261/08 και C-348/08) αφορούσε το ζήτημα αν η σύμβαση εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν (στο εξής: ΣΕΣΣ) και ο κώδικας συνόρων του Σένγκεν υποχρεώνουν τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να εκδίδουν απόφαση απελάσεως εις βάρος κάθε υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει, αποδεδειγμένα, παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους. Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως αυτής αφορούσαν την M. J. García και τον A. Cabrera, κατά των οποίων εκδόθηκαν δύο αποφάσεις απελάσεως διότι διέμεναν παρανόμως στο ισπανικό έδαφος. Όμως, κατά την ορθή ερμηνεία του ισπανικού νόμου, η επιβαλλόμενη στην περίπτωση αυτή κύρωση περιορίζεται σε πρόστιμο, ελλείψει πρόσθετου στοιχείου το οποίο θα δικαιολογούσε την αντικατάσταση του προστίμου με απέλαση. Η κ. García και ο κ. Cabrera προσέφυγαν, κατόπιν τούτου, στο αιτούν δικαστήριο το οποίο, με τη σειρά του, υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

Στην απάντησή του, το Δικαστήριο διαπίστωσε κατ' αρχάς την ύπαρξη αποκλίσεων μεταξύ της ισπανικής και των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων της οικείας συμβάσεως. Δεδομένου ότι μόνον κατά την απόδοσή της στην ισπανική γλώσσα η απέλαση αποτελεί υποχρέωση και όχι ευχέρεια των εθνικών αρχών, το Δικαστήριο συνήγαγε ότι η αληθής βούληση του νομοθέτη δεν ήταν να επιβάλει στα κράτη μέλη υποχρέωση απελάσεως. Εξάλλου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η ΣΕΣΣ προκρίνει την οικειοθελή αναχώρηση του διαμένοντος παρανόμως αλλοδαπού. Επιπλέον, μολονότι η ΣΕΣΣ προβλέπει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπήκοος τρίτης χώρας πρέπει να απελαύνεται από το κράτος μέλος στο οποίο συλλαμβάνεται, εντούτοις αυτή η έννομη συνέπεια εξαρτάται από τους όρους που θέτει η εθνική νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους. Εξάλλου, κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, απόκειται στο εθνικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους να θεσπίσει, ιδίως όσον αφορά τις προϋποθέσεις της απελάσεως, τις λεπτομέρειες εφαρμογής των βασικών κανόνων της ΣΕΣΣ σχετικά με τους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι δεν πληρούν ή έχουν παύσει να πληρούν τους όρους σύντομης παραμονής στο έδαφός του. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι ούτε η ΣΕΣΣ ούτε ο κώδικας συνόρων του Σένγκεν υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να εκδίδουν απόφαση απελάσεως εις βάρος υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους.

Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις και υποθέσεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου

Το 2009 χαρακτηρίζεται, από νομολογιακής πλευράς, από την έκδοση πολυάριθμων σημαντικών αποφάσεων σε υποθέσεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Επισημαίνεται κατ' αρχάς η απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, *ICF* (C-133/08), με την οποία το Δικαστήριο ερμήνευσε για πρώτη φορά τη Σύμβαση της Ρώμης για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές⁴⁰. Στο πλαίσιο της υποβολής πλειόνων ερωτημάτων σχετικών με το άρθρο 4 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο υπενθύμισε πρώτα απ' όλα ότι αυτή συνάφθηκε προκειμένου να συνεχιστεί, στον τομέα του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, το έργο ενοποιήσεως του δικαίου που άρχισε με τη σύναψη της Συμβάσεως των Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁴¹. Κατά τη Σύμβαση της Ρώμης, οι συμβαλλόμενοι μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα ποιο δίκαιο θα έχει εφαρμογή επί της συμβάσεως που συνάπτουν. Σε περίπτωση που δεν κάνουν χρήση της ελευθερίας τους να επιλέξουν, η σύμβαση διέπεται από το δίκαιο της χώρας με την οποία συνδέεται στενότερα. Επιπλέον, η Σύμβαση προβλέπει τεκμήριο υπέρ του τόπου διαμονής του συμβαλλομένου ο οποίος βαρύνεται με την εκπλήρωση της παροχής που χαρακτηρίζει τη σύμβαση και καθορίζει ειδικούς συνδέσμους ιδίως για σύμβαση μεταφοράς εμπορευμάτων. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο σύνδεσμος του άρθρου 4, παράγραφος 4, της εν λόγω Συμβάσεως εφαρμόζεται επί συμβάσεως ναυλώσεως, πέραν των συμβάσεων ναυλώσεως για ένα μόνο ταξίδι, μόνον εφόσον το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως δεν είναι απλώς η παροχή μεταφορικού μέσου, αλλά αυτή καθαυτή η μεταφορά των εμπορευμάτων. Εξάλλου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 4, παράγραφος 5, της Συμβάσεως αυτής έχει την έννοια ότι, οσάκις προκύπτει σαφώς από το σύνολο των περιστάσεων ότι η σύμβαση συνδέεται στενότερα με χώρα διαφορετική από αυτήν της οποίας το δίκαιο καθορίζεται ως εφαρμοστέο βάσει ενός από τους συνδέσμους που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφοι 2 έως 4 της ίδιας Συμβάσεως, απόκειται στο δικαστήριο να εφαρμόσει, αντί των συνδέσμων αυτών, το δίκαιο της χώρας με την οποία η σύμβαση αυτή συνδέεται στενότερα. Τέλος, το Δικαστήριο κατέληξε ότι τμήμα συμβάσεως μπορεί, κατ' εξαίρεση, να διέπεται από διαφορετικό δίκαιο απ' ό,τι το εφαρμοστέο στην υπόλοιπη σύμβαση, μόνον εφόσον το αντικείμενο αυτού του τμήματος είναι αυτοτελές.

Η ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (κανονισμός Βρυξελλών Ι)⁴², και της συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (Σύμβαση των Βρυξελλών), αποτέλεσε επίσης αντικείμενο αρκετών αξιοσημείων αποφάσεων. Ειδικότερα, η υπόθεση *Αποστολίδης* (απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, C-420/07) ανάγεται στη διχοτόμηση της Κύπρου μετά την εισβολή του τουρκικού στρατού το 1974. Η Κυπριακή Δημοκρατία, που προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004, ελέγχει στην πράξη μόνον το νότιο τμήμα της νήσου, ενώ στο βόρειο τμήμα ιδρύθηκε η Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου, την οποία έχει αναγνωρίσει μόνον η Τουρκική Δημοκρατία. Υπό τις συνθήκες αυτές, το πρωτόκολλο που προσαρτήθηκε στην Πράξη Προσχωρήσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας αναστέλλει την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου στις περιοχές όπου η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο. Το αιτούν δικαστήριο, που έχει την έδρα του στο Ηνωμένο Βασίλειο και επιλήφθηκε αγωγής Κύπριου υπηκόου με αίτημα να αναγνωριστούν και εκτελεστούν δύο αποφάσεις δικαστηρίου εδρεύοντος στο νότιο τμήμα της νήσου, με τις οποίες δύο Βρετανοί υπήκοοι υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν ακίνητο ευρισκόμενο στο βόρειο τμήμα

⁴⁰ Σύμβαση για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία άνοιξε προς υπογραφή στη Ρώμη στις 19 Ιουνίου 1980 (ΕΕ 1998, C 27, σ. 34).

⁴¹ Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7).

⁴² Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

της νήσου, υπέβαλε στο Δικαστήριο σειρά ερωτημάτων σχετικών με την ερμηνεία και εφαρμογή του κανονισμού 44/2001. Το Δικαστήριο έκρινε κατ' αρχάς ότι η προβλεπόμενη από το πρωτόκολλο παρέκκλιση δεν εμποδίζει την εφαρμογή του κανονισμού 44/2001 επί αποφάσεως η οποία εκδόθηκε από κυπριακό δικαστήριο εδρεύον στο υπό κυβερνητικό έλεγχο τμήμα, αλλά αφορά ακίνητο το οποίο κείται στο βόρειο τμήμα. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το γεγονός ότι το ακίνητο κείται σε περιοχή στην οποία η κυβέρνηση δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο, και ότι, επομένως, οι επίδικες αποφάσεις δεν μπορούν στην πράξη να εκτελεστούν στον τόπο όπου βρίσκεται το ακίνητο, δεν αποκλείει την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων αυτών σε άλλο κράτος μέλος. Πράγματι, το άρθρο 22, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία των κρατών μελών, και όχι την εσωτερική δωσιδικία τους. Το Δικαστήριο υπενθύμισε επίσης, ως προς την εξαίρεση που αφορά τη δημόσια τάξη του κράτους μέλους αναγνώρισεως, ότι ο εθνικός δικαστής δεν μπορεί να μην αναγνωρίσει απόφαση εκδοθείσα από δικαστήριο άλλου κράτους μέλος για τον μοναδικό λόγο ότι θεωρεί ότι εφαρμόστηκε εσφαλμένα το εθνικό ή το κοινοτικό δίκαιο, διότι διαφορετικά θα διακυβευόταν ο σκοπός του κανονισμού 44/2001. Σε μια τέτοια περίπτωση, η εξαίρεση τυγχάνει εφαρμογής μόνον εφόσον το νομικό σφάλμα έχει ως συνέπεια ότι η αναγνώριση ή η εκτέλεση της αποφάσεως συνιστά κατάφωρη παράβαση ουσιώδους κανόνα δικαίου για την έννομη τάξη του οικείου κράτους μέλους. Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν χωρεί άρνηση αναγνώρισεως ή εκτελέσεως μιας ερήμην εκδοθείσας αποφάσεως σε περίπτωση που ο εναγόμενος μπόρεσε να ασκήσει ένδικο μέσο κατά της ερήμην εκδοθείσας αποφάσεως και το ως άνω ένδικο μέσο παρέσχε σ' αυτόν τη δυνατότητα να ισχυριστεί ότι το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης ή το ισοδύναμο έγγραφο δεν του είχε επιδοθεί ή κοινοποιηθεί εγκαίρως και κατά τέτοιον τρόπον ώστε να είναι σε θέση να υπερασπιστεί τα δικαιώματά του.

Στην υπόθεση *Allianz (πρώην Riunione Adriatica di Sicurtà)* (απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2009, C-185/07) το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν είναι συμβατή με τον κανονισμό 44/2001 η έκδοση εκ μέρους δικαιοδοτικού οργάνου κράτους μέλους μιας διατάξεως που απαγορεύει σε κάποιο πρόσωπο να κινήσει ή να συνεχίσει διαδικασία ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους («anti-suit injunction»⁴³), για τον λόγο ότι η διαδικασία αυτή θα αντέβαινε σε συμφωνία διαιτησίας. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι διαδικασία η οποία καταλήγει στην έκδοση anti-suit injunction δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 44/2001, αλλά ενδέχεται να έχει συνέπειες ικανές να θίξουν την πρακτική αποτελεσματικότητά του. Τούτο συμβαίνει, ιδίως, στην περίπτωση κατά την οποία μια τέτοια διαδικασία εμποδίζει δικαστήριο άλλου κράτους μέλους να ασκήσει τις αρμοδιότητες που του παρέχει ο κανονισμός 44/2001. Το Δικαστήριο έκρινε επομένως ότι αν μια διαδικασία, λόγω του αντικειμένου της διαφοράς, δηλαδή, λόγω της φύσεως των δικαιωμάτων τα οποία σκοπεί να διασφαλίσει, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 44/2001, τότε εμπίπτει σε αυτό και προκαταρκτικό ζήτημα σχετικό με τη δυνατότητα εφαρμογής συμφωνίας διαιτησίας. Επομένως, η στηριζόμενη στην ύπαρξη συμφωνίας διαιτησίας ένσταση αναρμοδιότητας εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 44/2001 και, κατά συνέπεια, μόνον το δικαστήριο αυτό είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της ενστάσεως αυτής, καθώς και επί της διεθνούς δικαιοδοσίας του, δυνάμει του εν λόγω κανονισμού. Η μέσω anti-suit injunction παρεμπόδιση δικαστηρίου κράτους μέλους, το οποίο κανονικά είναι αρμόδιο να επιληφθεί διαφοράς σύμφωνα με τον κανονισμό 44/2001, να αποφανθεί επί του αν έχει εφαρμογή στην ενώπιόν του εκκρεμή διαφορά ο κανονισμός αυτός, αναμφιβόλως συνεπάγεται απέκδυσή του από την εξουσία του να αποφαινεται επί της διεθνούς του δικαιοδοσίας. Επομένως, η anti-suit injunction αντιβαίνει στη γενική αρχή ότι το δικαστήριο ενώπιον του οποίου άγεται η διαφορά καθορίζει το ίδιο, βάσει των κανόνων που υποχρεούνται να εφαρμόσει, αν είναι αρμόδιο να επιληφθεί της διαφοράς που έχει υποβληθεί στην κρίση του. Έρχεται, επίσης, σε αντίθεση προς την αμοιβαία εμπιστοσύνη των κρατών μελών στα νομικά τους συ-

⁴³ Βλ. επίσης απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Απριλίου 2004, C-159/02, *Turner* (Συλλογή 2004, σ. I-3565).

στήματα, καθώς και στα δικαιοδοτικά τους όργανα. Συνεπώς, είναι ασύμβατη προς τον κανονισμό 44/2001.

Το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 44/2001 βρισκόταν στο επίκεντρο και της υποθέσεως *SCT Industri* (απόφαση της 2ας Ιουλίου 2009, C-111/08). Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο εν λόγω κανονισμός δεν έχει εφαρμογή σε αγωγή για διεκδίκηση κυριότητας ασκηθείσα στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας. Ειδικότερα, λαμβανομένου υπόψη του στενού συνδέσμου της με την πτωχευτική διαδικασία, αγωγή με αίτημα την ακύρωση της μεταβιβάσεως εταιρικών μεριδίων που πραγματοποίησε σύνδικος στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας εμπίπτει στη σχετική με τις πτωχεύσεις εξαίρεση από την εφαρμογή του κανονισμού 44/2001.

Αφού ασχολήθηκε στην υπόθεση *Color Drack* (απόφαση της 3ης Μαΐου 2007, C-386/05, Συλλογή 2007, σ. I-3699) με τις συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων οι οποίες προβλέπουν περισσότερους τόπους παραδόσεως, το Δικαστήριο αντιμετώπισε, στην υπόθεση *Rehder* (απόφαση της 9ης Ιουλίου 2009, C-204/08), το ζήτημα των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών με περισσότερους τόπους παροχής υπηρεσιών, ειδικότερα στον τομέα των αερομεταφορών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η εφαρμογή του διαλαμβανόμενου στο άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 κανόνα της ειδικής δικαιοδοσίας για τις διαφορές εκ συμβάσεως υπαγορεύεται από τον σκοπό της εγγύτητας και δικαιολογείται από την ύπαρξη στενού συνδέσμου μεταξύ της συμβάσεως και του δικαστηρίου που καλείται να επιληφθεί της σχετικής διαφοράς. Επομένως, υπό το πρίσμα των αρχών της εγγύτητας και της προβλεψιμότητας, πρέπει, στην περίπτωση που προβλέπονται περισσότεροι τόποι παροχής υπηρεσιών σε διαφορετικά κράτη μέλη, να αναζητηθεί ο τόπος που εξασφαλίζει τον στενότερο σύνδεσμο μεταξύ της συμβάσεως και του αρμόδιου δικαστηρίου, ιδίως δε ο τόπος στον οποίο, δυνάμει της συμβάσεως, πρέπει να πραγματοποιηθεί η κύρια παροχή. Σε περίπτωση αεροπορικής μεταφοράς προσώπων από κράτος μέλος σε άλλο βάσει συμβάσεως που συνήφθη με μία μόνον αεροπορική εταιρία, αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκαση αγωγής αποζημιώσεως η οποία στηρίζεται στην εν λόγω σύμβαση μεταφοράς και στον κανονισμό (ΕΚ) 261/2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημιώσεως των επιβατών αεροπορικών μεταφορών⁴⁴, είναι, κατ' επιλογήν του ενάγοντος, το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται ο τόπος αναχωρήσεως ή ο τόπος αφίξεως του αεροσκάφους.

Στην απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, *Gambazzi* (C-394/07), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της έννοιας του όρου «απόφαση» όπως χρησιμοποιείται στις σχετικές με την αναγνώριση και την εκτέλεση διατάξεις της Συμβάσεως των Βρυξελλών, καθώς και επί του λόγου αρνήσεως της αναγνώρισεως και της εκτελέσεως, ο οποίος στηρίζεται στην προσβολή της δημόσιας τάξεως του κράτους αναγνώρισεως. Πρώτον, το Δικαστήριο έκρινε ότι λογίζονται ως «αποφάσεις» τόσο η απόφαση όσο και η διάταξη εθνικού δικαστηρίου που εκδόθηκαν ερήμην, εφόσον προηγήθηκε διαδικασία με αντικείμενο αστική διαφορά, η οποία διεξήχθη, καταρχήν, κατ' αντιμωλία. Συγκεκριμένα, το άρθρο 25 της Συμβάσεως των Βρυξελλών αφορά όλες αδιακρίτως τις αποφάσεις των δικαστηρίων των συμβαλλόμενων κρατών. Για να εμπίπτουν οι δικαστικές αυτές αποφάσεις στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, αρκεί, πριν ζητηθεί η αναγνώρισή τους και η εκτέλεσή τους, να αποτελέσουν ή να μπορούσαν να αποτελέσουν, στο κράτος στο οποίο εκδόθηκαν, αντικείμενο διαδικασίας κατ' αντιμωλία. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το γεγονός ότι ο εθνικός δικαστής αποφάνθηκε ως αν ο εναγόμενος είχε ερημοδικήσει, μολονότι αυτός είχε εκπροσωπηθεί νομότυπα ενώπιόν του, δεν αρκεί για να αναιρέσει τον χαρακτηρισμό της «αποφάσεως». Δεύτερον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι

⁴⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημιώσεως των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση αρνήσεως επιβιβάσεως και ματαιώσεως ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσεως και για την κατάργηση του κανονισμού 295/91 (ΕΕ L 46, σ. 1).

το δικαστήριο του κράτους αναγνώρισεως μπορεί να λάβει υπόψη, στο πλαίσιο της εξαίρεσης περί δημόσιας τάξεως, το γεγονός ότι το δικαστήριο του κράτους εκδόσεως της δικαστικής απόφασης αποφάνθηκε επί των αιτημάτων του ενάγοντος χωρίς να ακούσει τον εναγόμενο, ο οποίος είχε εκπροσωπηθεί νομότυπα αλλά αποκλείστηκε με διάταξη από τη διαδικασία, με το αιτιολογικό ότι δεν είχε συμμορφωθεί με υποχρεώσεις που του είχαν επιβληθεί με άλλες διατάξεις που είχαν εκδοθεί προηγουμένως στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας. Είναι δυνατό να γίνει επίκληση της σχετικής με τη δημόσια τάξη εξαίρεσεως εφόσον προκύπτει ότι το μέτρο αποκλεισμού συνιστούσε πρόδηλη και δυσανάλογη προσβολή του δικαιώματος ακρόασης του εναγομένου. Ο έλεγχος του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να αφορά όχι μόνον τις συνθήκες υπό τις οποίες εκδόθηκαν οι αποφάσεις των οποίων ζητείται η εκτέλεση, αλλά και τις συνθήκες υπό τις οποίες εκδόθηκαν, σε προγενέστερο στάδιο, οι διατάξεις για την επιβολή υποχρεώσεων στον εναγόμενο, και μάλιστα επιβάλλεται στο πλαίσιο αυτού του ελέγχου η εξέταση του ζητήματος αν ο εναγόμενος μπορούσε να ασκήσει ένδικα μέσα και αν είχε τη δυνατότητα να διατυπώσει την άποψή του.

Το Δικαστήριο κλήθηκε επίσης να ερμηνεύσει ορισμένες διατάξεις του κανονισμού 2201/2003 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος κατήργησε τον κανονισμό 1347/2000⁴⁵. Επισημαίνεται, πρώτον, η υπόθεση *Hadadi* (απόφαση της 16 Ιουλίου 2009, C-168/08) στην οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του κριτηρίου της ιθαγενείας των συζύγων κατά την επιλογή του δικαστηρίου που είναι αρμόδιο για υπόθεση διαζυγίου. Συγκεκριμένα, επρόκειτο για δύο συζύγους που είχαν αμφότεροι διπλή ιθαγένεια, γαλλική και ουγγρική, και καθένας τους είχε καταθέσει αίτηση διαζυγίου σε μία από τις δύο αυτές χώρες. Το Δικαστήριο διαπίστωσε κατ' αρχάς ότι ο κανονισμός 2201/2003 δεν διακρίνει μεταξύ των προσώπων ανάλογα με το αν έχουν μία μόνον ιθαγένεια ή πλείονες. Κατά συνέπεια, η διάταξη του ως άνω κανονισμού η οποία προβλέπει διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους της ιθαγενείας των συζύγων δεν μπορεί να ερμηνεύεται διαφορετικά ανάλογα με το αν οι δύο σύζυγοι έχουν μία ή δύο κοινές ιθαγένειες. Σε περίπτωση που οι σύζυγοι έχουν συγχρόνως τόσο την ιθαγένεια του κράτους μέλους του δικαστηρίου που επιλήφθηκε της υποθέσεως όσο και την ιθαγένεια ενός και του αυτού άλλου κράτους μέλους, το εν λόγω δικαστήριο οφείλει να λάβει υπόψη του ότι οι σύζυγοι έχουν επίσης τη δεύτερη ιθαγένεια και ότι τα δικαστήρια αυτού του άλλου κράτους μέλους θα μπορούσαν να είναι αρμόδια σύμφωνα με τον ως άνω κανονισμό. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο τόνισε ότι οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις διαζυγίου τους οποίους προβλέπει ο εν λόγω κανονισμός στηρίζονται σε διάφορα εναλλακτικά αντικειμενικά κριτήρια, χωρίς να υφίσταται ιεράρχηση μεταξύ των οικείων βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας. Επομένως, επιτρέπεται η συνύπαρξη πλειόνων αρμοδίων δικαστηρίων, χωρίς ιεράρχηση μεταξύ τους. Το Δικαστήριο συνήγαγε ότι, όταν έκαστος των συζύγων έχει την ιθαγένεια των ίδιων δύο κρατών μελών, ο κανονισμός δεν επιτρέπει τον αποκλεισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του ενός από τα κράτη μέλη αυτά για τον λόγο ότι δεν συντρέχουν, στο πρόσωπο του ενάγοντος, άλλα συνδετικά στοιχεία με το κράτος αυτό. Το Δικαστήριο διευκρίνισε στη συνέχεια ότι τα δικαστήρια των κρατών μελών των οποίων είναι υπήκοοι οι δύο σύζυγοι έχουν διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του κανονισμού αυτού, οπότε οι σύζυγοι μπορούν να επιλέξουν το εθνικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου θα υποβάλουν τη διαφορά.

Δεύτερον, στην υπόθεση *A* (απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, C-523/07) το Δικαστήριο ερμήνευσε για πρώτη φορά την έννοια «συνήθης διαμονή» του παιδιού ως κριτήριο διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων σε υποθέσεις γονικής μέριμνας. Δεδομένου ότι ο κανονισμός 2201/2003 δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας

⁴⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1).

και του περιεχομένου του όρου «συνήθης διαμονή», το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι πρόκειται για αυτοτελή έννοια. Λαμβανομένων υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται ο κανονισμός αυτός και του σκοπού που επιδιώκει, η συνήθης διαμονή αντιστοιχεί στον τόπο όπου το παιδί είναι ενσωματωμένο στο κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον. Συναφώς, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, η διάρκεια, η κανονικότητα, οι συνθήκες και οι λόγοι της διαμονής επί του εδάφους κράτους μέλους και της μετοικήσεως της οικογένειας στο εν λόγω κράτος, η ιθαγένεια του παιδιού, ο τόπος και οι συνθήκες της σχολικής εκπαιδεύσεως, οι γλωσσικές γνώσεις καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις που έχει το παιδί εντός του εν λόγω κράτους. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να προσδιορίσει τον τόπο της συνήθους διαμονής του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Εξάλλου, το Δικαστήριο αποσαφήνισε το περιεχόμενο των προσωρινών ή ασφαλιστικών μέτρων κατά την έννοια του άρθρου 20 του κανονισμού 2201/2003. Τα μέτρα αυτά μπορούν, εφόσον συντρέχει επείγον, να λαμβάνονται από εθνικό δικαστήριο, πρέπει να αφορούν πρόσωπα που ευρίσκονται εντός του οικείου κράτους μέλους και να είναι προσωρινού χαρακτήρα. Το ζήτημα της εφαρμογής των εν λόγω μέτρων, τα οποία λαμβάνονται για την προστασία του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού, καθώς και του δεσμευτικού χαρακτήρα τους, καθορίζεται βάσει του εθνικού δικαίου. Άπαξ το ασφαλιστικό μέτρο τεθεί σε εφαρμογή, το εθνικό δικαστήριο δεν υποχρεούται να παραπέμψει την υπόθεση στο έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους. Εντούτοις, αν το επιβάλλει η προστασία του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού, το εθνικό δικαστήριο που κηρύσσει εαυτό αναρμόδιο πρέπει να ενημερώσει συναφώς το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

Η επίδοση και η κοινοποίηση συμβολαιογραφικών πράξεων που δεν εκδόθηκαν στο πλαίσιο οποιασδήποτε ένδικης διαδικασίας αποτέλεσαν το αντικείμενο της αποφάσεως της 25ης Ιουνίου 2009, C-14/08, *Roda Golf & Beach Resort*. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο όρος «εξώδικη πράξη» όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 16 του κανονισμού 1348/2000, περί επιδόσεως και κοινοποιήσεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις⁴⁶, αποτελεί έννοια του κοινοτικού δικαίου. Συγκεκριμένα, ο επιδιωκόμενος με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ σκοπός της δημιουργίας ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και η μεταφορά από τη Συνθήκη ΕΕ στη Συνθήκη ΕΚ του συστήματος θεσπίσεως νομοθετικών μέτρων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις με διασυνοριακή διάσταση καταδεικνύουν τη βούληση των κρατών μελών να εντάξουν τα μέτρα αυτά στην κοινοτική έννομη τάξη, εδραιώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αρχή της αυτοτελούς ερμηνείας τους. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η επίδοση και η κοινοποίηση εξωδίκων συμβολαιογραφικών πράξεων εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1348/2000. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι σκοπός του ενδοκοινοτικού συστήματος επιδόσεως και κοινοποιήσεως είναι η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, η δικαστική συνεργασία στην οποία αναφέρονται τόσο το άρθρο 65 ΕΚ όσο και ο κανονισμός 1348/2000 δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο στις ένδικες διαδικασίες. Τέτοια συνεργασία μπορεί να υπάρξει στην πράξη και εκτός του πλαισίου ένδικης διαδικασίας, στο μέτρο που έχει διασυνοριακή διάσταση και είναι αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι αυτή η διασταλτική ερμηνεία της έννοιας της εξώδικης πράξεως δεν ενέχει τον κίνδυνο υπερβολικού φόρτου εργασίας για τα εθνικά δικαστήρια, δεδομένου ότι, αφενός, τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να ορίζουν ως υπηρεσίες διαβιβάσεως ή ως υπηρεσίες παραλαβής για την επίδοση ή την κοινοποίηση άλλες υπηρεσίες εκτός των εθνικών δικαστηρίων και, αφετέρου, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν τη δυνατότητα επιδόσεως ή κοινοποιήσεως στους κατοίκους άλλου κράτους μέλους απευθείας με το ταχυδρομείο.

⁴⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 1348/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000 (ΕΕ L 160, σ. 37).

Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

Στην υπόθεση *Wolzenburg* (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, C-123/08) υποβλήθηκε στο Δικαστήριο το ερώτημα αν είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης εθνική ρύθμιση που προβλέπει διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των ημεδαπών και των υπηκόων άλλων κρατών μελών, όσον αφορά την άρνηση εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς ό,τι προβλέπεται για τους ημεδαπούς, η ολλανδική ρύθμιση περί εφαρμογής της αποφάσεως-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως⁴⁷ προβλέπει εξαίρεση από την εκτέλεση αυτή για τους υπηκόους άλλων κρατών μελών μόνον υπό την προϋπόθεση της νόμιμης διαμονής τους επί πέντε συναπτά έτη στις Κάτω Χώρες και της κατοχής άδειας παραμονής αορίστου χρόνου. Το Δικαστήριο διαπίστωσε κατ' αρχάς ότι το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, ΕΚ έχει εφαρμογή διότι δεν πρέπει τα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της εφαρμογής αποφάσεως-πλαισίου που εκδόθηκε βάσει της Συνθήκης ΕΕ, να παραβιάζουν το κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα δε τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ενώσεως εντός των κρατών μελών. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο τόνισε ότι το άρθρο 4, σημείο 6, της αποφάσεως-πλαισίου έχει την έννοια ότι, όταν πρόκειται για πολίτη της Ενώσεως, το κράτος μέλος εκτελέσεως του εντάλματος συλλήψεως δεν δύναται, πέραν της απαιτήσεως σχετικά με τη διάρκεια της διαμονής, να εξαρτά την εφαρμογή λόγου αρνήσεως της εκτέλεσης του εν λόγω εντάλματος από πρόσθετες διοικητικές απαιτήσεις, όπως η κατοχή άδειας παραμονής αορίστου χρόνου. Τέλος, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν αντιβαίνει στην προβλεπόμενη από το άρθρο 12 ΕΚ αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων μια ρύθμιση κράτους μέλους εκτελέσεως, δυνάμει της οποίας η αρμόδια δικαστική αρχή του κράτους αυτού αρνείται να εκτελέσει ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως εκδοθέν κατά υπηκόου του για την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής, ενώ η άρνηση αυτή, όταν πρόκειται για υπήκοο άλλου κράτους μέλους ο οποίος έχει δικαίωμα διαμονής ως πολίτης της Ενώσεως, εξαρτάται από την προϋπόθεση να έχει διαμείνει ο υπήκοος αυτός νομίμως επί πέντε συναπτά έτη στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους εκτελέσεως. Το Δικαστήριο δικαιολόγησε το συμπέρασμα αυτό επισημαίνοντας ότι η ως άνω προϋπόθεση, αφενός, έχει σκοπό να διασφαλίσει ότι ο υπήκοος άλλου κράτους μέλους είναι επαρκώς ενταγμένος στο κράτος μέλος εκτελέσεως και, αφετέρου, δεν βαίνει πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού.

⁴⁷ Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως και τις διαδικασίες παραδόσεως μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ L 190, σ. 1).

B — Σύνθεση του Δικαστηρίου

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 14 Δεκεμβρίου 2009)

Πρώτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

C. Toader και E. Levits, πρόεδροι τμήματος· P. Mengozzi, πρώτος γενικός εισαγγελέας· K. Lenaerts και A. Tizzano, πρόεδροι τμήματος· B. Σκουρής, πρόεδρος του Δικαστηρίου· J. N. Cunha Rodrigues, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta και P. Lindh, πρόεδροι τμήματος· C. W. A. Timmermans, δικαστής.

Δεύτερη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

L. Bay Larsen, U. Lõhmus, M. Ilešič, Γ. Αρέστης και P. Kūris, δικαστές· J. Kokott, γενική εισαγγελέας· A. Rosas, K. Schiemann, E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský και A. Ó Caoimh, δικαστές.

Τρίτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

P. Cruz Villalón, γενικός εισαγγελέας· M. Berger, M. Safjan, A. Arabadjiev και T. von Danwitz, δικαστές· Y. Bot, E. Sharpston, J. Mazák, V. Trstenjak, γενικοί εισαγγελείς· J.-J. Kasel και D. Šváby, δικαστές· N. Jääskinen, γενικός εισαγγελέας· R. Grass, γραμματέας.

1. Μέλη του Δικαστηρίου

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)

Βασίλειος Σκουρής

Γεννήθηκε το 1948· πτυχίο Νομικής από το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου (1970)· διδάκτωρ Συνταγματικού και Διοικητικού Δικαίου του Πανεπιστημίου του Αμβούργου (1973)· υφηγητής στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου (1972–1977)· καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Bielefeld (1978)· καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1982)· υπουργός Εσωτερικών (το 1989 και το 1996)· μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κρήτης (1983–1987)· Διευθυντής του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη (1997–2005)· Πρόεδρος της Ελληνικής Ενώσεως Ευρωπαϊκού Δικαίου (1992–1994)· μέλος της ελληνικής Εθνικής Επιτροπής Ερευνών (1993–1995)· μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (1994–1996)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Δικαίου, Trier (από το 1995)· μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εθνικής Σχολής Δικαστών (1995–1996)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Υπουργείου Εξωτερικών (1997–1999)· πρόεδρος της ελληνικής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής το 1998· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 8 Ιουνίου 1999· πρόεδρος του Δικαστηρίου από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Peter Jann

Γεννήθηκε το 1935· διδάκτωρ της Νομικής του Πανεπιστημίου της Βιέννης (1957)· διορίζεται δικαστής και τοποθετείται στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης (1961)· δικαστής στο Straf-Bezirksgericht της Βιέννης για τις υποθέσεις που αφορούν τον Τύπο (1963–1966)· εκπρόσωπος Τύπου του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Δικαιοσύνης (1966–1970)· στη συνέχεια άσκηση καθηκόντων στη Διεύθυνση Διεθνών Υποθέσεων του εν λόγω υπουργείου· σύμβουλος για την κοινοβουλευτική επιτροπή δικαιοσύνης και εκπρόσωπος Τύπου της κοινοβουλευτικής ομάδας (1973–1978)· διορίζεται μέλος του Συνταγματικού Δικαστηρίου (1978)· μόνιμος εισηγητής του εν λόγω δικαστηρίου έως το τέλος του 1994· δικαστής στο Δικαστήριο από 19 Ιανουαρίου 1995 έως 6 Οκτωβρίου 2009.

Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer

Γεννήθηκε το 1949· δικαστής· δικαστής στο Consejo General del Poder Judicial (Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο)· καθηγητής προϊστάμενος του γραφείου του Προέδρου του Δικαστικού Συμβουλίου· δικαστής ad hoc στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων· δικαστής στο Tribunal Supremo από το 1996· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 19 Ιανουαρίου 1995 μέχρι τον θάνατό του, στις 12 Νοεμβρίου 2009.

Antonio Tizzano

Γεννήθηκε το 1940· καθηγητής Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως στο Πανεπιστήμιο La Sapienza, Ρώμη· καθηγητής στα Πανεπιστήμια «Istituto Orientale» (1969–1979) και «Federico II» της Νάπολης (1979–1992), της Κατάνης (1969–1977) και του Μογκαντίσου (1967–1972)· δικηγόρος στο ιταλικό Ακυρωτικό Δικαστήριο· νομικός σύμβουλος της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ιταλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1984–1992)· μέλος της ιταλικής αντιπροσωπείας στις διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση· συγγραφέας πολυάριθμων επιστημονικών έργων, μεταξύ των οποίων σχολιασμένες εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Συνθηκών και Κώδικες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως· ιδρυτής και διευθυντής από το 1996 του περιοδικού «Il Diritto dell'Unione Europea»· μέλος διευθυντικών ή συντακτικών επιτροπών διαφόρων νομικών περιοδικών· εισηγητής σε πολυάριθμα διεθνή συνέδρια· διαλέξεις και μαθήματα σε διάφορα διεθνή ινστιτούτα, μεταξύ των οποίων η Ακαδημία Διεθνούς Δικαίου της Χάγης (1987)· μέλος της ομάδας ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που ορίστηκε για την εξέταση των οικονομικών της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1999)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000 έως τις 3 Μαΐου 2006· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 4 Μαΐου 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

Γεννήθηκε το 1940· υπηρέτησε ως δικαστικός σε διάφορες θέσεις (1964–1977)· επιφορτισμένος από την κυβέρνηση με διάφορες αποστολές για την εκπόνηση και τον συντονισμό μελετών για τη μεταρρύθμιση του δικαιοδοτικού συστήματος· εκπρόσωπος της κυβέρνησεως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1980–1984)· εμπειρογνώμονας στη διευθύνουσα επιτροπή των δικαιωμάτων του ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης (1980–1985)· μέλος της επιτροπής αναθεωρήσεως του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας· Procurador-Geral da República (1984–2000)· μέλος της εποπτικής επιτροπής της Υπηρεσίας Καταπολεμήσεως της Απάτης της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (OLAF) (1999–2000)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000.

Christiaan Willem Anton Timmermans

Γεννήθηκε το 1941· εισηγητής σε γραφείο μέλους του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1966–1969)· μόνιμος υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1969–1977)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιου του Leiden) καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Groningen (1977–1989)· αναπληρωτής δικαστής στο Εφετείο του Arnhem· υπεύθυνος διαφόρων επιστημονικών εκδόσεων· αναπληρωτής γενικός διευθυντής της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1989–2000)· καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000.

Allan Rosas

Γεννήθηκε το 1948· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Turku (Φινλανδία)· καθηγητής Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Turku (1978–1981) και στην Åbo Akademi (Turku/Åbo) 1981–1996· διευθυντής του Ινστιτούτου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ως άνω εκπαιδευτικού ιδρύματος 1985–1995· κατέλαβε διάφορες θέσεις ευθύνης σε πανεπιστήμια της χώρας του και στο εξωτερικό· μέλος επιστημονικών συλλόγων· συντονιστής διαφόρων ερευνητικών σχεδίων και προγραμμάτων, εθνικών και διεθνών, ιδίως στους ακόλουθους τομείς: κοινοτικό δίκαιο, διεθνές δίκαιο, δίκαιο ανθρωπίνων και θεμελιωδών δικαιωμάτων, συνταγματικό δίκαιο και συγκριτικό δίκαιο δημοσίας διοικήσεως· εκπρόσωπος της Φινλανδικής Κυβερνήσεως ως μέλος ή σύμβουλος φινλανδικών αντιπροσωπειών σε διάφορες διεθνείς διασκέψεις· παρέσχε τις υπηρεσίες του ως εμπειρογνώμων του φινλανδικού δικαίου, στις οποίες περιλαμβάνεται η συμμετοχή του σε κυβερνητικές ή κοινοβουλευτικές νομικές επιτροπές στη Φινλανδία, καθώς και στα Ηνωμένα Έθνη, στην Unesco, στην Οργάνωση για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και στο Συμβούλιο της Ευρώπης· από το 1995, κύριος νομικός σύμβουλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, υπεύθυνος για τις εξωτερικές σχέσεις· από τον Μάρτιο του 2001, βοηθός γενικός διευθυντής της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 17 Ιανουαρίου 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης)· abogado del Estado στη Μάλαγα· abogado del Estado στη νομική υπηρεσία του Υπουργείου Μεταφορών, Τουρισμού και Επικοινωνιών, στη συνέχεια στη νομική υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών· abogado del Estado-Jefe της αρμόδιας για τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου νομικής υπηρεσίας και γενική υποδιευθύντρια της υπηρεσίας νομικής αρωγής επί κοινοτικών και διεθνών θεμάτων της Abogacia General del Estado (Υπουργείο Δικαιοσύνης)· μέλος της ομάδας εργασίας της επιτροπής για το κοινοτικό δικαιοδοτικό σύστημα· προϊσταμένη της ισπανικής αποστολής στην ομάδα «Φίλοι της Προεδρίας» για τη μεταρρύθμιση του κοινοτικού δικαιοδοτικού συστήματος στη Συνθήκη της Νίκαιας και στην ομάδα ad hoc «Δικαστήριο» του Συμβουλίου· καθηγήτρια κοινοτικού δικαίου στη Διπλωματική Σχολή της Μαδρίτης· συνδιευθύντρια της επιθεωρήσεως «Noticias de la Unión Europea»· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Koen Lenaerts

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος και διδάκτωρ Νομικής (Katholieke Universiteit Leuven)· Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University)· επίκουρος καθηγητής (1979–1983) και στη συνέχεια τακτικός καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου στο Katholieke Universiteit Leuven (από το 1983)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1984–1985)· καθηγητής στο Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges (1984–1989)· δικηγόρος Βρυξελλών (1986–1989)· επισκέπτης καθηγητής στο Harvard Law School (1989)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 25 Σεπτεμβρίου 1989 έως τις 6 Οκτωβρίου 2003· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Juliane Kokott

Γεννήθηκε το 1957· σπουδές Νομικής (Πανεπιστήμια Βόννης και Γενεύης)· LL.M. (American University/Washington DC)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Χαϊδελβέργης, 1985· Πανεπιστήμιο Harvard, 1990)· προσκεκλημένη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Berkeley (1991)· καθηγήτρια γερμανικού και αλλοδαπού δικαίου, διεθνούς δικαίου και ευρωπαϊκού δικαίου στα Πανεπιστήμια του Augsburg (1992), της Χαϊδελβέργης (1993) και του Dusseldorf (1994)· αναπληρώτρια δικαστής διορισθείσα από τη Γερμανική Κυβέρνηση στο Διεθνές Δικαστήριο Συμβιβασμού και Διαιτησίας του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)· αντιπρόεδρος του ομοσπονδιακού συμβουλευτικού συμβουλίου για τη γενική μεταρρύθμιση (WBGU, 1996)· καθηγήτρια διεθνούς δικαίου, διεθνούς δικαίου των επιχειρήσεων και ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (1999)· διευθύντρια του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Δικαίου των Επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (2000)· βοηθός διευθύντρια του προγράμματος ειδικεύσεως στο δίκαιο των επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (2001)· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro

Γεννήθηκε το 1967· πτυχίο Νομικής (Πανεπιστήμιο Λισσαβώνας, 1990)· βοηθός (Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο, 1991)· διδακτορικό Νομικής (Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Φλωρεντίας, 1996)· επισκέπτης καθηγητής (London School of Economics· Κολέγιο της Ευρώπης του Natolin· Institut Ortega y Gasset της Μαδρίτης· Πορτογαλικό Καθολικό Πανεπιστήμιο· Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Macao)· καθηγητής (Universidade Nova Λισσαβώνας, 1997)· Fulbright Visiting Research Fellow (Πανεπιστήμιο Harvard, 1998)· συνδιευθυντής της Ακαδημίας Διεθνούς Εμπορικού Δικαίου· συνεκδότης (Hart Series on European Law and Integration, *European Law Journal*) και μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων νομικών επιθεωρήσεων· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από 7 Οκτωβρίου 2003 έως 6 Οκτωβρίου 2009.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

Γεννήθηκε το 1937· σπούδασε νομικά στο Cambridge· υπήρξε barrister από το 1964 μέχρι το 1980· είχε την ιδιότητα του Queen's Counsel από το 1980 μέχρι το 1986· δικαστής στο High Court of England and Wales από το 1986 έως το 1995· Lord Justice of Appeal από το 1995 έως το 2003· μέλος από το 1985 και ταμίας το 2003 της Honourable Society of the Inner Temple· δικαστής στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από τις 8 Ιανουαρίου 2004.

Jerzy Makarczyk

Γεννήθηκε το 1938· διδάκτωρ Νομικής (1966)· καθηγητής δημόσιου διεθνούς δικαίου (1974)· Senior Visiting Fellow στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (1985), καθηγητής στο Διεθνές Χριστιανικό Πανεπιστήμιο του Τόκιο (1988)· συντάκτης πολλών βιβλίων για το δημόσιο διεθνές δίκαιο, το κοινοτικό δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα· μέλος διαφόρων επιστημονικών εταιριών με ενδιαφέρον για το διεθνές δίκαιο, το ευρωπαϊκό δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα· διαπραγματευτής εκ μέρους της Πολωνικής Κυβερνήσεως για την απόσυρση των ρωσικών στρατευμάτων από το έδαφος της Δημοκρατίας της Πολωνίας· αναπληρωτής υφυπουργός και, στη συνέχεια, υφυπουργός Εξωτερικών (1989–1992)· πρόεδρος της πολωνικής αντιπροσωπείας στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών· δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1992–2002)· πρόεδρος του Ινστιτούτου Διεθνούς Δικαίου (2003)· σύμβουλος του Προέδρου της Δημοκρατίας της Πολωνίας για την εξωτερική πολιτική και τα ανθρώπινα δικαιώματα (2002–2004)· δικαστής στο Δικαστήριο από 11 Μαΐου 2004 έως 6 Οκτωβρίου 2009.

Pranas Kūris

Γεννήθηκε το 1938· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Vilnius (1961)· κάτοχος διπλώματος Νομικής πρώτου κύκλου του Πανεπιστημίου της Μόσχας (1965)· κάτοχος διδακτορικού (Dr hab), Πανεπιστήμιο Μόσχας (1973)· ασκούμενος στο Institut des Hautes Études Internationales (διευθυντής: καθηγητής Ch. Rousseau), Πανεπιστήμιο Παρισιών (1967–1968)· μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της Λιθουανίας (1996)· διδάκτωρ honoris causa στη Νομική Σχολή της Λιθουανίας (2001)· άσκησε διάφορα καθήκοντα διδακτικής και διοικητικής φύσεως στο Πανεπιστήμιο του Vilnius (1961–1990)· λέκτορας, βοηθός καθηγητής, καθηγητής δημόσιου διεθνούς δικαίου, κοσμήτορας της Νομικής Σχολής· κατέλαβε διάφορες κυβερνητικές θέσεις, στο πλαίσιο της διπλωματικής υπηρεσίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Λιθουανίας· υπουργός Δικαιοσύνης (1990–1991), σύμβουλος επικρατείας (1991), πρέσβης της Δημοκρατίας της Λιθουανίας για το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες (1992–1994)· δικαστής στο παλαιό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ιούνιος 1994–Νοέμβριος 1998)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας και πρόεδρος του Δικαστηρίου αυτού (Δεκέμβριος 1994–Οκτώβριος 1998)· δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (από τον Νοέμβριο του 1998)· μετέσχε σε πολλές διεθνείς διασκέψεις· μέλος της αντιπροσωπείας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας για τις διαπραγματεύσεις με την ΕΣΣΔ (1990–1992)· συντάκτης πολλών δημοσιευμάτων (περίπου 200)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Endre Juhász

Γεννήθηκε το 1944· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Szeged, Ουγγαρία (1967)· εισαγωγικές εξετάσεις στον Δικηγορικό Σύλλογο Ουγγαρίας (1970)· σπουδές τρίτου κύκλου στο συγκριτικό δίκαιο στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, Γαλλία (1969, 1970, 1971, 1972)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικού Εμπορίου (1966–1974), διευθυντής νομοθετικών υποθέσεων (1973–1974)· πρώτος εμπορικός ακόλουθος της πρεσβείας της Ουγγαρίας στις Βρυξέλλες, υπεύθυνος για κοινοτικά ζητήματα (1974–1979)· διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικού Εμπορίου (1979–1983)· πρώτος εμπορικός ακόλουθος και, στη συνέχεια, εμπορικός σύμβουλος στην πρεσβεία της Ουγγαρίας στην Ουάσιγκτον DC, Ηνωμένες Πολιτείες (1983–1989)· γενικός διευθυντής στο Υπουργείο Εμπορίου και στο Υπουργείο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (1989–1991)· επικεφαλής της ομάδας απεσταλμένων για τη διαπραγμάτευση της συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ της Ουγγαρίας και των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους (1990–1991)· γενικός γραμματέας του Υπουργείου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, διευθυντής του γραφείου ευρωπαϊκών υποθέσεων (1992)· υφυπουργός στο Υπουργείο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (1993–1994)· υφυπουργός, πρόεδρος του γραφείου ευρωπαϊκών υποθέσεων στο Υπουργείο Βιομηχανίας και Εμπορίου (1994)· πληρεξούσιος υπουργός, προϊστάμενος της διπλωματικής αποστολής της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ιανουάριος 1995–Μάιος 2003)· επικεφαλής της ομάδας απεσταλμένων για τη διαπραγμάτευση της εντάξεως της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ιούνιος 1998–Απρίλιος 2003)· υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου για τον συντονισμό των ζητημάτων ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (από τον Μάιο του 2003)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Γεώργιος Αρέστης

Γεννήθηκε το 1945· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1968)· M. A. Comparative Politics and Government, Πανεπιστήμιο του Kent, στο Canterbury (1970)· δικηγορία στην Κύπρο (1972–1982)· διορισμός σε θέση Δικαστή Επαρχιακού Δικαστηρίου (1982)· προαγωγή στη θέση του Προέδρου Επαρχιακού Δικαστηρίου (1995)· Διοικητικός Πρόεδρος του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (1997–2003)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου (2003)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

Γεννήθηκε το 1947· διδακτορικό Νομικής στο Βασιλικό Πανεπιστήμιο Μάλτας το 1973· ανέλαβε καθήκοντα στη δημόσια διοίκηση της Μάλτας ως Notary to Government το 1975· σύμβουλος της Δημοκρατίας το 1978, πρώτος σύμβουλος της Δημοκρατίας το 1979, βοηθός Attorney General το 1988, διορίστηκε Attorney General από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Μάλτας το 1989· εντεταλμένος με τη διδασκαλία του αστικού δικαίου με μερική απασχόληση στο Πανεπιστήμιο της Μάλτας (1985–1989)· μέλος του πανεπιστημιακού συμβουλίου της Μάλτας (1998–2004)· μέλος της επιτροπής θεμάτων διοικήσεως της δικαιοσύνης (1994–2004)· μέλος της διευθυντικής επιτροπής του Κέντρου Διαιτησίας της Μάλτας (1998–2004)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Marko Ilešič

Γεννήθηκε το 1947· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Ljubljana)· ειδίκευση στο συγκριτικό δίκαιο (πανεπιστήμια του Στρασβούργου και της Coimbra)· δικηγόρος· δικαστής στο Εργατικό Δικαστήριο της Ljubljana (1975–1986)· πρόεδρος του Αθλητικού Δικαστηρίου (1978–1986)· διαιτητής στο διαιτητικό δικαστήριο της ασφαλιστικής εταιρίας Triglav (1990–1998)· πρόεδρος του διαιτητικού δικαστηρίου του Χρηματιστηρίου (από το 1995)· διαιτητής στο διαιτητικό δικαστήριο του Χρηματιστηρίου (από το 1998)· διαιτητής στο Εμπορικό Επιμελητήριο της Γιουγκοσλαβίας (μέχρι το 1991) και της Σλοβενίας (από το 1991)· διαιτητής στο Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο στο Παρίσι· δικαστής στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο της UEFA (από το 1988) και της FIFA (από το 2000)· πρόεδρος της Ομοσπονδίας Ενώσεων Σλοβένων Νομικών· μέλος της International Law Association, του Comité maritime international και άλλων διεθνών νομικών ενώσεων· καθηγητής αστικού, εμπορικού και ιδιωτικού δικαίου· κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του πανεπιστημίου της Ljubljana· συντάκτης πολλών νομικών δημοσιευμάτων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Jiří Malenovský

Γεννήθηκε το 1950· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου Καρόλου της Πράγας (1975)· βοηθός καθηγητής (1974–1990), αναπληρωτής κοσμήτορας (1989–1991) και προϊστάμενος του τμήματος διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου (1990–1992) στο Πανεπιστήμιο Masaryk του Brno· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Τσεχοσλοβακίας (1992)· πρέσβης στο Συμβούλιο της Ευρώπης (1993–1998)· πρόεδρος της επιτροπής εκπροσώπων των υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (1995)· γενικός διευθυντής στο Υπουργείο Εξωτερικών (1998–2000)· πρόεδρος του τσεχοσλοβακικού παραρτήματος της ενώσεως διεθνούς δικαίου (1999–2001)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· μέλος του νομοθετικού συμβουλίου (1998–2000)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (από το 2000)· καθηγητής δημοσίου διεθνούς δικαίου στο Πανεπιστήμιο Masaryk του Brno (2001)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Ján Klučka

Γεννήθηκε το 1951· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου της Bratislava (1974)· καθηγητής διεθνούς δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Košice (από το 1975)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1993)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (1994)· μέλος της «Επιτροπής της Βενετίας» (1994)· πρόεδρος της Σλοβακικής Ενώσεως Διεθνούς Δικαίου (2002)· δικαστής στο Δικαστήριο από 11 Μαΐου 2004 έως 6 Οκτωβρίου 2009.

Uno Lõhmus

Γεννήθηκε το 1952· διδακτορικό Νομικής το 1986· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1977–1998)· προσκεκλημένος καθηγητής ποινικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Tartu· δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1994–1998)· πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Εσθονίας (1998–2004)· μέλος της νομικής επιτροπής του Συντάγματος· σύμβουλος της συντακτικής επιτροπής του ποινικού κώδικα· μέλος της επιφορτισμένης με την κατάρτιση του κώδικα ποινικής δικονομίας ομάδας εργασίας· έχει συγγράψει διάφορα έργα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για το συνταγματικό δίκαιο· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Egils Levits

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Αμβούργου· επιστημονικός συνεργάτης στη νομική σχολή του Πανεπιστημίου του Κιέλου· σύμβουλος του Κοινοβουλίου της Λεττονίας επί ζητημάτων διεθνούς και συνταγματικού δικαίου και νομοθετικής μεταρρυθμίσεως· πρέσβης της Λεττονίας στη Γερμανία και την Ελβετία (1992–1993), στην Αυστρία, την Ελβετία και την Ουγγαρία (1994–1995)· αναπληρωτής πρωθυπουργός και υπουργός Δικαιοσύνης, ασκών καθήκοντα υπουργού Εξωτερικών (1993–1994)· μέλος του Δικαστηρίου Συμβιβασμού και Διαιτησίας στο πλαίσιο της ΟΑΣΕ (από το 1997)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου (από το 2001)· εξελέγη το 1995 δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, επανεξελέγη το 1998 και το 2001· πολλές δημοσιεύσεις στους τομείς του συνταγματικού και του διοικητικού δικαίου, της νομοθετικής μεταρρυθμίσεως και του κοινοτικού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Aindrias Ó Caoimh

Γεννήθηκε το 1950· bachelor στο αστικό δίκαιο (National University of Ireland, University College Δουβλίνου, 1971)· barrister (King's Inns, 1972)· δίπλωμα ανωτάτων σπουδών ευρωπαϊκού δικαίου (University College Δουβλίνου, 1977)· barrister του Δικηγορικού Συλλόγου Ιρλανδίας (1972–1999)· λέκτωρ ευρωπαϊκού δικαίου (King's Inns, Δουβλίνο)· Senior Counsel (1994–1999)· εκπρόσωπος της Ιρλανδικής Κυβερνήσεως σε πολλές υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· δικαστής στο High Court of Ireland (από το 1999)· bench (πρόεδρος) της «Honorable Society of King's Inns» (από το 1999)· αντιπρόεδρος της ιρλανδικής εταιρίας ευρωπαϊκού δικαίου· μέλος του ιρλανδικού παραρτήματος της ενώσεως διεθνούς δικαίου· γιος του Andreas O'Keeffe (Aindrias Ó Caoimh), δικαστή στο Δικαστήριο (1974–1985)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 13 Οκτωβρίου 2004.

Lars Bay Larsen

Γεννήθηκε το 1953· κάτοχος πτυχίου πολιτικών επιστημών (1976), πτυχίου Νομικής (1983), Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης· υπάλληλος στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1983–1985)· επιφορτισμένος με διδασκαλία (1984–1991), στη συνέχεια συνεργαζόμενος καθηγητής (1991–1996) οικογενειακού δικαίου στο Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης· προϊστάμενος τμήματος στο Advokatsamfund (1985–1986)· προϊστάμενος (1986–1991) στο Υπουργείο Δικαιοσύνης· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1991)· προϊστάμενος τμήματος (1991–1995), προϊστάμενος της υπηρεσίας αστυνομίας (1995–1999), προϊστάμενος της νομικής υπηρεσίας (2000–2003) στο Υπουργείο Δικαιοσύνης· εκπρόσωπος της Δανίας στην επιτροπή K-4 (1995–2000), στην κεντρική ομάδα της συμφωνίας Schengen (1996–1998) και στο Europol Management Board (1998–2000)· δικαστής στο Højesteret (2003–2006)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Ιανουαρίου 2006.

Eleanor Sharpston

Γεννήθηκε το 1955· σπουδές Οικονομίας, Γλωσσών και Νομικής στο King's College, Cambridge (1973–1977)· βοηθός και ερευνήτρια στο Corpus Christi College της Οξφόρδης (1977–1980)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (Middle Temple, 1980)· barrister (1980–1987 και 1990–2005)· εισηγήτρια στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα και, στη συνέχεια, δικαστή Sir Gordon Slynn (1987–1990)· καθηγήτρια ευρωπαϊκού και συγκριτικού δικαίου (Director of European Legal Studies) στο University College του Λονδίνου (1990–1992)· καθηγήτρια (Lecturer) στη Νομική Σχολή (1992–1998), στη συνέχεια συνεργαζόμενη καθηγήτρια (Affiliated Lecturer) (1998–2005) στο Πανεπιστήμιο Cambridge· Fellow of King's College, Cambridge (από το 1992)· συνεργαζόμενη καθηγήτρια και ερευνήτρια (Senior Research Fellow) στο Centre for European Legal Studies στο Πανεπιστήμιο Cambridge (1998–2005)· Queen's Counsel (1999)· bench of Middle Temple (2005)· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 11 Ιανουαρίου 2006.

Paolo Mengozzi

Γεννήθηκε το 1938· καθηγητής του διεθνούς δικαίου και καθηγητής στην έδρα Jean Monnet του δικαίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Πανεπιστήμιο της Bologna· επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Carlos III της Μαδρίτης· επισκέπτης καθηγητής στα πανεπιστήμια: Johns Hopkins (Bologna Center), St Johns (Νέα Υόρκη), Georgetown, Paris II, Georgia (Athens, ΗΠΑ) και Institut Universitaire International (Λουξεμβούργο)· συντονιστής του European Business Law Pallas Program που οργανώνει το Πανεπιστήμιο του Nijmegen· μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τις συμβάσεις δημοσίων έργων· αναπληρωτής υφυπουργός Βιομηχανίας και Εμπορίου κατά το εξαήμερο της ιταλικής προεδρίας του Συμβουλίου· μέλος της ομάδας προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και διευθύντης της συνόδου του 1997 του Κέντρου Ερευνών της Ακαδημίας Διεθνούς Δικαίου της Χάγης για τον ΠΟΕ· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 4 Μαρτίου 1998 μέχρι τις 3 Μαΐου 2006· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 4 Μαΐου 2006.

Pernilla Lindh

Γεννήθηκε το 1945· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Lund· εισηγήτρια και δικαστής στο Πρωτοδικείο του Trollhättan (1971–1974)· εισηγήτρια στο Εφετείο Στοκχόλμης (1974–1975)· δικαστής στο Πρωτοδικείο Στοκχόλμης (1975)· σύμβουλος νομικών και διοικητικών υποθέσεων του προέδρου του Εφετείου Στοκχόλμης (1975–1978)· επιτετραμμένη στο Domstolverket (εθνικό δικαστικό συμβούλιο) (1977)· σύμβουλος στο γραφείο του Υπουργού Δικαιοσύνης (Justice Chancellor) (1979–1980)· αναπληρωτής δικαστής στο Εφετείο Στοκχόλμης (1980–1981)· νομική σύμβουλος στο Υπουργείο Εμπορίου (1981–1982)· νομική σύμβουλος, στη συνέχεια διευθύντρια και γενική διευθύντρια νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών (1982–1995)· έλαβε τον τίτλο του πρέσβη το 1992· αντιπρόεδρος του Swedish Market Court· υπεύθυνη νομικών και θεσμικών ζητημάτων κατά τις διαπραγματεύσεις του ΕΟΧ (αντιπρόεδρος, στη συνέχεια πρόεδρος της ομάδας ΕΖΕΣ) και, κατά τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη του Βασιλείου της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 18 Ιανουαρίου 1995 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2006· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Yves Bot

Γεννήθηκε το 1947· απόφοιτος της Νομικής Σχολής της Rouen· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Paris II Panthéon-Assas)· συνεργαζόμενος καθηγητής στη Νομική Σχολή της πόλεως Le Mans· αντεισαγγελέας, στη συνέχεια πρώτος αντεισαγγελέας της πόλεως Le Mans (1974–1982)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο της πόλεως Dieppe (1982–1984)· βοηθός εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο Στρασβούργου (1984–1986)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο της πόλεως Bastia (1986–1988)· γενικός εισαγγελέας στο Εφετείο της Caen (1988–1991)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο της πόλεως Le Mans (1991–1993)· chargé de mission στο γραφείο του Υπουργού Δικαιοσύνης (1993–1995)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο της πόλεως Nanterre (1995–2002)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο Παρισιού (2002–2004)· γενικός εισαγγελέας στο Εφετείο Παρισιού (2004–2006)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Ján Mazák

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Pavol Jozef Safarik, Košice, 1978)· καθηγητής αστικού δικαίου (1994) και κοινοτικού δικαίου (2004)· διευθυντής του Ινστιτούτου Κοινοτικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Košice (2004)· δικαστής στο Krajský súd (περιφερειακό δικαστήριο) του Košice (1980)· αντιπρόεδρος (1982) και πρόεδρος (1990) του Mestský súd (αστικού δικαστηρίου) του Košice· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Σλοβακίας (1991)· νομικός σύμβουλος στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1993–1998)· υφυπουργός Δικαιοσύνης (1998–2000)· πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου (2000–2006)· μέλος της «Επιτροπής της Βενετίας» (2004)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Jean-Claude Bonichot

Γεννήθηκε το 1955· απόφοιτος Νομικής του Πανεπιστημίου του Metz, απόφοιτος του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών του Παρισιού, φοιτήσας στη Σχολή Δημοσίας Διοικήσεως (ENA)· rapporteur (1982–1985), commissaire du gouvernement (1985–1987 και 1992–1999)· assesseur (1999–2000)· πρόεδρος του έκτου επιμέρους τμήματος του τμήματος ενδίκων διαφορών (2000–2006) του Conseil d'État· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1987–1991)· διευθυντής του γραφείου του υπουργού Εργασίας, Απασχολήσεως και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως, στη συνέχεια υπουργός Δημοσίας Διοικήσεως και Εκσυγχρονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών (1991–1992)· προϊστάμενος της νομικής αποστολής του Conseil d'État στον ασφαλιστικό οργανισμό Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs salariés (2001–2006)· συνεργαζόμενος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Metz (1988–2000), στη συνέχεια στο Πανεπιστήμιο Paris I Panthéon-Sorbonne (από το 2000)· δημοσίευσε πολλά άρθρα στον τομέα του διοικητικού, του κοινοτικού και του ευρωπαϊκού δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων· ιδρυτής και πρόεδρος της συντακτικής επιτροπής του «Bulletin de jurisprudence de droit de l'urbanisme», συνιδρυτής και μέλος της συντακτικής επιτροπής του «Bulletin juridique des collectivités locales», πρόεδρος του επιστημονικού συμβουλίου έρευνας στον τομέα των θεσμικών οργάνων και του δικαίου χωροταξίας και οικισμού· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Thomas von Danwitz

Γεννήθηκε το 1962· σπούδασε στη Βόννη, τη Γενεύη και το Παρίσι· Staatsexamen Νομικής (1986 και 1992)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Βόννης, 1988)· διεθνές δίπλωμα δημοσίας διοικήσεως (Εθνική Σχολή Δημοσίας Διοικήσεως, 1990)· Habilitation (Πανεπιστήμιο Βόννης, 1996)· καθηγητής γερμανικού δημοσίου δικαίου και ευρωπαϊκού δικαίου (1996–2003), κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ruhr, Bochum (2000–2001)· καθηγητής γερμανικού δημοσίου δικαίου και ευρωπαϊκού δικαίου (Πανεπιστήμιο Κολωνίας, 2003–2006)· διευθυντής του Ινστιτούτου Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικής Επιστήμης (2006)· προσκεκλημένος καθηγητής στο Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), στο Πανεπιστήμιο Francois Rabelais (Tours, 2001–2006) και στο Πανεπιστήμιο Paris I Panthéon-Sorbonne (2005–2006)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Verica Trstenjak

Γεννήθηκε το 1962· εξετάσεις δικαστικών (1987)· διδάκτωρ Νομικής στο Πανεπιστήμιο της Ljubljana (1995)· καθηγήτρια (από το 1996) της θεωρίας του δικαίου και του κράτους, καθώς και καθηγήτρια ιδιωτικού δικαίου· ερευνήτρια· σπουδές προς εκπόνηση διδακτορικού στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης, στο Ινστιτούτο Συγκριτικού Δικαίου του Πανεπιστημίου της Βιέννης, στο Ινστιτούτο Max Planck Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου στο Αμβούργο και στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ· προσκεκλημένη καθηγήτρια στα Πανεπιστήμια της Βιέννης, του Freiburg (Γερμανία) και στη Νομική Σχολή Bucerius στο Αμβούργο· προϊσταμένη της νομικής υπηρεσίας (1994–1996) και υφυπουργός στο Υπουργείο Επιστήμης και Τεχνολογίας (1996–2000)· γενική γραμματέας της Κυβερνήσεως (2000)· μέλος της ομάδας εργασίας για τον ευρωπαϊκό αστικό κώδικα (Study Group on European Civil Code) από το 2003· υπεύθυνη του σχεδίου έρευνας Humboldt (Humboldt Stiftung)· δημοσίευσε περισσότερα από 100 νομικά άρθρα και διάφορα βιβλία στους τομείς του ευρωπαϊκού και του ιδιωτικού δικαίου· κάτοχος του βραβείου της Ενώσεως Σλοβένων Νομικών «Νομικός της χρονιάς 2003»· μέλος του εκδοτικού συμβουλίου διαφόρων νομικών περιοδικών· γενική γραμματέας της Ενώσεως Σλοβένων Νομικών, μέλος διαφόρων ενώσεων νομικών επιστημόνων, μεταξύ των οποίων της Gesellschaft für Rechtsvergleichung (εταιρίας συγκριτικού δικαίου)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 7 Ιουλίου 2004 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2006· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Alexander Arabadjiev

Γεννήθηκε το 1949· σπούδασε νομικά (Πανεπιστήμιο St Kliment Ohridski, Σόφια)· πρωτοδίκης στο Blagoevgrad (1975–1983)· δικαστής στο Περιφερειακό Δικαστήριο Blagoevgrad (1983–1986)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο (1986–1991)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1991–2000)· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1997–1999)· μέλος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης (2002–2003)· βουλευτής (2001–2006)· παρατηρητής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Camelia Toader

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής (1986), διδάκτωρ Νομικής (1997) (Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου)· πάρεδρος στο Πρωτοδικείο Buftea (1986–1988)· πρωτοδίκης στο Πρωτοδικείο του 5ου τομέα Βουκουρεστίου (1988–1992)· λέκτορας (1992–2005) και στη συνέχεια καθηγήτρια (2005–2006) αστικού δικαίου και ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων στο Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου· διάφορες διδακτορικές και ερευνητικές μελέτες στο Ινστιτούτο Max Planck Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου στο Αμβούργο (μεταξύ 1992 και 2004)· προϊστάμενη του τμήματος ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1997–1999)· δικαστής στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο (1999–2006)· επισκέπτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης (2000)· δίδαξε κοινοτικό δίκαιο στο Εθνικό Ινστιτούτο Δικαστών (2003 και 2005–2006)· μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων νομικών επιθεωρήσεων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Jean-Jacques Kasel

Γεννήθηκε το 1946· διδάκτωρ Νομικής, ειδικό πτυχίο διοικητικού δικαίου (ULB, 1970)· απόφοιτος του IEP Παρισιού (Ecofin, 1972)· ασκούμενος δικηγόρος· νομικός σύμβουλος της τράπεζας Banque de Paris et des Pays-Bas (1972–1973)· ακόλουθος, στη συνέχεια γραμματέας της διπλωματικής υπηρεσίας στο Υπουργείο Εξωτερικών (1973–1976)· πρόεδρος των ομάδων εργασίας του Υπουργικού Συμβουλίου (1976)· πρώτος γραμματέας πρεσβείας, αναπληρωτής μόνιμος αντιπρόσωπος στον ΟΟΣΑ (Παρίσι, 1976–1979)· προϊστάμενος του γραφείου του αντιπροέδρου της κυβέρνησης (1979–1980)· πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (1980)· σύμβουλος, στη συνέχεια αναπληρωτής προϊστάμενος του γραφείου του προέδρου της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1981)· διευθυντής προϋπολογισμού και υπηρεσιακής καταστάσεως στη γενική γραμματεία του Συμβουλίου Υπουργών (1981–1984)· επιτετραμμένος στη μόνιμη αντιπροσωπεία στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1984–1985)· πρόεδρος της επιτροπής προϋπολογισμού· πληρεξούσιος υπουργός, διευθυντής πολιτικών και πολιτιστικών υποθέσεων (1986–1991)· διπλωματικός σύμβουλος του πρωθυπουργού (1986–1991)· πρέσβης στην Ελλάδα (1989–1991, χωρίς μόνιμη διαμονή στη χώρα διαπιστεύσεως), πρόεδρος της πολιτικής επιτροπής (1991)· πρέσβης, μόνιμος αντιπρόσωπος στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1991–1998)· πρόεδρος του Coreper (πρώτο εξάμηνο του 1997)· πρέσβης (Βρυξέλλες, 1998–2002)· μόνιμος αντιπρόσωπος στο NATO (1998–2002)· αυλάρχης και προϊστάμενος του γραφείου του Μεγάλου Δούκα του Λουξεμβούργου (2002–2007)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 15 Ιανουαρίου 2008.

Marek Safjan

Γεννήθηκε το 1949· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, 1980)· διδάκτωρ νομικών επιστημών (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, 1990)· τακτικός καθηγητής Νομικής (1998–2009)· διευθυντής του Ινστιτούτου Αστικού Δικαίου του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1992–1996)· αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1994–1997)· γενικός γραμματέας του πολωνικού τμήματος της Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française (1994–1998)· αντιπρόσωπος της Πολωνίας στην επιτροπή βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης (1991–1997)· πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Δικαιοσύνης (1998)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1997–1998), εν συνεχεία πρόεδρος του δικαστηρίου αυτού (1987–2006)· μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου (από το 1994), μέλος της Διεθνούς Ένωσης Δικαίου, Ηθικής και Επιστήμης (από το 1995), μέλος της Πολωνικής Επιτροπής του Ελσίνκι· μέλος της Πολωνικής Ακαδημίας των Τεχνών και των Γραμμάτων· τιμήθηκε με το μετάλλιο αξίας που του απονεμήθηκε από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007)· συγγραφέας πολυάριθμων εκδόσεων στον τομέα του αστικού, ιατρικού και ευρωπαϊκού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Daniel Šváby

Γεννήθηκε το 1951· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Bratislava)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Bratislava· δικαστής στο Εφετείο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις αστικού δικαίου και αντιπρόεδρος του Εφετείου της Bratislava· μέλος του τμήματος αστικού και οικογενειακού δικαίου του Ινστιτούτου Δικαίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης· έκτακτος δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις εμπορικού δικαίου· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Στρασβούργο)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· δικαστής στο Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από τις 12 Μαΐου 2004 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Maria Berger

Γεννήθηκε το 1956· σπουδές στο δίκαιο και στα οικονομικά (1975–1979)· διδάκτωρ Νομικής· βοηθός και εντεταλμένη με τη διδασκαλία στο Ινστιτούτο Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Innsbruck (1979–1984)· διοικητική υπάλληλος του ομοσπονδιακού Υπουργείου Επιστημών και Έρευνας και, κατά τη λήξη της θητείας της, αναπληρώτρια προϊσταμένη τμήματος (1984–1988)· υπεύθυνη της ομοσπονδιακής Καγκελαρίας για ζητήματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση (1988–1989)· προϊσταμένη της υπηρεσίας «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» της ομοσπονδιακής Καγκελαρίας (προετοιμασία της προσχώρησης της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση) (1989–1992)· διευθύντρια της Εποπτεύουσας Αρχής της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), στη Γενεύη και στις Βρυξέλλες (1993–1994)· αντιπρόεδρος του Πανεπιστημίου Donau-Universität του Krems (1995–1996)· βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Νοέμβριος 1996–Ιανουάριος 2007 και Δεκέμβριος 2008–Ιούλιος 2009) και μέλος της νομικής επιτροπής· αναπληρωματικό μέλος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το Μέλλον της Ευρώπης (Φεβρουάριος 2002–Ιούλιος 2003)· μέλος του δημοτικού συμβουλίου της πόλης Perg (Σεπτέμβριος 1997–Σεπτέμβριος 2009)· ομοσπονδιακή υπουργός Δικαιοσύνης (Ιανουάριος 2007–Δεκέμβριος 2008)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Niilo Jääskinen

Γεννήθηκε το 1958· πτυχίο Νομικής (1980)· μεταπτυχιακό Νομικής (1982), διδακτορικό (2008) από το Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι· εντεταλμένος με τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι (1980–1986)· εισηγητής και προσωρινός δικαστής στο πρωτοδικείο του Rovaniemi (1983–1984)· νομικός σύμβουλος (1987–1989), εν συνεχεία προϊστάμενος του τμήματος ευρωπαϊκού δικαίου (1990–1995) του Υπουργείου Δικαιοσύνης· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Εξωτερικών (1989–1990)· σύμβουλος και γραμματέας επί ευρωπαϊκών υποθέσεων στην ανώτερη επιτροπή του Φινλανδικού Κοινοβουλίου (1995–2000)· έκτακτος δικαστής (Ιούλιος 2000–Δεκέμβριος 2002), εν συνεχεία δικαστής (Ιανουάριος 2003–Σεπτέμβριος 2009) στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· υπεύθυνος για νομικά και θεσμικά ζητήματα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Φινλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Pedro Cruz Villalón

Γεννήθηκε το 1946· σπουδές στη Νομική Σχολή (1963–1968) και διδάκτωρ (1975) του Πανεπιστημίου της Σεβίλλης· τρίτος κύκλος σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Freiburg-Breisgau (1969–1971)· καθηγητής πολιτικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης (1978–1986)· καθηγητής στην έδρα του συνταγματικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης (1986–1992)· δικηγόρος στο ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (1986–1987)· δικαστής στο ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (1992–1998)· πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ισπανίας (1998–2001)· Fellow Wissenschaftskolleg στο Βερολίνο (2001–2002)· καθηγητής στην έδρα του συνταγματικού δικαίου στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης (2002–2009)· σύμβουλος στο Συμβούλιο της Επικρατείας (2004–2009)· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 14 Δεκεμβρίου 2009.

Roger Grass

Γεννήθηκε το 1948· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Επιστημών των Παρισιών και ανωτάτων σπουδών δημοσίου δικαίου· αντεισαγγελέας πλημμελειοδικών στο tribunal de grande instance de Versailles· κύριος υπάλληλος διοικήσεως στο Δικαστήριο· γενικός γραμματέας της γενικής εισαγγελίας του Cour d'appel (Εφετείου) των Παρισιών· ιδιαίτερο γραφείο του υπουργού Δικαιοσύνης· εισηγητής στο γραφείο του Προέδρου του Δικαστηρίου· γραμματέας του Δικαστηρίου από τις 10 Φεβρουαρίου 1994.

2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου κατά το 2009

Πανηγυρική συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2009

Με αποφάσεις της 25ης Φεβρουαρίου 2009 και της 25ης Μαρτίου 2009, οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών ανανέωσαν, για την περίοδο από τις 7 Οκτωβρίου 2009 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2015, τη θητεία των ακόλουθων δικαστών του Δικαστηρίου: Βασιλείου Σκουρή, Allan Rosas, Koen Lenaerts, Marko Ilešič, Aindrias Ó Caoimh, Rosario Silva de Lapuerta, Endre Juhász, Uno Lõhmus, Lars Bay Larsen, Camelia Toader και Jean-Jacques Kasel.

Διορίστηκαν ως δικαστές στο Δικαστήριο, με αποφάσεις της 25ης Φεβρουαρίου 2009 και της 8ης Ιουλίου 2009, για την περίοδο από τις 7 Οκτωβρίου 2009 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2015, ο Marek Safran, προς αντικατάσταση του Jerzy Makarczyk, ο Daniel Šváby, προς αντικατάσταση του Jan Klučka και, για την περίοδο από τις 7 Οκτωβρίου 2009 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2012, η Maria Berger, προς αντικατάσταση του Peter Jann.

Με απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2009, οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών ανανέωσαν, για την περίοδο από τις 7 Οκτωβρίου 2009 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2015, τη θητεία των ακόλουθων γενικών εισαγγελέων του Δικαστηρίου: Eleanor Sharpston, Juliane Kokott και Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer. Με την ίδια απόφαση, διορίστηκε ως γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο, για την περίοδο από τις 7 Οκτωβρίου 2009 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2015, ο Niilo Jääskinen, προς αντικατάσταση του Luís Miguel Poiares Pessoa Maduro.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 14ης Δεκεμβρίου 2009

Κατόπιν του θανάτου του γενικού εισαγγελέα Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διόρισαν, με απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2009, ως γενικό εισαγγελέα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Pedro Cruz Villalón, για το υπόλοιπο της θητείας του γενικού εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer, δηλαδή για την περίοδο από 30 Νοεμβρίου 2009 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2015.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου
έως 7 Οκτωβρίου 2009**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, πρόεδρος του Δικαστηρίου
P. JANN, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
C. W. A. TIMMERMANS,
πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
A. ROSAS, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
K. LENAERTS,
πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
E. SHARPSTON, πρώτη γενική εισαγγελέας
M. ILEŠIČ, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
A. Ó CAOIMH,
πρόεδρος του έβδομου τμήματος
J.-C. BONICHOT, πρόεδρος του έκτου τμήματος
T. von DANWITZ,
πρόεδρος του όγδοου τμήματος
D. RUIZ-JARABO COLOMER,
γενικός εισαγγελέας
A. TIZZANO, δικαστής
J. N. CUNHA RODRIGUES, δικαστής
R. SILVA de LAPUERTA, δικαστής
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
M. POIARES MADURO, γενικός εισαγγελέας
K. SCHIEMANN, δικαστής
J. MAKARCZYK, δικαστής
P. KÜRIS, δικαστής
E. JUHÁSZ, δικαστής
Γ. ΑΡΕΣΤΗΣ, δικαστής
A. BORG BARTHET, δικαστής
J. MALENOVSKÝ, δικαστής
J. KLUČKA, δικαστής
U. LÖHMUS, δικαστής
E. LEVITS, δικαστής
L. BAY LARSEN, δικαστής
P. MENGÖZZI, γενικός εισαγγελέας
P. LINDH, δικαστής
Υ. BOT, γενικός εισαγγελέας
J. MAZÁK, γενικός εισαγγελέας
V. TRSTENJAK, γενική εισαγγελέας
M. A. ARABADJIEV, δικαστής
C. TOADER, δικαστής
J.-J. KASEL, δικαστής

R. GRASS, γραμματέας

**από 8 Οκτωβρίου
έως 13 Δεκεμβρίου 2009**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, πρόεδρος του Δικαστηρίου
A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
J. N. CUNHA RODRIGUES,
πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
K. LENAERTS, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
J.-C. BONICHOT,
πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
P. MENGÖZZI, πρώτος γενικός εισαγγελέας
R. SILVA de LAPUERTA,
πρόεδρος του έβδομου τμήματος
E. LEVITS, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
P. LINDH, πρόεδρος του έκτου τμήματος
C. TOADER, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
D. RUIZ-JARABO COLOMER,
γενικός εισαγγελέας
C. W. A. TIMMERMANS, δικαστής
A. ROSAS, δικαστής
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
K. SCHIEMANN, δικαστής
P. KÜRIS, δικαστής
E. JUHÁSZ, δικαστής
Γ. ΑΡΕΣΤΗΣ, δικαστής
A. BORG BARTHET, δικαστής
M. ILEŠIČ, δικαστής
J. MALENOVSKÝ, δικαστής
U. LÖHMUS, δικαστής
A. Ó CAOIMH, δικαστής
L. BAY LARSEN, δικαστής
E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
Υ. BOT, γενικός εισαγγελέας
J. MAZÁK, γενικός εισαγγελέας
T. von DANWITZ, δικαστής
V. TRSTENJAK, γενική εισαγγελέας
A. ARABADJIEV, δικαστής
J.-J. KASEL, δικαστής
M. SAFJAN, δικαστής
D. ŠVÁBY, δικαστής
M. BERGER, δικαστής
N. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας

R. GRASS, γραμματέας

**από 14 Δεκεμβρίου
έως 31 Δεκεμβρίου 2009**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, πρόεδρος του Δικαστηρίου
A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
J. N. CUNHA RODRIGUES,
πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
K. LENAERTS, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
J.-C. BONICHOT,
πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
P. MENGGOZZI, πρώτος γενικός εισαγγελέας
R. SILVA de LAPUERTA,
πρόεδρος του έβδομου τμήματος
E. LEVITS, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
P. LINDH, πρόεδρος του έκτου τμήματος
C. TOADER, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
C. W. A. TIMMERMANS, δικαστής
A. ROSAS, δικαστής
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
SCHIEMANN, δικαστής
P. KÜRIS, δικαστής
E. JUHÁSZ, δικαστής
Γ. ΑΡΕΣΤΗΣ, δικαστής
A. BORG BARTHET, δικαστής
M. ILEŠIČ, δικαστής
J. MALENOVSKÝ, δικαστής
U. LÖHMUS, δικαστής
A. Ó CAOIMH, δικαστής
L. BAY LARSEN, δικαστής
E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
Υ. BOT, γενικός εισαγγελέας
J. MAZÁK, γενικός εισαγγελέας
T. von DANWITZ, δικαστής
V. TRSTENJAK, γενική εισαγγελέας
A. ARABADJIEV, δικαστής
J.-J. KASEL, δικαστής
M. SAFJAN, δικαστής
D. ŠVÁBY, δικαστής
M. BERGER, δικαστής
N. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας
P. CRUZ VILLALÓN, γενικός εισαγγελέας

R. GRASS, γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου

Pilotti Massimo, δικαστής (1952–1958), πρόεδρος από το 1952 έως το 1958
Serrarens Petrus, δικαστής (1952–1958)
Van Kleffens Adrianus, δικαστής (1952–1958)
Rueff Jacques, δικαστής (1952–1959 και 1960–1962)
Riese Otto, δικαστής (1952–1963)
Lagrange Maurice, γενικός εισαγγελέας (1952–1964)
Delvaux Louis, δικαστής (1952–1967)
Hammes Charles Léon, δικαστής (1952–1967), πρόεδρος από το 1964 έως το 1967
Roemer Karl, γενικός εισαγγελέας (1953–1973)
Catalano Nicola, δικαστής (1958–1962)
Rossi Rino, δικαστής (1958–1964)
Donner Andreas Matthias, δικαστής (1958–1979), πρόεδρος από το 1958 έως το 1964
Trabucchi Alberto, δικαστής (1962–1972), στη συνέχεια, γενικός εισαγγελέας (1973–1976)
Lecourt Robert, δικαστής (1962–1976), πρόεδρος από το 1967 έως το 1976
Strauss Walter, δικαστής (1963–1970)
Gand Joseph, γενικός εισαγγελέας (1964–1970)
Monaco Riccardo, δικαστής (1964–1976)
Mertens de Wilmars Josse J., δικαστής (1967–1984), πρόεδρος από το 1980 έως το 1984
Pescatore Pierre, δικαστής (1967–1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, γενικός εισαγγελέας (1970–1972)
Kutscher Hans, δικαστής (1970–1980), πρόεδρος από το 1976 έως το 1980
Mayras Henri, γενικός εισαγγελέας (1972–1981)
O'Dalaigh Cearbhall, δικαστής (1973–1974)
Sørensen Max, δικαστής (1973–1979)
Reischl Gerhard, γενικός εισαγγελέας (1973–1981)
Warner Jean-Pierre, γενικός εισαγγελέας (1973–1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., δικαστής (1973–1988), πρόεδρος από το 1984 έως το 1988
O'Keeffe Aindrias, δικαστής (1975–1985)
Touffait Adolphe, δικαστής (1976–1982)
Capotorti Francesco, δικαστής (1976), στη συνέχεια, γενικός εισαγγελέας (1976–1982)
Bosco Giacinto, δικαστής (1976–1988)
Koopmans Thymen, δικαστής (1979–1990)
Due Ole, δικαστής (1979–1994), πρόεδρος από το 1988 έως το 1994
Everling Ulrich, δικαστής (1980–1988)
Χλωρός Αλέξανδρος, δικαστής (1981–1982)
Rozès Simone, γενικός εισαγγελέας (1981–1984)
Verloren van Themaat Pieter, γενικός εισαγγελέας (1981–1986)
Slynn Sir Gordon, γενικός εισαγγελέας (1981–1988), στη συνέχεια, δικαστής (1988–1992)
Grévisse Fernand, δικαστής (1981–1982 και 1988–1994)
Bahlmann Kai, δικαστής (1982–1988)
Galmot Yves, δικαστής (1982–1988)
Mancini G. Federico, γενικός εισαγγελέας (1982–1988), στη συνέχεια, δικαστής (1988–1999)
Κακούρης Κωνσταντίνος, δικαστής (1983–1997)
Darmon Marco, γενικός εισαγγελέας (1984–1994)

Joliet René, δικαστής (1984–1995)
Lenz Carl Otto, γενικός εισαγγελέας (1984–1997)
O'Higgins Thomas Francis, δικαστής (1985–1991)
Schockweiler Fernand, δικαστής (1985–1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, γενικός εισαγγελέας (1986–1988)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, δικαστής (1986–2000)
Mischo Jean, γενικός εισαγγελέας (1986–1991 και 1997–2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, δικαστής (1986–2003), πρόεδρος από το 1994 έως το 2003
Diez de Velasco Manuel, δικαστής (1988–1994)
Zuleeg Manfred, δικαστής (1988–1994)
Van Gerven Walter, γενικός εισαγγελέας (1988–1994)
Tesauro Giuseppe, γενικός εισαγγελέας (1988–1998)
Jacobs Francis Geoffrey, γενικός εισαγγελέας (1988–2006)
Kapteyn Paul Joan George, δικαστής (1990–2000)
Murray John L., δικαστής (1991–1999)
Gulmann Claus Christian, γενικός εισαγγελέας (1991–1994), στη συνέχεια, δικαστής (1994–2006)
Edward David Alexander Ogilvy, δικαστής (1992–2004)
Elmer Michael Bendik, γενικός εισαγγελέας (1994–1997)
Κοσμάς Γεώργιος, γενικός εισαγγελέας (1994–2000)
Hirsch Günter, δικαστής (1994–2000)
La Pergola Antonio Mario, δικαστής (1994 και 1999–2006), στη συνέχεια, γενικός εισαγγελέας (1995–1999)
Puissochet Jean-Pierre, δικαστής (1994–2006)
Léger Philippe, γενικός εισαγγελέας (1994–2006)
Ragnemalm Hans, δικαστής (1995–2000)
Fennely Nial, γενικός εισαγγελέας (1995–2000)
Sevón Leif, δικαστής (1995–2002)
Wathelet Melchior, δικαστής (1995–2003)
Jann Peter, δικαστής (1995–2009)
Colomer Dámaso Ruiz-Jarabo, γενικός εισαγγελέας (1995–2009)
Schintgen Romain, δικαστής (1996–2008)
Ιωάννου Κρατερός, δικαστής (1997–1999)
Alber Siegbert, γενικός εισαγγελέας (1997–2003)
Saggio Antonio, γενικός εισαγγελέας (1998–2000)
O'Kelly Macken Fidelma, δικαστής (1999–2004)
Von Bahr Stig, δικαστής (2000–2006)
Geelhoed Leendert A., γενικός εισαγγελέας (2000–2006)
Colneric Ninon, δικαστής (2000–2006)
Stix-Hackl Christine, γενική εισαγγελέας (2000–2006)
Poiars Pessoa Maduro Luís Miguel, γενικός εισαγγελέας (2003–2009)
Makarczyk Jerzy, δικαστής (2004–2009)
Klučka Ján, δικαστής (2004–2009)

Πρόεδροι

Pilotti Massimo (1952–1958)
 Donner Andreas Matthias (1958–1964)
 Hammes Charles Léon (1964–1967)
 Lecourt Robert (1967–1976)
 Kutscher Hans (1976–1980)
 Mertens de Wilmars Josse J. (1980–1984)
 Mackenzie Stuart Alexander John (1984–1988)
 Due Ole (1988–1994)
 Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994–2003)

Γραμματείς

Van Houtte Albert (1953–1982)
 Heim Paul (1982–1988)
 Giraud Jean-Guy (1988–1994)

Γ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις δικαιοδοτικές δραστηριότητες του Δικαστηρίου

Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2005–2009)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Φύση των διαδικασιών (2005–2009)
3. Φύση της προσφυγής ή αγωγής (2009)
4. Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2005–2009)

Περατωθείσες υποθέσεις

5. Φύση των διαδικασιών (2005–2009)
6. Αποφάσεις, διατάξεις, γνωμοδοτήσεις (2009)
7. Δικάσας σχηματισμός (2005–2009)
8. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (2005–2009)
9. Αντικείμενο (2005–2009)
10. Αντικείμενο (2009)
11. Αποφάσεις επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους: έκβαση (2005–2009)
12. Διάρκεια της διαδικασίας (2005–2009) (αποφάσεις και διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα)

Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

13. Φύση των διαδικασιών (2005–2009)
14. Δικαστικός σχηματισμός (2005–2009)

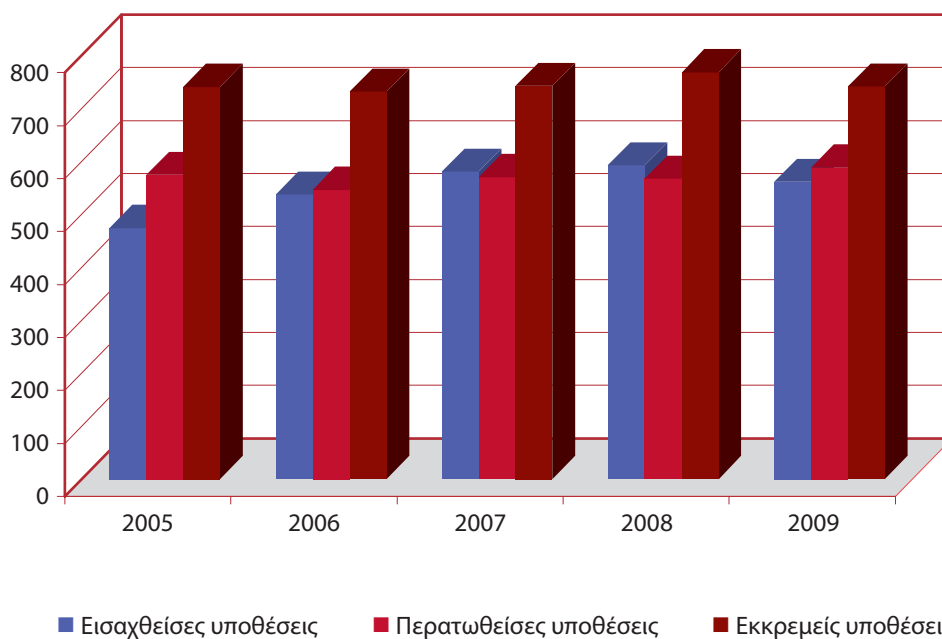
Διάφορα

15. Ταχείες διαδικασίες (2005–2009)
16. Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες (2008–2009)
17. Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2009)

Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2009)

18. Εισαχθείσες υποθέσεις και αποφάσεις
19. Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά έτος)
20. Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά δικαιοδοτικό όργανο)
21. Ασκηθείσες προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους

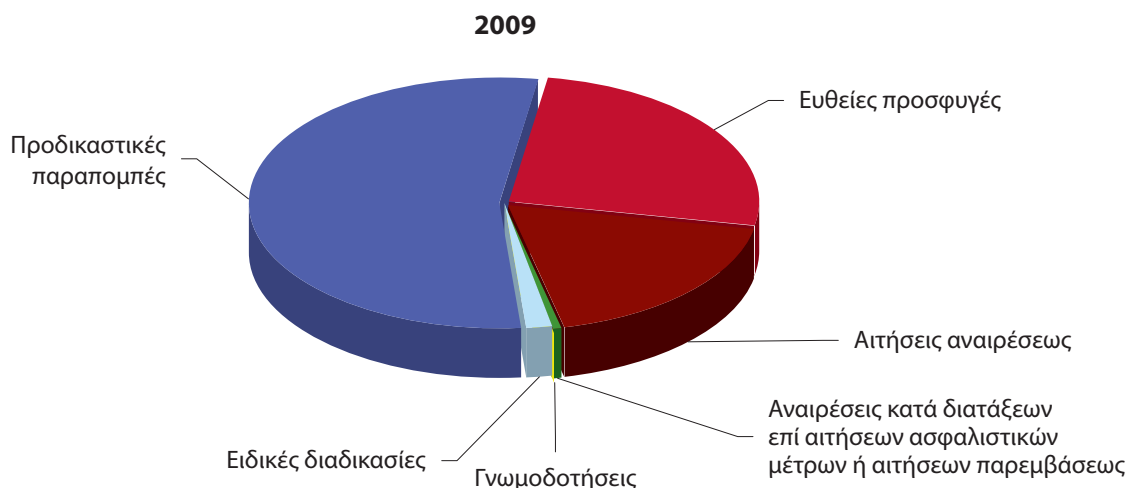
1. Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Εισαχθείσες υποθέσεις	474	537	580	592	561
Περατωθείσες υποθέσεις	574	546	570	567	588
Εκκρεμείς υποθέσεις	740	731	742	768	741

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2005–2009)^{1 2}

	2005	2006	2007	2008	2009
Προδικαστικές παραπομπές	221	251	265	288	302
Ευθείες προσφυγές	179	201	222	210	143 ³
Αιτήσεις αναιρέσεως	66	80	79	78	104
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	1	3	8	8	2
Γνωμοδοτήσεις				1	1
Ειδικές διαδικασίες	7	2	7	8	9
Σύνολο	474	537	581	593	561
Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	2	1	3	3	1

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

² Ως «ειδικές διαδικασίες» νοούνται: η διόρθωση αποφάσεως (άρθρο 66 του Κανονισμού Διαδικασίας), ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων (άρθρο 74 του Κανονισμού Διαδικασίας), η αίτηση παροχής του ευεργετήματος πενίας (άρθρο 76 του Κανονισμού Διαδικασίας), η ανακοπή ερημοδικίας (άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας), η τριτανακοπή (άρθρο 97 του Κανονισμού Διαδικασίας), η αναθεώρηση αποφάσεως (άρθρο 98 του Κανονισμού Διαδικασίας), η ερμηνεία αποφάσεως (άρθρο 102 του Κανονισμού Διαδικασίας), η εξέταση προτάσεως του πρώτου γενικού εισαγγελέα για επανεξέταση αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου (άρθρο 62 του Οργανισμού του Δικαστηρίου), η κατάσχεση εις χείρας τρίτου (Πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών), οι υποθέσεις ασυλίας (Πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών).

³ Από τις ευθείες προσφυγές οι 142 ήταν προσφυγές λόγω παραβάσεως και η μία προσφυγή ακυρώσεως.

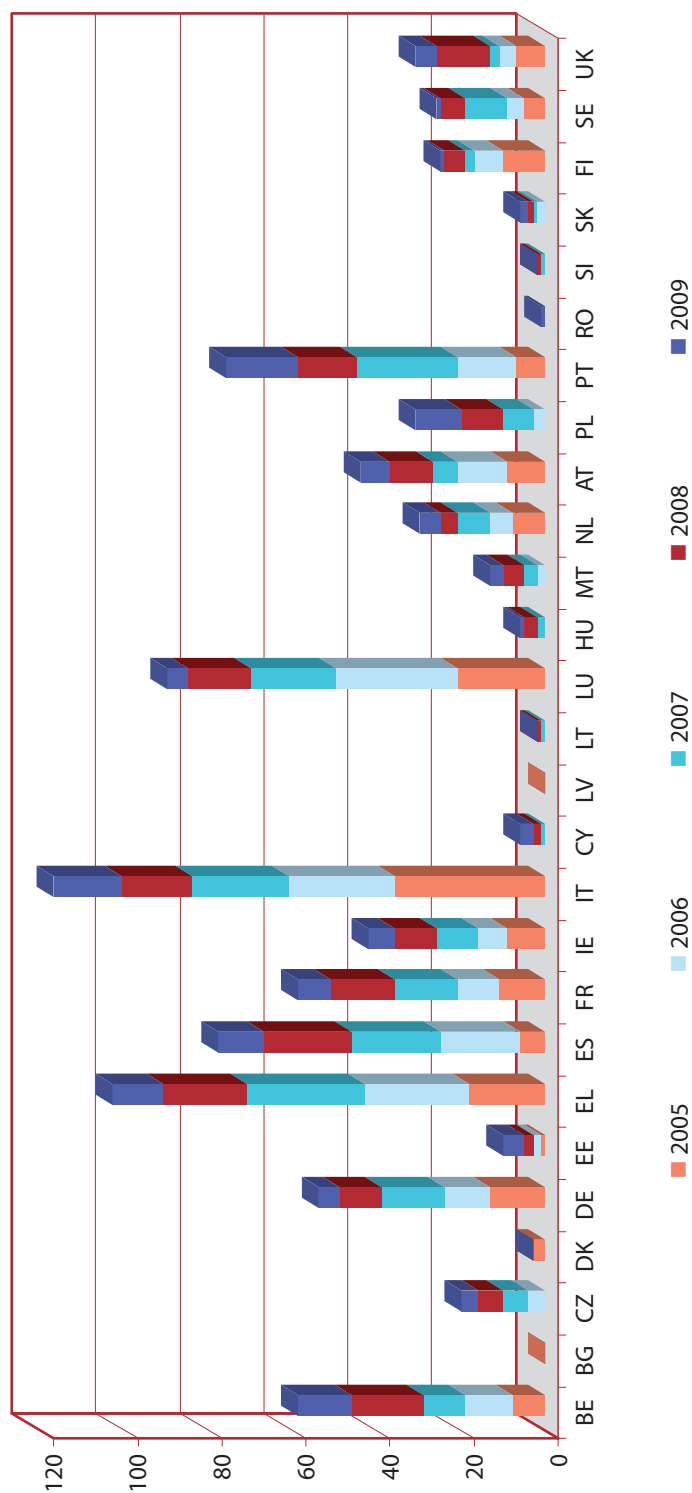
3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση της προσφυγής ή αγωγής (2009) ¹

	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναίρεσως	Αναίρεσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Σύνολο	Ειδικές διαδικασίες
Αλιευτική πολιτική		1	1		2	
Ανταγωνισμός		5	10		17	
Αρχές του κοινοτικού δικαίου		4			4	
Βιομηχανική πολιτική	4	7			11	
Γεωργία	2	23	7		32	
Δίκαιο των επιχειρήσεων	11	3	1		15	
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	2	10	2		14	
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	6	6			12	
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	5	6			11	
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	7	16			23	
Ελευθερία εγκαταστάσεως	8	9			17	
Εμπορική πολιτική		2	4		6	
Ενέργεια	5	1			6	
Εξωτερικές σχέσεις		6			6	1
Ευρωπαϊκή ιθαγένεια		8			8	
Θεσμικό δίκαιο	2	3	9		14	4
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	2	1			3	
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας		1	3		4	
Κοινό δασμολόγιο		9			9	
Κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων		12			12	
Κοινωνική πολιτική	5	26	1		32	
Κρατικές ενισχύσεις	10	5	32		47	
Μεταφορές	4	4			8	
Περιβάλλον και καταναλωτές	45	33	2		80	
Περιφερειακή πολιτική			1		1	
Πνευματική ιδιοκτησία		14	25		39	
Προσέγγιση των νομοθεσιών	9	12			21	
Προσχώρηση νέων κρατών μελών		1			1	
Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων	1				1	
Τελωνειακή ένωση		9	3		12	
Φορολογία	13	44			57	
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	2	17			19	
Συνθήκη ΕΚ/ΣΛΕΕ ²	143	298	101	2	544	5
Συνθήκη ΕΕ		4			4	
Συνθήκη ΑΧ			1		1	
Διαδικασία						5
Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων			2		2	
Διάφορα			2		2	5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	143	302	104	2	551	10

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

² Την 1η Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αντικατέστησε τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Συνθήκη ΕΚ).

4. Εισαχθείσες υποθέσεις — Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2005–2009)¹

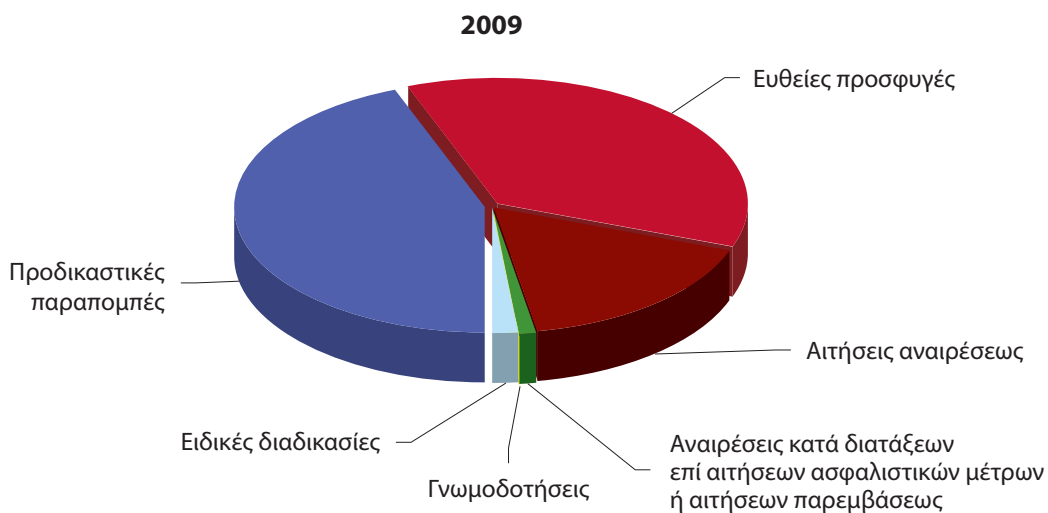

	2005		2006		2007		2008		2009 ²	
	Άρθρο 226	Άρθρο 228	Άρθρο 226	Άρθρο 228	Άρθρο 226	Άρθρο 228	Άρθρο 226	Άρθρο 228	Άρθρο 226	Άρθρο 228
BE	8		11		10		17		13	
BG										
CZ			4		6		6		4	
DK	3									
DE	13		11		15		10		5	
EE	1		2				2		5	
EL	18		25		26	2	19	1	11	1
ES	6		19		21		21		11	
FR	11		9	1	14	1	15		8	
IE	9		7		10		10		6	
IT	36		25		23		17		15	1
CY					1		2		3	
LV										
LT					1		1			
LU	19	2	28	1	20		15		5	
HU					2		3		1	
MT			2		3		5		3	
NL	8		5		8		4		5	
AT	9		12		6		10		7	
PL			3		7		10		11	
PT	7		13	1	23	1	14		17	
RO									1	
SI					1		1			
SK			2		1		1		2	
FI	10		7		2		5		1	
SE	5		4		10		6		1	
UK	7		4		2		13		5	
Σύνολο	170	2	193	3	212	4	207	1	140	2

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Κατόπιν της θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβώνας, την 1η Δεκεμβρίου 2009, τα άρθρα 258 έως 260 ΣΛΕΕ αντικατέστησαν τα άρθρα 226 έως 228 ΕΚ.

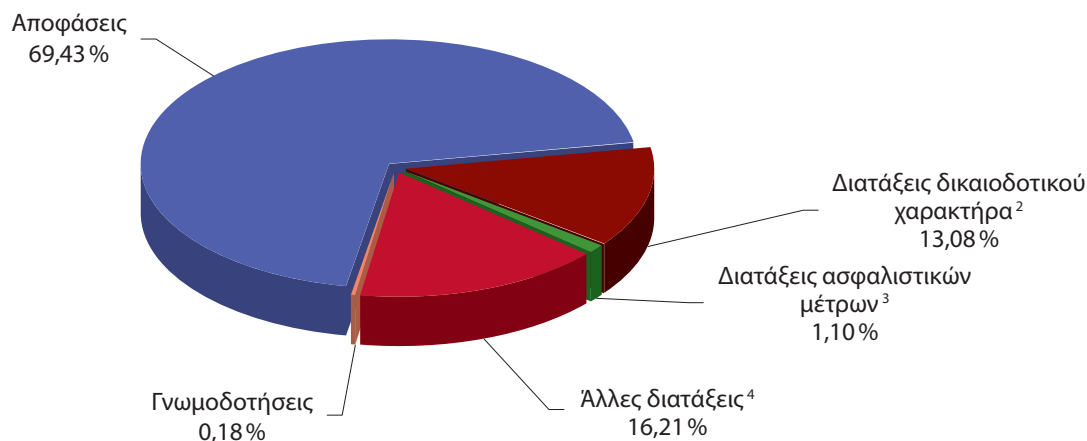
5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Προδικαστικές παραπομπές	254	266	235	301	259
Ευθείες προσφυγές	263	212	241	181	215
Αιτήσεις αναιρέσεως	48	63	88	69	97
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	2	2	2	8	7
Γνωμοδοτήσεις		1			1
Ειδικές διαδικασίες	7	2	4	8	9
Σύνολο	574	546	570	567	588

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

6. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις, διατάξεις, γνωμοδοτήσεις (2009)¹

	Αποφάσεις	Διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα ²	Διατάξεις ασφαλιστικών μέτρων ³	Άλλες διατάξεις ⁴	Γνωμοδοτήσεις	Σύνολο
Προδικαστικές παραπομπές	188	22		18		228
Ευθείες προσφυγές	149		1	65		215
Αιτήσεις αναιρέσεως	38	45	2	2		87
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως			3	3		6
Γνωμοδοτήσεις					1	1
Ειδικές διαδικασίες	2	4				6
Σύνολο	377	71	6	88	1	543

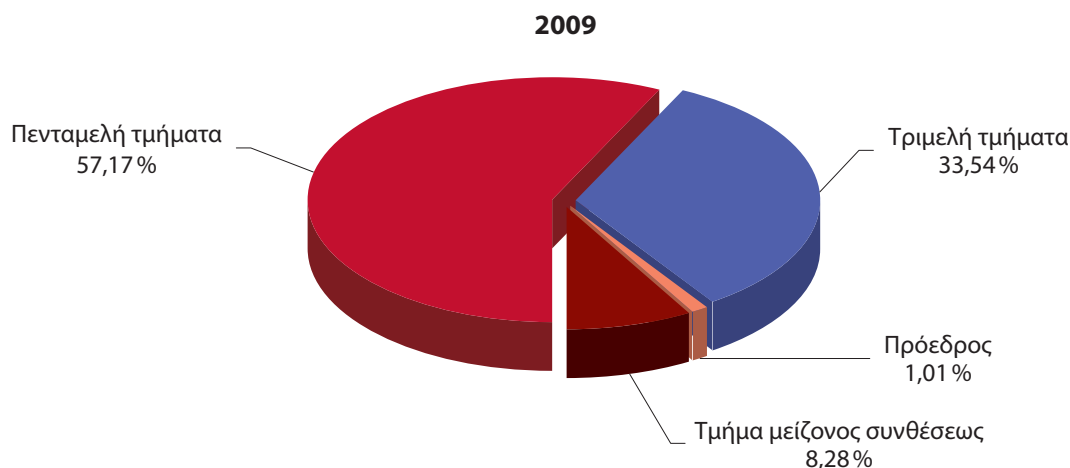
¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μία σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

² Διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα περατώνουσες τη δίκη (πλην εκείνων που περατώνουν τη δίκη με διαγραφή της υποθέσεως, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή στο Πρωτοδικείο).

³ Διατάξεις εκδοθείσες κατόπιν αιτήσεως υποβληθείσας δυνάμει των άρθρων 242 ΕΚ ή 243 ΕΚ (τα οποία κατέστησαν, κατόπιν της θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, άρθρα 278 ΣΛΕΕ και 279 ΣΛΕΕ) ή του άρθρου 244 ΕΚ (νυν άρθρο 280 ΣΛΕΕ) ή των αντιστοίχων διατάξεων της Συνθήκης ΕΑ ή κατόπιν αναιρέσεως ασκηθείσας κατά διατάξεως επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεως παρεμβάσεως.

⁴ Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη με διαγραφή της υποθέσεως, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή στο Πρωτοδικείο.

7. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Δικάσας σχηματισμός (2005–2009)¹

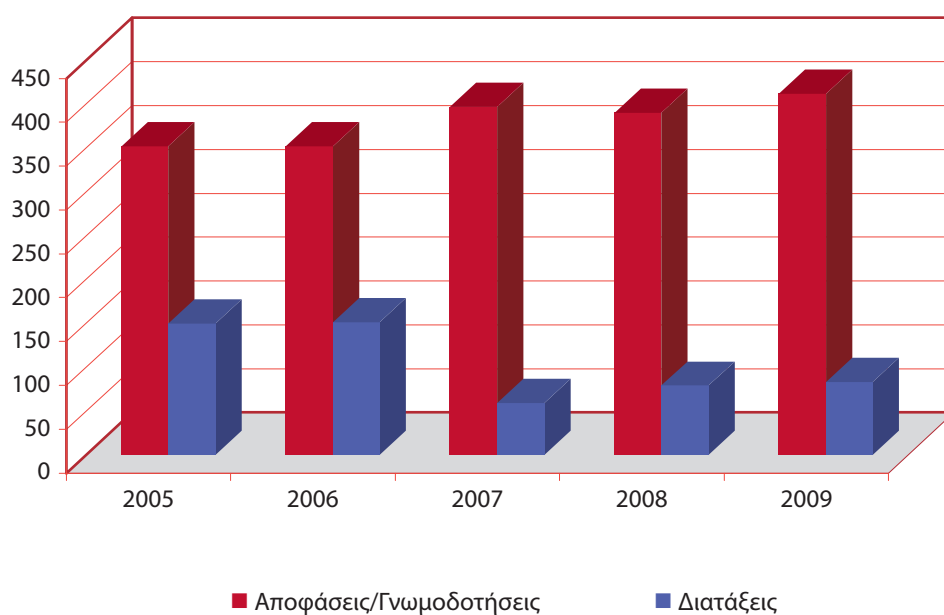

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Ολομέλεια	1		1	2		2									
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	59		59	55		55	51		51	66		66	41		41
Πενταμελή τμήματα	245	5	250	265	13	278	242	9	251	259	13	272	275	8	283
Τριμελή τμήματα	103	51	154	67	41	108	104	48	152	65	59	124	96	70	166
Πρόεδρος		2	2		1	1		2	2		7	7		5	5
Σύνολο	408	58	466	389	55	444	397	59	456	390	79	469	412	83	495

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα περατώνουσες τη δίκη (πλην εκείνων που περατώνουν τη δίκη με διαγραφή της υποθέσεως, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή στο Πρωτοδικείο).

8. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (2005–2009)^{1 2}

	2005	2006	2007	2008	2009
Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	352	352	397	390	412
Διατάξεις	150	151	59	79	83
Σύνολο	502	503	456	469	495

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα περατώνουσες τη δίκη (πλην εκείνων που περατώνουν τη δίκη με διαγραφή της υποθέσεως, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή στο Πρωτοδικείο).

9. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα — Αντικείμενο (2005–2009) ¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Αλιευτική πολιτική	11	7	6	6	4
Ανταγωνισμός	17	30	17	23	28
Αρχές του κοινοτικού δικαίου	2	1	4	4	4
Βιομηχανική πολιτική	11		11	12	6
Γεωργία	63	30	23	54	18
Δίκαιο των επιχειρήσεων	24	10	16	17	17
Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις		2		1	
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	11	8	14	12	12
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	5	4	13	9	8
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	17	20	19	27	19
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	11	17	24	8	17
Ελευθερία εγκαταστάσεως	5	21	19	29	13
Εμπορική πολιτική	4	1	1	1	5
Ενέργεια	3	6	4	4	4
Εξωτερικές σχέσεις	8	11	9	8	8
Ευρωπαϊκή ιθαγένεια	2	4	2	6	3
Θεσμικό δίκαιο	16	15	6	16	29
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	2	6	3		10
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας			4	2	2
Κοινό δασμολόγιο	7	7	10	5	13
Κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων	10	7	7	5	3
Κοινωνική πολιτική	29	29	26	25	33
Κρατικές ενισχύσεις	23	23	9	26	10
Μεταφορές	16	9	6	4	9
Οικονομική και νομισματική πολιτική			1	1	1
Περιβάλλον και καταναλωτές	44	40	50	43	60
Περιφερειακή πολιτική	5		7	1	3
Πνευματική ιδιοκτησία	5	19	21	22	31
Προνόμια και ασυλίες	1	1	1	2	
Προσέγγιση των νομοθεσιών	41	19	21	21	32
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1		1		1
Σύμβαση της Ρώμης					1
Σύμβαση των Βρυξελλών	8	4	2	1	2
Σύνδεση Υπερπόντιων Χωρών και Εδαφών	2				
Τελωνειακή ένωση	9	9	12	8	5
Φορολογία	34	55	44	38	44
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	5	9	17	4	26
Συνθήκη ΕΚ	452	424	430	445	481
Συνθήκη ΕΕ	3	3	4	6	1
Συνθήκη ΑΧ	3		1	2	
Συνθήκη ΕΑ	1	4	1		
Διαδικασία	1	2	3	5	5
Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων	6	9	17	11	8
Διάφορα	7	11	20	16	13
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	466	442	456	469	495

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

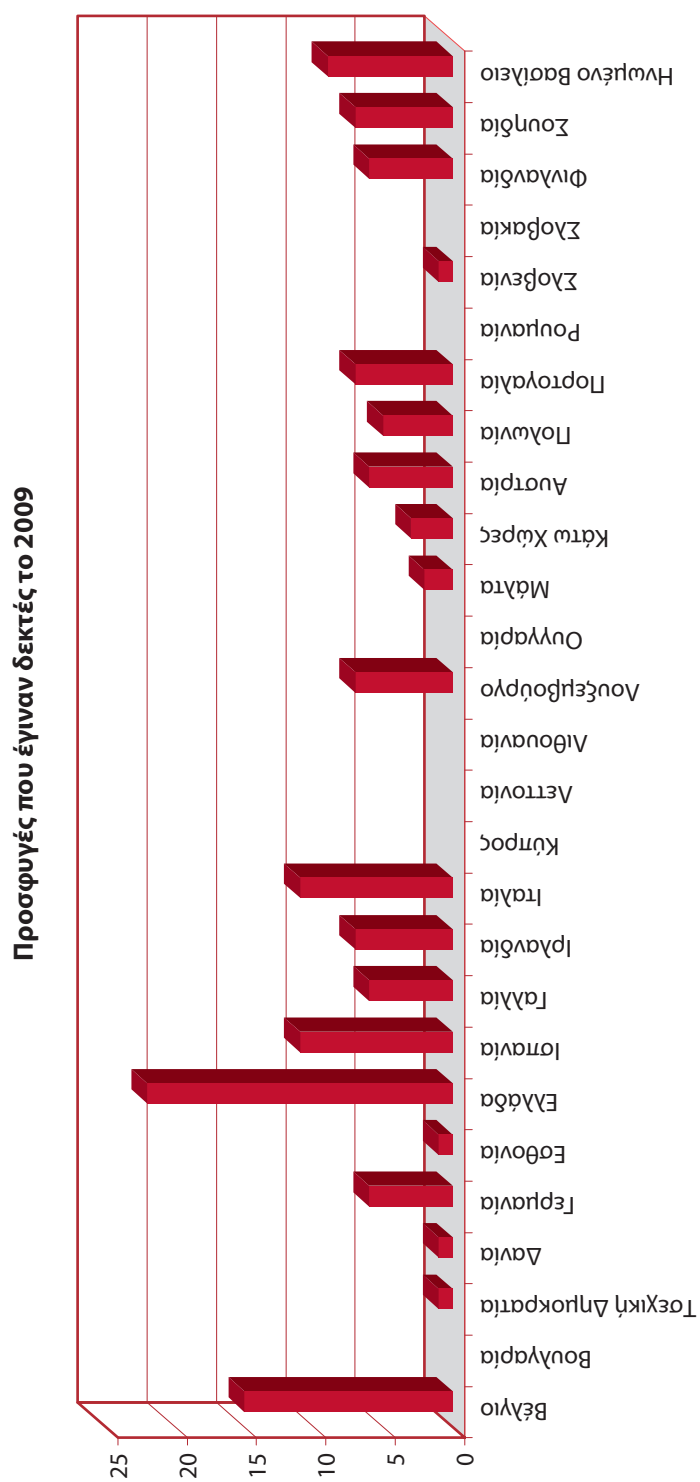
10. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα — Αντικείμενο (2009) ¹

	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Αλιευτική πολιτική	4		4
Ανταγωνισμός	26	2	28
Αρχές του κοινοτικού δικαίου	2	2	4
Βιομηχανική πολιτική	5	1	6
Γεωργία	18		18
Δίκαιο των επιχειρήσεων	16	1	17
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	11	1	12
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	8		8
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	19		19
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	17		17
Ελευθερία εγκαταστάσεως	13		13
Εμπορική πολιτική	5		5
Ενέργεια	4		4
Εξωτερικές σχέσεις	8		8
Ευρωπαϊκή ιθαγένεια	2	1	3
Θεσμικό δίκαιο	12	17	29
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	9	1	10
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	2		2
Κοινό δασμολόγιο	13		13
Κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων	3		3
Κοινωνική πολιτική	24	9	33
Κρατικές ενισχύσεις	8	2	10
Μεταφορές	8	1	9
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1		1
Περιβάλλον και καταναλωτές	55	5	60
Περιφερειακή πολιτική	2	1	3
Πνευματική ιδιοκτησία	12	19	31
Προσέγγιση των νομοθεσιών	31	1	32
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1		1
Σύμβαση της Ρώμης	1		1
Σύμβαση των Βρυξελλών	2		2
Τελωνειακή ένωση	5		5
Φορολογία	40	4	44
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	25	1	26
Συνθήκη ΕΚ	412	69	481
Συνθήκη ΕΕ	1		1
Διαδικασία	1	4	5
Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων		8	8
Διάφορα	1	12	13
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	414	81	495

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα περατώνουσες τη δίκη (πλην εκείνων που περατώνουν τη δίκη με διαγραφή της υποθέσεως, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή στο Πρωτοδικείο).

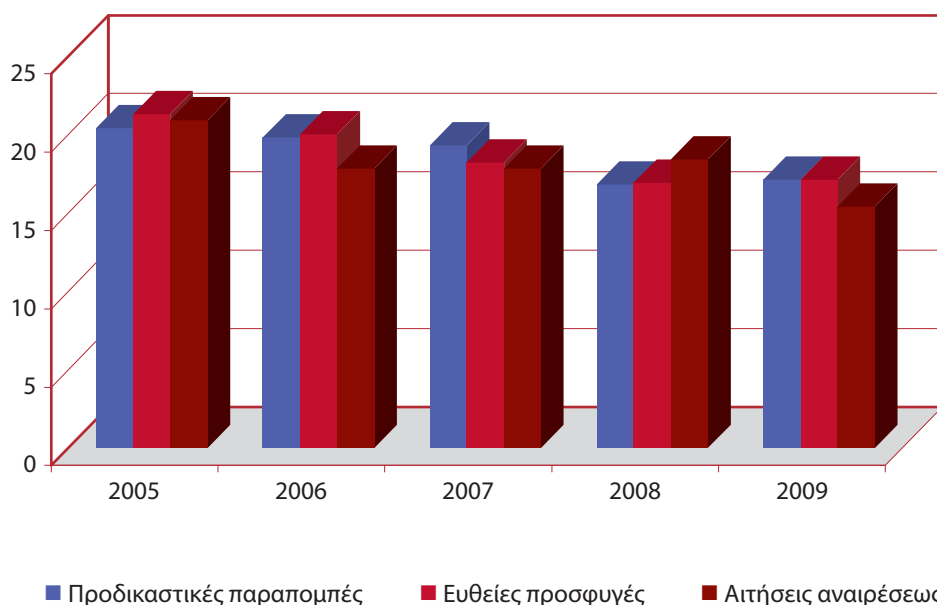
11. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους: έκβαση (2005–2009)¹

	2005		2006		2007		2008		2009	
	Διαπίστωση παραβάσεως	Απόρριψη	Διαπίστωση παραβάσεως	Απόρριψη	Διαπίστωση παραβάσεως	Απόρριψη	Διαπίστωση παραβάσεως	Απόρριψη	Διαπίστωση παραβάσεως	Απόρριψη
Βέλγιο	10	1	7		9	1	7		15	1
Βουλγαρία										
Τσεχική Δημοκρατία					6		2		1	
Δανία	3	1			3				1	
Γερμανία	12		7		7	1	3	3	6	2
Εσθονία									1	
Ελλάδα	20		6		10	3	8	1	22	
Ισπανία	10	1	10	1	13	1	15	1	11	
Γαλλία	13		5		7		9	1	6	
Ιρλανδία	3		2		7	2	4		7	
Ιταλία	11	1	13	1	23	2	14	1	11	4
Κύπρος										
Λετονία										
Λιθουανία							1			
Λουξεμβούργο	16		19		12		12		7	
Ουγγαρία										
Μάλτα					1				2	
Κάτω Χώρες	4		1	1	3	1	3		3	
Αυστρία	10		10		6		3		6	
Πολωνία							2		5	
Πορτογαλία	6		7		9		6		7	1
Ρουμανία										
Σλοβενία									1	
Σλοβακία					1		1			
Φινλανδία	5		7		3	1	1	1	6	1
Σουηδία	2		2	1	5		2	1	7	
Ηνωμένο Βασίλειο	6	1	7	3	2	4	1		9	
Σύνολο	131	5	103	8	127	16	94	9	134	9

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μία σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

12. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια της διαδικασίας (2005–2009)¹ (αποφάσεις και διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα)

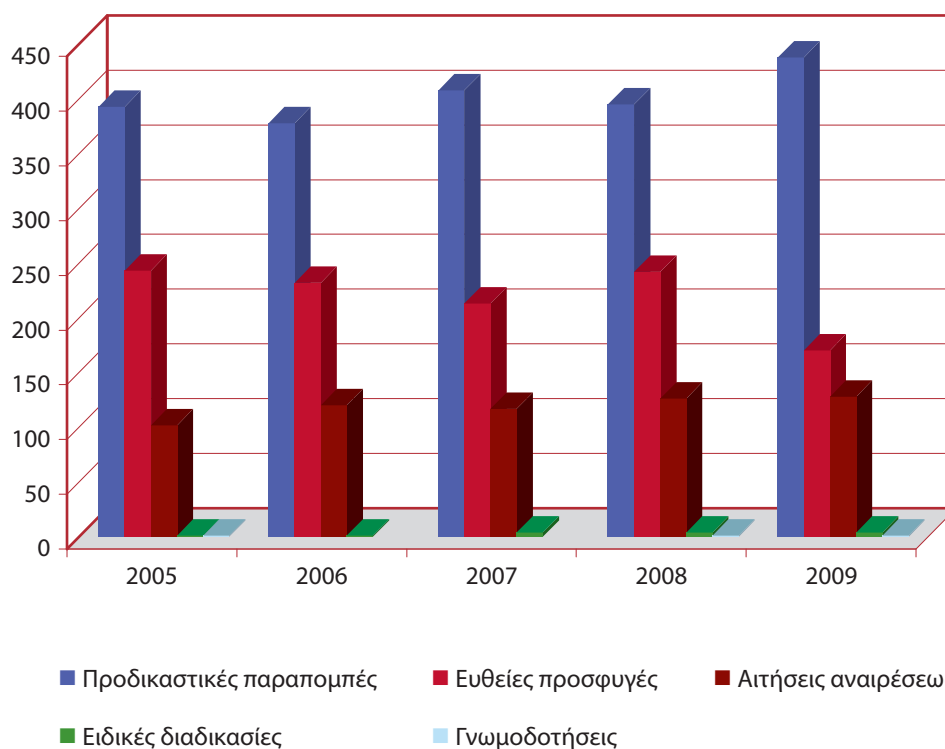

	2005	2006	2007	2008	2009
Προδικαστικές παραπομπές	20,4	19,8	19,3	16,8	17,1
Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες				2,1	2,5
Ευθείες προσφυγές	21,3	20	18,2	16,9	17,1
Αιτήσεις αναιρέσεως	20,9	17,8	17,8	18,4	15,4

¹ Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και σε δέκατα του μήνα.

Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας των διαδικασιών: οι υποθέσεις στις οποίες εκδόθηκε μη οριστική απόφαση ή διατάχθηκε απόδειξη, οι γνωμοδοτήσεις και οι διαβουλεύσεις, οι ειδικές διαδικασίες (ήτοι ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων, η παροχή του ευεργετήματος πενίας, η ανακοπή ερημοδικίας, η τριτανακοπή, η ερμηνεία αποφάσεως, η αναθεώρηση αποφάσεως, η διόρθωση αποφάσεως, η αίτηση κατασχέσεως εις χείρας τρίτου), οι υποθέσεις που περατώνονται με την έκδοση διατάξεως περί διαγραφής, καταργήσεως της δίκης, παραπομπής ή μεταφοράς στο Πρωτοδικείο, οι διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων, καθώς και οι αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως.

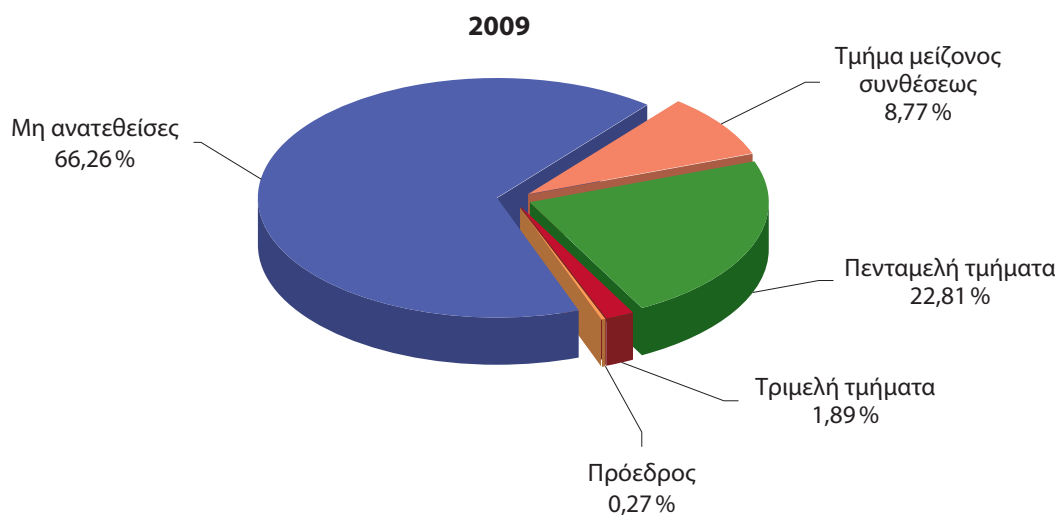
13. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Φύση των διαδικασιών (2005–2009)¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Προδικαστικές παραπομπές	393	378	408	395	438
Ευθείες προσφυγές	243	232	213	242	170
Αιτήσεις αναιρέσεως	102	120	117	126	128
Ειδικές διαδικασίες	1	1	4	4	4
Γνωμοδοτήσεις	1			1	1
Σύνολο	740	731	742	768	741

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

14. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2005–2009) ¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Μη ανατεθείσες	437	490	481	524	491
Ολομέλεια	2				
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	60	44	59	40	65
Πενταμελή τμήματα	212	171	170	177	169
Τριμελή τμήματα	29	26	24	19	14
Πρόεδρος			8	8	2
Σύνολο	740	731	742	768	741

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

15. Διάφορα — Ταχείες διαδικασίες (2005–2009) ¹

	2005		2006		2007		2008		2009	
	Δεκτές	Απόρριψη	Δεκτές	Απόρριψη	Δεκτές	Απόρριψη	Δεκτές	Απόρριψη	Δεκτές	Απόρριψη
Ευθείες προσφυγές						1				
Προδικαστικές παραπομπές		5		5		6	2	6		3
Αιτήσεις αναιρέσεως						1				1
Ειδικές διαδικασίες										1
Σύνολο		5		5		8	2	6		5

¹ Η ταχεία εκδίκαση υποθέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου είναι δυνατή βάσει των διατάξεων των άρθρων 62α και 104α του Κανονισμού Διαδικασίας, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2000.

16. Διάφορα — Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες (2008–2009)¹

	2008			2009		
	Δεκτές	Απόρριψη	Σύνολο	Δεκτές	Απόρριψη	Σύνολο
Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες	3	3	6	2	1	3

¹ Από 1ης Μαρτίου 2008 υφίσταται η δυνατότητα εφαρμογής επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 104β του Κανονισμού Διαδικασίας, στις υποθέσεις που εμπίπτουν στον Χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

17. Διάφορα — Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2009)¹

	Εισαχθείσες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	Εισαχθείσες αιτήσεις αναιρέσεως διατάξεων περί ασφαλιστικών μέτρων ή περί παρεμβάσεως	Έκβαση		
			Απόρριψη	Δεκτές	Διαγραφή ή κατάργηση της δίκης
Ανταγωνισμός		2			
Θεσμικό δίκαιο			1		2
Περιβάλλον και καταναλωτές	1		2	1	3
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ			3	1	5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1	2	3	1	5

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μία σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

18. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2009) — Εισαχθείσες υποθέσεις και αποφάσεις

Έτος	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹							Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις ²
	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως	Σύνολο	Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	
1953	4					4		
1954	10					10		2
1955	9					9	2	4
1956	11					11	2	6
1957	19					19	2	4
1958	43					43		10
1959	46				1	47	5	13
1960	22				1	23	2	18
1961	24	1			1	26	1	11
1962	30	5				35	2	20
1963	99	6				105	7	17
1964	49	6				55	4	31
1965	55	7				62	4	52
1966	30	1				31	2	24
1967	14	23				37		24
1968	24	9				33	1	27
1969	60	17				77	2	30
1970	47	32				79		64
1971	59	37				96	1	60
1972	42	40				82	2	61
1973	131	61				192	6	80
1974	63	39				102	8	63
1975	61	69			1	131	5	78
1976	51	75			1	127	6	88
1977	74	84				158	6	100
1978	146	123			1	270	7	97
1979	1 218	106				1 324	6	138
1980	180	99				279	14	132
1981	214	108				322	17	128
1982	217	129				346	16	185
1983	199	98				297	11	151
1984	183	129				312	17	165
1985	294	139				433	23	211
1986	238	91				329	23	174
1987	251	144				395	21	208
1988	193	179				372	17	238
1989	244	139				383	19	188

>>>

Έτος	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹							Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις ²
	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως	Σύνολο	Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
Σύνολο	8 465	6 620	1 021	79	19	16 204	349	8 267

¹ Ακαθάριστοι αριθμοί· δεν περιλαμβάνονται οι ειδικές διαδικασίες.

² Καθαροί αριθμοί.

19. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2009) — Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά έτος)¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Λοιπά ²	Σύνολο
1961																		1											1
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964												2						4											6
1965					4				2									1											7
1966																		1											1
1967	5				11				3						1			3											23
1968	1				4				1		1							2											9
1969	4				11				1						1														17
1970	4				21				2		2							3											32
1971	1				18				6		5				1			6											37
1972	5				20				1		4							10											40
1973	8				37				4		5				1			6											61
1974	5				15				6		5							7								1			39
1975	7			1	26				15		14				1			4								1			69
1976	11				28				8	1	12							14								1			75
1977	16			1	30				14	2	7							9								5			84
1978	7			3	46				12	1	11							38								5			123
1979	13			1	33				18	2	19							11								8			106
1980	14			2	24				14	3	19							17								6			99
1981	12			1	41				17		11				4			17								5			108
1982	10			1	36				39		18							21								4			129
1983	9			4	36				15	2	7							19								6			98
1984	13			2	38				34	1	10							22								9			129
1985	13				40				45	2	11				6			14								8			139
>>>																													

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Λοιπά ²	Σύνολο
1986	13			4	18		2	1	19	4	5				1			16									8		91
1987	15			5	32		17	1	36	2	5				3			19									9		144
1988	30			4	34			1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47		2	2	28	1	10				1			18			1						14		139
1990	17			5	34		2	6	21	4	25				4			9			2						12		141
1991	19			2	54		3	5	29	2	36				2			17			3						14		186
1992	16			3	62		1	5	15		22				1			18			1						18		162
1993	22			7	57		5	7	22	1	24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44				13	36	2	46			1			13			1						24		203
1995	14			8	51		10	10	43	3	58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66		4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		2	9	10	1	50				3			24	35		2				6	7	18		239
1998	12			7	49		5	55	16	3	39				2			21	16		7				2	6	24		264
1999	13			3	49		3	4	17	2	43				4			23	56		7				4	5	22		255
2000	15			3	47		3	5	12	2	50							12	31		8				5	4	26	1	224
2001	10			5	53		4	4	15	1	40				2			14	57		4				3	4	21		237
2002	18			8	59		7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216
2003	18			3	43		4	8	9	2	45				4			28	15		1				4	4	22		210
2004	24			4	50		18	8	21	1	48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005	21		1	4	51		11	10	17	2	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		14	17	24	1	34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	8	14	26	2	43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	9	17	12	1	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2	11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
Σύνολο	614	9	12	125	1 731	6	145	222	783	51	1 007	2	7	8	64	27	1	743	348	24	67	2	2	3	58	81	476	2	6 620

¹ Άρθρα 177 της Συνθήκης ΕΚ (το οποίο κατέστη άρθρο 234 ΕΚ και στη συνέχεια 267 ΣΛΕΕ) 35, παράγραφος 1, ΕΕ, 41 ΑΧ, 150 ΕΑ και Πρωτόκολλο του 1971.

² Υπόθεση C-265/00, Campina Melkunie (Cour de Justice Benelux/Benelux Gerichtshof).

Υπόθεση C-196/09, Miles κ.λπ. (Όργανο Εκδίκασης Προσφυγών των Ευρωπαϊκών Σχολείων).

20. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2009) — Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά δικαιοδοτικό όργανο)

			Σύνολο
Βέλγιο	Cour constitutionnelle	15	
	Cour de cassation	73	
	Conseil d'État	55	
	Λοιπά δικαστήρια	471	614
Βουλγαρία	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Λοιπά δικαστήρια	8	9
Τσεχική Δημοκρατία	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	5	
	Ústavní soud		
	Λοιπά δικαστήρια	7	12
Δανία	Højesteret	23	
	Λοιπά δικαστήρια	102	125
Γερμανία	Bundesgerichtshof	128	
	Bundesverwaltungsgericht	93	
	Bundesfinanzhof	260	
	Bundesarbeitsgericht	19	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Λοιπά δικαστήρια	1 156	1 731
Εσθονία	Riigikohus	1	
	Λοιπά δικαστήρια	5	6
Ελλάδα	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	40	
	Λοιπά δικαστήρια	95	145
Ισπανία	Tribunal Supremo	24	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Λοιπά δικαστήρια	190	222
Γαλλία	Cour de cassation	88	
	Conseil d'État	47	
	Λοιπά δικαστήρια	648	783
Ιρλανδία	Supreme Court	17	
	High Court	15	
	Λοιπά δικαστήρια	19	51
Ιταλία	Corte suprema di Cassazione	103	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	63	
	Λοιπά δικαστήρια	840	1 007
Κύπρος	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Λοιπά δικαστήρια		2

>>>

			Σύνολο
Λεττονία	Augstākā tiesa	6	
	Satversmes tiesa		
	Λοιπά δικαστήρια	1	7
Λιθουανία	Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	2	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	2	
	Λοιπά δικαστήρια	3	8
Λουξεμβούργο	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	2	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	7	
	Λοιπά δικαστήρια	32	64
Ουγγαρία	Legfelsőbb Bíróság	1	
	Fővárosi Ítéltábla	2	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Λοιπά δικαστήρια	23	27
Μάλτα	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Λοιπά δικαστήρια	1	1
Κάτω Χώρες	Raad van State	69	
	Hoge Raad der Nederlanden	183	
	Centrale Raad van Beroep	47	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	139	
	Tariefcommissie	34	
	Λοιπά δικαστήρια	271	743
Αυστρία	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	75	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	59	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Λοιπά δικαστήρια	179	348
Πολωνία	Sąd Najwyższy	4	
	Naczelny Sąd Administracyjny	6	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Λοιπά δικαστήρια	14	24
Πορτογαλία	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	36	
	Λοιπά δικαστήρια	29	67
Ρουμανία	Tribunal Dâmbovița	1	
	Λοιπά δικαστήρια	1	2

>>>

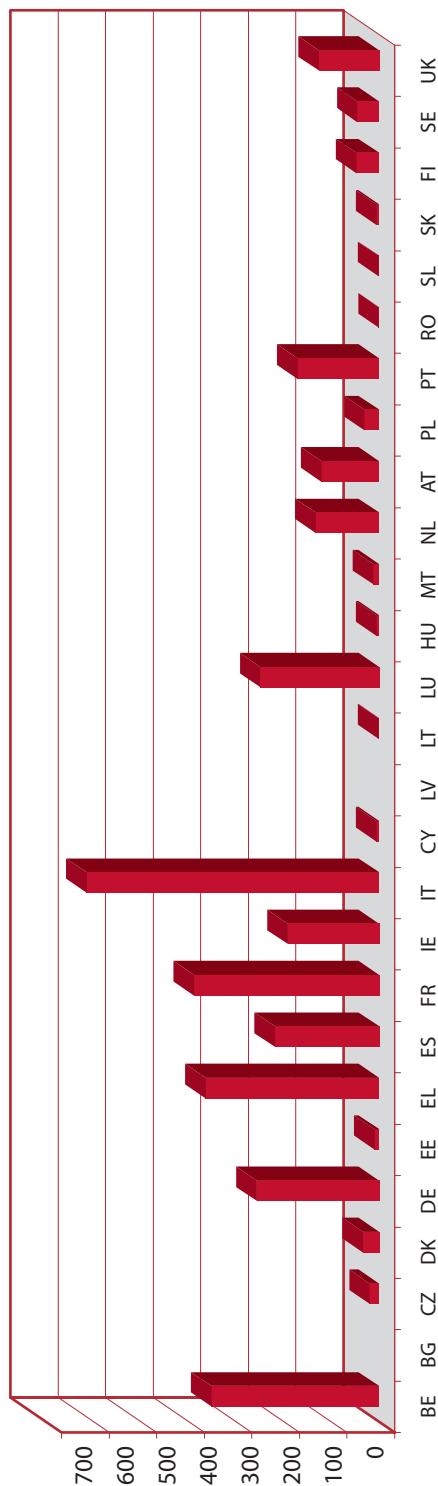
			Σύνολο
Σλοβενία	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Λοιπά δικαστήρια	2	2
Σλοβακία	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	2	
	Λοιπά δικαστήρια	1	3
Φινλανδία	Korkein hallinto-oikeus	24	
	Korkein oikeus	10	
	Λοιπά δικαστήρια	24	58
Σουηδία	Högsta Domstolen	13	
	Marknadsdomstolen	4	
	Regeringsrätten	23	
	Λοιπά δικαστήρια	41	81
Ηνωμένο Βασίλειο	House of Lords	40	
	Court of Appeal	53	
	Λοιπά δικαστήρια	383	476
Λοιπές διαδικασίες	Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof ¹		1
	Όργανο Εκδίκασης Προσφυγών των Ευρωπαϊκών Σχολείων ²		1
Σύνολο			6 620

¹ Υπόθεση C-265/00, Campina Melkunie.

² Υπόθεση C-196/09, Miles κ.λπ.

21. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2009) — Ασκηθείσες προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους¹

1952–2009

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Σύνολο
2009	13			4	5	5	12	11	8	6	16	3			5	1	3	5	7	11	17	1		2	1	1	5	142
1952–2009	353		20	34	258	10	365	219	389	192	615	6		2	250	6	13	134	121	31	172	1	2	6	48	46	127	3 420

¹ Άρθρα 93, 169 έως 171 και 225 της Συνθήκης ΕΚ (τα οποία κατέστησαν άρθρα 88 ΕΚ, 226 έως 228 ΕΚ και 298 ΕΚ, και στη συνέχεια άρθρα 108, 258 έως 260 και 348 ΣΛΕΕ), άρθρα 141 έως 143 ΕΑ και άρθρο 88 ΑΧ.

Κεφάλαιο II

Το Γενικό Δικαστήριο

A — Δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2009

Από τον πρόεδρο Marc Jaeger

Δεδομένου ότι ο αριθμός των μελών του Γενικού Δικαστηρίου έχει αυξηθεί ως αποτέλεσμα των διαδοχικών προσχωρήσεων νέων κρατών μελών, είναι πλέον σπάνιο να υπάρξει έτος χωρίς μεταβολή της συνθέσεώς του, πέραν της τακτικής μερικής ανανεώσεως των μελών του δικαιοδοτικού αυτού οργάνου. Κατά το έτος 2009 αποχώρησαν δύο από τα μέλη του: η κυρία Virpi Tiili, μέλος του Γενικού Δικαστηρίου από το 1995 και ο κύριος Daniel Šváby, μέλος του Γενικού Δικαστηρίου από το 2004, οι οποίοι αντικαταστάθηκαν, αντιστοίχως, από τους κυρίους Heikki Kanninen και Juraj Schwarcz.

Από πλευράς στατιστικών δεδομένων, κατά το παρελθόν έτος δεν σημειώθηκαν αλλαγές. Ο αριθμός των εισαχθεισών υποθέσεων (568) παραμένει υψηλός, καθόσον, μολονότι η αύξησή του είναι λιγότερο σημαντική από εκείνη του 2008, υπερβαίνει κατά πολύ τον αριθμό των κατά τα προηγούμενα έτη εισαχθεισών υποθέσεων. Το αποτέλεσμα είναι ότι παρά την αισθητή αύξηση του αριθμού των περατωθεισών υποθέσεων (555), δεν κατέστη δυνατή η μείωση των εκκρεμουσών υποθέσεων, παρά τις συνεχείς προς τούτο προσπάθειες.

Κατά τα λοιπά, δύο σημαντικά γεγονότα σημάδεψαν το έτος 2009.

Πρώτον, το δικαιοδοτικό όργανο συμπλήρωσε 20 έτη από της ιδρύσεώς του. Το Συμπόσιο που οργανώθηκε με την ευκαιρία αυτή με θέμα «Από τα 20 έτη στον ορίζοντα του 2020 — Η θεμελίωση του Γενικού Δικαστηρίου του αύριο επί ισχυρών βάσεων», υπήρξε το πλαίσιο για σημαντικές συζητήσεις εκ μέρους παρατηρητών διαφορετικής προελεύσεως¹. Διατυπώθηκαν σημαντικοί προβληματισμοί για το μέλλον του δικαιοδοτικού οργάνου, την αποστολή του και τη λειτουργία του, οι οποίες ενισχύουν την πεποίθηση του Γενικού Δικαστηρίου περί της ανάγκης συνεχίσεως των μεταρρυθμίσεων, περιλαμβανομένων των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, προς διασφάλιση ενός διαρκώς υψηλότερου επιπέδου προστασίας του πολίτη.

Δεύτερον, κατά το 2009 τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισσαβώνας. Μολονότι οι σημαντικότερες συνέπειες της Συνθήκης αυτής, όσον αφορά την οικοδόμηση της ευρωπαϊκής ενότητας, δεν αφορούν εκ πρώτης όψεως τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης, εντούτοις, επιβάλλεται να επισημανθούν ορισμένες πτυχές οι οποίες θα έχουν ασφαλώς συνέπειες για το Γενικό Δικαστήριο. Πρόκειται, αρχικώς, για τη νέα ονομασία του δικαιοδοτικού οργάνου: το «Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» μετονομάστηκε σε «Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης»*, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η αναίρετική του αρμοδιότητα στον τομέα των υπαλληλικών διαφορών. Ακολούθως, πρόκειται για την άμβλυνση των προϋποθέσεων παραδεκτού προσφυγών ακυρώσεως ασκουμένων από ιδιώτες κατά πράξεων κανονιστικού χαρακτήρα. Πρόκειται, επίσης, για τη διεύρυνση της αρμοδιότητας του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά προσφυγές ασκούμενες από ιδιώτες στους τομείς της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής στον τομέα της ασφάλειας, αφενός, και της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας στον ποινικό τομέα, αφετέρου. Πρόκειται, τέλος, για την αναβάθμιση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος περιελήφθη στη Συνθήκη. Οι εξελίξεις αυτές, οι οποίες συνιστούν σημαντικά βήματα προόδου

¹ Οι εισηγήσεις αυτές έχουν αναρτηθεί στον ιστότοπο www.curia.europa.eu, τα δε πρακτικά του Συμποσίου θα εκδοθούν κατά τη διάρκεια του έτους 2010.

* Για λόγους σαφήνειας και λαμβανομένης υπόψη της συνέχειας του δικαιοδοτικού οργάνου, θα χρησιμοποιείται κατωτέρω η νέα ονομασία, χωρίς χρονολογική διάκριση.

προς την κατεύθυνση της καλύτερης δικαστικής προστασίας, ενδέχεται να επηρεάσουν σημαντικά τόσο τον όγκο όσο και τη φύση των υποθέσεων που άγονται ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

Στις σελίδες που ακολουθούν δίδεται μια εικόνα της ποικιλομορφίας και του σύνθετου χαρακτήρα των δραστηριοτήτων του Γενικού Δικαστηρίου στους τομείς του ελέγχου της νομιμότητας (I), των αγωγών αποζημιώσεως (II), των αναιρέσεων (III) και των ασφαλιστικών μέτρων (IV).

I. Έλεγχος νομιμότητας

Παραδεκτό των προσφυγών που ασκούνται δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ

1. Πράξεις δεκτικές προσφυγής ακυρώσεως

Συνιστούν πράξεις δεκτικές προσφυγής ακυρώσεως, κατά την έννοια του άρθρου 230 ΕΚ, οι πράξεις που παράγουν δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να επηρεάσουν τα συμφέροντα του προσφεύγοντος, μεταβάλλοντας κατά τρόπο σαφή τη νομική του θέση².

Με την απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2009, T-437/05, *Brink's Security Luxembourg* κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η οποία αφορούσε αίτηση προσβάσεως σε ορισμένα έγγραφα στο πλαίσιο αμφισβήτησεως, εκ μέρους της προσφεύγουσας, της ανάθεσης της εκτελέσεως μιας δημόσιας συμβάσεως σε ανταγωνίστρια εταιρία, το Γενικό Δικαστήριο υιοθέτησε μια νέα προσέγγιση σε σχέση με τη δυνατότητα ελαστικότερης ερμηνείας του ορισμού αυτού.

Στην εν λόγω υπόθεση, η προσβαλλόμενη πράξη ήταν το έγγραφο με το οποίο η Επιτροπή ενημέρωσε την προσφεύγουσα ότι δεν επρόκειτο να της γνωστοποιήσει τη σύνθεση της επιτροπής αξιολογήσεως των προσφορών που είχαν υποβάλει οι υποψήφιοι. Η διαδικασία προσβάσεως στα έγγραφα της Επιτροπής, η οποία ρυθμίζεται από τα άρθρα 6 έως 8 του κανονισμού (ΕΚ) 1049/2001³, διεξάγεται σε δύο στάδια. Πρώτον, ο αιτών πρέπει να απευθύνει στην Επιτροπή μια αρχική αίτηση προσβάσεως στα έγγραφα. Δεύτερον, σε περίπτωση ολικής ή μερικής απορρίψεως, ο αιτών μπορεί να υποβάλει επιβεβαιωτική αίτηση στον Γενικό Γραμματέα της Επιτροπής. Σε περίπτωση ολικής ή μερικής απορρίψεως, ο αιτών δύναται να κινηθεί δικαστικώς κατά της Επιτροπής σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 230 ΕΚ. Επομένως, μόνον το μέτρο που λαμβάνει ο Γενικός Γραμματέας μπορεί να παραγάγει έννομα αποτελέσματα ικανά να θίξουν τα συμφέροντα του αιτούντος και, ως εκ τούτου, να προσβληθεί με προσφυγή ακυρώσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτού ότι προσφυγή ακυρώσεως που στρέφεται κατά της απορρίψεως της αρχικής αιτήσεως δεν είναι, κατ' αρχήν, παραδεκτή. Ωστόσο το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η Επιτροπή παρέλειψε, στο έγγραφο με το οποίο απέρριψε την αίτηση, να ενημερώσει την προσφεύγουσα, όπως επιβάλλει ο κανονισμός 1049/2001, ότι είχε δικαίωμα να υποβάλει επιβεβαιωτική αίτηση. Μια τέτοια παρατυπία συνεπάγεται ότι η προσφυγή ακυρώσεως κατά της αρχικής απαντήσεως πρέπει, κατ' εξαίρεση, να κριθεί παραδεκτή. Σε αντίθετη περίπτωση, η Επιτροπή θα μπορούσε να διαφύγει τον δικαστικό έλεγχο απλώς και μόνο λόγω μιας τυπικής πλημμέλειας η οποία πρέπει να καταλογιστεί στην ίδια. Όμως, κατά τη νομολογία, δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή

² Απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 1981, 60/81, *IBM* κατά Επιτροπής (Συλλογή 1981, σ. 2639, σκέψη 9).

³ Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145, σ. 43).

Κοινότητα είναι κοινότητα δικαίου της οποίας τα θεσμικά όργανα υπόκεινται σε έλεγχο ως προς το αν οι πράξεις τους είναι σύμφωνες με τη Συνθήκη, οι δικονομικοί κανόνες που διέπουν την άσκηση δικαστικής προσφυγής πρέπει να ερμηνεύονται, στο μέτρο του δυνατού, κατά τρόπον ώστε η εφαρμογή τους να συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού της διασφάλισης αποτελεσματικής ένδικοις προστασίας των δικαιωμάτων που οι πολίτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης.

2. Ενεργητική νομιμοποίηση

Το άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ εξαρτά το παραδεκτό της προσφυγής που ασκεί ιδιώτης κατά πράξεως της οποίας δεν είναι αποδέκτης από τη διπλή προϋπόθεση ότι η προσβαλλόμενη πράξη πρέπει να αφορά τον προσφεύγοντα άμεσα και ατομικά. Κατά πάγια νομολογία, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, πλην των αποδεκτών μιας αποφάσεως, δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι η απόφαση αυτή τα αφορά ατομικά, παρά μόνον αν τα θίγει λόγω ορισμένων ξεχωριστών τους ιδιοτήτων ή μιας πραγματικής καταστάσεως που τα χαρακτηρίζει σε σχέση με κάθε άλλο πρόσωπο και, ως εκ τούτου, τα εξατομικεύει κατά τρόπον ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη⁴. Εξάλλου, η επίμαχη πράξη πρέπει, για να αφορά άμεσα κάποιον ιδιώτη, να επηρεάζει άμεσα τη νομική κατάσταση του ενδιαφερομένου, η δε εφαρμογή της πρέπει να έχει καθαρά αυτόματο χαρακτήρα και να απορρέει απευθείας από την οικεία ρύθμιση, χωρίς την εφαρμογή άλλων ενδιάμεσων κανόνων⁵.

Στην υπόθεση *Vischim κατά Επιτροπής* (απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2009, T-420/05, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η προσφεύγουσα ζήτησε την ακύρωση της οδηγίας 2005/53/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Σεπτεμβρίου 2005⁶, η οποία τροποποίησε την οδηγία 91/414/ΕΟΚ⁷ καθόσον επέβαλε την καταχώριση στο παράρτημα I (που απαριθμεί τις εγκεκριμένες από τα κράτη μέλη για διάθεση στην αγορά δραστικές ουσίες) της παραγόμενης από την προσφεύγουσα δραστικής ουσίας που καλείται χλωροθαλονίλη, θέτοντας όμως ταυτόχρονα ορισμένες προϋποθέσεις, ιδίως όσον αφορά τη μέγιστη επιτρεπόμενη περιεκτικότητα της ουσίας αυτής σε εξαχλωροβενζόλιο (HCB). Βάσει των ως άνω ρυθμίσεων, τα κράτη μέλη όφειλαν να τροποποιούν ή να ανακαλούν τις μη πληρούσες τις εν λόγω προϋποθέσεις υπάρχουσες εγκρίσεις για φυτοπροστατευτικά προϊόντα που περιέχουν χλωροθαλονίλη.

Δεδομένου ότι η οδηγία αυτή συνιστά πράξη γενικής ισχύος, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολονότι το άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ δεν αναφέρεται ρητώς στο παραδεκτό των προσφυγών ακυρώσεως που ασκούνται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο κατά οδηγίας, εντούτοις από τη νομολογία προκύπτει ότι μόνον αυτό το στοιχείο δεν αρκεί για να κριθούν απαράδεκτες τέτοιες προσφυγές. Συγκεκριμένα, δεν πρέπει να δοθεί στα όργανα της Ένωσης η ευχέρεια να αποκλείουν, με απλή επιλογή του τύπου της οικείας πράξεως, τη δικαστική προστασία που παρέχει στους ιδιώτες η εν λόγω διάταξη της Συνθήκης, καθόσον η γενική ισχύς της προσβαλλομένης πράξεως δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να αφορά αυτή άμεσα και ατομικά ορισμένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Σε μια τέτοια περίπτωση, πράξη εκδοθείσα από όργανο της Ένωσης μπορεί να έχει ταυτόχρονα

⁴ Απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62, *Plaumann κατά Επιτροπής* (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 937).

⁵ Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Μαΐου 1998, C-386/96 P, *Dreyfus κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1998, σ. I-2309, σκέψη 43).

⁶ ΕΕ L 241, σ. 51.

⁷ Οδηγία 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1991, σχετικά με τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων (ΕΕ L 230, σ. 1). Βάσει της οδηγίας αυτής, άδεια διαθέσεως στην αγορά παρέχεται μόνον αν, λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις, μπορεί να αναμένεται ότι τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα που περιέχουν την οικεία ουσία θα πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, σχετικές με την έλλειψη βλαβερών επιδράσεων στην υγεία των ανθρώπων και των ζώων, καθώς και στο περιβάλλον.

γενικό χαρακτήρα και, ως προς ορισμένους επιχειρηματίες, χαρακτήρα αποφάσεως. Επισημαίνοντας ότι, κατά την οδηγία 91/414, η διαδικασία αξιολογήσεως σε σχέση με τις υπάρχουσες στην αγορά δραστικές ουσίες αρχίζει με μια κοινοποίηση εκ μέρους ενδιαφερόμενου παραγωγού, ο οποίος υποβάλλει φάκελο περιέχοντα τα απαιτούμενα προς τούτο στοιχεία και μετέχει στα διάφορα στάδια της εξετάσεως του εν λόγω φακέλου, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η προσφεύγουσα, καθόσον προέβη εν προκειμένω σε αυτή την κοινοποίηση, απολαύει διαδικαστικών εγγυήσεων και, ως εκ τούτου, η προσβαλλόμενη οδηγία την αφορά ατομικά.

Όσον αφορά την προϋπόθεση ότι η οικεία πράξη πρέπει να αφορά άμεσα την προσφεύγουσα, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, με την έκδοση της προσβαλλομένης οδηγίας, η Επιτροπή έθεσε τέρμα στη διαδικασία αξιολογήσεως της χλωροθαλονίλης, αποφασίζοντας να προχωρήσει στην καταχώρισή της στο παράρτημα Ι της οδηγίας 91/414 υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Επιπλέον, βάσει της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη υποχρεώθηκαν να επανεξετάσουν τις εγκρίσεις των φυτοπροστατευτικών προϊόντων που περιέχουν την επίμαχη ουσία και να βεβαιωθούν για την τήρηση της μέγιστης περιεκτικότητας σε HCB, χωρίς να διαθέτουν συναφώς κανένα περιθώριο εκτιμήσεως. Επομένως, η προσβαλλόμενη οδηγία αφορά άμεσα την προσφεύγουσα, ως εταιρία που παρασκευάζει την επίμαχη δραστική ουσία, με συνέπεια η προσφυγή ακυρώσεως να είναι παραδεκτή.

3. Προθεσμία ασκήσεως της προσφυγής

Στις αποφάσεις της 10ης Ιουνίου 2009, T-257/04, *Πολωνία κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), και της 2ας Οκτωβρίου 2009, T-300/05 και T-316/05, *Κύπρος κατά Επιτροπής* (δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε με το ζήτημα του καθορισμού του χρόνου ενάρξεως της δίμηνης προθεσμίας του άρθρου 230, πέμπτο εδάφιο, ΕΚ, σε περίπτωση ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως από νέο κράτος μέλος κατά κανονισμού για τη θέσπιση μεταβατικών μέτρων στον τομέα της γεωργίας, ο οποίος εκδόθηκε και δημοσιεύτηκε πριν από την προσχώρηση του κράτους αυτού. Εν προκειμένω, η Πολωνική Δημοκρατία και η Κυπριακή Δημοκρατία ισχυρίστηκαν ότι δεν είναι δυνατόν η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής να αρχίζει πριν από την προσχώρησή τους στην Ένωση, η οποία συνιστούσε προϋπόθεση της ενάρξεως της ισχύος του επίμαχου κανονισμού.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, κατά το άρθρο 230, πέμπτο εδάφιο, ΕΚ, η προσφυγή ακυρώσεως πρέπει να ασκείται εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημερομηνία δημοσίευσής της πράξης και ότι η αυστηρή εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τις δικονομικές προθεσμίες ανταποκρίνεται στην επιταγή της ασφάλειας δικαίου και στην ανάγκη αποτροπής δυσμενών διακρίσεων ή αυθαιρεσιών κατά την απονομή της δικαιοσύνης. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εντεύθεν ότι, υπό τις περιστάσεις των δύο επίμαχων υποθέσεων, οι προσφυγές ασκήθηκαν εκπροθέσμως, καθόσον τα επιχειρήματα που προέβαλαν τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη δεν ήσαν αρκετά για να ανατρέψουν το συμπέρασμα αυτό. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, πρώτον, το ζήτημα της εξαρτήσεως της θέσης σε ισχύ των οικείων κανονισμών από την προσχώρηση των ενδιαφερομένων κρατών δεν ασκεί επιρροή, καθόσον υποδηλώνει σύγχυση μεταξύ, αφενός, της δυνατότητας να προσβληθεί μια πράξη, η οποία συνδέεται με την τήρηση όλων των απαιτούμενων διατυπώσεων δημοσιότητας και αποτελεί την αφετηρία της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής και, αφετέρου, της ενάρξεως της ισχύος της εν λόγω πράξεως, η οποία ενδέχεται να είναι ετεροχρονισμένη. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι, εφόσον η προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 230 ΕΚ είναι γενικής ισχύος, η διάταξη αυτή δεν απαιτούσε να έχουν τα ενδιαφερόμενα κράτη την ιδιότητα του κράτους μέλους, αλλά ίσχυε, εν πάση περιπτώσει, για τα ενδιαφερόμενα κράτη λόγω της ιδιότητάς τους ως νομικά πρόσωπα. Τρίτον, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι τα κράτη αυτά δεν στερήθηκαν του δικαιώματός τους για αποτελεσματική ένδικη προστασία, καθόσον τα τρίτα κράτη, περιλαμβανομένων των νέων κρατών μελών πριν από την προσχώρησή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν μπορούν μεν να αξιώσουν από δικονομική άποψη την ίδια μεταχείριση με

αυτήν που επιφυλάσσεται στα κράτη μέλη, πλην όμως έχουν το δικαίωμα να είναι διάδικοι, όπως αυτό αναγνωρίζεται από το εν λόγω σύστημα στα νομικά πρόσωπα δυνάμει του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι ο επίμαχος κανονισμός, μολονότι αποτελεί πράξη γενικής ισχύος, εμποδίζει ευθέως τα ενδιαφερόμενα κράτη να ασκήσουν τις αρμοδιότητές τους όπως αυτά τις εννοούν, επιβάλλοντάς τους διάφορες υποχρεώσεις, σχετικές με τη θέσπιση και την εφαρμογή ενός μηχανισμού, ιδίως φορολογικού, για την εξάλειψη των πλεοναζόντων αποθεμάτων ζάχαρης. Κατ' αναλογία προς τη νομολογία περί των φορέων αυτοδιοικήσεως που δεν έχουν κρατική υπόσταση⁸, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εκ των ανωτέρω το συμπέρασμα ότι ο προσβαλλόμενος κανονισμός αφορούσε τη Δημοκρατία της Πολωνίας και την Κυπριακή Δημοκρατία άμεσα και ατομικά πριν αποκτήσουν την ιδιότητα του κράτους μέλους, οπότε η αυστηρή εφαρμογή της δικονομικής προθεσμίας που άρχιζε από την ημερομηνία δημοσίευσής του εν λόγω κανονισμού δεν τις εμπόδιζε να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους.

Εξάλλου, η Κυπριακή Δημοκρατία ισχυρίστηκε ότι η προσφυγή ήταν εν πάση περιπτώσει παραδεκτή διότι στρεφόταν κατά κανονισμού, εκδοθέντος εντός των σχετικών προθεσμιών, περί τροποποίησης του αρχικού κανονισμού. Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, καίτοι ο οριστικός χαρακτήρας της πράξης που δεν προσβλήθηκε εμπρόθεσμα δεν αφορά μόνον την ίδια την πράξη, αλλά και κάθε μεταγενέστερη πράξη η οποία θα είχε απλώς επιβεβαιωτικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι η λύση αυτή δικαιολογείται από την απαίτηση νομικής σταθερότητας και ισχύει τόσο για τις ατομικές όσο και για τις κανονιστικές πράξεις, όταν τροποποιείται διάταξη κανονισμού, αναβιώνει η δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής τόσο κατά της ως άνω διάταξης, όσο και καθ' όλων εκείνων οι οποίες, έστω και αν δεν έχουν τροποποιηθεί, αποτελούν από κοινού ένα σύνολο⁹. Εξετάζοντας ωστόσο το συμπέρασμα αυτό στο συγκεκριμένο πλαίσιο, το Γενικό Δικαστήριο προέβη και σε πιο λεπτές διακρίσεις, διευκρινίζοντας ότι η λήξη της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής πρέπει να αντιτάσσεται στην προσφυγή που έχει ως αίτημα την ακύρωση τροποποιημένης διατάξεως, όχι μόνον όταν η νέα διάταξη ταυτίζεται με εκείνη που περιεχόταν στην πράξη σε σχέση με την οποία η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής έχει λήξει, αλλά και όταν η ουσία της παραμένει αναλλοίωτη, καίτοι η διατύπωση άλλαξε. Αντιθέτως, όταν διάταξη κανονισμού έχει, έστω εν μέρει, τροποποιηθεί ουσιαστικώς, η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής αναβιώνει όσον αφορά τόσο την επίμαχη διάταξη όσο και όλες εκείνες οι οποίες, ακόμη και αν δεν έχουν τροποποιηθεί, συγκροτούν από κοινού με την εν λόγω διάταξη ένα αδιαχώριστο και ουσιαστικό σύνολο. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι ο επίδικος κανονισμός επέφερε τροποποιήσεις παρακολουθηματικού και διαδικαστικού χαρακτήρα με μοναδικό σκοπό την παράταση των προθεσμιών που έτασσε ο αρχικός κανονισμός, δεν ήταν δυνατό να ζητηθεί η ακύρωση των διατάξεων του αρχικού κανονισμού με την άσκηση προσφυγής στρεφόμενης κατά του τροποποιητικού κανονισμού.

Εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων κανόνες ανταγωνισμού

1. Γενικά ζητήματα

α) Διάρκεια της παραβάσεως

Στην απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2009, T-58/01, *Solvay κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι ενδέχεται να ανακύψουν ιδιαίτερες περιστάσεις που θα δικαιολογούσαν την αντιστροφή του βάρους

⁸ Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 30ής Απριλίου 1998, T-214/95, *Vlaams Gewest κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1998, σ. II-717, σκέψη 29).

⁹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Οκτωβρίου 2007, C-299/05, *Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (Συλλογή 2007, σ. I-8695, σκέψεις 29 και 30).

αποδείξεως όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή δεν απαλλάσσεται μοлаты από την υποχρέωση να αιτιολογήσει με εμπεριστατωμένο τρόπο, όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, την απόφαση με την οποία διαπιστώνει την ύπαρξη της εν λόγω παραβάσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, και να παράσχει όλα τα στοιχεία που διαθέτει συναφώς. Επισημαίνοντας ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιείχε αντιφάσεις σε σχέση με τον τερματισμό της παραβάσεως, κατέληξε ότι η Επιτροπή, η οποία φέρει κατ' αρχήν το βάρος της αποδείξεως, δεν απέδειξε ότι η παράβαση συνεχίστηκε έως το τέλος του 1990. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο έπρεπε να μεταρρυθμίσει την προσβαλλόμενη απόφαση, μειώνοντας το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα κατά 25 %.

β) Παραγραφή

Η υπόθεση *ArcelorMittal Luxembourg* κ.λπ. κατά *Επιτροπής* (απόφαση της 31ης Μαρτίου 2009, T-405/06, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) παρέσχε στο Γενικό Δικαστήριο την αφορμή να επιβεβαιώσει τη νομολογία του ¹⁰ περί των *ratione personae* αποτελεσμάτων των πράξεων που διακόπτουν την παραγραφή. Εν προκειμένω, η μητρική εταιρία μιας θυγατρικής που μετείχε σε σύμπραξη στην αγορά των δοκών χάλυβα υποστήριξε ότι οι πράξεις οι οποίες διέκοψαν την πενταετή παραγραφή παρήγαγαν αποτέλεσμα μόνον έναντι των επιχειρήσεων-μελών της συμπράξεως. Δεδομένου ότι δεν είχε κατονομαστεί ως τέτοια κατά τη διοικητική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας εντασσόταν η πράξη που διέκοψε την παραγραφή, ούτε υπήρξε αποδέκτης της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, η μητρική εταιρία αμφισβήτησε ότι η Επιτροπή μπορούσε να της αντιτάξει το αποτέλεσμα της επίμαχης πράξεως, από απόψεως διακοπής της παραγραφής. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την ερμηνεία αυτή, διευκρινίζοντας ότι η φράση «που μετείχαν στην παράβαση» υποδηλώνει ένα αντικειμενικό γεγονός, ήτοι τη συμμετοχή στην παράβαση, το οποίο διαφέρει σαφώς από ένα υποκειμενικό και αβέβαιο στοιχείο όπως το αν μια επιχείρηση κατονομάστηκε ως μέλος της συμπράξεως κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Πράγματι, μια επιχείρηση θα μπορούσε να έχει μετάσχει στην παράβαση χωρίς η Επιτροπή να το γνωρίζει κατά τον χρόνο που προβαίνει σε μια πράξη η οποία διακόπτει την παραγραφή. Πάντως, η παραγραφή δεν διακόπτεται μόνον ως προς τις επιχειρήσεις-αποδέκτριες πράξεως σχετικής με τη διερεύνηση ή τη δίωξη παραβάσεως, αλλά και ως προς εκείνες τις επιχειρήσεις οι οποίες μετείχαν μεν στην παράβαση, πλην όμως η Επιτροπή δεν γνωρίζει ακόμη την ταυτότητά τους, οπότε δεν έχει ληφθεί έναντί τους κάποιο μέτρο που να αφορά τη διερεύνηση της παραβάσεως ούτε τους έχει απευθυνθεί οποιαδήποτε διαδικαστική πράξη.

Όσον αφορά την αναστολή της παραγραφής, το Γενικό Δικαστήριο εξήγησε ότι ο κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 ¹¹, μολονότι διευκρινίζει ότι η διακοπή της παραγραφής ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων που μετείχαν στην παράβαση, δεν προβλέπει τίποτε παρόμοιο σχετικά με την αναστολή. Εξέτασε, κατά συνέπεια, κατά πόσον η άσκηση προσφυγής ενώπιον του έχει σχετικό αποτέλεσμα, έναντι αποκλειστικώς και μόνον της προσφεύγουσας επιχειρήσεως, ή αποτέλεσμα *erga omnes* έναντι όλων των επιχειρήσεων που μετείχαν στην παράβαση, είτε άσκησαν προσφυγή είτε όχι. Συναφώς, τόνισε κατ' αρχάς ότι, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τη διακοπή της παραγραφής, η αναστολή της παραγραφής πρέπει, ως εξαίρεση από την αρχή της πενταετούς διάρκειας της προθεσμίας, να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Συνεπώς, δεν μπορούσε να συναχθεί ότι ο νομοθέτης θέλησε να εφαρμόσει το ίδιο σύστημα σε αμφοτέρους τις καταστάσεις. Επιπλέον, αντιθέτως προς τη διακοπή της παραγραφής, σκοπός της οποίας είναι να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να ασκεί δίωξεις και να επιβάλλει αποτελεσματικές κυρώσεις επί παραβάσεων των κανόνων του αντα-

¹⁰ Απόφαση της 1ης Ιουλίου 2008, T-276/04, *Compagnie maritime belge* κατά *Επιτροπής* (Συλλογή 2008, σ. II-1277).

¹¹ Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

γωνισμού, η αναστολή της παραγραφής αφορά εξ ορισμού τις περιπτώσεις στις οποίες η Επιτροπή έχει ήδη εκδώσει απόφαση. Το *inter partes* αποτέλεσμα των ένδικων διαδικασιών και οι συνέπειες που κατ' ανάγκην απορρέουν από αυτό αποκλείουν κατ' αρχήν το ενδεχόμενο να αναγνωριστεί ότι η προσφυγή που ασκεί μια επιχείρηση-αποδέκτρια της προσβαλλομένης αποφάσεως έχει οποιαδήποτε επιρροή επί της καταστάσεως των λοιπών αποδεκτών της. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η αναστολή της παραγραφής λόγω της κινήσεως, εκ μέρους μιας επιχειρήσεως, διαδικασιών ενώπιον του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου ισχύει τόσο για τη νομική οντότητα που είναι διάδικος όσο και για τις λοιπές νομικές οντότητες που αποτελούν μέρος της ίδιας οικονομικής ενότητας, ανεξαρτήτως του ζητήματος ποια ακριβώς νομική οντότητα κίνησε τις σχετικές διαδικασίες. Συγκεκριμένα, να μην είναι αληθές ότι οι κανόνες του ανταγωνισμού απευθύνονται σε «επιχειρήσεις», οι οποίες νοούνται ως οικονομικές ενότητες, πλην όμως, για την εφαρμογή και εκτέλεση των αποφάσεων της Επιτροπής στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, είναι απαραίτητο να προσδιορίζεται ως αποδέκτρια μια διαθέτουσα νομική προσωπικότητα οντότητα, η οποία είναι η μόνη που, υπό την ιδιότητά της αυτή, μπορεί να ασκήσει προσφυγή κατά της αποφάσεως που εκδόθηκε κατόπιν της διοικητικής διαδικασίας. Κατόπιν των ανωτέρω, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η δεκαετής προθεσμία παραγραφής είχε παρέλθει ως προς μία από τις προσφεύγουσες και ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση στο μέτρο που την αφορούσε.

γ) Δικαιώματα άμυνας

Στην απόφαση της 1ης Ιουλίου 2009, T-24/07, *ThyssenKrupp Stainless κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, για να μπορέσει η Επιτροπή να σταθμίσει, αφενός, την ανάγκη διασφάλισης των δικαιωμάτων άμυνας των μερών με την, κατά το μέγιστο δυνατό, πρόσβαση στον φάκελο και, αφετέρου, την ανάγκη προστασίας των εμπιστευτικών πληροφοριών άλλων διαδίκων ή τρίτων, οι εν λόγω διάδικοι και τρίτοι πρέπει να παρέχουν στην Επιτροπή όλα τα χρήσιμα στοιχεία. Προσέθεσε δε ότι αν ένας διάδικος εκτιμά ότι, αφότου αποκτήσει πρόσβαση στον φάκελο, πρέπει να λάβει γνώση, χάριν της υπερασπίσεώς του, ορισμένων πληροφοριών στις οποίες δεν επιτρέπεται η πρόσβαση, μπορεί να υποβάλει αιτιολογημένη αίτηση προς τούτο στην Επιτροπή. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε σχετικώς ότι μια γενικόλογη, χωρίς λεπτομερή στοιχεία για το κάθε έγγραφο αίτηση δεν μπορεί να νοηθεί ως «αιτιολογημένη», ούτε να δώσει ικανοποιητική απάντηση στα ερωτηματικά της Επιτροπής σχετικά με τη σημασία που μπορεί, εκ πρώτης όψεως, να έχουν οι πληροφορίες στις οποίες δεν επιτρέπεται η πρόσβαση για την ίδια την άμυνα της προσφεύγουσας.

Επίσης, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, για να γίνονται σεβαστά τα δικαιώματα υπεράσπισης των επιχειρήσεων, η Επιτροπή πρέπει να παρέχει στα εμπλεκόμενα μέρη το δικαίωμα ακρόασης πριν εκδώσει μία από τις αποφάσεις που προβλέπουν τα άρθρα 7, 8 και 23 και το άρθρο 24, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003. Πάντως, ακόμη και σε περίπτωση που τα οικεία έγγραφα διαβιβαστούν στην προσφεύγουσα μετά την έκδοση μιας από τις ως άνω αποφάσεις, τα δικαιώματα άμυνας δεν έχουν προσβληθεί αν η Επιτροπή δεν μετέβαλε τις αιτιάσεις που περιείχε η εν λόγω απόφαση και, ως εκ τούτου, δεν στηρίχθηκε σε πραγματικά περιστατικά για τα οποία η ενδιαφερόμενη επιχείρηση δεν είχε την ευκαιρία να δώσει εξηγήσεις.

2. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα του άρθρου 81 ΕΚ

α) Διαχρονική εφαρμογή κανόνα δικαίου

Κατ'εφαρμογή των νομολογιακών αρχών που τέθηκαν με τον κύκλο των σχετικών με συμπράξεις υποθέσεων για τις «ράβδους σκυροδέματος»¹², το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στις προαναφερθείσες αποφάσεις *ArcelorMittal Luxembourg* κ.λπ. κατά Επιτροπής και *ThyssenKrupp Stainless* κατά Επιτροπής και στην απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, T-122/04, *Outokumpu και Luvata* κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), ότι ναι μεν η μετάβαση από το νομικό καθεστώς της Συνθήκης ΕΚΑΧ σε εκείνο της Συνθήκης ΕΚ επέφερε, από 24ης Ιουλίου 2002, τροποποίηση των νομικών βάσεων, των διαδικασιών και των εφαρμοστέων ουσιαστικών κανόνων, πλην όμως η τροποποίηση αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της ενότητας και της συνέχειας της κοινοτικής έννομης τάξεως και των σκοπών της. Επιπλέον, οι έννοιες της συμφωνίας και της εναρμονισμένης πρακτικής κατά το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΑΧ συμπίπτουν με τις αντίστοιχες έννοιες του άρθρου 81 ΕΚ και ότι οι δύο αυτές διατάξεις τυγχάνουν της ίδιας ερμηνείας από τον κοινοτικό δικαστή. Έτσι, η συνέχεια της κοινοτικής έννομης τάξης και των σκοπών που διέπουν τη λειτουργία της απαιτεί, εφόσον η Ευρωπαϊκή Κοινότητα διαδέχθηκε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, να εξασφαλίζει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στο δικό της διαδικαστικό πλαίσιο, έναντι των καταστάσεων που δημιουργήθηκαν υπό το καθεστώς της Συνθήκης ΕΚΑΧ, τον σεβασμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που προέβλεπαν *eo tempore*, τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για τους ιδιώτες, η Συνθήκη ΕΚΑΧ και οι κανόνες που θεσπίστηκαν για την εφαρμογή της. Η απαίτηση αυτή επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο καθόσον τα αποτελέσματα της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού που απορρέει από τη μη τήρηση των κανόνων περί των συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων ενδέχεται να εκτείνονται, από χρονικής απόψεως, και μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, υπό το καθεστώς της Συνθήκης ΕΚ. Επομένως, ο κανονισμός 1/2003 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διαπιστώνει και να επιβάλλει κυρώσεις, μετά τις 23 Ιουλίου 2002, για τις συμπράξεις μεταξύ επιχειρήσεων στους τομείς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ *ratione materiae* και *ratione temporis*.

β) Πρόστιμα

Στην υπόθεση *Peugeot και Peugeot Nederland* κατά Επιτροπής (απόφαση της 9ης Ιουλίου 2009, T-450/05, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), οι προσφεύγουσες αμφισβήτησαν, μεταξύ άλλων, την εκτίμηση στην οποία προέβη η Επιτροπή όσον αφορά τη σοβαρότητα της παράβασης. Αφενός, η παράβαση είχε χαρακτηριστεί ως «πολύ σοβαρή», κατά την έννοια του σημείου 1 Α των κατευθυντηρίων γραμμών του 1998¹³, διότι η εφαρμογή εκ μέρους της Peugeot ενός συστήματος *bonus* στις Κάτω Χώρες από το 1997 έως το 2003 είχε ως σκοπό να παροτρύνει τις ολλανδικές αντιπροσωπείες να περιορίσουν τις παράλληλες εισαγωγές. Για να καταλήξει στη διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε, κατά την άσκηση της διακριτικής της ευχέρειας, σε σφάλμα θεωρώντας την παράβαση πολύ σοβαρή, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε μεταξύ άλλων ότι η παράβαση έχει, ως εκ της φύσεώς της, ιδιαίτερα υψηλό βαθμό σοβαρότητας, λαμβανομένων υπόψη των πολύ χαρακτηριστικών μεθόδων συγκαλύψεως που κατέστησαν δυνατή την παράταση της διάρκειας του συστήματος ανταμοιβής έως το 2003, και τούτο μάλιστα σε ένα πλαίσιο στο οποίο η προηγούμενη πρακτική της Επιτροπής και η πάγια νομολογία σε θέματα παράλληλων εισαγωγών, ιδίως στον τομέα των αυτοκινήτων, αποτελούσαν σαφείς προειδοποιήσεις για τον παράνομο χαρακτήρα

¹² Απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2007, T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 και T-98/03, *SP* κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. II-4331).

¹³ Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3).

ενός τέτοιου συστήματος. Επιπλέον, υπογράμμισε ότι οι προσφεύγουσες είναι μέλη ενός μεγάλου βιομηχανικού ομίλου που κατέχει σημαντική θέση στην οικεία αγορά και διέθεταν νομικές υπηρεσίες απολύτως ικανές να διαγνώσουν τον αντίθετο προς τον ανταγωνισμό χαρακτήρα των επίμαχων συμπεριφορών. Αφετέρου, όσον αφορά τον πραγματικό αντίκτυπο της παραβάσεως στην εν λόγω αγορά, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η Επιτροπή δεν έλαβε επαρκώς υπόψη τον ρόλο που διαδραμάτισε η εξέλιξη της διαφοράς των τιμών στην πτώση των εξαγωγών. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ασκήσεως της πλήρους δικαιοδοσίας του, έκρινε ότι έπρεπε να μειώσει κατά 10 % το ύψος του προστίμου, λόγω της σοβαρότητας της παραβάσεως.

Στην απόφαση της 30ής Απριλίου 2009, T-13/03, *Nintendo και Nintendo of Europe κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε ότι, όσον αφορά ένα σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών κάθετης φύσεως που είχαν ως αντικείμενο και ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των παράλληλων εξαγωγών κονσολών και κασετών παιχνιδιών, το μερίδιο κάθε εμπλεκόμενης επιχειρήσεως στη διανομή των σχετικών προϊόντων εξέφραζε το ειδικό της βάρος στο πλαίσιο του επίδικου συστήματος διανομής. Συνεπώς, αποφάνθηκε ότι η Επιτροπή βασίμως στηρίχθηκε στο κριτήριο αυτό για να μεταχειριστεί διαφορετικά τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις κατά τον καθορισμό των αρχικών ποσών των προστίμων.

Στην ίδια απόφαση το Γενικό Δικαστήριο, εξετάζοντας αν η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την εκτίμηση του αποτρεπτικού χαρακτήρα του προστίμου, διευκρίνισε ότι η ιδιότητα του κατασκευαστή των οικείων προϊόντων μπορεί επίσης να συνιστά, σε περιπτώσεις παραβάσεων κάθετης φύσεως, στοιχείο ενδεικτικό της ικανότητας που έχει, στην πράξη, η εν λόγω επιχείρηση να βλάψει σημαντικά τον ανταγωνισμό. Συγκεκριμένα, ο κατασκευαστής των επίμαχων προϊόντων, ο οποίος κατέχει νευραλγική θέση στο σύστημα διανομής τους, πρέπει να επαγρυπνεί ιδιαιτέρως και να μεριμνά για τη διασφάλιση της τηρήσεως των κανόνων του ανταγωνισμού κατά τη σύναψη των συμβάσεων διανομής.

Το Γενικό Δικαστήριο παρέσχε ορισμένες διευκρινίσεις ως προς το ζήτημα του αποτρεπτικού αποτελέσματος των προστίμων και με μία από τις αποφάσεις του που αφορούσαν τη σύμπραξη στην αγορά του μονοχλωριοξικού οξέος. Ειδικότερα, στην απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2009, T-168/05, *Arkema κατά Επιτροπής* (δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναίρεσεως), το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή εφάρμοσε σε προγενέστερες υποθέσεις, στις οποίες εμπλεκόταν η προσφεύγουσα, έναν πολλαπλασιαστικό συντελεστή για αποτρεπτικούς λόγους δεν σημαίνει ότι ο συντελεστής αυτός δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε μεταγενέστερες υποθέσεις όπου επιβάλλονται στην προσφεύγουσα κυρώσεις για τη συμμετοχή της σε σύμπραξη κατά την ίδια περίοδο παράβασης. Δεδομένου ότι η κάθε παράβαση είναι διαφορετική και αποτελεί αντικείμενο χωριστής αποφάσεως, η Επιτροπή μπορούσε να λάβει υπόψη το μέγεθος των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και να εφαρμόσει τον πολλαπλασιαστικό συντελεστή επί του αρχικού ποσού των προστίμων.

Κατόπιν εξετάσεως του βαθμού συνεργασίας των προσφευγουσών, το Γενικό Δικαστήριο μεταρρύθμισε και μία από τις αποφάσεις της Επιτροπής που αφορούσαν τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό πρακτικές στην αγορά για τις κονσόλες και τις κασέτες παιχνιδιών Nintendo. Στην προαναφερθείσα απόφαση *Nintendo και Nintendo of Europe κατά Επιτροπής*, συνέκρινε τη συνεργασία που παρέσχε, αφενός, η Nintendo και, αφετέρου, ο αποκλειστικός της διανομέας στην αγορά της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, κατ' αρχάς από χρονολογικής απόψεως. Έτσι, κατέληξε στη διαπίστωση ότι τα σχετικά έγγραφα διαβιβάστηκαν τόσο από τη Nintendo όσο και από τον εν λόγω διανομέα κατά το ίδιο στάδιο της διαδικασίας, το γεγονός δε ότι η Nintendo άρχισε να συνεργάζεται μερικές ημέρες μετά τον διανομέα ήταν, συναφώς, άνευ καθοριστικής σημασίας. Ακολούθως, το Γενικό Δικαστήριο συνέκρινε τον βαθμό συνεργασίας από ποιοτικής απόψεως, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις συνθήκες υπό τις οποίες παρείχαν τη συνεργασία τους οι ως άνω επιχειρήσεις όσο και

την εγγενή αξία των πληροφοριών που κοινοποιήθηκαν. Το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε σχετικώς ότι αμφότερες οι επιχειρήσεις έδωσαν τις εν λόγω πληροφορίες αυθορμητώς και το περιεχόμενό τους βοήθησε την Επιτροπή με τον ίδιο τρόπο. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, κατ' εφαρμογήν της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η συνεργασία της Nintendo έπρεπε να θεωρηθεί παρόμοια εκείνης που παρέσχε ο διανομέας. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε και στην περίπτωση της Nintendo τον ίδιο συντελεστή μείωσης του προστίμου με εκείνον που εφαρμόστηκε για τον διανομέα.

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Outokumpu και Luvata κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποσαφηνίσει τη νομολογία του σχετικά με τις επιβαρυντικές περιστάσεις και, ειδικότερα, την υποτροπή. Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η έννοια «υποτροπή» προϋποθέτει απλώς και μόνο τη διαπίστωση προηγούμενης παραβάσεως. Το γεγονός ότι μια πρώτη παράβαση τελέστηκε υπό το καθεστώς της Συνθήκης ΕΚΑΧ χωρίς να επιβληθεί συναφώς πρόστιμο λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων της υποθέσεως δεν αποκλείει σε καμία περίπτωση την εφαρμογή της αρχής, σύμφωνα με την οποία, αν η Επιτροπή διαπιστώσει, με την έκδοση αποφάσεως, τη συμμετοχή μιας επιχειρήσεως σε σύμπραξη, η απόφαση αυτή μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση προκειμένου να αξιολογηθεί σε μεταγενέστερο χρόνο η τάση της οικείας επιχειρήσεως να παραβιάζει τους κανόνες περί συμπράξεων.

Η δυνατότητα να ληφθεί υπόψη προγενέστερη παράβαση, υπό την έννοια της υποτροπής, διευκρινίστηκε περαιτέρω με την απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2009, T-161/05, *Hoechst κατά Επιτροπής* (δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή). Στην υπόθεση αυτή, η προσφεύγουσα αμφισβήτησε τη δυνατότητα της Επιτροπής να λάβει υπόψη της προγενέστερη απόφαση, καθόσον αυτή είχε καταστεί οριστική μετά τον τερματισμό της επίμαχης παραβάσεως. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε, εντούτοις, ότι αρκεί συναφώς η επιχείρηση να έχει ήδη θεωρηθεί αυτουργός παρόμοιας παραβάσεως και, μάλιστα, ακόμη και αν η οικεία απόφαση της Επιτροπής εξακολουθεί να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο.

γ) Καταλογισμός της αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς

Με τις αποφάσεις του που αφορούσαν τη σύμπραξη στην αγορά του μονοχλωριδικού οξέος, το Γενικό Δικαστήριο παρέσχε ορισμένες ενδιαφέρουσες διευκρινίσεις όσον αφορά τη δυνατότητα καταλογισμού στη μητρική εταιρία της αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς των θυγατρικών της.

Ειδικότερα, στην προαναφερθείσα απόφαση *Hoechst κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να επικαλεστεί τη μετακύλιση της ευθύνης της μέσω της συμβάσεως εισφοράς που συνήψε με μία από τις θυγατρικές της όσον αφορά τον τομέα δραστηριότητάς της. Αφενός, η σύμβαση αυτή δεν είναι δυνατό να αντιταχθεί στην Επιτροπή προς αποφυγή των κυρώσεων τις οποίες προβλέπει το δίκαιο του ανταγωνισμού, στο μέτρο που σκοπεί στην κατανομή της ευθύνης μεταξύ των εταιριών που μετείχαν σε σύμπραξη. Αφετέρου, η φερόμενη μετακύλιση ευθύνης που επιχειρείται εν προκειμένω βάσει της σύμβασης εισφοράς δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά την ευθύνη της προσφεύγουσας, καθόσον η σύμβαση αυτή συνήφθη μεταξύ της Hoechst και μιας κατά 100 % θυγατρικής, της οποίας η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά μπορούσε, κατά συνέπεια, να της καταλογιστεί λόγω της ιδιότητάς της ως μητρικής εταιρίας.

Ομοίως, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση *Arkema κατά Επιτροπής*, η προσφεύγουσα αμφισβήτησε τη δυνατότητα της Επιτροπής να καταλογίσει την παράβαση της θυγατρικής εταιρίας στη μητρική της, δεδομένου ότι επρόκειτο για ανενεργή εταιρία χαρτοφυλακίου, η οποία ελάχιστα παρενέβαινε στη διαχείριση της θυγατρικής. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το γεγονός αυτό δεν αρκούσε για να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να ασκεί η μητρική

εταιρία αποφασιστική επιρροή στη συμπεριφορά της θυγατρικής της, ιδίως συντονίζοντας τις χρηματοοικονομικές επενδύσεις εντός του οικείου ομίλου. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο ομίλου εταιριών, μια εταιρία χαρτοφυλακίου η οποία συντονίζει μεταξύ άλλων τις χρηματοοικονομικές επενδύσεις εντός του ομίλου μπορεί να συγκεντρώσει τις συμμετοχές σε διάφορες εταιρίες, με σκοπό να διασφαλιστεί η ενιαία διεύθυνσή τους, ιδίως μέσω του ελέγχου του προϋπολογισμού. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι οι δύο εταιρίες ασκούσαν δραστηριότητες σε χωριστές αγορές και δεν είχαν δεσμούς προμηθευτή-πελάτη. Πράγματι, σε όμιλο όπως ο επίμαχος στην υπόθεση αυτή, ο καταμερισμός των δραστηριοτήτων αποτελεί σύνηθες φαινόμενο και δεν ανατρέπει το τεκμήριο, σύμφωνα με το οποίο η μητρική και η θυγατρική συνιστούν μία ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το τεκμήριο της ευθύνης της μητρικής εταιρίας για τις παραβάσεις που διαπράττουν οι κατά 100 % ή σχεδόν κατά 100 % θυγατρικές της στηρίζεται σε αντικειμενικό κριτήριο, το οποίο έχει εφαρμογή ανεξαρτήτως του μεγέθους ή της νομικής μορφής της επιχείρησής. Επομένως, αν η εφαρμογή του κριτηρίου αυτού έχει διαφορετικές συνέπειες ανάλογα με το μέγεθος και τη νομική μορφή του ομίλου, πρόκειται για φυσική απόρροια της ποικιλομορφίας των επιχειρήσεων.

3. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα του άρθρου 82 ΕΚ

Στην απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2009, T-301/04, *Clearstream κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο ήλεγξε τη νομιμότητα αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή προσήψε στις προσφεύγουσες ότι παρέβησαν το άρθρο 82 ΕΚ, αφενός, αρνούμενες κατά τρόπο που συνεπαγόταν δυσμενή διάκριση να παράσχουν τις υπηρεσίες τους και, αφετέρου, εφαρμόζοντας τιμές που ενείχαν δυσμενή διάκριση.

Κατά το Γενικό Δικαστήριο, ορθώς διαπίστωσε η Επιτροπή ότι συνέτρεχε περίπτωση καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσης στις ως άνω καταστάσεις. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η άρνηση παροχής προσβάσεως και η συνακόλουθη αδικαιολόγητη δυσμενή διάκριση δεν αποτελούν διακριτές παραβάσεις, αλλά δύο εκδηλώσεις της ίδιας συμπεριφοράς, καθόσον η αδικαιολόγητη δυσμενή διάκριση απορρέει από την άρνηση παροχής των ίδιων ή παρόμοιων υπηρεσιών σε πελάτες ευρισκόμενους σε παρεμφερή κατάσταση.

Συναφώς, η προθεσμία για την απόκτηση προσβάσεως ήταν δυνατό να προκαλέσει ανταγωνιστικό μειονέκτημα στην οικεία αγορά, καθόσον υπερέβαινε κατά πολύ την προθεσμία που θα ήταν εύλογη και δικαιολογημένη για την προκειμένη περίπτωση και, ως τούτου, μπορούσε κάλλιστα να εξομοιωθεί με καταχρηστική άρνηση παροχής της επίμαχης υπηρεσίας. Το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε επίσης ότι η εφαρμογή, στην περίπτωση ενός εμπορικού εταίρου, διαφορετικών τιμών για αντίστοιχες υπηρεσίες, και μάλιστα αδιαλείπτως για πέντε έτη από επιχείρηση η οποία εκ των πραγμάτων κατέχει μονοπωλιακή θέση στην αγορά του προηγούμενου σταδίου, δεν μπορούσε παρά να προκαλέσει ανταγωνιστικό μειονέκτημα για τον εν λόγω εταίρο.

Εξάλλου, στην απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2009, T-57/01, *Solvay κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι έγγραφα τα οποία κατασχέθηκαν με αποκλειστικό σκοπό να εξακριβωθεί η συμμετοχή σε συμπράξεις και/ή εναρμονισμένες πρακτικές εμπίπτουσες στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ, μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προς στήριξη αιτιάσεων περί παραβάσεως του άρθρου 82 ΕΚ, εφόσον υπήρχε από ουσιαστικής απόψεως ομοιότητα μεταξύ των πρακτικών στις οποίες η Επιτροπή θεωρούσε ότι συνίσταται η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης και εκείνων που αποτελούσαν το αντικείμενο των ερευνών των εντεταλμένων της υπαλλήλων-εκπροσώπων.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι ήταν καταχρηστικό ένα σύστημα εκπτώσεων, κατά το οποίο παρέχονταν ετεροχρονισμένες εκπτώσεις εφόσον ο πελάτης αποφάσιζε να παραγγείλει

στην προσφεύγουσα συμπληρωματικές ποσότητες σε σχέση με εκείνες που ορίζονταν συμβατικώς, ανεξαρτήτως του όγκου τους σε απόλυτα μεγέθη. Συγκεκριμένα, εξ αυτού του λόγου, η ενιαία τιμή για τις ως άνω ποσότητες ήταν αισθητώς χαμηλότερη από εκείνη που καλούνταν να καταβάλει ο πελάτης για τις συμβατικώς οριζόμενες βασικές ποσότητες, με συνέπεια να παρακινείται ο πελάτης να προμηθευτεί ποσότητες υπερβαίνουσες τις βασικές ποσότητες, καθόσον άλλοι προμηθευτές δύσκολα θα ήταν σε θέση να προσφέρουν, για τις ποσότητες αυτές, τιμές ανταγωνιστικές σε σχέση με εκείνες που πρότεινε η προσφεύγουσα.

4. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων

α) Υποχρέωση επιμέλειας

Στην απόφαση της 7ης Μαΐου 2009, T-151/05, *NVV κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η Επιτροπή, λαμβανομένων υπόψη, αφενός, της απαιτήσεως για κατά το δυνατό ταχύτερη διεξαγωγή της διαδικασίας ελέγχου των συγκεντρώσεων και, αφετέρου, των αυστηρών προθεσμιών εντός των οποίων πρέπει να ενεργεί στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, δεν μπορεί να υποχρεωθεί, εφόσον δεν υφίστανται ενδείξεις περί ανακρίβειας των προσκομισθέντων πληροφοριακών στοιχείων, να εξακριβώσει όλες τις πληροφορίες που περιέχονται σε αυτή. Συγκεκριμένα, ναι μεν η Επιτροπή, στο πλαίσιο της υποχρέωσης επιμέλους και αμερόληπτης εξετάσεως που υπέχει κατά τη διαδικασία αυτή, οφείλει να μη λαμβάνει υπόψη της πληροφορίες ή στοιχεία που δεν μπορούν να θεωρηθούν ειλικρινή, πλην όμως δεν μπορεί, λόγω της προαναφερθείσας επιταγής για κατά το δυνατό ταχύτερη διεξαγωγή της εν λόγω διαδικασίας, να προβαίνει η ίδια σε απολύτως λεπτομερή έλεγχο της γνησιότητας και της αξιοπιστίας όλων των στοιχείων που της διαβιβάζονται, καθώς η διαδικασία ελέγχου των συγκεντρώσεων στηρίζεται κατ' ανάγκην, σε ορισμένο βαθμό, στην εμπιστοσύνη.

β) Αιτήσεις παροχής πληροφοριών

Στην απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2009, T-145/06, *Όμγα κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο προσδιόρισε την έκταση της εξουσίας που διαθέτει η Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας αιτήσεως παροχής πληροφοριών. Αφενός, όσον αφορά την καθαυτή αίτηση παροχής πληροφοριών, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε, πρώτον, ότι το ζήτημα κατά πόσον οι πληροφορίες που ζητήθηκαν ήσαν αναγκαίες εκτιμάται βάσει της αντιλήψεως που μπορούσε ευλόγως να έχει η Επιτροπή για αυτές κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, και όχι βάσει της πραγματικής χρησιμότητας που τυχόν είχαν οι πληροφορίες αυτές κατά την εξέλιξη της διαδικασίας. Δεύτερον, επισήμανε ότι, εφόσον η διάρκεια της αναστολής των προθεσμιών του άρθρου 10 του κανονισμού 139/2004¹⁴, την οποία συνεπάγεται η έκδοση αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 11 του εν λόγω κανονισμού, εξαρτάται από την ημερομηνία της γνωστοποίησης των αναγκαίων πληροφοριών, η Επιτροπή δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας αναστέλλοντας τη διαδικασία στο μέτρο δεν της έχουν διαβιβαστεί οι πληροφορίες αυτές.

Αφετέρου, όσον αφορά τις αιτήσεις διορθώσεως των πληροφοριών που, καίτοι παρασχέθηκαν από κοινοποιήσαντα, αποδεικνύονται ανακριβείς, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε, πρώτον, ότι η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει τη διόρθωση αυτή, αν συντρέχει έστω και ενδεχόμενος κίνδυνος τα σφάλματα που εντοπίστηκαν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην εκ μέρους της εκτίμηση της συμβατότητας της οικείας συγκεντρώσεως με την κοινή αγορά. Δεύτερον, τόνισε ότι δεν μπορούσε να γίνει επίκληση της υπάρξεως δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προς αποφυγή των συνεπειών

¹⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 139/2004 του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ L 24, σ. 1).

της παραβάσεως της υποχρέωσης παροχής πλήρων και ακριβών πληροφοριών, για τον λόγο και μόνον ότι η παράβαση αυτή δεν εντοπίστηκε από την Επιτροπή κατά τη διενέργεια των ελέγχων που πραγματοποίησε.

γ) Προθεσμία ασκήσεως προσφυγής

Στην υπόθεση *Qualcomm κατά Επιτροπής* (απόφαση της 19ης Ιουνίου 2009, T-48/04, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι η προσφυγή που άσκησε η Qualcomm κατά της αποφάσεως με την οποία κρίθηκε συμβατή με την κοινή αγορά η απόκτηση από δύο επιχειρήσεις του από κοινού ελέγχου του Toll Collect, ενός αυτοματοποιημένου συστήματος είσπραξης διοδίων, ήταν απαράδεκτη στο μέτρο που, μολονότι η Qualcomm δεν ήταν αποδέκτης της προσβαλλομένης αποφάσεως, η διαβίβαση, στις 23 Μαΐου 2003, της αποφάσεως αυτής στην Qualcomm συνιστούσε κοινοποίηση κατά την έννοια του άρθρου 230, πέμπτο εδάφιο, ΕΚ, με συνέπεια η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής να αρχίζει από την ως άνω ημερομηνία. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε αυτό το επιχείρημα της Επιτροπής. Υπενθύμισε, αφενός, ότι το άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 4064/89¹⁵ επιβάλλει τη δημοσίευση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* των αποφάσεων που λαμβάνονται κατ' εφαρμογήν του κανονισμού αυτού, οπότε, για τα πρόσωπα που δεν προσδιορίζονται ως αποδέκτες με την προσβαλλόμενη απόφαση, η προθεσμία ασκήσεως της προσφυγής πρέπει να υπολογίζεται βάσει της πρώτης περίπτωσης του άρθρου 230, πέμπτο εδάφιο, ΕΚ, ήτοι από την ημερομηνία της εν λόγω δημοσίευσής. Αφετέρου, υπογράμμισε ότι αν γινόταν δεκτή η προτεινόμενη από την Επιτροπή διασταλτική ερμηνεία της έννοιας του αποδέκτη, η οποία περιλαμβάνει τόσο τον ή τους αποδέκτες που προσδιορίζονται με την οικεία απόφαση όσο και κάθε άλλο πρόσωπο που η Επιτροπή ορίζει ως τέτοιο, χωρίς όμως να έχει κατονομαστεί στην απόφαση αυτή, θα αναιρούνταν τα αποτελέσματα της υποχρέωσης που επιβάλλει το άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, με την παροχή ταυτοχρόνως στην Επιτροπή της διακριτικής ευχέρειας να ορίζει, μεταξύ των προσώπων που δεν αναφέρονται ονομαστικώς ως αποδέκτες σε μια απόφαση, ποια μπορούν να ασκήσουν προσφυγή από την ημερομηνία κοινοποίησής της εν λόγω αποφάσεως, και όχι από την ημερομηνία δημοσίευσής της. Η παροχή όμως μιας τέτοιας διακριτικής ευχέρειας ενέχει τον κίνδυνο της προσβολής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, στον βαθμό που, μεταξύ των προσώπων που δεν αναφέρονται ονομαστικώς ως αποδέκτες σε μια απόφαση, ορισμένα από εκείνα στα οποία «κοινοποιήθηκε» η απόφαση αυτή θα μπορούν να την προσβάλουν από την ημερομηνία «κοινοποίησής» της, ενώ άλλα, στα οποία η εν λόγω απόφαση δεν «κοινοποιήθηκε», θα μπορούν να την προσβάλουν από την ημερομηνία δημοσίευσής της. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν είναι πάντοτε σε θέση να προσδιορίσει *a priori* τα πρόσωπα που μπορούν να ασκήσουν προσφυγή από την ημερομηνία κοινοποίησής μιας αποφάσεως. Συναφώς, η διάκριση αυτή δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τον σκοπό που έγκειται στην κατοχύρωση, το συντομότερο δυνατόν, της ασφάλειας δικαίου.

Κρατικές ενισχύσεις

Οι διαφορές που αφορούν κρατικές ενισχύσεις αποτέλεσαν σημαντικό τμήμα της δραστηριότητας του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2009, καθόσον περατώθηκαν 70 σχετικές υποθέσεις, ενώ εισήχθησαν 46. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικώς, πρώτον, τα ζητήματα παραδεκτού, δεύτερον, τα ζητήματα ουσίας και, τρίτον, τα διαδικαστικά ζητήματα που ανέκυψαν.

¹⁵ Στο επίκεντρο της υποθέσεως αυτής βρισκόταν ο κανονισμός (ΕΟΚ) 4064/89 του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1989, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (διορθωτικό ΕΕ 1990, L 257, σ. 13), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1310/97 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1997 (ΕΕ L 180, σ. 1).

1. Παραδεκτό

Το Γενικό Δικαστήριο, με τη νομολογία του κατά το υπό εξέταση έτος, αποσαφήνισε περαιτέρω τις έννοιες «πράξη που παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα» και «έννομο συμφέρον».

Όσον αφορά την έννοια της πράξεως που παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε, με την απόφαση της 11ης Μαρτίου 2009, T-354/05, *TF1 κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το επιχείρημα της Επιτροπής ότι δεν λαμβάνει καμία απόφαση οσάκις μια διαδικασία εξετάσεως υφιστάμενης ενισχύσεως καταλήγει στην εκ μέρους του κράτους μέλους αποδοχή των προτεινόμενων κατάλληλων μέτρων ή, ακόμη, στην υποβάθμιση της διαδικασίας αυτής σε οιονεί συμβατικό μηχανισμό. Ασφαλώς, η Επιτροπή και το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος μπορούν να ανταλλάσσουν απόψεις σχετικά με το ζήτημα των προτεινόμενων κατάλληλων μέτρων. Στο τέλος όμως, η διαδικασία εξετάσεως υφιστάμενης ενισχύσεως περατώνεται μόνο με την έκδοση υποκείμενης σε προσφυγή αποφάσεως, με την οποία η Επιτροπή δέχεται τις δεσμεύσεις του οικείου κράτους στο μέτρο που μπορούν να άρουν τις επιφυλάξεις της.

Στην απόφαση της 9ης Ιουνίου 2009, T-152/06, *NDSHT κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η υποχρέωση της Επιτροπής να εκδώσει απόφαση σε απάντηση καταγγελίας αφορά μόνον την περίπτωση του άρθρου 13 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999¹⁶. Το άρθρο 20, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του ίδιου κανονισμού προβλέπει ότι η Επιτροπή μπορεί απλώς και μόνο να ενημερώσει γραπτώς τον καταγγέλλοντα ότι δεν υπάρχουν αποχρώντες λόγοι για να αποφανθεί. Αυτό συμβαίνει, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση που δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 13 του εν λόγω κανονισμού, αφού η καταγγελία δεν αφορά, στην πραγματικότητα, παράνομη ενίσχυση, αλλά υφιστάμενη.

Από το γεγονός ότι η πρωτοβουλία στον τομέα του ελέγχου των υφιστάμενων ενισχύσεων ανήκει αποκλειστικώς και μόνο στην Επιτροπή προκύπτει ότι ο καταγγέλλων δεν μπορεί, μέσω της καταγγελίας του προς την Επιτροπή, να την υποχρεώσει να εκτιμήσει τη συμβατότητα υφιστάμενης ενισχύσεως με την κοινή αγορά. Η Επιτροπή αν κρίνει, κατόπιν πρώτης εκτιμήσεως, ότι η καταγγελία αφορά υφιστάμενες, και όχι παράνομες, ενισχύσεις, δεν υπέχει υποχρέωση να κοινοποιήσει απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 659/1999 στο οικείο κράτος μέλος, ούτε μπορεί να υποχρεωθεί να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 1, ΕΚ. Συνεπώς, έγγραφο στο οποίο η Επιτροπή χαρακτηρίζει ως υφιστάμενη την ενίσχυση που αφορά η καταγγελία δεν έχει τα χαρακτηριστικά αποφάσεως παράγουσας δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να θίξουν τα συμφέροντα της προσφεύγουσας.

Όσον αφορά το έννομο συμφέρον, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, με την προαναφερθείσα απόφαση *TF1 κατά Επιτροπής*, ότι δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι η προσφεύγουσα δεν είχε έννομο συμφέρον για τον λόγο ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ήταν ευνοϊκή γι' αυτήν, καθόσον εξαρτούσε από ορισμένες προϋποθέσεις τη χορήγηση ενισχύσεων σε ανταγωνίστρια επιχείρηση. Πράγματι, η συλλογιστική αυτή πάσχει, καθόσον λαμβάνει ως δεδομένο ότι είναι εσφαλμένοι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας όσον αφορά την ουσία της προσβαλλομένης αποφάσεως, ιδίως σε σχέση με τον προδήλως ακατάλληλο χαρακτήρα των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν προκειμένου να διασφαλιστεί η συμβατότητα της ενισχύσεως με την κοινή αγορά. Όμως, τυχόν ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως για τον λόγο ότι η Επιτροπή είτε υπέπεσε σε πρόδηλο σφάλμα κατά τον προσδιορισμό των κατάλληλων προς εφαρμογή μέτρων είτε δεν αιτιολόγησε επαρκώς την καταλληλότητα των μέτρων αυτών για την επίλυση των προβλημάτων που επισημάνθηκαν δεν

¹⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88 ΕΚ] (ΕΕ L 83, σ. 1).

θα έθετε την προσφεύγουσα σε κατάσταση δυσμενέστερη από εκείνη που απορρέει από την προσβαλλόμενη απόφαση. Επομένως, ενδεχόμενη ακύρωση είτε για τον έναν είτε για τον άλλο λόγο θα σήμαινε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση χαρακτηρίζεται ή θα μπορούσε να χαρακτηρίζεται από την ανάληψη ακατάλληλων δεσμεύσεων, με συνέπεια να είναι δυσμενής για την προσφεύγουσα.

Στην απόφασή του της 10ης Φεβρουαρίου 2009, T-388/03, *Deutsche Post και DHL International κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι ενδιαφερόμενοι κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ είχαν συμφέρον να ζητήσουν την ακύρωση αποφάσεως της Επιτροπής που ελήφθη μετά το πέρας της προκαταρκτικής διαδικασίας εξετάσεως, εφόσον τυχόν ακύρωση θα συνεπαγόταν υποχρέωση της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως και θα τους παρείχε τη δυνατότητα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους και κατ' αυτόν τον τρόπο να επηρεάσουν τη νέα απόφαση της Επιτροπής. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο δεν οφείλει να συγκρίνει τους οικείους λόγους ακυρώσεως με τους αμυντικούς ισχυρισμούς που προέβαλαν οι προσφεύγουσες σε άλλη δίκη.

2. Ουσιαστικοί κανόνες

α) Παροχή οικονομικού πλεονεκτήματος

Στην απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 2009, T-25/07, *Iride και Irede Energia κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του ζητήματος αν η ελευθέρωση μιας αγοράς συνιστά εξέλιξη την οποία οι επιχειρηματίες πρέπει να αναμένουν ή, αντιθέτως, αν οι συνήθεις συνθήκες της αγοράς υποδηλώνουν σταθερότητα του οικείου ρυθμιστικού πλαισίου. Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, σε ένα δημοκρατικό κράτος, το κανονιστικό πλαίσιο μπορεί να τροποποιηθεί ανά πάσα στιγμή, τούτο ισχύει δε κατά μείζονα λόγο στην περίπτωση όπου το προγενέστερο ρυθμιστικό πλαίσιο προέβλεπε τη στεγανοποίηση της αγοράς σε εθνικό και/ή τοπικό επίπεδο, με συνέπεια τη δημιουργία μονοπωλικών καταστάσεων. Κατά συνέπεια, το άνοιγμα μιας προηγούμενως στεγανοποιημένης αγοράς δεν πρέπει να χαρακτηριστεί ως παρέκκλιση σε σχέση με τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς.

Οι επιχειρηματίες έχουν, συναφώς, δικαίωμα προστασίας της δικαιολογημένης τους εμπιστοσύνης. Εφόσον όμως τους παρασχεθεί στην πράξη αυτή η προστασία, δεν μπορούν να αξιώσουν συγκεκριμένη μορφή προστασίας αντί άλλης, όπως, για παράδειγμα, να απαιτήσουν, αντί να κριθεί μια ενίσχυση που συνίσταται σε αντιστάθμιση της ζημίας που προκλήθηκε από την τροποποίηση του πλαισίου ως μέτρο συμβατό με την κοινή αγορά, δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 3, ΕΚ, να μη χαρακτηριστεί καν ως ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

Το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε επίσης τη νομολογιακή αρχή που τέθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαΐου 1997, *TWD κατά Επιτροπής*¹⁷, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή δεν υπερβαίνει τα όρια της διακριτικής ευχέρειάς της όταν, επιλαμβανόμενη σχεδίου ενισχύσεως την οποία κράτος μέλος προτίθεται να χορηγήσει σε επιχείρηση, αποφασίζει ότι η ενίσχυση είναι συμβατή με την κοινή αγορά, υπό την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση θα επιστρέψει προγενέστερη παράνομη ενίσχυση, λόγω του σωρευτικού αποτελέσματος των ενισχύσεων αυτών. Το γεγονός ότι η προγενέστερη παράνομη ενίσχυση δεν χορηγήθηκε ατομικώς αλλά στο πλαίσιο ενός καθεστώτος ενισχύσεων, καθώς και ότι η Επιτροπή δεν μπόρεσε να προσδιορίσει επακριβώς, λόγω ελλείψεως συνεργασίας από την πλευρά του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, το πλεονέκτημα που αποκόμισαν οι δικαιούχοι επιχειρήσεις, δεν δικαιολογεί τον αποκλεισμό της εφαρμογής της ως άνω

¹⁷ C-355/95 P (Συλλογή 1997, σ. I-2549, σκέψεις 25 έως 27).

αρχής, δεδομένου ότι οποιαδήποτε άλλη λύση θα επιβράβευε τη μη τήρηση του καθήκοντος της ειλικρινούς συνεργασίας και θα καθιστούσε αναποτελεσματικό το σύστημα ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων.

Συναφώς, η υποχρέωση την οποία υπέχουν τόσο το κράτος μέλος όσο και η επιχείρηση που είναι ενδεχόμενος δικαιούχος των νέων ενισχύσεων να παράσχουν στην Επιτροπή στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι οι ενισχύσεις αυτές είναι συμβατές με την κοινή αγορά περιλαμβάνει και την υποχρέωσή τους να αποδείξουν ότι δεν υφίσταται σωρευτικό αποτέλεσμα της νέας ενισχύσεως και των παλαιών παράνομων. Αν η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσει τον βαθμό στον οποίο επηρεάζεται ο ανταγωνισμός από αυτό το σωρευτικό αποτέλεσμα, διότι το κράτος μέλος και η ενδεχόμενη δικαιούχος δεν εκπλήρωσαν την ως άνω υποχρέωσή τους, τότε δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να καθορίσει ή να αναλύσει την οικεία αγορά.

β) Υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Deutsche Post και DHL International κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι τα όσα εξέθεσε το Δικαστήριο στην απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, *Altmark*¹⁸, ισχύουν πλήρως και για τις προγενέστερες αποφάσεις της Επιτροπής. Έτσι, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ διαδικασίας προκαταρκτικής εξέτασεως, να ολοκληρώσει την εξέτασή της, όσον αφορά την εκτίμηση της καταλληλότητας του αντισταθμιστικού μέτρου που εφαρμόστηκε στην περίπτωση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος, συνιστά ένδειξη περί του ότι η εκτίμηση της συμβατότητας μιας ενισχύσεως με την κοινή αγορά είναι ιδιαίτερα δυσχερής.

Στην προαναφερθείσα απόφαση *TF1 κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι οι προϋποθέσεις που τέθηκαν με την απόφαση *Altmark*, όσον αφορά τη διαπίστωση της υπάρξεως κρατικής ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, δεν πρέπει να συγχέονται με τη μέθοδο του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ, η οποία παρέχει τη δυνατότητα να διαπιστωθεί αν ένα μέτρο που συνιστά κρατική ενίσχυση μπορεί να θεωρηθεί συμβατό με την κοινή αγορά.

Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε επίσης ότι, δεδομένου ότι η εξέταση υφιστάμενης ενισχύσεως μπορεί να καταλήξει στη λήψη μέτρων με μελλοντική μόνον ισχύ, μολονότι μια ενδεχόμενη υπεραντιστάθμιση κατά το παρελθόν είναι δυνατό να παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον για την εκτίμηση της συμβατότητας της ενίσχυσης αυτής με την κοινή αγορά, γεγονός παραμένει, πάντως, ότι η διερεύνηση του εν λόγω ζητήματος δεν είναι, καθαυτή, οπωσδήποτε απαραίτητη για την ορθή εκτίμηση της ανάγκης να προταθούν κατάλληλα μέτρα για το μέλλον, ούτε για τον καθορισμό των εν λόγω μέτρων. Ο κίνδυνος ή η απουσία κινδύνου υπεραντιστάθμισης για το μέλλον εξαρτάται ουσιαστικά, σε τελική ανάλυση, από τους συγκεκριμένους όρους αυτού καθαυτού του συστήματος χρηματοδοτήσεως, και όχι από το γεγονός ότι το εν λόγω σύστημα προκάλεσε, στην πράξη, υπεραντιστάθμιση στο παρελθόν.

γ) Κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή υπό συνθήκες οικονομίας της αγοράς

Στην απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2009, T-156/04, *EDF κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η συμμετοχή δημόσιων αρχών στο κεφάλαιο επιχειρήσεως, υπό οποιαδήποτε μορφή, μπορεί να συνιστά κρατική ενίσχυση. Τέτοια περίπτωση δεν συντρέχει πάντως, κατ'εφαρμογήν της αρχής ίσης μεταχειρίσεως των δημόσιων και των ιδιωτικών επιχειρήσεων, οσάκις οι περιστάσεις υπό τις οποίες το Δημόσιο θέτει κεφάλαια στη

¹⁸ C-280/00 (Συλλογή 2003, σ. I-7747).

διάθεση επιχειρήσεως, άμεσα ή έμμεσα, αντιστοιχούν στις συνήθεις συνθήκες της αγοράς. Στις καταστάσεις όπου η παρέμβαση δεν έχει τον χαρακτήρα πράξεως δημόσιας εξουσίας, χρησιμοποιείται το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή προκειμένου να διευκρινιστεί αν μια επιχείρηση θα μπορούσε να ενεργήσει κατά τον ίδιο τρόπο με σκοπό τη άντληση κέρδους. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, κατά πάγια νομολογία, για να εκτιμηθεί αν τα μέτρα που έλαβε το Δημόσιο εμπίπτουν στις προνομίες δημόσιας εξουσίας των οποίων απολαύει ή απορρέουν από τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει ως μέτοχος, τα μέτρα αυτά δεν πρέπει να αξιολογηθούν βάσει της μορφής τους, αλλά της φύσεώς τους, του αντικειμένου τους ή των κανόνων στους οποίους υπόκεινται, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου με τα εν λόγω μέτρα σκοπού.

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι η Επιτροπή παρέλειψε να εξετάσει αν η αύξηση του κεφαλαίου της *Électricité de France (EDF)*, η οποία πραγματοποιήθηκε διά της παραιτήσεως της Γαλλικής Δημοκρατίας από φορολογική απαίτηση, συνιστούσε νόμιμο μέτρο βάσει του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή. Κατά την Επιτροπή, το κριτήριο αυτό δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση αυτού του, φορολογικού χαρακτήρα, πλεονεκτήματος, καθόσον η εν λόγω παραίτηση απορρέει από την άσκηση, εκ μέρους του Δημοσίου, των ρυθμιστικών του αρμοδιοτήτων ή ακόμη των προνομίων του δημόσιας εξουσίας. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την ως άνω ερμηνεία, υπογραμμίζοντας ότι η εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή δεν μπορούσε να αποκλειστεί για τον λόγο και μόνον ότι η αύξηση του κεφαλαίου της EDF ήταν το αποτέλεσμα της παραιτήσεως του Δημοσίου από φορολογική απαίτηση που είχε έναντι της EDF. Η Επιτροπή όφειλε πράγματι να εξετάσει, υπό τις περιστάσεις αυτές, αν ιδιώτης επενδυτής θα προέβαινε σε παρεμφερή από πλευράς ποσού επένδυση υπό ανάλογες περιστάσεις, ανεξαρτήτως της μορφής υπό την οποία παρενέβη το Δημόσιο για να αυξήσει το κεφάλαιο της EDF και της προς τούτο ενδεχόμενης χρήσεως φορολογικών πόρων, τούτο δε προκειμένου να εκτιμήσει την οικονομική ορθολογικότητα της επενδύσεως αυτής και να τη συγκρίνει με τη συμπεριφορά που θα επιδείκνυε ο εν λόγω επενδυτής έναντι της ίδιας επιχειρήσεως υπό τις ίδιες συνθήκες. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι η Επιτροπή υπέχει αυτή την υποχρέωση, ήτοι να εξετάσει αν τα κεφάλαια χορηγήθηκαν από το Δημόσιο υπό συνθήκες αντίστοιχες προς τους συνήθεις όρους της αγοράς, ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο το Δημόσιο εισέφερε τα οικεία κεφάλαια, είτε δηλαδή είναι παρεμφερής προς τη λύση που θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ένας ιδιώτης επενδυτής είτε όχι.

Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, τέλος, ότι σκοπός του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή είναι ακριβώς να εξακριβωθεί αν, παρά το γεγονός ότι το Δημόσιο διαθέτει μέσα τα οποία δεν διαθέτει ένας ιδιώτης επενδυτής, ο τελευταίος θα ελάμβανε υπό τις ίδιες περιστάσεις επενδυτική απόφαση ανάλογη με αυτή του Δημοσίου. Η φύση της μετατραπείσας σε κεφάλαιο απαιτήσεως και, ως εκ τούτου, το γεγονός ότι ο ιδιώτης επενδυτής δεν μπορεί να προβάλει φορολογική απαίτηση δεν ασκούν επιρροή στο ζήτημα της δυνατότητας εφαρμογής του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η Επιτροπή, αρνούμενη να εξετάσει το επίδικο μέτρο στο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και να εφαρμόσει το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο. Κατόπιν τούτου, ακύρωσε εν μέρει την προσβαλλόμενη απόφαση.

δ) Υποχρέωση αναζητήσεως της ενισχύσεως

Στις αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 2009, T-427/04 και T-17/05, *Γαλλία κατά Επιτροπής και France Télécom κατά Επιτροπής* (που δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη νομολογία, σύμφωνα με την οποία το ποσό της προς αναζήτηση ενισχύσεως πρέπει να μπορεί να υπολογιστεί, βάσει των ενδείξεων που περιέχει η οικεία απόφαση, χωρίς υπέρμετρη δυσκολία. Επομένως, αποφάνθηκε ότι ορθώς η Επιτροπή διαπίστωσε απλώς την ύπαρξη υποχρέωσης επιστροφής της επίμαχης ενισχύσεως και άφησε τις εθνικές αρχές να μεριμνήσουν για τον υπολογισμό του ακριβούς ποσού που πρέπει να αναζητηθεί, ιδίως καθόσον κατά τον υπολογισμό αυτό πρέπει κατ' ανάγκη να ληφθούν υπόψη φορολογικά συστήματα ή συστήματα κοινωνικής

ασφαλίσεως, των οποίων οι κανόνες καθορίζονται από την εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία. Εν προκειμένω, πρέπει να τονιστεί ιδιαίτέρως ότι η Επιτροπή είχε χρησιμοποιήσει τη μέθοδο του πλαισίου, με τον προσδιορισμό ανωτάτου και κατώτατου ορίου.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η Επιτροπή είχε θέσει με την προσβαλλόμενη απόφαση ως κατώτατο όριο, για το ύψος της επίμαχης ενισχύσεως, το ποσό των 798 εκατομμυρίων ευρώ και ως ανώτατο εκείνο των 1 140 εκατομμυρίων ευρώ. Επομένως, το ποσό των 798 εκατομμυρίων ευρώ πρέπει να θεωρηθεί το ελάχιστο, σε σχέση με την ενίσχυση που πρέπει να αναζητηθεί. Δεδομένου ότι τα όρια του πλαισίου εντός του οποίου περιλαμβάνεται το ποσό της ενισχύσεως δεν έχουν απλώς και μόνον ενδεικτικό χαρακτήρα, η προσβαλλόμενη απόφαση περιείχε, κατά συνέπεια, τις κατάλληλες ενδείξεις, ώστε να μπορέσει η Γαλλική Δημοκρατία να καθορίσει, χωρίς υπέρμετρη δυσκολία, το τελικό ποσό της ενισχύσεως που έπρεπε να αναζητηθεί. Λαμβανομένου υπόψη του τρόπου με τον οποίο το Δικαστήριο¹⁹ ερμήνευσε την προσβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι το ποσό της ενισχύσεως που έπρεπε να αναζητηθεί εν προκειμένω ήταν, τουλάχιστον, ίσο με το κατώτατο όριο του πλαισίου που έθεσε η Επιτροπή.

3. Διαδικαστικά ζητήματα

α) Επίσημη διαδικασία εξετάσεως

Στην απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2009, T-375/04, *Scheucher-Fleisch* κ.λπ. κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η Επιτροπή υποχρεούται να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως, ιδίως αν, υπό το φως των στοιχείων που προκύπτουν κατά την προκαταρκτική εξέταση, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσχέρειες όσον αφορά την εκτίμηση του επίμαχου μέτρου. Πάντως η Επιτροπή, κατά τον χρόνο που εξέτασε τη συμβατότητα των επίμαχων ενισχύσεων με την κοινή αγορά, γνώριζε ότι ένα από τα άρθρα του οικείου εθνικού νόμου δεν πληρούσε την προϋπόθεση που θέτουν οι κατευθυντήριες γραμμές περί των σχετικών με τη διαφήμιση κρατικών ενισχύσεων, σύμφωνα με την οποία εθνικό σύστημα ελέγχου της ποιότητας δεν μπορεί να περιορίζεται στα προϊόντα συγκεκριμένης καταγωγής. Επομένως, η διάταξη αυτή γεννούσε αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα των επίμαχων ενισχύσεων με τις ως άνω κατευθυντήριες γραμμές και θα έπρεπε, ως εκ τούτου, να κινηθεί συναφώς η διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

Εξάλλου, στην προαναφερθείσα απόφαση *Γαλλία κατά Επιτροπής και France Télécom κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι το γεγονός ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή μετέβαλε την ανάλυση στην οποία είχε προβεί με την απόφαση περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας εξετάσεως δεν συνεπάγεται προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας του ενδιαφερόμενου κράτους παρά μόνον εφόσον οι ενδείξεις που περιείχε η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως ή που παρασχέθηκαν, ακολούθως, στη διάρκεια της κατ' αντιπαράθεση συζητήσεως στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας δεν ήσαν τέτοιες ώστε να μπορέσει το κράτος αυτό να εκφράσει λυσιτελώς την άποψή του επί του συνόλου των νομικών και πραγματικών στοιχείων, στα οποία στηρίχθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση. Αντιθέτως, τυχόν διαφορές μεταξύ της προσβαλλομένης αποφάσεως και της αποφάσεως περί κινήσεως επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, οι οποίες οφείλονται στο ότι η Επιτροπή δέχτηκε, εν όλω ή εν μέρει, τα επιχειρήματα που προέβαλε το ενδιαφερόμενο κράτος δεν μπορούν, εξ ορισμού, να προσβάλουν τα δικαιώματα άμυνας του κράτους αυτού.

¹⁹ Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007, C-441/06, *Επιτροπή κατά Γαλλίας* (Συλλογή 2007, σ. I-8887).

Ομοίως, στην απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2009, T-211/05, *Ιταλία κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι η επίσημη διαδικασία εξετάσεως καθιστά δυνατή την εις βάθος διερεύνηση και αποσαφήνιση των ζητημάτων που τέθηκαν με την απόφαση περί κινήσεώς της, οπότε ενδεχόμενη διαφορά μεταξύ αυτής και της τελικής αποφάσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά, αυτή καθαυτή, ελάττωμα που επηρεάζει τη νομιμότητα της τελικής αποφάσεως. Από καμία διάταξη σχετική με τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων δεν προκύπτει ότι η Επιτροπή οφείλει να πληροφορεί το οικείο κράτος μέλος σχετικά με ποια είναι η θέση της προτού εκδώσει την απόφασή της, εφόσον το κράτος μέλος έχει κληθεί να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.

β) Δικαιολογημένη εμπιστοσύνη

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2009, T-30/01 έως T-32/01 και T-86/02 έως T-88/02, *Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν, μεταξύ άλλων, ότι η συμπεριφορά που επέδειξε η Επιτροπή συνιστούσε εξαιρετική περίπτωση ικανή να δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς τη νομιμότητα των επίμαχων καθεστώτων ενισχύσεων, καθόσον δεν δημοσιεύτηκε προειδοποίηση προς τους ενδεχόμενους δικαιούχους των ενισχύσεων, όπως προβλέπει η ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων.

Μολονότι το Γενικό Δικαστήριο χαρακτήρισε λυπηρή την παράλειψη δημοσιεύσεως στην Επίσημη Εφημερίδα, έκρινε μολαταύτα ότι το περιεχόμενο της εν λόγω ανακοινώσεως του 1983 είναι απολύτως σαφές. Επιπλέον, η ερμηνεία που προτείνουν οι προσφεύγοντες θα κατέληγε να προσδώσει στην ανακοίνωση αυτή του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων περιεχόμενο αντίθετο προς το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ. Πράγματι, ο αβέβαιος χαρακτήρας των παρανόμως χορηγουμένων ενισχύσεων αποτελεί συνέπεια της πρακτικής αποτελεσματικότητας που πρέπει να έχει η κατά το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ υποχρέωση κοινοποιήσεως και δεν εξαρτάται από τη δημοσίευση ή όχι στην Επίσημη Εφημερίδα της προειδοποίησης που προβλέπει η ως άνω ανακοίνωση.

Ειδικότερα, η αναζήτηση ενισχύσεων που χορηγήθηκαν παρανόμως δεν μπορεί να καθίσταται αδύνατη απλώς και μόνο λόγω της παράλειψης της Επιτροπής να δημοσιεύσει τη σχετική προειδοποίηση, διότι διαφορετικά θίγεται το σύστημα ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων το οποίο θεσπίζει η Συνθήκη. Επομένως, το γεγονός ότι δεν έχει δημοσιευτεί η προειδοποίηση την οποία προβλέπει η ανακοίνωση του 1983 περί παρανόμων ενισχύσεων δεν αποτελεί εξαιρετική περίπτωση, ικανή να θεμελιώσει οποιαδήποτε πεποίθηση περί δήθεν νομιμότητας των ενισχύσεων που χορηγούνται παρανόμως.

Επίσης, στις προαναφερθείσες αποφάσεις *Γαλλία κατά Επιτροπής* και *France Télécom κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η υποχρέωση κοινοποιήσεως μέτρων με τα οποία ενδέχεται να χορηγείται κρατική ενίσχυση σε επιχειρήσεις έχει ως σκοπό, ακριβώς, να αρθούν οποιεσδήποτε αμφιβολίες ως προς το αν τα μέτρα αυτά συνιστούν πράγματι κρατικές ενισχύσεις. Κατά την ημερομηνία θεσπίσεως του νόμου με τον οποίο προβλέφθηκε το ειδικό καθεστώς φορολογήσεως της France Télécom, δεν ήταν βέβαιο αν με το σύστημα αυτό παρεχόταν πλεονέκτημα στην εν λόγω επιχείρηση. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Γαλλία όφειλε να κοινοποιήσει το σχετικό μέτρο στην Επιτροπή. Δεδομένου ότι παρέλειψε να κοινοποιήσει το επίμαχο φορολογικό καθεστώς πριν το θέσει σε εφαρμογή, η Γαλλία δεν μπορούσε να επικαλεστεί την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, εκτός αν αποδείκνυε ότι συνέτρεχαν εξαιρετικές περιστάσεις.

γ) Διαδικασία εκδόσεως αποφάσεων

Στις προαναφερθείσες αποφάσεις *Γαλλία κατά Επιτροπής* και *France Télécom κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο προχώρησε σε μια αξιοσημείωτη επισήμανση όσον αφορά τη διαδικασία εκδόσεως των αποφάσεων της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε, ειδικότερα, ότι δεν πρέπει να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, όπως άλλωστε προβλέπει το άρθρο 13, δεύτερο εδάφιο, του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής²⁰, το Σώμα των Επιτρόπων να αναθέσει σε ένα ή περισσότερα από τα μέλη του την έγκριση του οριστικού κειμένου μιας αποφάσεως, της οποίας το περιεχόμενο έχει προσδιοριστεί κατά τις συνεδριάσεις του. Οσάκις το Σώμα κάνει χρήση αυτής της ευχέρειας, απόκειται στον δικαστή, ο οποίος θα ελέγξει αν η εξουσία η οποία ανατέθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο ασκήθηκε νομίμως, να εξετάσει αν το Σώμα μπορεί να θεωρηθεί ότι εξέδωσε την επίμαχη απόφαση ως προς όλα της τα νομικά και πραγματικά στοιχεία. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον σχετικό λόγο ακυρώσεως, καθόσον διαπίστωσε εν προκειμένω ότι οι τυπικές διαφορές μεταξύ του κειμένου της προσβαλλομένης αποφάσεως, η οποία εκδόθηκε στις 2 Αυγούστου 2004, και εκείνου που είχε εγκριθεί από το Σώμα των Επιτρόπων στις 19 και 20 Ιουλίου 2004 δεν άσκησαν επιρροή στο ουσιαστικό περιεχόμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Κοινοτικό σήμα

Οι αποφάσεις που αφορούν την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 40/94 που αντικαταστάθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 207/2009²¹, ο οποίος πάντως συνιστά, κατ' ουσίαν, απλώς και μόνο κωδικοποίηση των σχετικών με το κοινοτικό σήμα κανόνων που είχαν τροποποιηθεί επανειλημμένως και ουσιαστικώς από το 1994 και εντεύθεν, αντιπροσωπεύουν και για το 2009 σημαντικό ποσοστό των υποθέσεων που περατώθηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (168 υποθέσεις, ήτοι 30 % του συνολικού αριθμού των υποθέσεων που περατώθηκαν το 2009).

1. Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου και απόλυτοι λόγοι ακυρότητας

Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 40/94 απαγορεύει την καταχώριση ως κοινοτικού σήματος σημείων τα οποία, λόγω του περιγραφικού τους χαρακτήρα, δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως ένδειξη της εμπορικής προελεύσεως των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών. Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία, ο περιγραφικός χαρακτήρας ενός σήματος πρέπει να εκτιμάται, αφενός, σε σχέση με τα οικεία προϊόντα ή υπηρεσίες και, αφετέρου, σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο το ενδιαφερόμενο κοινό αντιλαμβάνεται το σήμα αυτό²².

Με την απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2009, T-234/06, *Torresan κατά ΓΕΕΑ – Klosterbrauerei Weissenhohe (CANNABIS)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως του τμήματος προσφυγών του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ), το οποίο είχε κρίνει ότι, για τον μέσο καταναλωτή, το λεκτικό σημείο CANNABIS είναι περιγραφικό των χαρακτηριστικών της μπίρας, του οίνου και άλλων αλκοολούχων ποτών που μπορούν

²⁰ ΕΕ L 308 της 8.12.2000, σ. 26.

²¹ Κανονισμός (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1), ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 78, σ. 1). Πάντως, στην παρούσα Έκθεση γίνεται αναφορά μόνο στην αρίθμηση των άρθρων του κανονισμού 40/94.

²² Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-383/99 P, *Procter & Gamble κατά ΓΕΕΑ*, (Συλλογή 2001, σ. I-6251, σκέψη 39), και της 21ης Οκτωβρίου 2004, C-64/02 P, *ΓΕΕΑ κατά Erpo Möbelwerk* (Συλλογή 2004, σ. I-10031, σκέψη 43).

να περιέχουν ανάμεσα στα συστατικά τους την κάνναβη ως αρωματική ουσία χρησιμοποιούμενη κατά την παρασκευή τους. Το γεγονός ότι η λέξη «κάνναβη» είναι υπαινικτική και προκαλεί κάποιους συνειρμούς, παραπέμποντας στην ιδέα της ευχαρίστησης, της διαφυγής ή της χαλάρωσης, δεν ανατρέπει την ως άνω διαπίστωση.

Εξάλλου, στις αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 2009, T-200/07 έως T-202/07, *Agencja Wydawnicza Technopol* κατά ΓΕΕΑ (222, 333 και 555), T-64/07 έως T-66/07 (350, 250 και 150) T-298/06, (1000) (που δεν περιλαμβάνονται στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι λεκτικά σημεία αποτελούμενα αποκλειστικώς από ψηφία είναι περιγραφικά προϊόντων όπως ενημερωτικά φυλλάδια, περιοδικά, ημερήσιες εφημερίδες και έντυπα με παίγνια, στο μέτρο που παραπέμπουν σε χαρακτηριστικά των εν λόγω προϊόντων και, ιδίως, στον αριθμό των σελίδων, των έργων, των άρθρων και των παιγνίων που περιέχονται σε αυτά.

Όσον αφορά εικονιστικά σημεία που αποτελούνται από ψηφία πλαισιωμένα από ορθογώνιο παραλληλόγραμμο σχήμα και συνοδεύονται από έγχρωμα διακοσμητικά στοιχεία, το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί, με την απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2009, T-425/07 και T-426/07, *Agencja Wydawnicza Technopol* κατά ΓΕΕΑ (100 και 300) (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), επί των συνεπειών της αρνήσεως της επιχειρήσεως, η οποία είχε υποβάλει αίτηση καταχώρισεως των ως άνω σημείων ως κοινοτικών σημάτων, να δηλώσει σύμφωνα με τα όσα προβλέπει το άρθρο 38, παράγραφος 2, του κανονισμού 40/94 ότι δεν προτίθεται να επικαλεστεί αποκλειστικό δικαίωμα επί των οικείων ψηφίων. Αφού υπενθύμισε ότι, βάσει της επίμαχης διατάξεως, όταν το σήμα περιέχει στοιχείο στερούμενο διακριτικού χαρακτήρα και η παρουσία του στοιχείου αυτού στο σήμα μπορεί να δημιουργήσει αμφιβολίες για την έκταση της προστασίας του σήματος, το ΓΕΕΑ μπορεί, ως προϋπόθεση της καταχώρισεως, να ζητήσει από τον καταθέτη να δηλώσει ότι δεν θα επικαλεστεί αποκλειστικό δικαίωμα επί του συγκεκριμένου αυτού στοιχείου, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η λειτουργία που επιτελούν οι δηλώσεις αυτές συνίσταται στο να καταστεί γνωστό ότι το αποκλειστικό δικαίωμα που αναγνωρίζεται στον δικαιούχο ορισμένου σήματος δεν εκτείνεται στα στερούμενα διακριτικού χαρακτήρα στοιχεία που το συνθέτουν και ότι ο διακριτικός χαρακτήρας των στοιχείων των σημάτων των οποίων ζητείται η καταχώριση, στο πλαίσιο του άρθρου 38, παράγραφος 2, του κανονισμού 40/94, δεν πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τη συνολική εντύπωση που δημιουργούν τα εν λόγω σήματα, αλλά σε σχέση με τα στοιχεία που το απαρτίζουν.

Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε σε μια ακόμη περίπτωση επί του διακριτικού χαρακτήρα πολύ απλών εικονιστικών σημείων, ήτοι ενός θαυμαστικού που απεικονίζεται είτε μόνο του είτε μέσα σε ορθογώνιο παραλληλόγραμμο σχήμα, με τις αποφάσεις της 30ής Σεπτεμβρίου 2009, T-75/08, *Joop!* κατά ΓΕΕΑ (!) (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή) και T-191/08 (*Απεικόνιση θαυμαστικού μέσα σε ορθογώνιο*) (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή). Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι αυτή καθαυτή η καταχώριση σήματος, το οποίο αποτελείται από σημεία ή ενδείξεις που χρησιμοποιούνται επίσης ως διαφημιστικά συνθήματα, ενδείξεις ποιότητας ή προτροπές για την αγορά των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αφορά το οικείο σήμα, δεν μπορεί να αποκλειστεί λόγω και μόνον της χρησιμοποιήσεώς του κατ' αυτόν τον τρόπο. Πάντως, ένα σημείο το οποίο επιτελεί και άλλες λειτουργίες, πέραν του σήματος υπό την κλασική έννοια, έχει διακριτικό χαρακτήρα μόνον εφόσον γίνεται εξ αρχής αντιληπτό ως ένδειξη της εμπορικής προελεύσεως των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών. Στη συνέχεια τόνισε ότι, εν προκειμένω, ο καταναλωτής, και μάλιστα ακόμη και αυτός που επιδεικνύει αυξημένο βαθμό προσοχής, δεν θα ήταν σε θέση να προσδιορίσει την προέλευση των οικείων προϊόντων στηριζόμενος σε ένα θαυμαστικό, το οποίο γίνεται μάλλον αντιληπτό ως εγκωμιαστικό στοιχείο, έστω και αν βρίσκεται μέσα σε ορθογώνιο παραλληλόγραμμο σχήμα, καθόσον το πλαίσιο αυτό συνιστά δευτερεύον στοιχείο που προσδίδει στο επίμαχο σημείο την όψη ετικέτας. Εξάλλου, με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2009, T-424/07, *Pioneer Hi-Bred International* κατά ΓΕΕΑ (*OPTIMUM*) (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, λόγω ακριβώς της συνήθους χρήσεώς του στην καθημερινή γλώσσα, όπως

και στο εμπόριο, ως επαινετικός όρος εν γένει, το σημείο OPTIMUM δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανό να προσδιορίσει την εμπορική προέλευση των προϊόντων τα οποία αφορά, το δε γεγονός ότι τα οικεία προϊόντα απευθύνονται σε ειδικευμένο κοινό ουδόλως μεταβάλλει την ως άνω εκτίμηση, δεδομένου ότι το επίπεδο προσοχής του κοινού αυτού, καίτοι κατ' αρχήν αυξημένο, είναι σχετικώς χαμηλό όταν πρόκειται για ενδείξεις διαφημιστικού χαρακτήρα.

Δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94, είναι δυνατό να καταχωριστεί σήμα το οποίο έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα για τα οικεία προϊόντα ή υπηρεσίες διά της χρήσεώς του. Συναφώς, στην απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2009, T-137/08, *BCS κατά ΓΕΕΑ – Deere (Συνδυασμός πράσινου και κίτρινου χρώματος)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι κάθε χρήση ενός σημείου, εν προκειμένω ο συνδυασμός πράσινου και κίτρινου χρώματος, δεν συνιστά κατ' ανάγκην και χρήση του ως σήμα. Στην περίπτωση αυτή, πάντως, η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου να μην κηρύξει άκυρο το σήμα που συνίστατο σε αυτό το σημείο στηρίχθηκε ιδίως στις δηλώσεις επαγγελματικών ενώσεων, σύμφωνα με τις οποίες ο συνδυασμός πράσινου και κίτρινου χρώματος παρέπεμπε στα γεωργικά μηχανήματα που κατασκευάζει η παρεμβαίνουσα, καθώς και στο γεγονός ότι αυτή είχε χρησιμοποιήσει με συνέπεια και επί μακρόν τον ίδιο συνδυασμό χρωμάτων στα μηχανήματά της. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι, μολοντί πρέπει να αποδειχθεί ότι το επίμαχο σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα στο σύνολο της Ένωσης, εντούτοις σε καμία περίπτωση δεν απαιτείται να προσκομιστούν τα ίδια αποδεικτικά στοιχεία σε σχέση με κάθε κράτος μέλος.

2. Σχετικοί λόγοι απαραδέκτου και σχετικοί λόγοι ακυρότητας

Οι κυριότερες νομολογιακές εξελίξεις κατά το εν λόγω έτος αφορούν την εκτίμηση της ομοιότητας των σημείων και την αξιολόγηση του κινδύνου συγχύσεως. Κατ' αρχάς, στην απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2009, T-80/08, *CureVac κατά ΓΕΕΑ – Qiagen (RNAiFect)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η όποια ομοιότητα έχουν τα σημεία RNAiFect και RNaActive λόγω της συμπτώσεως των τριών πρώτων τους γραμμάτων μετριάζοταν σημαντικά από τις διαφορές που παρατηρούνται στα πέντε τελευταία. Προσέθεσε δε ότι, ναι μεν είναι αληθές ότι ο καταναλωτής προσδίδει συνήθως μεγαλύτερη σημασία στο αρχικό τμήμα των λέξεων εφόσον αυτό προφέρεται εντονότερα, πλην όμως το κοινό δεν αντιλαμβάνεται ένα περιγραφικό ή ανίσχυρο, από πλευράς διακριτικού χαρακτήρα, επιμέρους στοιχείο σύνθετου σήματος ως το προέχον και κυρίαρχο στοιχείο της συνολικής εντύπωσης που προκαλεί το εν λόγω σήμα. Εν προκειμένω, το στοιχείο «gna» έχει περιορισμένο διακριτικό χαρακτήρα, καθόσον ο καταναλωτής συνάγει την ύπαρξη παραπομπής σε μια χημική ένωση. Επομένως, το στοιχείο αυτό δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί από το κοινό ως το προέχον και κυρίαρχο στη συνολική εντύπωση που προκαλούν τα επίμαχα σύνθετα σήματα. Αντιθέτως, στην απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2009, T-434/07, *Volvo Trademark κατά ΓΕΕΑ – Grebenshikova (SOLVO)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι υπήρχε ορισμένος βαθμός ομοιότητας, από φωνητικής απόψεως, μεταξύ των σημείων SOLVO και VOLVO, οπότε κακώς έκρινε το ΓΕΕΑ ότι δεν συνέτρεχε λόγος να προβεί σε συνολική εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως.

Ακολούθως, στην απόφαση της 8ης Ιουλίου 2009, T-230/07, *Laboratorios Del Dr. Esteve κατά ΓΕΕΑ – Ester C (ESTER-E)* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο προσδιόρισε ορισμένες περιστάσεις υπό τις οποίες η έλλειψη ομοιότητας των σημείων σε εννοιολογικό επίπεδο μπορεί να εξουδετερώσει τις ομοιότητες που έχουν τα ίδια σημεία από οπτικής και φωνητικής απόψεως. Συναφώς, επισήμανε ότι το σημείο ESTEVE δεν έχει κάποια συγκεκριμένη σημασία στις άλλες επίσημες γλώσσες της Ένωσης πλην της ισπανικής, ενώ το σημείο ESTER-E μπορεί άμεσα να συνδεθεί με ένα πασίγνωστο όνομα ή με μια χημική ένωση, οπότε η διαφορά των ως άνω σημείων σε εννοιολογικό επίπεδο δικαιολογεί την έλλειψη κινδύνου συγχύσεως. Αντιθέτως, στην απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 2009, T-386/07, *Peek & Cloppenburg κατά ΓΕΕΑ – Redfil (Agile)* (που

δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι δεν συντρέχουν αυτές οι περιστάσεις στις περιπτώσεις όπου το σημείο, του οποίου η σημασία γίνεται αμέσως αντιληπτή από το οικείο κοινό, έχει περιορισμένο μόνο διακριτικό χαρακτήρα όσον αφορά τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προσδιορίζει. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η εννοιολογική διαφορά των σημείων *Aygill's* και *Agile* δεν αρκεί για να εξουδετερώσει τις ομοιότητες που έχουν από οπτικής και φωνητικής απόψεως. Συγκεκριμένα, σε σχέση με τα επίμαχα προϊόντα που είναι αθλητικά είδη και ενδύματα, η λέξη «*agile*» προσλαμβάνει χαρακτήρα επαίνου, ο οποίος, λόγω των ως άνω ομοιοτήτων, θα μπορούσε να αποδοθεί από τον καταναλωτή και στο προγενέστερο σήμα. Εξάλλου, στην απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 2009, T-291/07, *Viñedos y Bodegas Príncipe Alfonso de Hohenlohe κατά ΓΕΕΑ – Byass (ALFONSO)* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε την εκτίμηση του ΓΕΕΑ ότι το προγενέστερο σήμα *PRINCIPE ALFONSO* και το σήμα *ALFONSO*, του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση, διαφέρουν εννοιολογικώς για τον Ισπανό καταναλωτή, ιδίως καθόσον το στοιχείο «*príncipe*» εξατομικεύει ένα πρόσωπο ανάμεσα σε όλα εκείνα που έχουν το όνομα αυτό, οπότε το εν λόγω σημείο έχει σαφή και συγκεκριμένη σημασία, με συνέπεια αυτή να γίνεται αμέσως αντιληπτή από το οικείο κοινό.

Όσον αφορά τη σύγκριση των προϊόντων ή των υπηρεσιών, με την απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2009, T-316/07, *Commercy κατά ΓΕΕΑ – easyGroup IP Licensing (easyHotel)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε ότι αυτά είναι συμπληρωματικά όταν υπάρχει μεταξύ τους τέτοιος σύνδεσμος ώστε το ένα είναι απολύτως απαραίτητο ή, τουλάχιστον, σημαντικό για τη χρήση του άλλου, διευκρίνισε ότι ο εν λόγω ορισμός συνεπάγεται ότι τα επίμαχα προϊόντα ή υπηρεσίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν μαζί και, ως εκ τούτου, απευθύνονται στο ίδιο κοινό.

Άλλες αξιοσημείωντες νομολογιακές εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά το 2009 αφορούν το άρθρο 8, παράγραφος 4, του κανονισμού 40/94, ιδίως στο πλαίσιο των διαδικασιών για την κήρυξη της ακυρότητας σήματος. Στην απόφαση της 24ης Μαρτίου 2009, T-318/06 έως T-321/06, *Moreira da Fonseca κατά ΓΕΕΑ – General Óptica (GENERAL OPTICA)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, προκειμένου να μπορεί να απαγορευθεί η καταχώριση σήματος ή να ζητηθεί η κήρυξη της ακυρότητας καταχωρισμένου κοινοτικού σήματος, το σημείο του οποίου γίνεται επίκληση πρέπει να πληροί τέσσερις σωρευτικές προϋποθέσεις: να χρησιμοποιείται στις εμπορικές συναλλαγές· να μην έχει μόνον τοπική ισχύ· το δικαίωμα επ' αυτού να έχει αποκτηθεί σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους όπου χρησιμοποιούνταν το σημείο αυτό πριν από την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως καταχωρίσεως κοινοτικού σήματος και, τέλος, να παρέχει στον δικαιούχο τη δυνατότητα να απαγορεύει τη χρήση ενός πιο πρόσφατου σήματος. Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι οι δύο πρώτες προϋποθέσεις πρέπει να ερμηνεύονται αποκλειστικώς και μόνο βάσει του δικαίου της Ένωσης, ενώ οι δύο άλλες προϋποθέσεις να εκτιμώνται λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που θέτει το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο. Τέλος, ως προς τη δεύτερη προϋπόθεση, αποφάνθηκε, αφενός, ότι η ισχύς πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση τόσο με τη γεωγραφική όσο και την οικονομική του διάσταση και, αφετέρου, ότι το γεγονός ότι ένα σημείο παρέχει στον δικαιούχο του αποκλειστικό δικαίωμα στο σύνολο της εθνικής επικράτειας δεν αρκεί καθαυτό για να αποδείξει ότι η ισχύς του δεν είναι μόνον τοπική. Επίσης, στην απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, T-114/07 και T-115/07, *Last Minute Network κατά ΓΕΕΑ – Last Minute Tour (LAST MINUTE TOUR)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής της προαναφερθείσας διατάξεως, το τμήμα προσφυγών όφειλε να λάβει υπόψη τόσο τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους, η οποία έχει εφαρμογή δυνάμει της παραπομπής που περιέχει η διάταξη αυτή, όσο και τη σχετική νομολογία των εθνικών δικαστηρίων.

Επιπλέον, στην απόφαση της 14ης Μαΐου 2009, T-165/06, *Fiorucci κατά ΓΕΕΑ – Edwin (ELIO FIORUCCI)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό

Δικαστήριο εξέτασε αν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 52, παράγραφος 2, του κανονισμού 40/94 τηρήθηκαν από το τμήμα προσφυγών του ΓΕΕΑ. Εν προκειμένω, ο Elio Fiorucci ζήτησε, μεταξύ άλλων, να κηρυχθεί άκυρο το σήμα ELIO FIORUCCI, επικαλούμενος το προστατευόμενο από το ιταλικό δίκαιο δικαίωμά του στο όνομα. Αφού υπενθύμισε ότι, βάσει της διατάξεως αυτής, το ΓΕΕΑ δύναται να κηρύξει άκυρο ένα κοινοτικό σήμα όταν η χρήση του μπορεί να απαγορευθεί δυνάμει, μεταξύ άλλων, προστατευόμενου από εθνικό δίκαιο δικαιώματος στο όνομα, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η προστασία την οποία παρέχει η οικεία ιταλική ρύθμιση αναγνωρίζεται και στην περίπτωση που το όνομα του ενδιαφερομένου απέκτησε φήμη λόγω της εμπορικής δραστηριότητας που ασκεί το πρόσωπο αυτό.

Επίσης, η απόφαση της 30ής Ιουνίου 2009, T-435/05, Danjaq κατά ΓΕΕΑ – Mission Productions (Dr. No) (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) έδωσε στο Γενικό Δικαστήριο την αφορμή να διευκρινίσει ότι το ίδιο σημείο μπορεί να προστατεύεται τόσο ως πρωτότυπο πνευματικό έργο βάσει του δικαιώματος του δημιουργού όσο και ως ένδειξη της εμπορικής προέλευσης των οικείων προϊόντων και υπηρεσιών δυνάμει των διατάξεων του δικαίου των σημάτων. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι τα δύο αυτά αποκλειστικά δικαιώματα στηρίζονται σε διαφορετικές ιδιότητες, ήτοι, αφενός, στην πρωτοτυπία μιας δημιουργίας και, αφετέρου, στην ικανότητα σημείου να προσδιορίζει την εμπορική προέλευση κατά την ως άνω έννοια. Έτσι, ο τίτλος μιας κινηματογραφικής ταινίας, ακόμη και αν ενδέχεται να προστατεύεται βάσει ορισμένων εθνικών δικαίων ως καλλιτεχνική δημιουργία ανεξάρτητη από την ταινία αυτή καθαυτή, δεν τυγχάνει αυτομάτως της προστασίας που αναγνωρίζεται στα σήματα. Επομένως, ακόμη και αν υποθεθεί ότι τα σημεία Dr. No και Dr. NO διακρίνουν την ταινία που φέρει αυτόν τον τίτλο από τα υπόλοιπα φιλμ της σειράς «James Bond», τούτο δεν αρκεί για να διαπιστωθεί ότι τα σημεία αυτά υποδηλώνουν την εμπορική προέλευση των σχετικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε τους κανόνες που διέπουν την απόδειξη της ουσιαστικής χρήσεως του προγενέστερου σήματος στο πλαίσιο διαδικασίας για την κήρυξη ακυρότητας. Στην απόφαση της 12ης Ιουνίου 2009, T-450/07, Harwin International κατά ΓΕΕΑ – Cuadrado (Pickwick COLOUR GROUP) (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το ΓΕΕΑ οφείλει να εξετάζει το ζήτημα της αποδείξεως της ουσιαστικής χρήσεως του προγενέστερου σήματος ακόμη και όταν ο δικαιούχος του κοινοτικού σήματος κατά του οποίου στρέφεται η αίτηση κηρύξεως ακυρότητας δεν έχει υποβάλει ειδική αίτηση προς τούτο, αλλά αμφισβητεί τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε συναφώς ο δικαιούχος του προγενέστερου σήματος.

3. Λόγοι εκπώσεως

Κατά το άρθρο 50 του κανονισμού 40/94, ο δικαιούχος κοινοτικού σήματος μπορεί να εκπέσει από τα δικαιώματά του σε περίπτωση, μεταξύ άλλων, που η χρήση του σήματος αυτού ενδέχεται να παραπλανήσει το κοινό, ιδίως ως προς τη φύση, την ποιότητα ή τη γεωγραφική προέλευση των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών.

Συναφώς, στην προαναφερθείσα απόφαση *ELIO FIORUCCI*, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η ταυτότητα σήματος και ονόματος δεν αρκεί για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το οικείο κοινό θα θεωρήσει ότι το πρόσωπο του οποίου το όνομα αποτελεί το σήμα σχεδίασε τα προϊόντα που φέρουν το σήμα αυτό, δεδομένου ότι το εν λόγω κοινό γνωρίζει καλά ότι πίσω από κάθε σήμα συνιστάμενο σε όνομα δεν βρίσκεται κατ' ανάγκην ένας σχεδιαστής με το ίδιο όνομα. Για να μπορεί να τύχει εφαρμογής το άρθρο 50 του κανονισμού 40/94, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να αποδείξει ότι το σήμα χρησιμοποιήθηκε παραπλανητικώς ή ότι συντρέχει αρκούντως σοβαρός κίνδυνος παραπλάνησεως, πράγμα που δεν αποδείχθηκε εν προκειμένω.

Με την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2009, T-27/09, *Stella Kunststofftechnik κατά ΓΕΕΑ – Stella Pack (Stella)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε το αντικείμενο και τα αποτελέσματα της διαδικασίας κηρύξεως εκπτώσεως και της διαδικασίας ανακοπής. Τόνισε, μεταξύ άλλων, ότι οι οικείες διατάξεις δεν προβλέπουν σε καμία περίπτωση ότι μια διαδικασία ανακοπής, η οποία στηρίχθηκε σε δικαίωμα επί προγενέστερου σήματος και εξακολουθεί να εκκρεμεί, ασκεί οποιαδήποτε επιρροή ως προς το παραδεκτό ή ακόμη τη διεξαγωγή της διαδικασίας κηρύξεως εκπτώσεως από το δικαίωμα επί του οικείου σήματος. Πράγματι, πρόκειται για δύο ειδικές και αυτοτελείς διαδικασίες: σκοπός της ανακοπής είναι να καταστήσει ανίσχυρη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την αίτηση καταχωρίσεως σήματος λόγω της υπάρξεως προγενέστερου σήματος και η απόρριψη της εν λόγω αιτήσεως δεν συνεπάγεται έκπτωση από το δικαίωμα επί του οικείου σήματος, ενώ η έκπτωση μπορεί να επέλθει μόνο κατόπιν κινήσεως διαδικασίας που έχει ειδικώς αυτό το αντικείμενο.

4. Τυπικά και διαδικαστικά ζητήματα

Δεδομένου ότι κατά το υπό εξέταση έτος η νομολογία υπήρξε ιδιαιτέρως πλούσια όσον αφορά τα τυπικά και διαδικαστικά ζητήματα, πρέπει αναπόφευκτα να γίνει μνεία των σημαντικότερων μόνον εξελίξεων.

Πρώτον, η απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2009, T-140/08, *Ferrero κατά ΓΕΕΑ – Tirol Milch (TiMi KINDERJOGHURT)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), είναι ιδιαιτέρως σημαντική, καθόσον παρέσχε στο Γενικό Δικαστήριο την ευκαιρία να ασχοληθεί με το ζήτημα της ισχύος που έχουν, στο πλαίσιο διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας, οι εκτιμήσεις στις οποίες προέβη και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε ένα τμήμα προσφυγών του ΓΕΕΑ με προγενέστερη απόφασή του, εκδοθείσα στο πλαίσιο διαδικασίας ανακοπής μεταξύ των ίδιων διαδίκων η οποία αφορούσε το ίδιο κοινοτικό σήμα. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν τυγχάνουν εφαρμογής ούτε η αρχή του δεδicasμένου, καθόσον οι διαδικασίες ενώπιον του ΓΕΕΑ είναι διοικητικής φύσεως και οι σχετικές διατάξεις δεν περιέχουν κάποιον κανόνα υπ' αυτή την έννοια, ούτε οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, δεδομένου ότι ο κανονισμός 40/94 δεν αποκλείει τη δυνατότητα κινήσεως διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας κατόπιν της απορρίψεως ασκήθειας ανακοπής.

Δεύτερον, όσον αφορά τις συνέπειες που έχει για το ΓΕΕΑ η ακύρωση αποφάσεως του τμήματος προσφυγών, το Γενικό Δικαστήριο εξήγησε με την απόφαση της 25ης Μαρτίου 2009, T-402/07, *Kaul κατά ΓΕΕΑ – Bayer (ARCOL)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), ότι το ΓΕΕΑ όφειλε να μεριμνήσει ώστε να εκδοθεί νέα απόφαση, ενδεχομένως από το ίδιο τμήμα, επί της προσφυγής η οποία κατέστη εκ νέου εκκρεμής, κατόπιν της ως άνω ακυρώσεως. Διευκρίνισε ότι αν, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, με την ακυρωτική απόφαση δεν ελήφθη θέση επί του παρόμοιου ή μη χαρακτήρα των αντιπαράθετων σημάτων, το τμήμα προσφυγών πρέπει να επανεξετάσει το ζήτημα, ανεξαρτήτως της κρίσεως που διατυπώθηκε συναφώς με την προγενέστερη ακυρωθείσα απόφαση.

Τρίτον, το Γενικό Δικαστήριο προσδιόρισε την έκταση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως των αποφάσεων των τμημάτων προσφυγών, σε περίπτωση που το οικείο σήμα αφορά πλείονα προϊόντα ή υπηρεσίες. Στην απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, T-118/06, *Zuffa κατά ΓΕΕΑ (ULTIMATE FIGHTING CHAMPIONSHIP)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), επισήμανε ότι η παράθεση μιας συνολικής αιτιολογίας σε σχέση με σειρά προϊόντων ή υπηρεσιών είναι δυνατή μόνον αν υφίσταται μεταξύ τους μια τόσο άμεση και συγκεκριμένη σχέση, ώστε οι σκέψεις που συνιστούν το αιτιολογικό της αποφάσεως, αφενός, να εκφράζουν με επαρκή σαφήνεια τη συλλογιστική του τμήματος προσφυγών για καθένα από τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της κατηγορίας αυτής και, αφετέρου, να ισχύουν αδιακρίτως για όλα τα οικεία προϊόντα και υπηρεσίες. Με την απόφαση της 20ής Μαΐου

2009, T-405/07 και T-406/07, *CFCMCEE κατά ΓΕΕΑ (P@YWEB CARD και PAYWEB CARD)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε ότι η τυχόν συνολική αιτιολογία πρέπει πάντως να παρέχει στον δικαστή τη δυνατότητα να ασκήσει τον έλεγχό του. Εξάλλου, όταν μια απόφαση δεν περιέχει ούτε ίχνος αιτιολογίας σχετικά με τους λόγους για τους οποίους το ΓΕΕΑ εκτίμησε ότι ορισμένα προϊόντα συγκροτούν μία ομοιογενή ομάδα, δεν επιτρέπεται η προβολή συμπληρωματικών λόγων ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

Τέταρτον, στην απόφαση της 3ης Ιουνίου 2009, T-189/07, *Frosch Touristik κατά ΓΕΕΑ – DSR touristik (FLUGBÖRSE)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι μόνον η ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως καταχωρίσεως, και όχι η ημερομηνία της ίδιας της καταχωρίσεως, έχει σημασία για την εξέταση που πρέπει να πραγματοποιεί το ΓΕΕΑ στο πλαίσιο διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας, με την οποία προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι κοινοτικό σήμα δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 7 του κανονισμού 40/94. Πράγματι, η ερμηνεία αυτή είναι η μόνη που μπορεί να αποτρέψει το ενδεχόμενο να αυξάνεται η πιθανότητα απώλειας του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος ανάλογα με τη διάρκεια της διαδικασίας καταχωρίσεως.

Πέμπτον, με τις αποφάσεις της 7ης Μαΐου 2009, T-277/06, *Omnicare κατά ΓΕΕΑ – Astellas Pharma (OMNICARE)*, της 12ης Μαΐου 2009, T-410/07, *Jurado Hermanos κατά ΓΕΕΑ (JURADO)*, της 13ης Μαΐου 2009, T-136/08, *Aurelia Finance κατά ΓΕΕΑ (AURELIA)*, και της 23ης Σεπτεμβρίου 2009, T-20/08 και T-21/08, *Evets κατά ΓΕΕΑ (DANELECTRO και QWIK TUNE)* (εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) (που δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 78 του κανονισμού 40/94, σχετικά με την επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση (*restitutio in integrum*), κατά το οποίο ο αιτών ή ο δικαιούχος σήματος ή ακόμη και οποιοσδήποτε άλλος διάδικος σε διαδικασία ενώπιον του ΓΕΕΑ ο οποίος δεν τήρησε μια προθεσμία μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αποκατασταθεί στα δικαιώματά του. Ειδικότερα, στην πρώτη και την τέταρτη από τις προαναφερθείσες αποφάσεις, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή σε περίπτωση που πρόκειται για προθεσμία εντός της οποίας μπορεί να προσβληθεί μια απόφαση ενώπιον του τμήματος προσφυγών, αλλά όχι όσον αφορά την προθεσμία υποβολής της ίδιας της αιτήσεως για επαναφορά στην προτέρα κατάσταση. Επιπλέον, με τη δεύτερη απόφαση αποσαφήνισε την έννοια «διάδικος σε διαδικασία», ενώ με την τρίτη απόφαση διαπίστωσε ότι, αν ο δικαιούχος σήματος αναθέσει τα διοικητικά καθήκοντα σχετικά με την ανανέωση της ισχύος του σήματός του σε ειδικευμένη εταιρία, οφείλει να μεριμνήσει ώστε το νομικό αυτό πρόσωπο παρέχει τα αναγκαία εχέγγυα που διασφαλίζουν την, κατά τεκμήριο, ορθή εκτέλεση των ως άνω καθηκόντων. Συγκεκριμένα, εφόσον η εταιρία αυτή θέτει σε λειτουργία ηλεκτρονικό σύστημα υπενθυμίσεως των προθεσμιών, το σύστημα αυτό πρέπει να προβλέπει και μηχανισμό εντοπισμού και διορθώσεως ενδεχομένων σφαλμάτων.

Τέλος, όσον αφορά απόφαση ανακλήσεως που έλαβε τμήμα του ΓΕΕΑ προκειμένου να διορθώσει σφάλμα σχετικό με την κατανομή των εξόδων της διαδικασίας στο οποίο υπέπεσε σε προγενέστερη απόφασή του, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, με την απόφαση της 1ης Ιουλίου 2009, T-419/07, *Okalux κατά ΓΕΕΑ – Messe Düsseldorf (OKATECH)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), ότι, εφόσον η ανάκληση αυτή ήταν κατ' ανάγκη μόνο μερική, η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής έπρεπε να υπολογιστεί βάσει της πρώτης αποφάσεως.

Περιβάλλον — Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου

Οι αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου της 23ης Σεπτεμβρίου 2009, T-263/07, *Εσθονία κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) και T-183/07, *Πολωνία κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), συνιστούν σημαντικές εξελίξεις στο ζήτημα της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των

κρατών μελών και της Επιτροπής, στο πλαίσιο της κατάρτισης των εθνικών σχεδίων κατανομής δικαιωμάτων εκπομπής (στο εξής: ΕΣΚ) των κρατών μελών και του ελέγχου, εκ μέρους της Επιτροπής, της συμβατότητας των εν λόγω σχεδίων με τα κριτήρια που προβλέπει η οδηγία 2003/87/ΕΚ²³.

Εν προκειμένω, η Επιτροπή είχε διαπιστώσει, με τις προσβαλλόμενες αποφάσεις της, ότι τα ΕΣΚ της Δημοκρατίας της Πολωνίας και της Δημοκρατίας της Εσθονίας ήταν ασύμβατα προς ορισμένα από τα κριτήρια που θέτει η οδηγία 2003/87 και ενημέρωσε ότι δεν θα προέβαλλε αντιρρήσεις επί των ως άνω ΕΣΚ, υπό την επιφύλαξη κάποιων τροποποιήσεων. Τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη υποστήριξαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι, καθορίζοντας ανώτατο όριο όσον αφορά τα δικαιώματα εκπομπής αερίων θερμοκηπίου, οποιαδήποτε υπέρβαση του οποίου θα συνεπαγόταν την απόρριψη των ΕΣΚ τους και επιβάλλοντας κατ' αυτόν τρόπο τη δική της μέθοδο αναλύσεως, αντί εκείνης που χρησιμοποίησε το κάθε κράτος μέλος, η Επιτροπή παρέβη την κατανομή αρμοδιοτήτων που προβλέπει η οδηγία 2003/87. Το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε τις αιτιάσεις αυτές και ακύρωσε τις προσβαλλόμενες αποφάσεις.

Το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι η μείωση των αερίων θερμοκηπίου είναι ύψιστης σημασίας για την καταπολέμηση της υπερθέρμανσης του πλανήτη, φαινομένου που καταλέγεται στις μεγαλύτερες κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές απειλές που αντιμετωπίζει σήμερα η υφήλιος. Η επιδίωξη του σκοπού αυτού όμως δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη διατήρηση σε ισχύ αποφάσεως περί απορρίψεως ενός ΕΣΚ, η οποία έχει εκδοθεί κατά παράβαση της προβλεπόμενης από την οδηγία 2003/87 κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, βάσει του άρθρου 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, η οδηγία αυτή δεσμεύει κάθε κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται όσον αφορά το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά τους αφήνει ελευθερία δράσεως σε σχέση με την επιλογή του τύπου και των μέσων που θα χρησιμοποιήσουν προς τούτο. Στην Επιτροπή απόκειται, στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας της ελέγχου, να αποδείξει ότι τα νομικά μέσα που χρησιμοποίησε συναφώς το κράτος μέλος αντιβαίνουν στο δικαίο της Ένωσης. Η αυστηρή εφαρμογή των επιταγών αυτών είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της τηρήσεως της αρχής της επικουρικότητας, σύμφωνα με την οποία, στους τομείς που δεν εμπίπτουν στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Κοινότητα δρα μόνον αν και στον βαθμό που οι επιδιωκόμενοι σκοποί δεν μπορούν να επιτευχθούν ικανοποιητικώς από τα κράτη μέλη.

Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι από τις διατάξεις της οδηγίας 2003/87 προκύπτει σαφώς, αφενός, ότι το κράτος μέλος είναι το μόνον αρμόδιο να κατάρτισει το ΕΣΚ και να λάβει τις τελικές αποφάσεις για τον καθορισμό της συνολικής ποσότητας δικαιωμάτων εκπομπών, τα οποία θα κατανέμει για κάθε πενταετία, καθώς και για την κατανομή της ποσότητας αυτής μεταξύ των επιχειρηματιών και, αφετέρου, ότι η Επιτροπή έχει, από την πλευρά της, την εξουσία να ελέγξει το εν λόγω ΕΣΚ βάσει των κριτηρίων που θέτει συναφώς η οδηγία, οπότε το κράτος μέλος δεν δύναται να κατανείμει τα δικαιώματα παρά μόνον εφόσον γίνουν δεκτές από την Επιτροπή οι τροποποιήσεις του σχεδίου που προτάθηκαν μετά την εκ μέρους της αρχική απόρριψή του. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να διατυπώσει συγκεκριμένες επικρίσεις όσον αφορά τυχόν διαπιστωθείσες ασυμβατότητες και να υποβάλει προτάσεις που να παρέχουν στο κράτος μέλος τη δυνατότητα να τροποποιήσει το σχέδιό του κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να καταστεί σύμφωνο με τα κριτήρια αυτά.

²³ Οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 275, σ. 32).

Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή, καθορίζοντας μια συγκεκριμένη ποσότητα δικαιωμάτων και απορρίπτοντας τα ΕΣΚ των ενδιαφερόμενων κρατών μελών στο μέτρο που η προτεινόμενη συνολική ποσότητα δικαιωμάτων υπερέβαινε την, κατά την εκτίμησή της, μέγιστη επιτρεπόμενη, υπερέβη τα όρια της εξουσίας ελέγχου που της απονέμει η οδηγία 2003/87, εφόσον απόκειται αποκλειστικώς και μόνο στο κράτος μέλος να καθορίσει την εν λόγω ποσότητα.

Ομοίως, μολονότι η Επιτροπή είναι ελεύθερη να καταρτίζει το δικό της οικονομικό και οικολογικό πρότυπο για να ελέγχει αν τα ΕΣΚ των διαφόρων κρατών μελών είναι συμβατά με τα κριτήρια της οδηγίας 2003/87, εξουσία στο πλαίσιο της οποίας διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια, πλην όμως δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι δήθεν απορρίπτει τα περιεχόμενα σε ΕΣΚ δεδομένα προκειμένου να τα αντικαταστήσει με τα δεδομένα που προέκυψαν βάσει της δικής της μεθόδου εκτιμήσεως, διότι άλλως θα της αναγνωριζόταν στην πράξη μια εξουσία ενοποίησης την οποία δεν της παρέχει η εν λόγω οδηγία. Το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε επίσης ότι το κράτος μέλος, στο πλαίσιο της καταρτίσεως του ΕΣΚ του, είναι υποχρεωμένο να προβεί σε κάποιες επιλογές σχετικά με την πολιτική που θα ακολουθήσει, τη μέθοδο που θα χρησιμοποιήσει και τα δεδομένα που θα λάβει υπόψη για να προλάβει την πιθανή εξέλιξη των εκπομπών και ο έλεγχος που μπορεί να ασκήσει η Επιτροπή επί των επιλογών αυτών περιορίζεται στην εξακρίβωση της αξιοπιστίας και της επάρκειας των στοιχείων και των παραμέτρων στις οποίες στηρίχθηκαν οι επιλογές αυτές.

Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε, κατά συνέπεια, ότι η Επιτροπή, υποκαθιστώντας τη μέθοδο αναλύσεως που χρησιμοποίησαν τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη με τη δική της, αντί να περιοριστεί στον έλεγχο της συμβατότητας των ΕΣΚ τους με τα κριτήρια της οδηγίας 2003/87, στηριζόμενη ενδεχομένως στα δεδομένα που προέκυψαν από την εφαρμογή της μεθόδου της, ενήργησε καθ' υπέρβαση των εξουσιών που της απονέμει η ως άνω οδηγία.

Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας

1. Καταστολή της τρομοκρατίας

Στην απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2009, T-341/07, *Sison κατά Συμβουλίου* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, πρώτον, τις απορρέουσες από τις αποφάσεις *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran κατά Συμβουλίου*²⁴ και *Sison κατά Συμβουλίου*²⁵ αρχές, σχετικά με την υποχρέωση αιτιολογήσεως των αποφάσεων περί δεσμεύσεως των κεφαλαίων των προσώπων που συνδέονται με τρομοκρατικές δραστηριότητες. Η αιτιολογία τόσο της αρχικής αποφάσεως περί δεσμεύσεως κεφαλαίων όσο και των μεταγενεστέρων αποφάσεων πρέπει να αφορά όχι μόνον τις νόμιμες προϋποθέσεις εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001²⁶, και ειδικότερα την ύπαρξη εθνικής αποφάσεως αρμόδιας αρχής, αλλά και τους ειδικούς και συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους το Συμβούλιο εκτιμά ότι πρέπει να ληφθεί έναντι του ενδιαφερομένου το μέτρο της δεσμεύσεως κεφαλαίων. Εξάλλου, η ευρεία εξουσία εκτιμήσεως που έχει το Συμβούλιο ως προς τα στοιχεία που λαμβάνει υπόψη για τη λήψη ή τη διατήρηση σε ισχύ μέτρου δεσμεύσεως κεφαλαίων περιλαμβάνει και την αξιολόγηση της απειλής την οποία εξακολουθεί ενδεχομένως να συνιστά ένα πρόσωπο ή μια οργάνωση που διέπραξε κατά το παρελθόν τρομοκρατικές πράξεις παρά την αναστολή των τρομοκρατικών δραστηριοτήτων της για μικρότερο ή μεγαλύτερο διάστημα. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να απαιτείται από το

²⁴ Απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2006, T-228/02 (Συλλογή 2006, σ. II-4665).

²⁵ Απόφαση της 11ης Ιουλίου 2007, T-47/03 (δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή).

²⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 2580/2001 του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001, για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 344, σ. 70).

Συμβούλιο να επεξηγεί λεπτομερώς τους λόγους για τους οποίους η δέσμευση των κεφαλαίων του ενδιαφερομένου συμβάλλει, συγκεκριμένα, στην καταστολή της τρομοκρατίας ή να αποδεικνύει ότι ο ενδιαφερόμενος θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα κεφάλαιά του για να τελέσει ή να διευκολύνει τρομοκρατικές πράξεις στο μέλλον.

Δεύτερον, αφού υπενθύμισε τις προϋποθέσεις εφαρμογής μιας απόφασης περί δεσμεύσεως κεφαλαίων, τους κανόνες σχετικά με το βάρος αποδείξεως, το οποίο φέρει συναφώς το Συμβούλιο, και την έκταση του δικαστικού ελέγχου σε τέτοιες υποθέσεις, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι, λαμβανομένων υπόψη τόσο του γράμματος, του πλαισίου και των σκοπών των οικείων διατάξεων όσο και του μείζονος ρόλου που διαδραματίζουν οι εθνικές αρχές στην προβλεπόμενη διαδικασία δεσμεύσεως κεφαλαίων, απόφαση σχετική με την «έναρξη ανακριτικών πράξεων ή ποινικής δίωξεως» πρέπει, προκειμένου να μπορεί το Συμβούλιο να την επικαλεστεί, να εντάσσεται στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας που έχει ως άμεσο και κύριο σκοπό την επιβολή προληπτικού ή κατασταλτικού μέτρου στον ενδιαφερόμενο, στο πλαίσιο της καταστολής της τρομοκρατίας και λόγω της αναμίξεώς του σ' αυτή. Δεν ανταποκρίνεται στην επιταγή απόφαση με την οποία εθνική δικαστική αρχή αποφαινεται μόνον επικουρικώς και παρεμπιπτόντως επί της ενδεχόμενης αναμίξεως του ενδιαφερομένου σε τέτοια δραστηριότητα, στο πλαίσιο διαφοράς σχετικής, παραδείγματος χάρη, με δικαιώματα και υποχρεώσεις του αστικού δικαίου.

Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το Συμβούλιο, όταν σχεδιάζει να λάβει ή να διατηρήσει σε ισχύ, κατόπιν επανεξετάσεως, μέτρο περί δεσμεύσεως κεφαλαίων δυνάμει του κανονισμού 2580/2001, βάσει εθνικής απόφασης σχετικής με την «έναρξη ανακριτικών πράξεων ή ποινικής δίωξεως» λόγω τρομοκρατικής ενέργειας, δεν μπορεί να αγνοήσει την έκβαση που είχαν οι εν λόγω ανακριτικές πράξεις ή η ποινική δίωξη. Συγκεκριμένα, είναι δυνατόν έρευνες διεξαγόμενες από την αστυνομία ή από τις υπηρεσίες ασφαλείας να περατωθούν χωρίς να υπάρξει συνέχεια ενώπιον δικαστηρίου, αν δεν προκύψουν επαρκείς αποδείξεις, ή η ανάκριση, για τους ίδιους λόγους, να μην καταλήξει στην έκδοση απόφασης. Ομοίως, μετά την έκδοση απόφασης περί ασκήσεως ποινικής δίωξεως, μπορεί η υπόθεση να τεθεί στο αρχείο ή ο κατηγορούμενος να αθωωθεί στο πλαίσιο της ποινικής δίκης. Θα ήταν ανεπίτρεπτο να μη λαμβάνει το Συμβούλιο υπόψη του τα στοιχεία αυτά, τα οποία αποτελούν μέρος του συνόλου των στοιχείων που, καθόσον ασκούν επιρροή, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση της καταστάσεως. Διαφορετική απόφαση θα ισοδυναμούσε με απονομή στο Συμβούλιο και στα κράτη μέλη της υπέρμετρης εξουσίας να δεσμεύουν επ' αόριστον τα κεφάλαια ενός προσώπου, χωρίς κανέναν δικαστικό έλεγχο και ανεξαρτήτως της εκβάσεως των ενδίκων διαδικασιών που ενδεχομένως κινήθηκαν.

2. Περιστολή της διάδοσης των πυρηνικών όπλων

Στις περατωθείσες με την ταχεία διαδικασία υποθέσεις *Melli Bank* κατά Συμβουλίου (απόφαση της 9ης Ιουλίου 2009, T-246/08 και T-332/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) και *Bank Melli Iran* κατά Συμβουλίου (απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2009, T-390/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε για πρώτη φορά προσφυγές κατά μέτρων περί δεσμεύσεως κεφαλαίων, τα οποία ελήφθησαν στο πλαίσιο του καθεστώτος περιοριστικών μέτρων που θεσπίστηκε για να ασκηθεί πίεση στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, ώστε να παύσει τόσο τις ενέχουσες κίνδυνο διάδοσης πυρηνικές δραστηριότητες όσο και την ανάπτυξη συστημάτων εκτόξευσης πυρηνικών όπλων.

Η προέλευση του επίμαχου καθεστώτος ανάγεται σε ψήφισμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή με τον κανονισμό (ΕΚ) 423/2007²⁷ και προέβλεπε τη δέσμευση όλων των κεφαλαίων που βρίσκονται στην ιδιοκτησία των προσώπων, των οντοτήτων ή των οργανισμών που ορίζονται στην απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, καθώς και τη δέσμευση των κεφαλαίων των οντοτήτων που ανήκουν σε ή ελέγχονται από οντότητες οι οποίες έχουν αναγνωριστεί ότι συμμετέχουν, συνδέονται άμεσα ή παρέχουν στήριξη στη διάδοση των πυρηνικών όπλων. Βάσει του κανονισμού αυτού, μια ιρανική τράπεζα και η κατά 100 % θυγατρική της στο Ηνωμένο Βασίλειο, ήσαν αποδέκτριες αποφάσεων περί δεσμεύσεως κεφαλαίων, λαμβανομένου υπόψη του τεκμαιρόμενου ρόλου τους ως μεσάζοντος σε ευαίσθητες δραστηριότητες της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, σε σχέση με πολυάριθμες αγορές ευαίσθητων υλικών για τα πυρηνικά και πυραυλικά προγράμματα και με την παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Οι αποφάσεις αυτές στηρίχθηκαν μεν, κυρίως, στις αρχές που είχαν ήδη τεθεί με την προγενέστερη νομολογία σχετικά με τη δέσμευση κεφαλαίων στο πλαίσιο της καταστολής της τρομοκρατίας, πλην όμως το Γενικό Δικαστήριο εισήγαγε και ορισμένα συγκεκριμένα νέα στοιχεία.

Αφενός, απαντώντας στην ένσταση ελλείψεως νομιμότητας που προέβαλε η Melli Bank plc, ισχυριζόμενη ότι ο κανονισμός 423/2007 παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η νομιμότητα της απαγορεύσεως μιας οικονομικής δραστηριότητας εξαρτάται από το αν τα απαγορευτικά μέτρα είναι πρόσφορα και αναγκαία για την υλοποίηση των νομίμως επιδιωκόμενων με την επίμαχη ρύθμιση σκοπών, εξυπακουμένου ότι, αν είναι δυνατή η επιλογή μεταξύ πλειόνων κατάλληλων μέτρων, πρέπει να χρησιμοποιείται το λιγότερο επαχθές, οι δε δυσμενείς του συνέπειες δεν πρέπει να είναι δυσανάλογες σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς²⁸. Διευκρίνισε ότι ο κανονισμός 423/2007 σκοπεί στην παρακώλυση της διαδόσεως των πυρηνικών όπλων, καθώς και της χρηματοδοτήσεώς της, και στην άσκηση πιέσεως στην Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, προκειμένου να θέσει τέλος στις δραστηριότητες αυτές. Ο σκοπός αυτός εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο των προσπαθειών σχετικά με τη διατήρηση της ειρήνης και της διεθνούς ασφάλειας και είναι, κατά συνέπεια, θεμιτός. Επιπλέον, η δέσμευση των κεφαλαίων των οντοτήτων που ανήκουν σε ή ελέγχονται από οντότητα η οποία έχει χαρακτηριστεί ως μετέχουσα στη διάδοση των πυρηνικών όπλων συνδέεται με τον σκοπό αυτό, εφόσον υπάρχει ο μη αμελητέος κίνδυνος η εν λόγω οντότητα να ασκήσει πίεση στις οντότητες που κατέχει ή ελέγχει προκειμένου να καταστρατηγήσουν το αποτέλεσμα των μέτρων που την αφορούν, ενθαρρύνοντάς τις είτε να της μεταφέρουν ευθέως ή εμμέσως τα κεφάλαιά τους είτε να πραγματοποιούν συναλλαγές τις οποίες η ίδια δεν μπορεί να εκτελέσει λόγω της δεσμεύσεως των κεφαλαίων της. Τέλος, από τη νομολογία προκύπτει ότι το δικαίωμα της ιδιοκτησίας και το δικαίωμα ασκήσεως οικονομικής δραστηριότητας δεν είναι απόλυτα προνόμια και η άσκησή τους είναι δυνατό να υπόκειται σε περιορισμούς που δικαιολογούνται από τους σκοπούς γενικού συμφέροντος που επιδιώκει η Κοινότητα. Η σημασία των επιδιωκόμενων με την επίμαχη ρύθμιση σκοπών μπορεί να δικαιολογήσει ακόμα και σημαντικές αρνητικές συνέπειες για ορισμένους επιχειρηματίες²⁹. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι η ελευθερία ασκήσεως οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και το δικαίωμα ιδιοκτησίας, των ενδιαφερόμενων τραπεζικών ιδρυμάτων περιορίζονται ουσιωδώς με τη δέσμευση των κεφαλαίων, εφόσον αυτά δεν μπορούν να διαθέτουν τα κεφάλαιά τους τα οποία βρίσκονται στο έδαφος της Ένωσης ή τα οποία κατέχουν κοινοτικοί υπήκοοι, εκτός αν δοθούν ειδικές άδειες προς τούτο, ενώ ακόμη και τα υπο-

²⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 423/2007 του Συμβουλίου, της 19ης Απριλίου 2007, σχετικά με ορισμένα περιοριστικά μέτρα κατά του Ιράν (ΕΕ L 103, σ. 1).

²⁸ Απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-331/88, *Fedesa* κ.λπ. (Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψη 13).

²⁹ Βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Ιουλίου 1996, C-84/95, *Bosphorus* (Συλλογή 1996, σ. I-3953, σκέψεις 21 έως 23).

καταστήματά τους στο έδαφος της Ένωσης απαγορεύεται να προβαίνουν σε νέες συναλλαγές με τους πελάτες της. Εντούτοις, έκρινε ότι, δεδομένης της πρωταρχικής σημασίας της διατήρησης της ειρήνης και της διεθνούς ασφάλειας, οι όποιες δυσμενείς συνέπειες δεν ήσαν δυσανάλογες σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

Αφετέρου, με τη δεύτερη προαναφερθείσα απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο παρέσχε σημαντικές διευκρινίσεις όσον αφορά την υποχρέωση γνωστοποίησης στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα των λόγων που δικαιολογούν τη λήψη των μέτρων, τα οποία είναι μεν γενικά, όμως αφορούν τα πρόσωπα αυτά άμεσα και ατομικά και είναι ικανά να περιορίσουν την άσκηση των θεμελιωδών τους δικαιωμάτων. Το Γενικό Δικαστήριο εκτιμά ότι το Συμβούλιο οφείλει, στο μέτρο του δυνατού, να γνωστοποιεί στις ενδιαφερόμενες οντότητες τα μέτρα της δεσμεύσεως των κεφαλαίων τους μέσω ατομικής κοινοποίησης. Πράγματι, ο κανόνας ότι άγνοια νόμου δεν δικαιολογείται δεν μπορεί να προβληθεί στην περίπτωση κατά την οποία η επίμαχη πράξη έχει, για το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, τον χαρακτήρα ατομικής πράξεως. Ωστόσο, εν προκειμένω, το Συμβούλιο δεν κοινοποίησε ατομικά την οικεία απόφαση, παρά το γεγονός ότι γνώριζε τη διεύθυνση στην οποία η προσφεύγουσα έχει την έδρα της. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, κατά συνέπεια, ότι το Συμβούλιο δεν τήρησε την υποχρέωση γνωστοποίησης της αιτιολογίας της προσβαλλομένης αποφάσεως στην προσφεύγουσα. Εντούτοις, από τη δικογραφία προέκυψε ότι η γαλλική Επιτροπή Τραπεζών πληροφόρησε το υποκατάστημα της προσφεύγουσας στο Παρίσι σχετικά με την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως και τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα την ίδια ημέρα. Επομένως, αυτή ενημερώθηκε εγκαίρως και επισήμως τόσο για την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως όσο και για τη δυνατότητά της να αναζητήσει την αιτιολογία της εν λόγω αποφάσεως στην Επίσημη Εφημερίδα, οπότε, υπό τις εξαιρετικές αυτές περιστάσεις, η διαπιστωθείσα παρατυπία δεν δικαιολογεί την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Άδεια διαθέσεως στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων

Κατά το 2009, το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε επανειλημμένως με αποφάσεις της Επιτροπής που εκδόθηκαν βάσει της οδηγίας 91/414, η οποία θεσπίζει το κοινοτικό σύστημα αδειοδότησεως και ανακλήσεως των αδειών διαθέσεως στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Παρά τον όλως τεχνικό χαρακτήρα των υποθέσεων αυτών, χρήζουν μνείας δύο αποφάσεις στις οποίες το Γενικό Δικαστήριο στήριξε τη συλλογιστική του στις συνέπειες που αντλούνται από την αρχή της προλήψεως.

Στην απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, T-326/07, *Cheminova κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 91/414, για να δοθεί άδεια σε σχέση με μία δραστική ουσία, πρέπει να αναμένεται, με βάση τις τρέχουσες επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις, ότι η χρήση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων που την περιέχουν και η οποία είναι αποτέλεσμα εφαρμογής σύμφωνης με την ορθή πρακτική φυτοϋγείας δεν έχει βλαβερές συνέπειες για την υγεία των ανθρώπων ή των ζώων ούτε μη αποδεκτή επίδραση στο περιβάλλον. Ερμηνεύοντας τη διάταξη αυτή υπό το πρίσμα της αρχής της προλήψεως, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, όσον αφορά την ανθρώπινη υγεία, η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων βάσει των οποίων, λαμβανομένης υπόψη και της επιστημονικής αβεβαιότητας, μπορεί ευλόγως να αμφισβητηθεί το αβλαβές μιας ουσίας απαγορεύει, κατ' αρχήν, την αδειοδότηση για την ουσία αυτή. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να συναχθεί από τη φράση «τρέχουσες επιστημονικές και τεχνικές γνώσεις» που χρησιμοποιείται στην οδηγία 414/91 ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες κοινοποίησαν δραστική ουσία και αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο εκδόσεως αποφάσεως περί μη καταχωρίσεώς της στις εγκεκριμένες ουσίες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν νέες μελέτες και στοιχεία καθόσον χρόνο εξακολουθούν να υπάρχουν αμφιβολίες ως προς το αβλαβές της ουσίας αυτής. Μια τέτοια ερμηνεία θα αντέβαινε στον σκοπό του υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας των ανθρώπων και των ζώων καθώς και του περιβάλλοντος, διότι

θα ισοδυναμούσε με αναγνώριση υπέρ του κοινοποιήσαντος τη δραστική ουσία, ο οποίος, αφενός, φέρει το βάρος αποδείξεως του αβλαβούς της ουσίας και, αφετέρου, έχει την καλύτερη γνώση της, ενός δικαιώματος αρνησικυρίας στην έκδοση ενδεχομένης αποφάσεως περί μη καταχωρίσεως της επίμαχης ουσίας.

Ομοίως, στην απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2009, T-334/07, *Denka International κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι δυνάμει της αρχής της προλήψεως, οσάκις υφίστανται επιστημονικές αμφιβολίες ως προς την ύπαρξη ή τη σημασία των κινδύνων για την υγεία του ανθρώπου, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης μπορούν να λαμβάνουν μέτρα προστασίας, χωρίς να οφείλουν να αναμένουν να αποδειχθεί πλήρως το υποστατό και η σοβαρότητα των εν λόγω κινδύνων³⁰. Ως εκ περισσού, σε ένα πλαίσιο επιστημονικής αβεβαιότητας, δεν είναι δυνατό να απαιτηθεί να προκύψουν οπωσδήποτε από την αξιολόγηση των κινδύνων πειστικές επιστημονικές αποδείξεις για τα θεσμικά όργανα ως προς το υποστατό και τη σοβαρότητα των πιθανών αρνητικών επιδράσεων σε περίπτωση επελεύσεως αυτού του κινδύνου. Επισημαίνοντας ότι ο φάκελος που κατέθεσε η προσφεύγουσα ήταν ελλιπής, οπότε δεν μπορούσε να συναχθεί κανένα αξιόπιστο συμπέρασμα ως προς τις γονιδοτοξικές και καρκινογόνους ιδιότητες του *dichlorvos*, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι, λαμβανομένων υπόψη των διαθέσιμων τοξικολογικών στοιχείων, της αβεβαιότητας σχετικά με το αβλαβές της εν λόγω ουσίας και των ελλείψεων του φακέλου, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως εκδίδοντας την προσβαλλόμενη απόφαση.

Πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων

Στις υποθέσεις *Borax Europe κατά Επιτροπής* (αποφάσεις της 11ης Μαρτίου 2009, T-121/05 και T-166/05, δεν περιλαμβάνονται στη Συλλογή) το Γενικό Δικαστήριο χρειάστηκε να προβεί σε ορισμένες διευκρινίσεις σε σχέση με τις εξαιρέσεις από το δικαίωμα προσβάσεως στα έγγραφα που βρίσκονται στην κατοχή των θεσμικών οργάνων, οι οποίες αφορούν, αφενός, την προστασία της ιδιωτικής ζωής και της ακεραιότητας του ατόμου και, αφετέρου, την προστασία της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων.

Εν προκειμένω, δεν παρασχέθηκε στην προσφεύγουσα πρόσβαση σε έγγραφα και ηχογραφήσεις συναντήσεων που περιείχαν, ιδίως, σχόλια και εκθέσεις εμπειρογνομόνων και εκπροσώπων της βιομηχανίας στο πλαίσιο διαδικασίας ταξινόμησης του βορικού οξέως και των βορικών ενώσεων που κατέληξε στη δημοσίευση, εκ μέρους της Επιτροπής, των τελικών πορισμάτων των ως άνω εμπειρογνομόνων, οι οποίοι συνέστησαν την ταξινόμηση των προϊόντων αυτών στις τοξικές ουσίες. Η Επιτροπή, για να δικαιολογήσει την άρνησή της, ισχυρίστηκε μεταξύ άλλων ότι η δημοσιοποίηση των εγγράφων αυτών θα συνιστούσε προσβολή του δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΚ) 45/2001³¹ και θα είχε ως συνέπεια να καταστούν ευρέως γνωστά τα ονόματα των εμπειρογνομόνων, οι οποίοι θα διέτρεχαν τον κίνδυνο να υποστούν εξωτερικές πιέσεις λόγω του οικονομικού διακυβεύματος στην προκειμένη περίπτωση. Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε τις προσβαλλόμενες αποφάσεις με το σκεπτικό, ιδίως, ότι η Επιτροπή δεν εξήγησε με ποιον τρόπο η πρόσβαση στα επίμαχα έγγραφα θα μπορούσε να θίξει συγκεκριμένα και στην πράξη τα συμφέροντα που προστατεύει η οικεία εξαίρεση.

³⁰ Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Μαΐου 1998, C-180/96, *Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1998, σ. I-2265, σκέψη 99), και απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 11ης Σεπτεμβρίου 2002, T-13/99, *Pfizer Animal Health κατά Συμβουλίου* (Συλλογή 2002, σ. II-3305, σκέψη 139).

³¹ Κανονισμός (ΕΚ) 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 2001, L 8, σ. 1).

Προκαταρκτικώς, το Γενικό Δικαστήριο είχε διευκρινίσει ότι η Επιτροπή δεν δύναται να στηρίξει την απόρριψη της σχετικής αιτήσεως περί προσβάσεως στα έγγραφα στις διαβεβαιώσεις τις οποίες υποστηρίζει ότι είχε παράσχει στους εμπειρογνώμονες, ότι θα μπορούσαν να εκφράσουν την προσωπική τους γνώμη χωρίς να δημοσιοποιηθούν τα ονόματα και οι απόψεις τους. Πράγματι, η δέσμευση τηρήσεως της εμπιστευτικότητας που ανέλαβε η Επιτροπή έναντι των εμπειρογνωμόνων αφορά μόνον εκείνους και το θεσμικό όργανο και δεν μπορεί να αντιταχθεί στην Borax, της οποίας το δικαίωμα προσβάσεως στα έγγραφα διασφαλίζεται υπό τις προϋποθέσεις και με τους περιορισμούς που θέτει ο κανονισμός 1049/2001. Επιπροσθέτως, μια απορριπτική απόφαση επί αιτήσεως περί προσβάσεως σε έγγραφα που έχει στην κατοχή του θεσμικό όργανο της Ένωσης μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικώς και μόνο στις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 4 του κανονισμού 1049/2001, οπότε το οικείο θεσμικό όργανο δεν δύναται να επικαλεστεί δέσμευση που ανέλαβε έναντι των μετεχόντων σε μια συνάντηση, εφόσον αυτή δεν δικαιολογείται από μία εκ των ως άνω εξαιρέσεων. Πάντως, η Επιτροπή δεν εξήγησε τους λόγους για τους οποίους τυχόν δημοσιοποίηση των ονομάτων των εμπειρογνωμόνων θα συνιστούσε προσβολή της ιδιωτικής τους ζωής ή παράβαση του κανονισμού 45/2001 και δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι είναι αρκετά πιθανός ο κίνδυνος η αποκάλυψη της γνώμης τους να τους εκθέσει σε αδικαιολόγητες έξωθεν πιέσεις που θα διακύβευαν την ακεραιότητά τους, δεδομένου μάλιστα ότι η παράλειψη των ονομάτων και του τόπου καταγωγής τους θα αρκούσε, εν πάση περιπτώσει, για να εξαλειφθεί συναφώς οποιοσδήποτε ενδεχόμενος κίνδυνος.

Επίσης, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, ενώ ο νομοθέτης προέβλεψε ειδική εξαίρεση από το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων όσον αφορά τις νομικές συμβουλές, δεν έπραξε το ίδιο σε σχέση με τις άλλες, ιδίως επιστημονικής φύσεως, γνωμοδοτήσεις όπως αυτές που ήταν εγγεγραμμένες στις επίδικες ηχογραφήσεις. Εφόσον, κατά τη νομολογία, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υφίσταται γενική επιταγή εμπιστευτικότητας ως προς τις γνωμοδοτήσεις της νομικής υπηρεσίας του Συμβουλίου επί νομοθετικών ζητημάτων³², η ίδια αρχή ισχύει και για τις επίμαχες γνωμοδοτήσεις, καθόσον ο κοινοτικός νομοθέτης δεν προέβλεψε ειδική εξαίρεση γι' αυτές, οπότε υπόκεινται στους γενικούς κανόνες που διέπουν το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα. Προκύπτει εντεύθεν ότι οι επιστημονικές γνωμοδοτήσεις οι οποίες συγκεντρώνονται από θεσμικό όργανο στο πλαίσιο της επεξεργασίας ενός νομοθετήματος πρέπει, κατ' αρχήν, να δημοσιοποιούνται ακόμη και αν ενδέχεται να εγείρουν έντονες αντιδράσεις ή να αποθαρρύνουν τα πρόσωπα που τις κατάρτισαν από το να συνεισφέρουν στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων του οικείου θεσμικού οργάνου. Ο προβαλλόμενος από την Επιτροπή κίνδυνος να παύσουν οι εμπειρογνώμονες να μετέχουν στην ως άνω διαδικασία λόγω της δημόσιας συζητήσεως που απορρέει από τη δημοσιοποίηση των απόψεών τους είναι συμφυής με τον κανόνα ότι επιτρέπεται η πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν απόψεις για εσωτερική χρήση, ως μέρος συζητήσεων και προκαταρκτικών διαβουλεύσεων.

II. Αγωγές αποζημιώσεως

1. Παραδεκτό

Κατά τη νομολογία, η προβλεπόμενη από το άρθρο 235 ΕΚ αγωγή αποζημιώσεως συνιστά αυτοτελές μέσο παροχής ένδικης προστασίας και το απαράδεκτο μιας προσφυγής ακυρώσεως που ασκήθηκε κατά πράξεως θεσμικού οργάνου δεν σημαίνει ότι είναι απαράδεκτη και η αγωγή με την οποία προσβάλλεται η πράξη αυτή. Επομένως, το γεγονός ότι μια πράξη κανονιστικής φύσεως

³² Απόφαση του Δικαστηρίου της 1ης Ιουλίου 2008, C-39/05 P και C-52/05 P, *Σουηδία και Turco κατά Συμβουλίου* (Συλλογή 2008, σ. I-4723, σκέψη 57).

δεν αφορά άμεσα και ατομικά κάποιους ιδιώτες, δεν σημαίνει, αυτό καθαυτό, ότι είναι απαράδεκτη η αγωγή με την οποία τα εν λόγω πρόσωπα ζητούν να αναγνωριστεί η ευθύνη της Κοινότητας λόγω του παράνομου χαρακτήρα της οικείας πράξεως³³.

Με τη διάταξη της 30ής Σεπτεμβρίου 2009, T-166/08, *Ivanov κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως, το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε τα όρια της αυτοτέλειας της προσφυγής ακυρώσεως από την αγωγή αποζημιώσεως, διευκρινίζοντας ότι ο αυτοτελής χαρακτήρας αυτών των μέσων παροχής ένδικης προστασίας δεν πρέπει να έχει ως συνέπεια να παρέχεται στον ιδιώτη, ο οποίος άφησε να παρέλθει άπρακτη η προβλεπόμενη από το άρθρο 230, πέμπτο εδάφιο, ΕΚ προθεσμία ασκήσεως προσφυγής, η δυνατότητα να αποτρέψει την απόσβεση του δικαιωμάτος του, επιδιώκοντας με την αγωγή αποζημιώσεως να αποκομίσει το όφελος που θα μπορούσε να αντλήσει από την εμπρόθεσμη άσκηση της προσφυγής ακυρώσεως. Επομένως, η παρέλευση της δημοσίας τάξεως προθεσμίας για την άσκηση προσφυγής με αίτημα την ακύρωση πράξεως συνεπάγεται ότι δεν μπορεί να προβληθεί πλέον ούτε αίτημα αποζημιώσεως το οποίο συνδέεται στενά με το αίτημα ακυρώσεως. Συγκεκριμένα, μια αγωγή αποζημιώσεως πρέπει να κρίνεται απαράδεκτη όταν ο ενδιαφερόμενος επιδιώκει, στην πράξη, την ανάκληση ατομικής πράξεως που έχει καταστεί απρόσβλητη και η αγωγή αυτή, αν γινόταν δεκτή, θα είχε ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση των εννόμων αποτελεσμάτων της εν λόγω πράξεως. Πάντως, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι μπορεί παραδεκτως να ασκηθεί αγωγή αποζημιώσεως για πταίσμα απορρέον από συμπεριφορά θεσμικού οργάνου που εκδηλώθηκε μετά την έκδοση αποφάσεων των οποίων τη νομιμότητα ο ενδιαφερόμενος δεν προσέβαλε εμπροθέσμως.

Επίσης, η απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2009, T-440/03, *Arizmendi κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), συνιστά νέο βήμα στην εξέλιξη της νομολογίας του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά το ζήτημα του παραδεκτού μιας αγωγής προς αποκατάσταση των ζημιών που φέρεται ότι προκλήθηκαν λόγω της εκ μέρους της Επιτροπής κοινοποιήσεως σε κράτος μέλος αιτιολογημένης γνώμης, με την οποία προσαπτόταν στο οικείο κράτος μέλος παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει από την εφαρμοστέα ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης. Εν προκειμένω, κατόπιν της ως άνω αιτιολογημένης γνώμης, η Γαλλική Δημοκρατία κατήργησε το μονοπώλιο που είχε εκ του νόμου το Σώμα μεσιτών διερμηνέων και οδηγών πλοίων, για το οποίο ίσχυε ένα σύνθετο καθεστώς που στηριζόταν στον συνδυασμό των ιδιοτήτων του δημοσίου λειτουργού, στον οποίο αναγνωρίζεται το μονοπώλιο ορισμένων πράξεων, και του εμπόρου.

Κατά πάγια νομολογία, είναι απαράδεκτη αγωγή αποζημιώσεως που στηρίζεται στην παράλειψη της Επιτροπής να κινήσει διαδικασία για τη διαπίστωση παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ. Πράγματι, εφόσον η Επιτροπή δεν υποχρεούται να κινήσει διαδικασία του άρθρου 226 ΕΚ για τη διαπίστωση παραβάσεως, η απόφασή της να μην κινήσει τη διαδικασία αυτή δεν συνιστά, ούτως ή άλλως, παράνομη συμπεριφορά, οπότε δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας³⁴. Κατά την Επιτροπή, το αυτό ισχύει κατ' αναλογία και για τις περιπτώσεις στις οποίες δεν παρέλειψε να κινήσει διαδικασία για τη διαπίστωση παραβάσεως, αλλά, αντιθέτως, εξέδωσε απλώς αιτιολογημένη γνώμη, η οποία συνιστά το προκαταρκτικό στάδιο της ως άνω διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου.

³³ Βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Δεκεμβρίου 1971, 5/71, *Zuckerfabrik Schöppenstedt κατά Συμβουλίου* (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1025), και απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 24ης Οκτωβρίου 2000, T-178/98, *Fresh Marine κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2000, σ. II-3331).

³⁴ Διάταξη του Δικαστηρίου της 23ης Μαΐου 1990, C-72/90, *Asia Motor France κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1990, σ. I-2181, σκέψεις 13 έως 15), και διατάξεις του Γενικού Δικαστηρίου της 3ης Ιουλίου 1997, T-201/96, *Smanor κ.λπ. κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1997, σ. II-1081, σκέψεις 30 και 31), και της 14ης Ιανουαρίου 2004, T-202/02 *Μακεδονικό Μετρό και Μηχανική κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2004, σ. II-181, σκέψεις 43 και 44).

Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα αυτό, υπενθυμίζοντας ότι η αγωγή αποζημιώσεως αποτελεί αυτοτελές ένδικο βοήθημα, το οποίο επιτελεί ιδιαίτερη λειτουργία εντός του συστήματος των μέσων παροχής έννομης προστασίας, καθόσον έχει ως αίτημα την αποκατάσταση ζημίας που απορρέει από παράνομη πράξη ή συμπεριφορά, καταλογιστέα σε θεσμικό όργανο. Επομένως, κάθε πράξη τέτοιου οργάνου, ανεξαρτήτως αν μπορεί να προσβληθεί με προσφυγή ακυρώσεως και ακόμη και αν εκδόθηκε στο πλαίσιο της ασκήσεως της διακριτικής του ευχέρειας, είναι κατ' αρχήν δυνατό να αποτελέσει αντικείμενο αγωγής αποζημιώσεως, δεδομένου ότι η διακριτική αυτή ευχέρεια δεν συνεπάγεται απαλλαγή του οργάνου από την υποχρέωσή του να ενεργεί σύμφωνα τόσο με τους υπέρτερους κανόνες δικαίου, όπως η Συνθήκη και οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, όσο και με το σχετικό παράγωγο δίκαιο. Κατά συνέπεια, μολονότι η Επιτροπή, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της βάσει του άρθρου 226 ΕΚ, εκτιμά ελεύθερα κατά πόσον είναι σκόπιμο να απευθύνει αιτιολογημένη γνώμη σε κράτος μέλος, δεν αποκλείεται πάντως το ενδεχόμενο, σε όλως εξαιρετικές περιστάσεις, να μπορέσει κάποιος ιδιώτης να αποδείξει ότι η αιτιολογημένη αυτή γνώμη είναι παράνομη λόγω κατάφωρης παραβάσεως κανόνα δικαίου, δυνάμενης να του προκαλέσει ζημία. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, ως εκ τούτου, ότι η αγωγή ήταν παραδεκτή.

2. Κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες

Προκειμένου να στοιχειοθετηθεί η εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας, πρέπει ο ενάγων να αποδείξει ότι συντρέχει κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες³⁵.

Στο πλαίσιο αγωγής με αίτημα την αποκατάσταση των ζημιών που φέρεται ότι υπέστη η ενάγουσα λόγω της αποφάσεως της Επιτροπής να ανακαλέσει άδεια εισαγωγής ζώων από ιχθυοτροφεία της Κόστα Ρίκα, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε με την απόφαση *Ristic κ.λπ. κατά Επιτροπής* (απόφαση της 9ης Ιουλίου 2009, T-238/07, δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή) ότι, προς διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητας της προϋποθέσεως ότι η παράβαση πρέπει να αφορά κανόνα που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες, απαιτείται η προστασία την οποία παρέχει ο προβαλλόμενος κανόνας να καλύπτει στην πράξη το πρόσωπο που τον επικαλείται και, ως εκ τούτου, το πρόσωπο αυτό να καταλέγεται μεταξύ εκείνων στα οποία ο εν λόγω κανόνας απονέμει δικαιώματα. Δεν είναι δυνατό να στηριχθεί αγωγή αποζημιώσεως σε κανόνα ο οποίος δεν προστατεύει τον ιδιώτη που τον επικαλείται, αλλά προστατεύει άλλους ιδιώτες. Εν προκειμένω, η ενάγουσα δεν είχε δικαίωμα να επικαλεστεί, στο πλαίσιο της αγωγής αποζημιώσεως που άσκησε, παρατυπίες απορρέουσες από προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως της Κόστα Ρίκα και του δικαιώματος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας να μετάσχει στη διαδικασία.

Εξάλλου, στην προαναφερθείσα απόφαση *Arizmendi κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι, κατά τη διαδικασία για τη διαπίστωση παραβάσεως, η Επιτροπή μπορεί απλώς και μόνο να εκδώσει γνώμη επί της παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου από κράτος μέλος, καθόσον το Δικαστήριο είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να διαπιστώσει οριστικώς ότι το κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο. Εφόσον η Επιτροπή, με τη γνώμη αυτή, περιορίζεται στο να λάβει θέση για το αν κράτος μέλος παρέβη πράγματι τις υποχρεώσεις που υπέχει από το κοινοτικό δίκαιο, η έκδοση αιτιολογημένης γνώμης δεν μπορεί να συνεπάγεται κατάφωρη παράβαση κανόνα, σκοπός του οποίου είναι η απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες. Κατόπιν τούτου, ακόμη και αν η Επιτροπή λάβει συναφώς, με την αιτιολογημένη γνώμη, εσφαλμένη θέση επί του περιεχομένου του κοινοτικού δικαίου, γεγονός αυτό δεν μπορεί να στοιχειοθετήσει κατάφωρη παράβαση, ικανή να θεμελιώσει ευθύνη της Κοινότητας. Αντιθέτως, αν οι εκτιμήσεις

³⁵ Απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2000, C-352/98 P, *Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2000, σ. I-5291, σκέψεις 42 και 43).

που διατυπώνονται σε αιτιολογημένη γνώμη βαίνουν πέραν της απλής διαπιστώσεως της υπάρξεως παραβάσεως από κράτος μέλος ή αν άλλες ενέργειες της Επιτροπής στο πλαίσιο της διαδικασίας για τη διαπίστωση παραβάσεως υπερβαίνουν τα όρια των αρμοδιοτήτων που της έχουν ανατεθεί, όπως παραδείγματος χάρη η υπαίτια δημοσιοποίηση επαγγελματικών απορρήτων ή πληροφοριών που προσβάλλουν την υπόληψη ενός προσώπου, οι εκτιμήσεις ή οι ενέργειες αυτές ενδέχεται να στοιχειοθετούν παράβαση, ικανή να θεμελιώσει ευθύνη της Κοινότητας.

III. Αναιρέσεις

Κατά το 2009, ασκήθηκαν 31 αναιρέσεις κατά αποφάσεων του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης και περατώθηκαν ισάριθμες υποθέσεις από το Γενικό Δικαστήριο (τμήμα αναιρέσεων). Δύο εξ αυτών χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Αφενός, με την απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, T-404/06 P, *ETF κατά Landgren* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε την καινοφανή κρίση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης ότι κάθε απόφαση περί καταγγελίας μιας συμβάσεως αορίστου χρόνου πρέπει να είναι αιτιολογημένη, η οποία στηρίχθηκε σε ένα σκεπτικό εμπνεόμενο από τις επιταγές του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων (στο εξής: ΚΥΚ) και από τον άρρηκτο σύνδεσμο μεταξύ της υποχρέωσης αιτιολογήσεως και της ασκήσεως του ελέγχου της νομιμότητας από τον δικαστή.

Αφετέρου, στην απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2009, T-58/08 P, *Επιτροπή κατά Roodhuijzen* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι κατά το άρθρο 72, παράγραφος 1, του ΚΥΚ προϋποθέσεις υπαγωγής του συντρόφου ενός υπαλλήλου στο Κοινό Σύστημα Υγειονομικής Ασφάλισης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν απαιτούν την εξομοίωση της «μη έγγαμης σχέσης συμβιώσεως» με τον γάμο. Πράγματι, για να υπάρχει «μη έγγαμη σχέση συμβιώσεως» απαιτείται απλώς και μόνον ένωση δύο προσώπων και προσκόμιση αναγνωριζομένου από κράτος μέλος εγγράφου που να πιστοποιεί ότι έχουν την ιδιότητα του συντρόφου μη έγγαμης σχέσης συμβιώσεως, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξεταστεί αν οι συνέπειες που απορρέουν από τη σχέση αυτή είναι παρεμφερείς με εκείνες του γάμου.

IV. Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων

Κατά το 2009, το Γενικό Δικαστήριο επιλήφθηκε 24 αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, αριθμός που αντιπροσωπεύει αισθητή μείωση σε σχέση με τις 58 που υποβλήθηκαν κατά το προηγούμενο έτος. Το 2009 ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων αποφάνθηκε επί 20 αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, έναντι 57 το 2008. Δέχθηκε μία μόνον αίτηση αναστολής εκτελέσεως, με τη διάταξη του προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου της 28ης Απριλίου 2009, T-95/09 R, *United Phosphorus κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή).

Η οικεία διαφορά αποτελούσε μέρος μιας σειράς υποθέσεων στις οποίες ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων είχε, το 2007 και το 2008, απορρίψει έξι αιτήσεις αναστολής αποφάσεων περί απαγορεύσεως της εμπορίας ορισμένων ουσιών, λόγω ελλείψεως επείγοντος, καθόσον η προβληθείσα ζημία δεν ήταν ούτε ανεπανόρθωτη ούτε αρκούντως σοβαρή, δεδομένου ότι αντιστοιχούσε σε λιγότερο του 1 % του παγκόσμιου κύκλου εργασιών του ομίλου στον οποίο ανήκαν οι αιτούσες. Το γεγονός ότι με την έβδομη διάταξη, που εκδόθηκε επί της υποθέσεως *United Phosphorus*, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων αναγνώρισε ότι επίκειται σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία οφειλόταν στις ιδιαίτερες περιστάσεις της προκειμένης περιπτώσεως, ήτοι στη βαθιά κρίση η οποία έπληττε από μηνών την παγκόσμια οικονομία, προκαλώντας μείωση της αξίας πολυάριθμων

επιχειρήσεων και δημιουργώντας σε αυτές προβλήματα ρευστότητας. Ειδικότερα, ο όμιλος στον οποίο ανήκε η αιτούσα απώλεσε σημαντικό μέρος της αξίας του, με συνέπεια η προβαλλόμενη ζημία να αποδεικνύεται σοβαρή. Μολονότι παραδέχθηκε ότι και μόνον η ύπαρξη της δυνατότητας ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως αρκεί για να μπορεί να θεωρηθεί κατ' αρχήν ως επανορθώσιμη μια χρηματική ζημία, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων προσέθεσε ότι δεν είναι υποχρεωμένος να «εφαρμόσει μηχανικά και αυστηρά» τις σχετικές προϋποθέσεις, αλλά ότι οφείλει να εξετάσει, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων περιστάσεων, τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ελεγχθεί το επείγον.

Εν προκειμένω, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων έλαβε υπόψη, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι, ενώ διεξαγόταν η διοικητική διαδικασία που κατέληξε στην απαγόρευση των επίμαχων προϊόντων, η οικεία επιχείρηση κατέθεσε εκ νέου αίτηση χορηγήσεως αδείας για τα προϊόντα αυτά, και μάλιστα κατ' εφαρμογή μιας νέας ταχύτερης διαδικασίας η οποία θα μπορούσε να περατωθεί λίγους μόλις μήνες μετά την καθορισθείσα ημερομηνία απόσυρσης των εν λόγω προϊόντων από την αγορά και στο πλαίσιο της οποίας είχε το δικαίωμα να προσκομίσει όλα τα επιστημονικά στοιχεία που, κατά την άποψή της, παρανόμως δεν ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο της διαδικασίας που περατώθηκε με την απόφαση περί απαγορεύσεώς τους. Κατά τον δικαστή των ασφαλιστικών μέτρων, θα ήταν παράλογο να διατηρηθεί σε ισχύ η απαγόρευση ενός προϊόντος για το οποίο δεν θα ήταν απίθανο να δοθεί εντός ολίγων μόνο μηνών άδεια κυκλοφορίας του στην αγορά. Επιπλέον, υπήρχαν ενδείξεις ότι η αιτούσα δύσκολα θα μπορούσε να επιστρέψει στην οικεία αγορά, διότι κατά τον κρίσιμο χρόνο δεν είχε, κατά πάσα πιθανότητα, εξασφαλισμένη κάποια διαθέσιμη πηγή εφοδιασμού για το επίμαχο προϊόν. Το συμπέρασμα αυτό ενισχυόταν, σε επίπεδο σταθμίσεως συμφερόντων, αφενός από τη διαπίστωση ότι η διοικητική διαδικασία εξελίχθηκε με μάλλον βραδείς ρυθμούς, οπότε ακόμη και η Επιτροπή δεν είχε εντοπίσει κάποιον ιδιαίτερο λόγο για τον οποίο η απόσυρση του επίμαχου προϊόντος από την αγορά θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατόν, και αφετέρου από το γεγονός ότι η ίδια η προσαλλόμενη απόφαση έθετε προθεσμία δεκατριών μηνών για τη διάθεση των υφιστάμενων αποθεμάτων, από το οποίο προκύπτει ότι η χρήση του σε καμία περίπτωση δεν συνεπαγόταν σοβαρούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία. Η ύπαρξη *fumus boni juris* έγινε δεκτή για τον λόγο ότι η κύρια προσφυγή έθετε *prima facie* πολύπλοκα, λεπτά και όμως τεχνικά ζητήματα, τα οποία έρχονταν μιας εις βάθος εξετάσεως, που δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων, αλλά κατά την κύρια διαδικασία.

Όσον αφορά την προϋπόθεση του επείγοντος, με τις διατάξεις της 25ης Μαΐου 2009, T-159/09 R, *Biofrescos κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), της 10ης Ιουλίου 2009, T-196/09 R, *TerreStar Europe κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), και της 13ης Ιουλίου 2009, T-238/09 R, *Sniace κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), ο πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου απέρριψε τις οικείες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων, καθόσον οι αιτούσες προέβλαν απλώς και μόνον κάποιες υποθέσεις, υπό τη μορφή «λιγότερο ευνοϊκών σεναρίων» που θα πραγματοποιούνταν ενδεχομένως σε περίπτωση απορρίψεως της αιτήσεώς τους, αντί να παράσχουν συγκεκριμένες και σαφείς ενδείξεις, στηριζόμενες σε λεπτομερή και επίσημα έγγραφα που να καταδεικνύουν την κατάσταση στην οποία θα περιέρχονταν, κατά πάσα πιθανότητα, αν δεν λαμβάνονταν τα προσωρινά μέτρα που ζητήθηκαν.

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η διάταξη του προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου της 24ης Απριλίου 2009, T-52/09 R, *Nycomed Danmark κατά EMEA* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), μια επιχείρηση —η οποία σχεδίαζε να ζητήσει από την Επιτροπή άδεια για τη διάθεση ενός φαρμάκου στην αγορά— υποχρεώθηκε βάσει της εφαρμοστέας ρυθμίσεως να απευθυνθεί προηγουμένως στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (ΕΜΕΑ) προκειμένου να επικυρωθεί η αίτησή της. Δεδομένου ότι ο ΕΜΕΑ δεν επικύρωσε την αίτησή της, η επιχείρηση ζήτησε τη λήψη προσωρινών μέτρων για να αποτρέψει μια ανταγωνιστική φαρμακευτική εταιρία από το να αποκτήσει προβάδισμα και να λάβει εκείνη πρώτη την άδεια για το προϊόν της. Ο δικαστής των ασφαλιστικών

μέτρων απέρριψε την αίτηση αυτή, επισημαίνοντας ότι η ζημία την οποία θα προκαλούσε η καθυστέρηση στην κυκλοφορία του επίμαχου φαρμάκου στην αγορά είχε αμιγώς υποθετικό χαρακτήρα, καθόσον προϋπέθετε την επέλευση μελλοντικών και αβέβαιων γεγονότων: η διάθεσή του στην αγορά δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να ληφθεί ως δεδομένη, αλλά εξαρτιόταν από τη χορήγηση της σχετικής άδειας από την Επιτροπή, δεδομένου ότι η αιτούσα, αφενός, είχε απλώς και μόνον την πρόθεση να ζητήσει την άδεια αυτή αφού προηγουμένως περατωνόταν με επιτυχία η εκκρεμής διαδικασία επικυρώσεως ενώπιον του EMEA και, αφετέρου, δεν παρέσχε διευκρινίσεις ως προς την πιθανότητα επελεύσεως του συγκεκριμένου κινδύνου να την προσπεράσουν, στον σχετικό «αγώνα δρόμου» για τη διάθεση στην αγορά, οι ανταγωνιστικές της επιχειρήσεις, ούτε κατονόμασε συναφώς τις επιχειρήσεις που είχαν ήδη κινήσει διαδικασία προκειμένου να αποκτήσουν την άδεια για υποκατάστατο προϊόν. Παρόμοια ήταν η κατάσταση και στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η διάταξη του προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου της 27ης Ιανουαρίου 2009, T-457/08 R, *Intel κατά Επιτροπής* (δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), σχετικά με ορισμένα μέτρα που ελήφθησαν στο πλαίσιο διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 82 ΕΚ. Η αιτούσα επιδίωκε, προτού περατωθεί η διοικητική διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής, να προλάβει τις συνέπειες της τελικής απόφασης που θα εκδιδόταν μετά το πέρας της ως άνω διαδικασίας, καθόσον συνέτρεχε, κατά την άποψη της, περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας. Κατά τον δικαστή των ασφαλιστικών μέτρων, η επέλευση της προβαλλόμενης ζημίας αποτελούσε συνάρτηση ενός μελλοντικού και υποθετικού στοιχείου, ήτοι της εκδόσεως από την Επιτροπή απόφασης δυσμενούς για την αιτούσα: όχι μόνον η έκδοση μιας τέτοιας απόφασης δεν ήταν βέβαια, αλλά και τα ενδεχόμενα ζημιογόνα αποτελέσματά της θα μπορούσαν να επανορθωθούν, καθόσον η αιτούσα θα είχε τη δυνατότητα να ζητήσει τόσο την ακύρωσή της όσο και την αναστολή της εκτελέσεώς της.

Με τη διάταξη της 23ης Ιανουαρίου 2009, T-352/08 R, *Pannon Hőerőmű κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), η οποία αφορούσε απόφαση με την οποία η Επιτροπή υποχρέωσε τις εθνικές αρχές κράτους μέλους να αναζητήσουν ενισχύσεις που χαρακτηρίστηκαν παράνομες, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων αποφάνθηκε επί του ζητήματος της κρίσιμης ημερομηνίας για την εξέταση της προϋποθέσεως του παραδεκτού που συνδέεται με την ύπαρξη επείγοντος και υπογράμμισε ότι η ύπαρξη περιστάσεων δυνάμενων να δικαιολογήσουν το επείγον πρέπει, κατ' αρχήν, να αποδεικνύεται βάσει των νομικών και πραγματικών στοιχείων της υποθέσεως κατά τον χρόνο της καταθέσεως της αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων, στην οποία και εκτίθενται όπως έχουν κατά την ημερομηνία αυτή. Εν προκειμένω, η απόφαση της Επιτροπής προέβλεπε ότι οι ως άνω εθνικές αρχές όφειλαν να υπολογίσουν το προς αναζήτηση ποσό βάσει ειδικής μεθόδου που θα όριζε ο νομοθέτης. Όμως, κατά την ημερομηνία που η δικαιούχος των επίμαχων ενισχύσεων υπέβαλε την αίτηση αναστολής της εκτελέσεως της εν λόγω απόφασης, οι νομοπαρασκευαστικές εργασίες βρίσκονταν ακόμη στο στάδιο της καταρτίσεως του σχεδίου νόμου, το οποίο θα μπορούσε κάλλιστα να τροποποιηθεί κατά τη συζήτηση στο Κοινοβούλιο, οπότε δεν υπήρχε ακόμη οριστικό νομικό πλαίσιο που να διέπει τη διαδικασία για την αναζήτηση της ενισχύσεως. Συνεπώς, η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων θεωρήθηκε πρώιμη.

Ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων ασχολήθηκε επανειλημμένως με οικονομικές ζημίες, φερόμενες ως σοβαρές και ανεπανόρθωτες. Στην προαναφερθείσα διάταξη *United Phosphorus κατά Επιτροπής* χαρακτήρισε ως αμιγώς οικονομική τη ζημία που προκλήθηκε στην αιτούσα, ήτοι την απώλεια πελατείας και μεριδίων αγοράς, διευκρινίζοντας ότι ο κίνδυνος μη αναστρέψιμης μεταβολής της καταστάσεως της αιτούσας ως προς τα μερίδια που κατέχει στην αγορά δεν είναι δυνατό να εξομοιωθεί με τον κίνδυνο αφανισμού της από την αγορά και να δικαιολογήσει τη λήψη του ασφαλιστικού μέτρου που ζητήθηκε, παρά μόνον αν το μερίδιο της αγοράς που θα χανόταν ανεπιστρεπτί ήταν ακούοντως σημαντικό, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ομίλου στον οποίο ανήκει η ενδιαφερόμενη επιχείρηση. Όσον αφορά δε την έννοια του ομίλου, έλαβε υπόψη, στη διάταξη της 15ης Ιανουαρίου 2009, T-199/08 R, *Ziegler κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), τον οικονομικό δεσμό

που υπήρχε μεταξύ των επιχειρήσεων ενός δικτύου εκατό εταιριών με στενές εμπορικές σχέσεις και κοινά συμφέροντα.

Στον τομέα των διαδικασιών προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών και επιλογής, η διάταξη της 23ης Ιανουαρίου 2009, T-511/08 R, *Unity OSG FZE κατά Συμβουλίου και EUPOL Afghanistan* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), καθώς και η προαναφερθείσα διάταξη *TerreStar Europe κατά Επιτροπής*, έδωσαν στον πρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου την αφορμή να επιβεβαιώσει μια πρόσφατη νομολογιακή εξέλιξη³⁶, διαπιστώνοντας ότι μπορούσε να προσδοθεί οικονομική αξία στη ζημία που προκλήθηκε λόγω «απώλειας της δυνατότητας του υποψηφίου να επιλεγεί», καθόσον η οικονομική αυτή αξία μπορεί να ανταποκριθεί στην υποχρέωση πλήρους αποκαταστάσεως της προκληθείσας ζημίας. Κατά συνέπεια, απέρριψε το επιχείρημα ότι η ζημία αυτή ήταν ανεπανόρθωτη, καθόσον ήταν αδύνατο να αποτιμηθεί.

Τέλος, η προαναφερθείσα υπόθεση *Sniaice κατά Επιτροπής* αφορούσε αίτηση αναστολής εκτελέσεως της αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή υποχρέωσε τις εθνικές αρχές κράτους μέλους να αναζητήσουν, από τη δικαιούχο επιχείρηση, ενίσχυση που θεωρήθηκε παράνομη. Ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων επιβεβαίωσε τη νομολογία κατά την οποία, στο πλαίσιο της ενώπιόν του διαδικασίας, απόκειται στον αιτούντα να αποδείξει ότι τα ένδικα βοηθήματα που του παρέχει το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο προκειμένου να αντιταχθεί στην άμεση αναζήτηση της επίμαχης κρατικής ενισχύσεως, δεν του παρέχουν τη δυνατότητα, λόγω ιδίως της οικονομικής του καταστάσεως, να αποτρέψει την επέλευση σοβαρής και ανεπανόρθωτης ζημίας. Τη νομολογία αυτή ακολούθησε ο πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου και στη διάταξη της 8ης Ιουνίου 2009, T-149/09 R, *Dover κατά Κοινοβουλίου* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), καθώς και στην προαναφερθείσα διάταξη *Biofrescos κατά Επιτροπής*, λόγω των πρόδηλων αντιστοιχιών ανάμεσα στις δύο περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι ως άνω διατάξεις, οι αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων αφορούσαν, αφενός, την αναζήτηση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο βουλευτικών αποζημιώσεων που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως σε βουλευτή του, οπότε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όφειλε να κινήσει τη σχετική ενώπιον εθνικού δικαστηρίου διαδικασία, και, αφετέρου, την απόφαση της Επιτροπής με την οποία οι εθνικές αρχές κράτους μέλους υποχρεώθηκαν να αναζητήσουν τους εισαγωγικούς δασμούς που όφειλε μια επιχείρηση. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων κατέληξε ότι δεν συνέτρεχε το στοιχείο του επείγοντος, καθόσον από κανένα στοιχείο δεν προέκυπτε ότι τα μέσα παροχής έννομης προστασίας που είχαν στη διάθεσή τους οι αιτούντες δεν θα μπορούσαν να αποτρέψουν την επαπειλούμενη ζημία.

³⁶ Διάταξη του προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου της 25ης Απριλίου 2008, T-41/08 R, *Vakakis κατά Επιτροπής* (δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή).

B — Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 7 Οκτωβρίου 2009)

Πρώτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

I. Wiszniewska-Białicka, M. E. Martins Ribeiro, M. Βηλαράς και J. Azizi, πρόεδροι τμήματος· M. Jaeger, πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου· A. W. H. Meij, N. J. Forwood, O. Czúcz και I. Pelikánová, πρόεδροι τμήματος.

Δεύτερη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

N. Wahl, Σ. Παπασάββας, K. Jürimäe, E. Cremona, F. Dehousse, V. Vadapalas, I. Labucka, E. Moavero Milanesi και M. Prek, δικαστές.

Τρίτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

E. Coulon, γραμματέας· H. Kanninen, S. Frimodt Nielsen, S. Soldevila Fragoso, V. Ciucă, T. Tchipev, A. Dittrich, L. Truchot, K. O'Higgins, J. Schwarcz, δικαστές.

1. Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)

Marc Jaeger

Γεννήθηκε το 1954· δικηγόρος· δικαστικός ακόλουθος υπό τον γενικό εισαγγελέα· δικαστής, αντιπρόεδρος του tribunal d'arrondissement de Luxembourg· διδάσκων στο Πανεπιστημιακό Κέντρο του Λουξεμβούργου· αποσπασμένος δικαστής, εισηγητής σε γραφείο δικαστή του Δικαστηρίου από το 1986· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 11 Ιουλίου 1996· Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Virpi Tiili

Γεννήθηκε το 1942· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι· επιμελήτρια Αστικού Δικαίου και Εμπορικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι· διευθύντρια νομικών υποθέσεων και εμπορικής πολιτικής του Κεντρικού Εμπορικού Επιμελητηρίου της Φινλανδίας· γενική διευθύντρια του Γραφείου Προστασίας των Καταναλωτών της Φινλανδίας· μέλος πολλών κυβερνητικών επιτροπών και αποστολών, μεταξύ άλλων του Συμβουλίου Εποπτείας Διαφημίσεων Φαρμάκων (1988–1990), μέλος του Συμβουλίου Υποθέσεων Καταναλωτών (1990–1994), μέλος του Συμβουλίου Ανταγωνισμού (1991–1994) και μέλος της συντακτικής επιτροπής της νομικής επιθεωρήσεως Nordic Intellectual Property Law Review (1982–1990)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από 18 Ιανουαρίου 1995 έως 6 Οκτωβρίου 2009.

Josef Azizi

Γεννήθηκε το 1948· διδάκτωρ Νομικής και πτυχιούχος Κοινωνικών και Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Βιέννης· εντεταλμένος καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Βιέννης, στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βιέννης και σε άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα· ομότιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Βιέννης· Ministerialrat και διευθυντής τμήματος στην Ομοσπονδιακή Καγκελαρία· μέλος της διευθύνουσας επιτροπής νομικής συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (CDCJ)· εκπρόσωπος ad litem ενώπιον του Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικού Δικαστηρίου) σε ένδικες διαδικασίες ελέγχου της συνταγματικότητας των ομοσπονδιακών νόμων· συντονιστής υπεύθυνος για την προσαρμογή του ομοσπονδιακού αυστριακού δικαίου προς το κοινοτικό δίκαιο· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 18 Ιανουαρίου 1995.

Arjen W. H. Meij

Γεννήθηκε το 1944· σύμβουλος στο Hoge Raad der Nederlanden (1996)· σύμβουλος και αντιπρόεδρος στο College van Beroep voor het bedrijfsleven (διοικητικό δικαστήριο εμπορίου και βιομηχανίας) (1986)· αναπληρωτής σύμβουλος στο Εφετείο Κοινωνικών Υποθέσεων και στη Δικαστική Επιτροπή Δασμολογίου· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1980)· δίδαξε ευρωπαϊκό δίκαιο στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Groningen· research-assistant στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Michigan· μέλος της διεθνούς γραμματείας του Εμπορικού Επιμελητηρίου του Άμστερνταμ (1970)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 1998.

Μιχαήλ Βηλαράς

Γεννήθηκε το 1950· δικηγόρος (1974–1980)· εθνικός εμπειρογνώμονας στη Νομική Υπηρεσία της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και κατόπιν κύριος διοικητικός υπάλληλος στη Γενική Διεύθυνση V (Απασχόληση, εργασιακές σχέσεις και κοινωνικές υποθέσεις)· εισηγητής, πάρεδρος του ελληνικού Συμβουλίου της Επικρατείας και από το 1999 Σύμβουλος Επικρατείας· επίκουρο μέλος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου· μέλος της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής· διευθυντής του Νομικού Γραφείου της Κυβέρνησης (1996–1998)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 1998.

Nicholas James Forwood

Γεννήθηκε το 1948· αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο του Cambridge (BA 1969, MA 1973) (Mechanical Sciences and Law)· κατέστη μέλος του Αγγλικού Δικηγορικού Συλλόγου το 1970, εν συνεχεία δε δικηγόρησε στο Λονδίνο (1971–1999) και στις Βρυξέλλες (1979–1999)· κατέστη μέλος του Ιρλανδικού Δικηγορικού Συλλόγου το 1981· το 1987 κατέστη Queen's Counsel και το 1998 Benchet of the Middle Temple· εκπρόσωπος του Δικηγορικού Συλλόγου Αγγλίας και Ουαλίας στο Συμβούλιο Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (CCBE) και πρόεδρος της Μόνιμης Αντιπροσωπείας του CCBE στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (1995–1999)· μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της World Trade Law Association και της European Maritime Law Organization (1993–2002)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 15 Δεκεμβρίου 1999.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

Γεννήθηκε το 1956· σπούδασε στη Λισσαβώνα, στις Βρυξέλλες και στο Στρασβούργο· άσκησε δικηγορία στην Πορτογαλία και στις Βρυξέλλες· ελεύθερη ερευνήτρια του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών· εισηγήτρια στο γραφείο του Πορτογάλου δικαστή στο Δικαστήριο J. C. Moitinho de Almeida (1986 έως 2000) και, κατόπιν, στο γραφείο του προέδρου του Πρωτοδικείου B. Vesterdorf (2000 έως 2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 31 Μαρτίου 2003.

Franklin Dehousse

Γεννήθηκε το 1959· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Λιέγης, 1981)· aspirant στο Εθνικό Ίδρυμα Επιστημονικών Ερευνών (1985–1989)· νομικός σύμβουλος στο Κοινοβούλιο (Chambre des représentants, 1981–1990)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, 1990)· καθηγητής (Πανεπιστήμια Λιέγης και Στρασβούργου, Κολέγιο της Ευρώπης, Institut royal supérieur de Défense, Πανεπιστήμιο Montesquieu του Bordeaux· college Michel Servet des universités de Paris· facultés Notre-Dame de la Paix στη Namur)· ειδικός εκπρόσωπος του υπουργού Εξωτερικών (1995–1999)· διευθυντής ευρωπαϊκών σπουδών του Institut royal des relations internationales (1998–2003)· πάρεδρος στο βελγικό Conseil d'État (2001–2003)· σύμβουλος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1990–2003)· μέλος του Observatoire Internet (2001–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Ena Cremona

Γεννήθηκε το 1936· πτυχιούχος ξένων γλωσσών του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας (1955)· διδάκτωρ του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας (1958)· δικηγόρος Μάλτας από το 1959· νομικός σύμβουλος στο εθνικό συμβούλιο γυναικών (1964–1979)· μέλος της επιτροπής δημοσίας διοικήσεως (1987–1989)· μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Lombard Bank(Malta) Ltd, εκπρόσωπος του Δημοσίου ως μετόχου (1987–1993)· μέλος της εκλογικής επιτροπής από το 1993· μέλος της επιτροπής κρίσεως διδακτορικών στη Νομική Σχολή του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) (2003–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Ottó Czúcz

Γεννήθηκε το 1946· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Szeged (1971)· διοικητικός υπάλληλος στο Υπουργείο Εργασίας (1971–1974)· επιφορτισμένος με διδασκαλία και καθηγητής (1974–1989), κοσμήτορας της Νομικής Σχολής (1989–1990) και αντιπρύτανης (1992–1997) του πανεπιστημίου του Szeged· δικηγόρος· μέλος της διοικήσεως του εθνικού οργανισμού ασφαλίσεως γήρατος· αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (1998–2002)· μέλος του επιστημονικού συμβουλίου της διεθνούς ενώσεως κοινωνικής ασφαλίσεως· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1998–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

Γεννήθηκε το 1947· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1965–1969)· ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Νομικών Επιστημών της Πολωνικής Ακαδημίας Επιστημών (1969–2004)· συνεργαζόμενη ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Max Planck αλλοδαπού και διεθνούς δικαίου στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, των δικαιωμάτων του δημιουργού και του δικαίου του ανταγωνισμού στο Μόναχο (υποτροφία του Foundation AvH — 1985–1986)· δικηγόρος (1992–2000)· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (2001–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Irena Pelikánová

Γεννήθηκε το 1949· διδάκτωρ Νομικής, βοηθός στον τομέα του οικονομικού δικαίου (πριν από το 1989), στη συνέχεια διδάκτωρ επιστημών, καθηγήτρια δικαίου επιχειρήσεων (από το 1993) στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Καρόλου της Πράγας· μέλος του διοικητικού οργάνου της επιτροπής κινητών αξιών (1999–2002)· δικηγόρος· μέλος του νομοθετικού συμβουλίου της Τσεχικής Κυβερνήσεως (1998–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Daniel Šváby

Γεννήθηκε το 1951· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Bratislava)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Bratislava· δικαστής στο Εφετείο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις αστικού δικαίου και αντιπρόεδρος του Εφετείου της Bratislava· μέλος του τμήματος αστικού και οικογενειακού δικαίου του Ινστιτούτου Δικαίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης· έκτακτος δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις εμπορικού δικαίου· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Στρασβούργο)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 12 Μαΐου 2004 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Vilenas Vadapalas

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Μόσχας)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Βαρσοβίας)· καθηγητής του Πανεπιστημίου του Vilnius· διεθνές δίκαιο (από το 1981), ανθρώπινα δικαιώματα (από το 1991) και κοινοτικό δίκαιο (από το 2000)· σύμβουλος της Κυβερνήσεως για τις εξωτερικές υποθέσεις (1991–1993)· μέλος της ομάδας συντονισμού της αντιπροσωπείας για τις διαπραγματεύσεις περί προσχωρήσεως στην Ευρωπαϊκή Ένωση· γενικός διευθυντής του τμήματος ευρωπαϊκού δικαίου της κυβέρνησεως (1997–2004)· καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου στο πανεπιστήμιο του Vilnius, κάτοχος της έδρας Jean Monnet· πρόεδρος της λιθουανικής ενώσεως σπουδών για την Ευρωπαϊκή Ένωση· εισηγητής της κοινοβουλευτικής ομάδας εργασίας για τη συνταγματική μεταρρύθμιση σχετικά με την ένταξη της Λιθουανίας· μέλος της διεθνούς επιτροπής νομικών (Απρίλιος 2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Küllike Jürimäe

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Tartu (1981–1986)· βοηθός του εισαγγελέα της Δημοκρατίας στο Ταλλίν (1986–1991)· απόφοιτη της διπλωματικής σχολής της Εσθονίας (1991–1992)· νομικός σύμβουλος (1991–1993) και γενικός σύμβουλος στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (1992–1993)· δικαστής στο Εφετείο του Ταλλίν (1993–2004)· European Master στα ανθρώπινα δικαιώματα και τον εκδημοκρατισμό, Πανεπιστήμια της Πάδουας και του Nottingham (2002–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Ingrida Labucka

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Λεττονίας (1986)· επιθεωρητής εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών για την περιφέρεια του Κίρον και την πόλη της Ρίγας (1986–1989)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Ρίγας (1990–1994)· δικηγόρος (1994–1998 και Ιούλιος 1999–Μάιος 2000)· υπουργός Δικαιοσύνης (Νοέμβριος 1998–Ιούλιος 1999 και Μάιος 2000–Οκτώβριος 2002)· μέλος του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (2001–2004)· μέλος του Κοινοβουλίου (2002–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Σάββας Σ. Παπασάββας

Γεννήθηκε το 1969· σπουδές στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (πτυχίο το 1991)· σπουδές τρίτου κύκλου στο πανεπιστήμιο Paris II (DEA δημοσίου δικαίου το 1992) και στο Πανεπιστήμιο Aix-Marseille III (διδακτορικό το 1995)· εγγραφή στον δικηγορικό σύλλογο Κύπρου, μέλος του δικηγορικού συλλόγου Λευκωσίας από το 1993· επιφορτισμένος με διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου (1997–2002), λέκτορας συνταγματικού δικαίου από τον Σεπτέμβριο του 2002· ερευνητής στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου (2001–2002)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Enzo Moavero Milanese

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο La Sapienza Ρώμης)· σπουδές κοινοτικού δικαίου (Κολέγιο της Ευρώπης, Μπριζ)· μέλος του δικηγορικού συλλόγου, ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου (1978–1983)· επιφορτισμένος με τη διδασκαλία του κοινοτικού δικαίου στα Πανεπιστήμια La Sapienza Ρώμης (1993–1996), Luiss Ρώμης (1993–1996 και 2002–2006) και Bocconi Μιλάνου (1996–2000)· σύμβουλος του Ιταλού πρωθυπουργού επί κοινοτικών ζητημάτων (1993–1995)· υπάλληλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: νομικός σύμβουλος και, στη συνέχεια, προϊστάμενος του γραφείου του αντιπροέδρου (1989–1992), προϊστάμενος του γραφείου του αρμόδιου για την «εσωτερική αγορά» (1995–1999) και τον «ανταγωνισμό» (1999) επιτρόπου, διευθυντής στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (2000–2002), βοηθός γενικός γραμματέας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2002–2005), γενικός γραμματέας του Γραφείου Πολιτικών Συμβούλων (2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 3 Μαΐου 2006.

Nils Wahl

Γεννήθηκε το 1961· απόφοιτος Νομικής (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 1987)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 1995)· συνεργαζόμενος καθηγητής, κάτοχος της έδρας Jean Monnet ευρωπαϊκού δικαίου (1995)· καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 2001)· βοηθός δικηγόρος σε ιδιωτικό γραφείο (1987–1989)· διοικητικός διευθυντής εκπαιδευτικού ιδρύματος (1993–2004)· πρόεδρος του σουηδικού δικτύου ευρωπαϊκής νομικής έρευνας (Nätverket för europarättslig forskning) (2001–2006)· μέλος του Συμβουλίου για Ζητήματα Ανταγωνισμού (Rådet för konkurrensfrågor) (2001–2006)· δικαστής στο Εφετείο Skåne και Blekinge (Hovrätten över Skåne och Blekinge) (2005)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Miro Prek

Γεννήθηκε το 1965· πτυχιούχος Νομικής (1989)· μέλος του δικηγορικού συλλόγου (1994)· άσκησε διάφορα καθήκοντα στη δημόσια διοίκηση, κυρίως στην κυβερνητική υπηρεσία νομοθεσίας (βοηθός υφυπουργός και υποδιευθυντής, προϊστάμενος του τμήματος ευρωπαϊκού και συγκριτικού δικαίου) και στην υπηρεσία ευρωπαϊκών υποθέσεων (βοηθός υφυπουργός)· μέλος της ομάδας διαπραγματεύσεων για τη συμφωνία συνδέσεως (1994–1996) και για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2003), υπεύθυνος για τις νομικές υποθέσεις· δικηγόρος· υπεύθυνος των σχεδίων για την προσαρμογή στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, κυρίως στα δυτικά Βαλκάνια· προϊστάμενος τμήματος στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004–2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Teodor Tchipev

Γεννήθηκε το 1940· σπούδασε Νομικά στο Πανεπιστήμιο St Kliment Ohridski, Σόφια (1961)· διδάκτωρ Νομικής (1977)· δικηγόρος (1963–1964)· νομικός σύμβουλος του κρατικού φορέα διεθνών οδικών μεταφορών (1964–1973)· υπεύθυνος μελετών στο Νομικό Ινστιτούτο της Βουλγαρικής Ακαδημίας Επιστημών (1973–1988)· λέκτορας Πολιτικής Δικονομίας στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου St Kliment Ohridski στη Σόφια (1988–1991)· διαιτητής στο διαιτητικό δικαστήριο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (1988–2006)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1991–1994)· αναπληρωτής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Paissiy Hilendarski Φιλιππούπολης (Φεβρουάριος 2001–2006)· υπουργός Δικαιοσύνης (1994–1995)· λέκτορας πολιτικής δικονομίας στο Νέο Βουλγαρικό Πανεπιστήμιο Σόφιας (1995–2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Valeriu M. Ciucă

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής (1984), διδάκτωρ Νομικής (1997) (Πανεπιστήμιο Alexandru Ioan Cuza Ιασίου)· πρωτοδίκης Suceava (1984–1989)· στρατοδίκης Ιασίου (1989–1990)· καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Alexandru Ioan Cuza Ιασίου (1990–2006)· υποτροφία εξειδίκευσης στο ιδιωτικό δίκαιο στο Πανεπιστήμιο της Rennes (1991–1992)· λέκτορας στο Πανεπιστήμιο Petre Andrei Ιασίου (1999–2002)· αναπληρωτής καθηγητής στην Université du Littoral Côte d'Opale (LAB-RIL) (2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Alfred Dittrich

Γεννήθηκε το 1950· σπουδές στο Πανεπιστήμιο Erlangen-Nurnberg (1970–1975)· Rechtsreferendar στο Ανώτατο Περιφερειακό Δικαστήριο της Νυρεμβέργης (1975–1978)· υπάλληλος διοικήσεως στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας (1978–1982)· υπάλληλος διοικήσεως στη μόνιμη αντιπροσωπεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1982)· υπάλληλος διοικήσεως στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, επιφορτισμένος με ζητήματα κοινοτικού δικαίου και ανταγωνισμού (1983–1992)· προϊστάμενος του τμήματος «Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως» (1992–2007) του Υπουργείου Δικαιοσύνης· προϊστάμενος της γερμανικής αντιπροσωπείας της ομάδας εργασίας «Δικαστήριο» του Συμβουλίου· εκπρόσωπος της ομοσπονδιακής Κυβερνήσεως σε μεγάλο αριθμό υποθέσεων ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Santiago Soldevila Frago

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής από το Universidad Autonoma de Barcelona (1983)· δικαστής (1985)· από το 1992, δικαστής των τμημάτων διοικητικών διαφορών του Tribunal Superior de Justicia de Canarias, Santa Cruz de Tenerife (1992 και 1993) και της Audiencia Nacional (Μαδρίτη, Μάιος 1998–Αύγουστος 2007), όπου δίκασε προσφυγές σε φορολογικές υποθέσεις (ΦΠΑ), καθώς και προσφυγές κατά των γενικών κανονιστικών διατάξεων του υπουργού Οικονομικών και των αποφάσεων του περί κρατικών ενισχύσεων ή περί ευθύνης του δημοσίου· επίσης, δίκασε τις προσφυγές κατά όλων των συμφωνιών των κεντρικών ρυθμιστικών οικονομικών οργανισμών του τραπεζικού, χρηματιστηριακού, ενεργειακού και ασφαλιστικού τομέα, καθώς και του τομέα της προστασίας του ανταγωνισμού· εισηγητής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1993–1998)· δικαστής του Γενικού Δικαστηρίου από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Laurent Truchot

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών του Παρισιού (1984)· πρώην μαθητής της Εθνικής Σχολής Δικαστών (1986–1988)· δικαστής στο Tribunal de grande instance της Μασσαλίας (Ιανουάριος 1988–Ιανουάριος 1990)· δικαστής στη διεύθυνση αστικών υποθέσεων και νομοθεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης (Ιανουάριος 1990–Ιούνιος 1992)· βοηθός προϊστάμενος και, στη συνέχεια, στη συνέχεια προϊστάμενος του γραφείου της γενικής διευθύνσεως ανταγωνισμού, καταναλώσεως και πατάξεως της απάτης στο Υπουργείο Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανίας (Ιούνιος 1992–Σεπτέμβριος 1994)· τεχνικός σύμβουλος του υπουργού Δικαιοσύνης (Σεπτέμβριος 1994–Μάιος 1995)· δικαστής στο Tribunal de grande instance της πόλεως Nîmes (Μάιος 1995–Μάιος 1996)· εισηγητής στο Δικαστήριο στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα Léger (Μάιος 1996–Δεκέμβριος 2001)· conseiller référendaire (δικαστής επιφορτισμένος με τον έλεγχο των δημοσίων δαπανών) στο Cour de cassation (Δεκέμβριος 2001–Αύγουστος 2007)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Sten Frimodt Nielsen

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης (1988)· υπάλληλος του Υπουργείου Εξωτερικών (1988–1991)· καθηγητής διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (1988–1991)· γραμματέας πρεσβείας στη μόνιμη αντιπροσωπεία της Δανίας στα Ηνωμένα Έθνη στη Νέα Υόρκη (1991–1994)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών (1994–1995)· συνεργαζόμενος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης (1995)· σύμβουλος, στη συνέχεια κύριος σύμβουλος στην υπηρεσία του πρωθυπουργού (1995–1998)· σύμβουλος υπουργός στη μόνιμη αντιπροσωπεία της Δανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2001)· ειδικός σύμβουλος στην υπηρεσία του πρωθυπουργού επί νομικών ζητημάτων (2001–2002)· προϊστάμενος τμήματος και νομικός σύμβουλος στην υπηρεσία του πρωθυπουργού (Μάρτιος 2002–Ιούλιος 2004)· βοηθός υφυπουργός και νομικός σύμβουλος στην υπηρεσία του πρωθυπουργού (Αύγουστος 2004–Αύγουστος 2007)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Kevin O'Higgins

Γεννήθηκε το 1946· σπουδές στο Crescent College του Limerick, στο Clongowes Wood College, στο University College του Δουβλίνου (B.A. degree και πτυχίο ευρωπαϊκού δικαίου) και στο Kings Inns· ενεγράφη στον Δικηγορικό Σύλλογο της Ιρλανδίας το 1968· barrister (1968–1982)· Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982–1986)· δικαστής στο Circuit Court (1986–1997)· δικαστής στο High Court της Ιρλανδίας (1997–2008)· benchet του Kings Inns· αντιπρόσωπος της Ιρλανδίας στο Συμβουλευτικό Συμβούλιο Ευρωπαίων Δικαστών (2000–2008)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 15 Σεπτεμβρίου 2008.

Heikki Kanninen

Γεννήθηκε το 1952· πτυχιούχος της Σχολής Ανώτατων Εμπορικών Σπουδών του Ελσίνκι και της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι· εισηγητής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Φινλανδίας· γενικός γραμματέας της επιτροπής για τη μεταρρύθμιση των κανόνων περί έννομης προστασίας στη δημόσια διοίκηση· κύριος υπάλληλος διοικήσεως στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· γενικός γραμματέας της επιτροπής για τη μεταρρύθμιση της διοικητικής δικονομίας, σύμβουλος στη νομοπαρασκευαστική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης· βοηθός γραμματέας στο δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (1998–2005)· μέλος του τμήματος προσφυγών για τους πρόσφυγες· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Juraj Schwarcz

Γεννήθηκε το 1952· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Comenius της Bratislava, 1979)· νομικός σύμβουλος επιχειρήσεων (1975–1990)· γραμματέας επιφορτισμένος με την τήρηση εμπορικών μητρώων στο Δημοτικό Δικαστήριο του Košice (1991)· δικαστής στο Δημοτικό Δικαστήριο του Košice (Ιανουάριος–Οκτώβριος 1992)· δικαστής και πρόεδρος τμήματος στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Košice (Νοέμβριος 1992–2009)· δικαστής με απόσπαση στο Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας, τμήμα εμπορικού δικαίου (Οκτώβριος 2004–Σεπτέμβριος 2005)· πρόεδρος του σώματος εμπορικού δικαίου στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Košice (Οκτώβριος 2005–Σεπτέμβριος 2009)· επισκέπτης καθηγητής του τμήματος εμπορικού και οικονομικού δικαίου του Πανεπιστημίου P.J. Šafárik του Košice (1997–2009)· επισκέπτης καθηγητής της Δικαστικής Ακαδημίας (2005–2009)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Emmanuel Coulon

Γεννήθηκε το 1968· σπουδές Νομικής στο Πανεπιστήμιο Panthéon-Assas Παρισιών· σπουδές οικονομικής διαχειρίσεως στο Πανεπιστήμιο Paris-Dauphine· Κολέγιο της Ευρώπης (1992)· εισαγωγικές εξετάσεις στο περιφερειακό κέντρο επιμορφώσεως για το επάγγελμα του δικηγόρου (Παρίσι)· πιστοποιητικό ασκήσεως του επαγγέλματος του δικηγόρου από τον Δικηγορικό Σύλλογο Βρυξελλών· άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου στις Βρυξέλλες· επιτυχών σε γενικό διαγωνισμό της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Πρωτοδικείο (στο γραφείο του προέδρου A. Saggio, 1996–1998· στο γραφείο του προέδρου B. Vesterdorf, 1998–2002)· προϊστάμενος του γραφείου του προέδρου του Πρωτοδικείου (2003–2005)· γραμματέας του Γενικού Δικαστηρίου από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

2. Μεταβολές στη σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2009

Πανηγυρική συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2009

Διορίστηκαν ως δικαστές στο Γενικό Δικαστήριο, με αποφάσεις της 25ης Φεβρουαρίου 2009 και της 8ης Ιουλίου 2009, για την περίοδο από 1ης Σεπτεμβρίου 2009 μέχρι τις 31 Αυγούστου 2010, ο Heikki Kanninen, κατόπιν της παραιτήσεως της Virpi Tiili και, για την περίοδο από τις 7 Οκτωβρίου 2009 μέχρι τις 31 Αυγούστου 2010, ο Juraj Schwarcz, κατόπιν της παραιτήσεως του Daniel Šváby.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου
έως 6 Οκτωβρίου 2009**

M. JAEGER, πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
V. TIILI, πρόεδρος τμήματος
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
A. W. H. MEIJ, πρόεδρος τμήματος
M. ΒΗΛΑΡΑΣ, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
D. ŠVÁBY, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, δικαστής
E. MOAVERO MILANESI, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
T. TCHIEV, δικαστής
V. CIUCĂ, δικαστής
A. DITTRICH, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
L. TRUCHOT, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής

E. COULON, γραμματέας

**από 7 Οκτωβρίου
έως 31 Δεκεμβρίου 2009**

M. JAEGER, πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
A. W. H. MEIJ, πρόεδρος τμήματος
M. ΒΗΛΑΡΑΣ, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, δικαστής
E. MOAVERO MILANESI, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
T. TCHIEV, δικαστής
V. CIUCĂ, δικαστής
A. DITTRICH, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
L. TRUCHOT, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
H. KANNINEN, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής

E. COULON, γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

Edward David Alexander Ogilvy (1989–1992)
Γεραρής Χρήστος (1989–1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), πρόεδρος από το 1989 έως το 1995
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Saggio Antonio (1989–1998), πρόεδρος από το 1995 έως το 1998
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Vesterdorf Bo (1989–2007) πρόεδρος από το 1998 έως το 2007
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Καλογερόπουλος Ανδρέας (1992–1998)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Tiili Virpi (1995–2009)
Cooke John D. (1996–2008)
Pirrung Jörg (1997–2007)
Mengozzi Paolo (1998–2006)
Legal Hubert (2001–2007)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Šváby Daniel (2004–2009)

Πρόεδροι

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)
Vesterdorf Bo (1998–2007)

Γραμματέας

Jung Hans (1989–2005)

Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου

Γενική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2005–2009)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Φύση της διαδικασίας (2005–2009)
3. Φύση της προσφυγής, αγωγής ή αιτήσεως (2005–2009)
4. Αντικείμενο (2005–2009)

Περατωθείσες υποθέσεις

5. Φύση της διαδικασίας (2005–2009)
6. Αντικείμενο (2009)
7. Αντικείμενο (2005–2009) (αποφάσεις και διατάξεις)
8. Δικάσας σχηματισμός (2005–2009)
9. Διάρκεια των διαδικασιών σε μήνες (2005–2009) (αποφάσεις και διατάξεις)

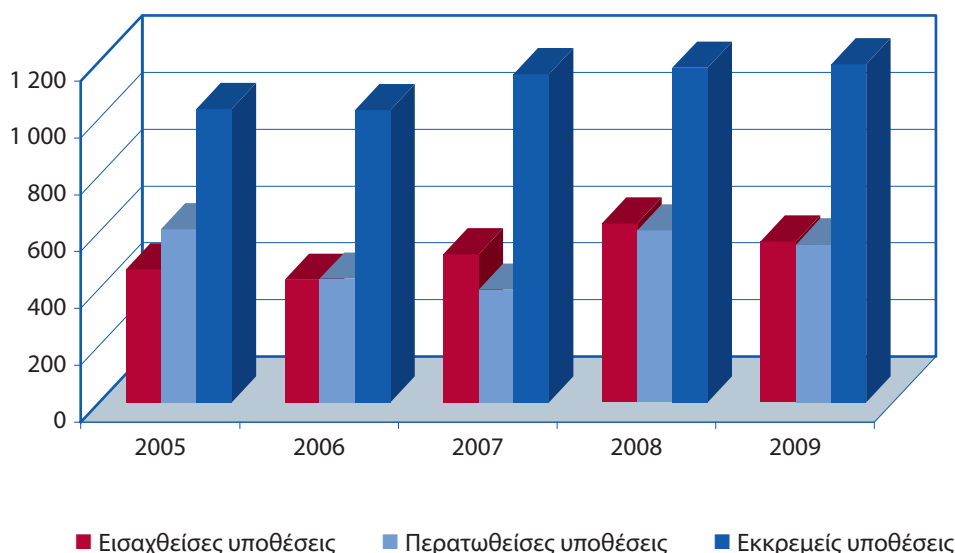
Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

10. Φύση της διαδικασίας (2005–2009)
11. Αντικείμενο (2005–2009)
12. Δικαστικός σχηματισμός (2005–2009)

Διάφορα

13. Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (2005–2009)
14. Ταχείες διαδικασίες (2005–2009)
15. Αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (1989–2009)
16. Κατανομή των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου αναλόγως της φύσεως της διαδικασίας (2005–2009)
17. Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2009) (αποφάσεις και διατάξεις)
18. Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2005–2009) (αποφάσεις και διατάξεις)
19. Γενική εξέλιξη (1989–2009) (εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις)

1. Γενική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου — Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2005–2009) ¹

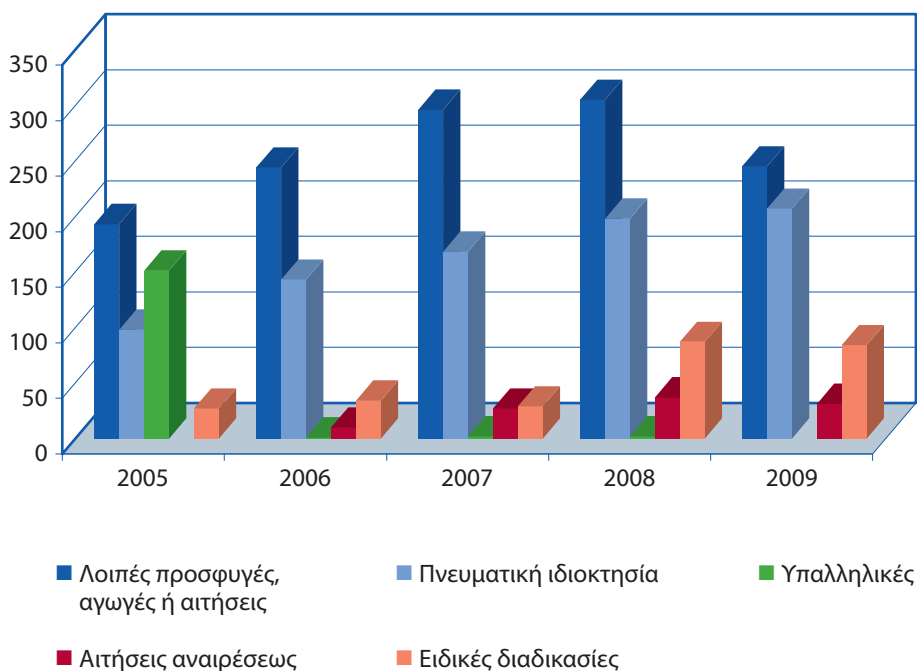

	2005	2006	2007	2008	2009
Εισαχθείσες υποθέσεις	469	432	522	629	568
Περαιτωθείσες υποθέσεις	610	436	397	605	555
Εκκρεμείς υποθέσεις	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

¹ Εφόσον δεν υπάρχει ένδειξη περί του αντιθέτου, ο παρών πίνακας και οι πίνακες των επομένων σελίδων περιλαμβάνουν τις ειδικές διαδικασίες.

Ως «ειδικές διαδικασίες» θεωρούνται: η ανακοπή ερημοδικίας (άρθρο 41 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 122 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου), η τριτανακοπή (άρθρο 42 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 123 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου), η αναθεώρηση αποφάσεως (άρθρο 44 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 125 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου), η ερμηνεία αποφάσεως (άρθρο 43 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 129 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου), ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων (άρθρο 92 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου), η αίτηση παροχής του ευεργετήματος πενίας (άρθρο 96 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου) και η διόρθωση αποφάσεως (άρθρο 84 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου).

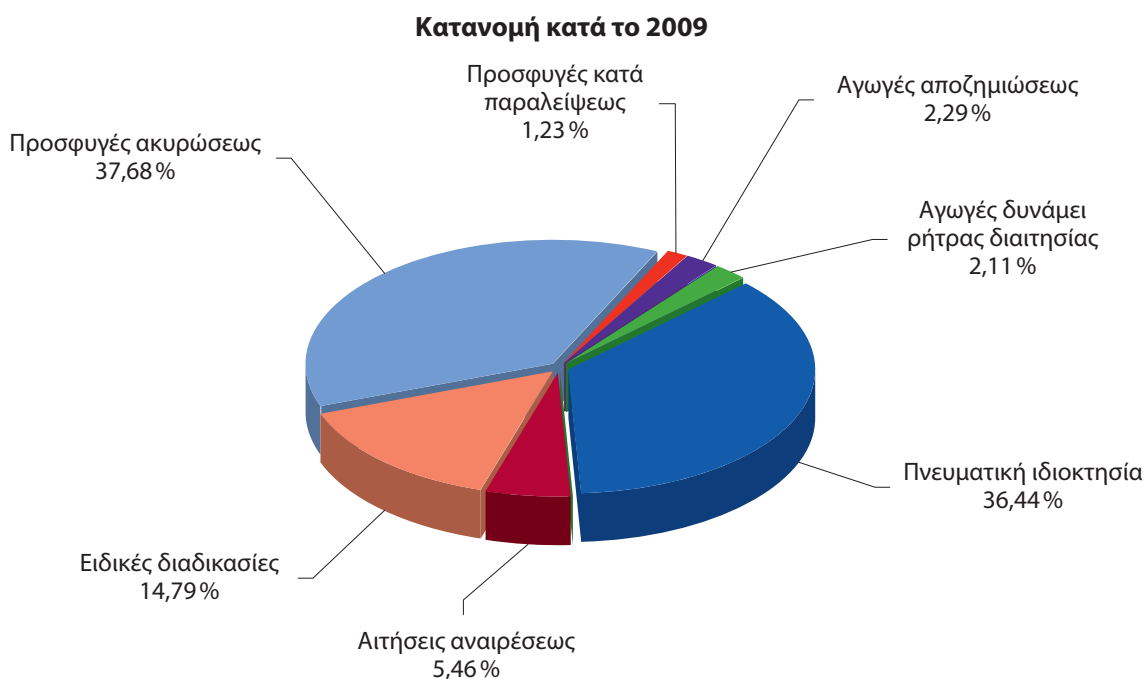
2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση της διαδικασίας (2005–2009) ¹

	2005	2006	2007	2008	2009
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	193	244	296	305	246
Πνευματική ιδιοκτησία	98	143	168	198	207
Υπαλληλικές	151	1	2	2	
Αιτήσεις αναιρέσεως		10	27	37	31
Ειδικές διαδικασίες	27	34	29	87	84
Σύνολο	469	432	522	629	568

¹ Στον παρόντα πίνακα και στους πίνακες των επομένων σελίδων, η ένδειξη «Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις» περιλαμβάνει όλες τις ευθείες προσφυγές ή αγωγές που ασκήθηκαν από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, πλην των προσφυγών υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των προσφυγών σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση της προσφυγής, αγωγής ή αιτήσεως (2005–2009)

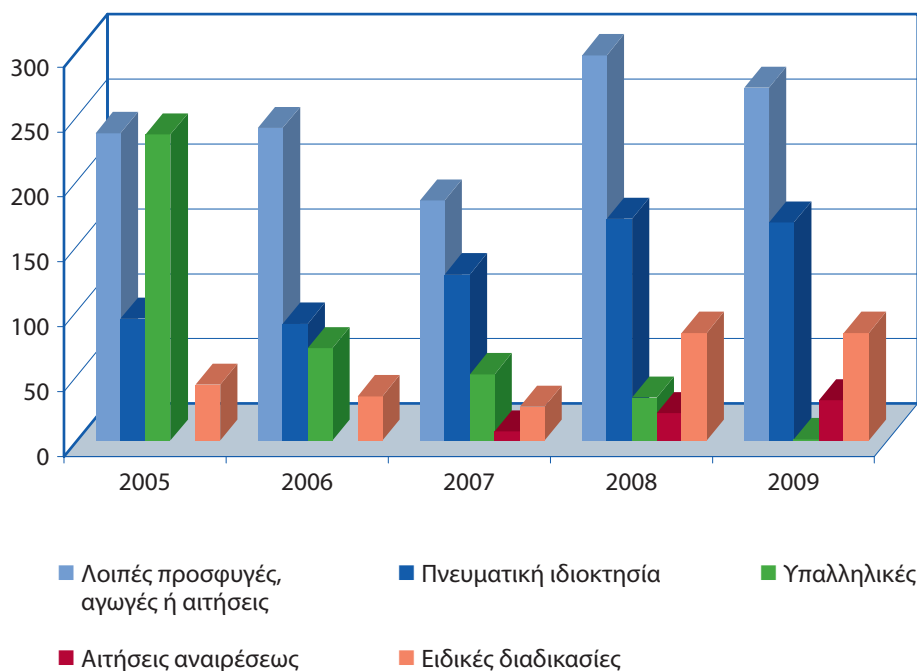
	2005	2006	2007	2008	2009
Προσφυγές ακυρώσεως	160	223	249	269	214
Προσφυγές κατά παραλείψεως	9	4	12	9	7
Αγωγές αποζημιώσεως	16	8	27	15	13
Αγωγές δυνάμει ρήτρας διαιτησίας	8	9	8	12	12
Πνευματική ιδιοκτησία	98	143	168	198	207
Υπαλληλικές	151	1	2	2	
Αιτήσεις αναιρέσεως		10	27	37	31
Ειδικές διαδικασίες	27	34	29	87	84
Σύνολο	469	432	522	629	568

4. Εισαχθείσες υποθέσεις — Αντικείμενο (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Αλιευτική πολιτική	2		5	23	1
Ανταγωνισμός	40	81	62	71	39
Γεωργία	21	18	34	14	18
Δίκαιο των επιχειρήσεων	12	11	10	30	23
Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις	1		3	3	2
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων			1	1	1
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	2	4	4	1	1
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών		1		3	4
Ελευθερία εγκαταστάσεως				1	
Εμπορική πολιτική	5	18	9	10	8
Ενέργεια		1			2
Εξωτερικές σχέσεις	2	2	1	2	5
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας		5	12	6	7
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές	9	5	10	1	6
Θεσμικό δίκαιο	28	15	28	43	47
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	2				
Κοινό δασμολόγιο		2	1		
Κοινωνική πολιτική	9	3	5	3	2
Κρατικές ενισχύσεις	25	28	37	55	46
Μεταφορές		1	4	1	
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1	2			
Περιβάλλον και καταναλωτές	18	21	41	14	7
Περιφερειακή πολιτική	12	16	18	7	6
Πνευματική ιδιοκτησία	98	145	168	198	207
Πολιτισμός		3	1	2	1
Προσέγγιση των νομοθεσιών			1		
Προσχώρηση νέων κρατών μελών					1
Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων			2		1
Ρήτρα διαιτησίας	2	3	1	12	12
Τελωνειακή ένωση	2		4	1	5
Φορολογία		1	2		
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ ¹	291	386	464	502	452
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ				1	
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ		1			
Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων	151	11	29	39	32
Ειδικές διαδικασίες	27	34	29	87	84
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	469	432	522	629	568

¹ Την 1η Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αντικατέστησε τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Φύση της διαδικασίας (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	237	241	185	297	272
Πνευματική ιδιοκτησία	94	90	128	171	168
Υπαλληλικές	236	71	51	33	1
Αιτήσεις αναιρέσεως			7	21	31
Ειδικές διαδικασίες	43	34	26	83	83
Σύνολο	610	436	397	605	555

6. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αντικείμενο (2009)

	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο
Αλιευτική πολιτική	1	16	17
Ανταγωνισμός	21	10	31
Γεωργία	15	23	38
Δίκαιο των επιχειρήσεων	4	8	12
Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις		3	3
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων		1	1
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων		1	1
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών		2	2
Εμπορική πολιτική	6		6
Ενέργεια	1		1
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας	6	2	8
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές	3	1	4
Θεσμικό δίκαιο	3	24	27
Κοινωνική πολιτική	3	3	6
Κρατικές ενισχύσεις	56	14	70
Περιβάλλον και καταναλωτές	10	12	22
Περιφερειακή πολιτική	1	2	3
Πνευματική ιδιοκτησία	127	42	169
Πολιτισμός	1	1	2
Προσχώρηση νέων κρατών μελών		1	1
Ρήτρα διαιτησίας	2	3	5
Τελωνειακή ένωση	10		10
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ ¹	270	169	439
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ		1	1
Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων	21	11	32
Ειδικές διαδικασίες	1	82	83
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	292	263	555

¹ Την 1η Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αντικατέστησε τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

7. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αντικείμενο (2005–2009) (αποφάσεις και διατάξεις)

	2005	2006	2007	2008	2009
Αλιευτική πολιτική	2	24	4	4	17
Ανταγωνισμός	35	42	38	31	31
Γεωργία	34	25	11	38	38
Δίκαιο των επιχειρήσεων	6	6	6	24	12
Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις	1		2	1	3
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	1			2	1
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	1	4	4	2	1
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών			1		2
Ελευθερία εγκαταστάσεως	1			1	
Εμπορική πολιτική	7	13	4	12	6
Ενέργεια		3	1		1
Εξωτερικές σχέσεις	11	5	4	2	
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας	5	4	3	6	8
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές	1	3	10	10	4
Θεσμικό δίκαιο	35	14	17	36	27
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων		2			
Κοινό δασμολόγιο			1	3	
Κοινωνική πολιτική	6	5	3	3	6
Κρατικές ενισχύσεις	53	54	36	37	70
Μεταφορές	1	2	1	3	
Οικονομική και νομισματική πολιτική		1	1	1	
Περιβάλλον και καταναλωτές	19	19	15	28	22
Περιφερειακή πολιτική	4	7	6	42	3
Πνευματική ιδιοκτησία	94	91	129	171	169
Πολιτισμός				2	2
Προσέγγιση των νομοθεσιών			1	1	
Προσχώρηση νέων κρατών μελών		1			1
Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων			1		
Ρήτρα διαιτησίας	1		1	3	5
Σύνδεση υπερπόντιων χωρών και εδαφών	4	2			
Τελωνιακή ένωση	7	2	2	3	10
Φορολογία		1		2	
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ ¹	329	330	302	468	439
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ	1	1	10		
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ	1		1		1
Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων	236	71	58	54	32
Ειδικές διαδικασίες	43	34	26	83	83
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	610	436	397	605	555

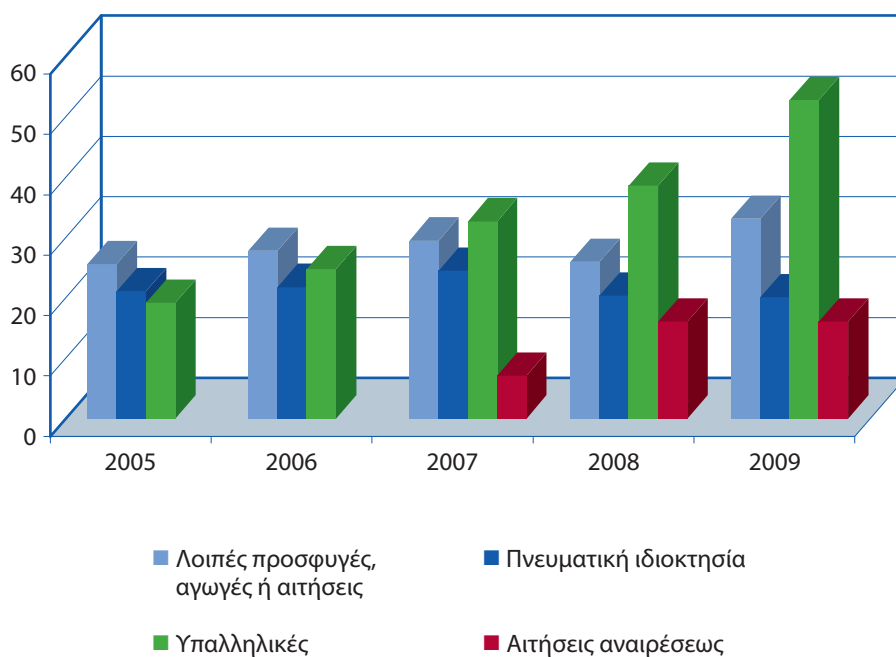
¹ Την 1η Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αντικατέστησε τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

8. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Δικάσας σχηματισμός (2005–2009)

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	6		6				2		2						
Τμήμα αναιρέσεων							3	4	7	16	10	26	20	11	31
Πρόεδρος του Πρωτοδικείου		25	25		19	19		16	16		52	52		50	50
Πενταμελή τμήματα	28	34	62	22	33	55	44	8	52	15	2	17	27	2	29
Τριμελή τμήματα	181	329	510	198	157	355	196	122	318	228	282	510	245	200	445
Μονομελή τμήματα	7		7	7		7	2		2						
Σύνολο	222	388	610	227	209	436	247	150	397	259	346	605	292	263	555

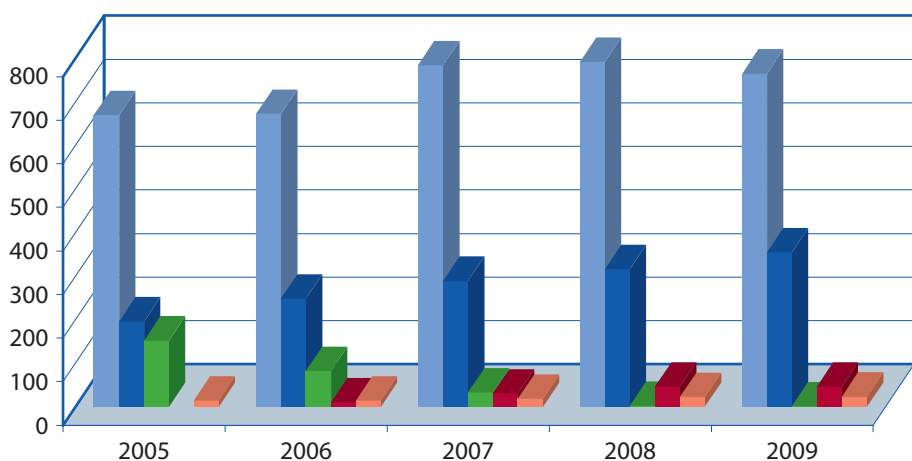
9. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια των διαδικασιών σε μήνες (2005–2009) ¹ (αποφάσεις και διατάξεις)

	2005	2006	2007	2008	2009
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	25,6	27,8	29,5	26,0	33,1
Πνευματική ιδιοκτησία	21,1	21,8	24,5	20,4	20,1
Υπαλληλικές	19,2	24,8	32,7	38,6	52,8
Αιτήσεις αναιρέσεως			7,1	16,1	16,1

¹ Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας των διαδικασιών: οι υποθέσεις στις οποίες εκδόθηκε παρεμπόδιση απόφαση, οι ειδικές διαδικασίες, οι υποθέσεις τις οποίες παρέπεμψε το Δικαστήριο κατόπιν της ανακατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ Δικαστηρίου και Πρωτοδικείου, καθώς και οι υποθέσεις τις οποίες παρέπεμψε το Πρωτοδικείο κατόπιν της ενάρξεως λειτουργίας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης. Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και σε δέκατα του μήνα.

10. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Φύση της διαδικασίας (2005–2009)

■ Λοιπές προσφυγές,
αγωγές ή αιτήσεις

■ Πνευματική ιδιοκτησία

■ Υπαλληλικές

■ Αιτήσεις αναιρέσεως

■ Ειδικές διαδικασίες

	2005	2006	2007	2008	2009
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	670	673	784	792	766
Πνευματική ιδιοκτησία	196	249	289	316	355
Υπαλληλικές	152	82	33	2	1
Αιτήσεις αναιρέσεως		10	30	46	46
Ειδικές διαδικασίες	15	15	18	22	23
Σύνολο	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

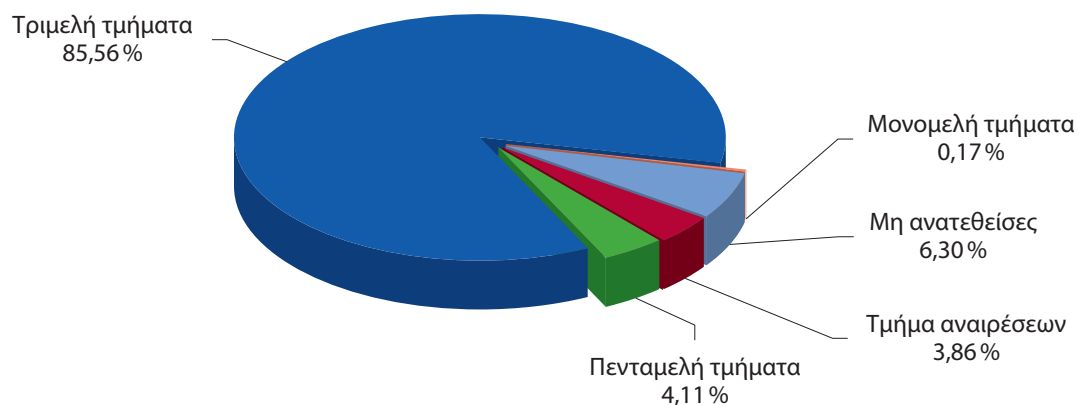
11. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Αντικείμενο (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Αλιευτική πολιτική	28	4	5	24	8
Ανταγωνισμός	134	173	197	236	244
Γεωργία	82	74	97	73	53
Δίκαιο των επιχειρήσεων	16	23	27	33	45
Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις			1	3	2
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων			1		
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	2	3	3	2	2
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών		1		3	5
Εμπορική πολιτική	23	28	33	31	33
Ενέργεια	4	2	1	1	2
Εξωτερικές σχέσεις	9	6	3	3	8
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας	8	9	18	18	17
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές	16	18	18	9	10
Θεσμικό δίκαιο	42	43	54	61	81
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	2				
Κοινό δασμολόγιο	1	3	3		
Κοινωνική πολιτική	9	7	9	9	5
Κρατικές ενισχύσεις	190	164	165	184	160
Μεταφορές	2	1	4	2	2
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1	2	1		
Περιβάλλον και καταναλωτές	43	44	70	56	40
Περιφερειακή πολιτική	27	36	48	13	16
Πνευματική ιδιοκτησία	197	251	290	317	355
Πολιτισμός		3	4	4	3
Προσέγγιση των νομοθεσιών	1	1	1		
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1				
Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων			1	1	2
Ρήτρα διαιτησίας	1	3	3	12	20
Σύνδεση υπερποντίων χωρών και εδαφών	2				
Τελωνειακή ένωση	13	11	13	11	6
Φορολογία			2		
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ ¹	854	910	1 072	1 106	1 119
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ	11	10		1	1
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ	1	2	1	1	
Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων	152	92	63	48	48
Ειδικές διαδικασίες	15	15	18	22	23
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

¹ Την 1η Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης της Λισσαβώνας, η Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αντικατέστησε τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

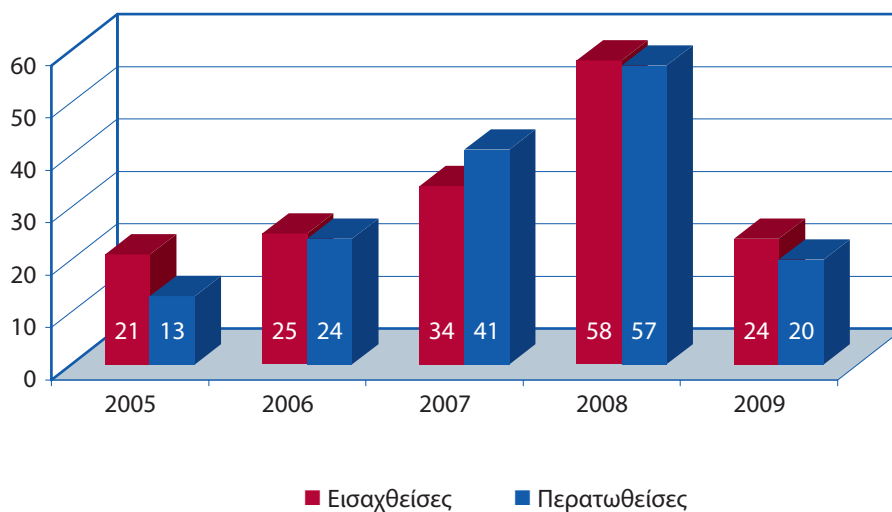
12. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2005–2009)

Κατανομή κατά το 2009

	2005	2006	2007	2008	2009
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	1	2			
Τμήμα αναιρέσεων		10	30	46	46
Πρόεδρος του Πρωτοδικείου		1			
Πενταμελή τμήματα	146	117	75	67	49
Τριμελή τμήματα	846	825	971	975	1 019
Μονομελή τμήματα	4	2			2
Μη ανατεθείσες	36	72	78	90	75
Σύνολο	1 033	1 029	1 154	1 178	1 191

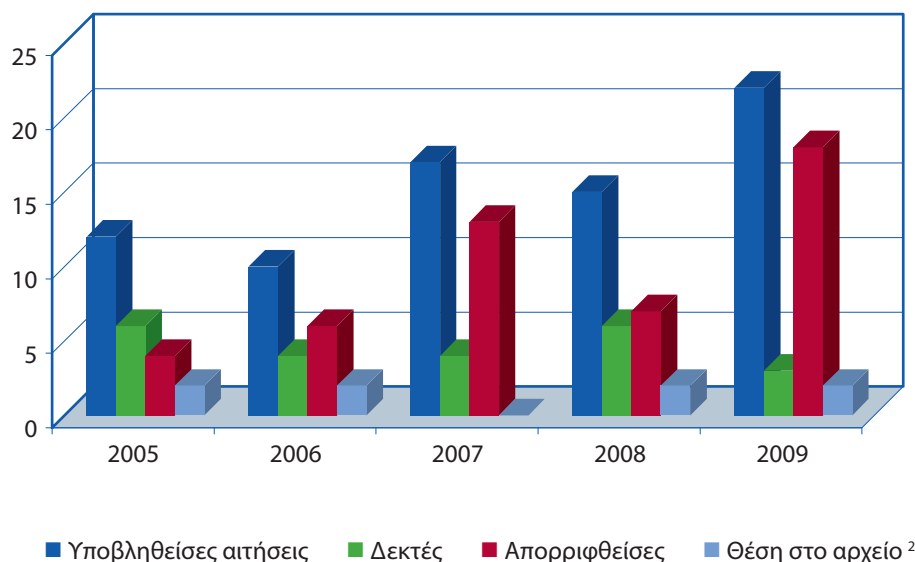
13. Διάφορα — Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (2005–2009)

Κατανομή κατά το 2009

	Εισαχθείσες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	Περατωθείσες διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων	Έκβαση		
			Απόρριψη	Αίτηση δεκτή	Διαγραφή/ Κατάργηση της δίκης
Ανταγωνισμός	5	6	4		2
Γεωργία	1	1	1		
Δίκαιο των επιχειρήσεων	2	1	1		
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	1	1			1
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	1	1	1		
Θεσμικό δίκαιο	4	3	2		1
Κρατικές ενισχύσεις	1	2	2		
Περιβάλλον και καταναλωτές	5	3	2	1	
Ρήτρα διαιτησίας	2	1	1		
Τελωνειακή ένωση	2	1	1		
Σύνολο	24	20	15	1	4

14. Διάφορα — Ταχείες διαδικασίες (2005–2009) ¹

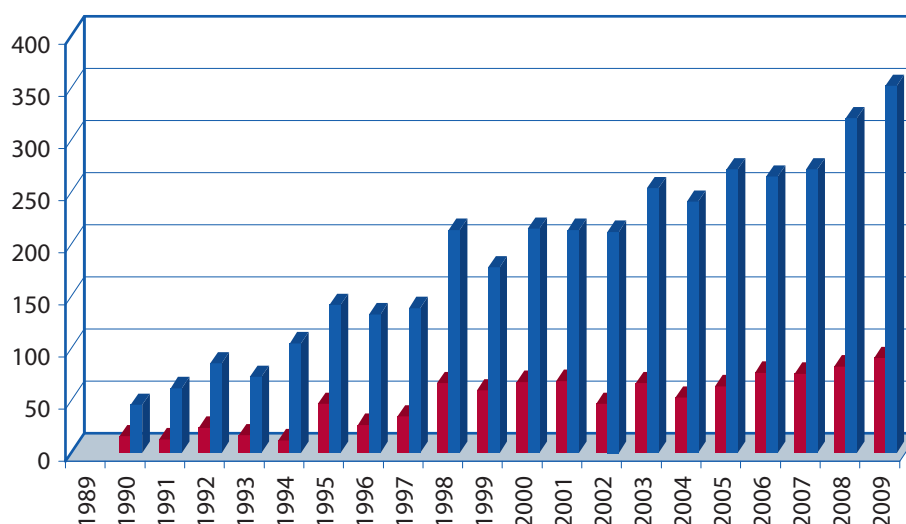

	2005				2006				2007				2008				2009			
	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ²	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ²	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ²	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ²	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ²
Ανταγωνισμός	2	3	2		4	2	2		1	1			1	1			2		2	
Γεωργία	2				2	1	3						1				2		3	
Διαδικασία																	1		1	
Δίκαιο των επιχειρήσεων	3	2	1	1					1				3	1	3		2		2	
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών																	1	1		
Εμπορική πολιτική									2	1			1				2		2	
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας									3	2	1		4	4			5	1	2	1
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές									1	1										
Θεσμικό δίκαιο	1		1						1	1			3		2	1	5		5	
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	2							2												
Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων													1					1		
Κρατικές ενισχύσεις					1				1	2			1	1						
Περιβάλλον και καταναλωτές	2	1		1	3	1	1		7	1	7						2		1	1
Ρήτρα διαιτησίας													1			1				
Σύνολο	12	6	4	2	10	4	6	2	17	4	13	0	15	6	7	2	22	3	18	2

¹ Η ταχεία εκδίκαση μιας υποθέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να αποφασισθεί δυνάμει του άρθρου 76α του Κανονισμού Διαδικασίας. Η διάταξη αυτή τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2001.

² Στην κατηγορία «θέση στο αρχείο» εμπίπτουν οι ακόλουθες περιπτώσεις: ανάκληση της αιτήσεως, παραίτηση, καθώς και περιπτώσεις κατά τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο κρίνει επί προσφυγής με διάταξη που εκδίδεται πριν εκδοθεί απόφαση επί της αιτήσεως εκδικάσεως κατά την ταχεία διαδικασία.

15. Διάφορα — Αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (1989–2009)

■ Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση

■ Σύνολο των δυναμένων να αναιρεσιβληθούν αποφάσεων¹

	Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Σύνολο των δυναμένων να αναιρεσιβληθούν αποφάσεων ¹	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση
1989			
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	24	86	28 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	142	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	214	31 %
1999	60	178	34 %
2000	68	215	32 %
2001	69	214	32 %
2002	47	212	22 %
2003	67	254	26 %
2004	53	241	22 %
2005	64	272	24 %
2006	77	265	29 %
2007	76	272	28 %
2008	83	321	26 %
2009	91	352	26 %

¹ Σύνολο των δυναμένων να αναιρεσιβληθούν αποφάσεων και διατάξεων —περί απαραδέκτου, περί λήψεως ασφαλιστικών μέτρων, περί καταργήσεως της δίκης, περί απορρίψεως αιτήσεως παρεμβάσεως— για τις οποίες η προθεσμία ασκήσεως αναίρεσεως έληξε ή κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση.

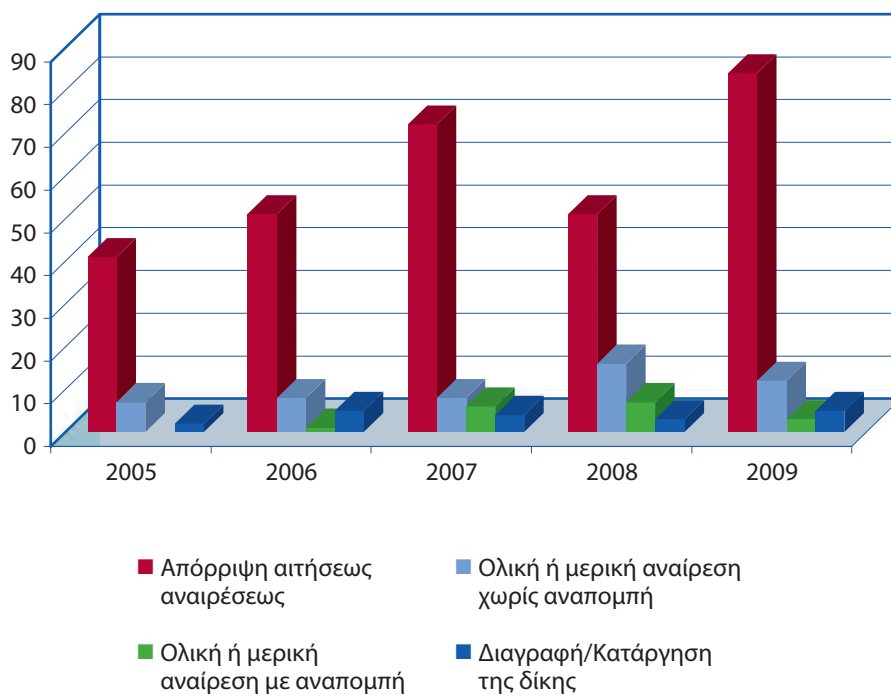
16. Διάφορα — Κατανομή των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, αναλόγως της φύσεως της διαδικασίας (2005–2009)

	2005			2006			2007			2008			2009		
	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμει να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμει να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμει να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμει να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμει να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	37	120	31 %	46	146	32 %	52	163	32 %	51	190	27 %	65	201	32 %
Πνευματική ιδιοκτησία	16	71	23 %	18	59	31 %	14	63	22 %	23	100	23 %	25	148	17 %
Υπαλληλικές	11	81	14 %	13	60	22 %	10	46	22 %	9	31	29 %	1	3	33 %
Σύνολο	64	272	24 %	77	265	29 %	76	272	28 %	83	321	26 %	91	352	26 %

17. Διάφορα — Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2009) (αποφάσεις και διατάξεις)

	Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	Ολική ή μερική αναιρέση με αναπομπή	Διαγραφή/ Κατάργηση της δίκης	Σύνολο
Ανταγωνισμός	18	4	1		23
Αρχές του κοινοτικού δικαίου	1				1
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1				1
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	2				2
Εμπορική πολιτική	1	1			2
Εξωτερικές σχέσεις	1				1
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας		2		1	3
Θεσμικό δίκαιο	19	1			20
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	1				1
Κανονισμός Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων	8				8
Κρατικές ενισχύσεις	4		2		6
Περιβάλλον και καταναλωτές	8			3	11
Περιφερειακή πολιτική	1	2			3
Πνευματική ιδιοκτησία	19	2		1	22
Σύνολο	84	12	3	5	104

18. Διάφορα — Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2005–2009) (αποφάσεις και διατάξεις)

	2005	2006	2007	2008	2009
Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	41	51	72	51	84
Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	7	8	8	16	12
Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή		1	6	7	3
Διαγραφή/Κατάργηση της δίκης	2	5	4	3	5
Σύνολο	50	65	90	77	104

19. Διάφορα — Γενική εξέλιξη (1989–2009)

Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις

	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹	Περατωθείσες υποθέσεις ²	Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
Σύνολο	7 975	6 784	

¹ 1989: το Δικαστήριο παρέπεμψε 153 υποθέσεις στο νεοσύστατο τότε Πρωτοδικείο.
1993: το Δικαστήριο παρέπεμψε 451 υποθέσεις στο πλαίσιο της πρώτης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.
1994: το Δικαστήριο παρέπεμψε 14 υποθέσεις στο πλαίσιο της δεύτερης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.
2004–2005: το Δικαστήριο παρέπεμψε 25 υποθέσεις στο πλαίσιο της τρίτης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.

² 2005–2006: το Πρωτοδικείο παρέπεμψε 118 υποθέσεις στο νεοσύστατο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.

Κεφάλαιο III

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

A — Δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2009

Από τον πρόεδρο Paul Mahoney

1. Από τις σχετικές με τη δικαιοδοτική δραστηριότητά του στατιστικές του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης για το έτος 2008 είχε προκύψει ότι, για πρώτη φορά κατά τα τελευταία δέκα έτη, ο αριθμός των προσφυγών που ασκήθηκαν στον τομέα της ευρωπαϊκής δημόσιας διοίκησης παρουσίασε σημαντική μείωση σε σχέση προς τον αριθμό του προηγούμενου έτους. Ο αριθμός των προσφυγών που ασκήθηκαν το 2009 (113) καταδεικνύει ότι το φαινόμενο που παρατηρήθηκε το προηγούμενο έτος δεν ήταν απλώς περιστασιακό. Η αντιστροφή της τάσης αύξησης των υπαλληλικών υποθέσεων φαίνεται να επιβεβαιώνεται. Όπως και κατά το παρελθόν έτος, μπορεί να υποτεθεί ότι ο κανόνας σύμφωνα με τον οποίο ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, που τέθηκε σε ισχύ με τον κανονισμό διαδικασίας την 1η Νοεμβρίου 2007, ενδέχεται να διαδραμάτισε κάποιο ρόλο στην διαπιστωθείσα εξέλιξη.

Κατά το υπό εξέταση έτος, ο αριθμός των υποθέσεων που περατώθηκαν εμφανίζει σαφή αύξηση σε σχέση προς τα δύο προηγούμενα έτη. Αυτό οφείλεται κατά μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι, κατόπιν της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 22ας Δεκεμβρίου 2008 στην υπόθεση C-443/07 P, *Centeno Mednavilla* κ.λπ. κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο ΔΔ μπόρεσε να περατώσει 32 υποθέσεις που εμφάνιζαν συνάφεια με την «πιλοτική» αυτή υπόθεση. Ωστόσο, σήμερα εκκρεμούν ακόμα 18 υποθέσεις συναφείς με την εν λόγω υπόθεση.

Δεδομένου ότι η διαφορά μεταξύ του αριθμού των περατωθεισών υποθέσεων (155) και του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων (113) το 2009 είναι ιδιαίτερα θετική για πρώτη φορά από την ίδρυση του Δικαστηρίου ΔΔ, ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων παρουσιάζει σαφή μείωση, καθώς εκκρεμούν πλέον μόνον 175 υποθέσεις, ενώ στα τέλη του 2008 εκκρεμούσαν 217.

Η μέση διάρκεια της διαδικασίας είναι 15,1 μήνες, γεγονός που αντιπροσωπεύει σαφή μείωση της μέσης διάρκειας της δίκης σε σχέση προς το παρελθόν έτος, κατά το οποίο η μέση διάρκεια ήταν 17 μήνες.

Το Δικαστήριο ΔΔ είναι φυσικά ιδιαίτερα ικανοποιημένο που μπορεί να παρουσιάσει τόσο ευνοϊκές στατιστικές σχετικά με τη δικαιοδοτική του δραστηριότητα. Θα πρέπει, εντούτοις, να υπογραμμιστεί ο εξαιρετικός χαρακτήρας των περιστάσεων που επέτρεψαν αυτούς τους αριθμούς και να επισημανθεί, ιδίως, ότι, αν η διαφορά μεταξύ των περατωθεισών και των εισαχθεισών υποθέσεων είναι σαφώς θετική το 2009, αυτό συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με τις συνέπειες της προμνησθείσας αποφάσεως *Centeno Mednavilla* κ.λπ. κατά Επιτροπής. Συναφώς, οι αριθμοί του 2007 και του 2008, που εμφάνιζαν μια ισορροπία μεταξύ των περατωθεισών και των εισαχθεισών υποθέσεων, αντικατοπτρίζουν ασφαλώς καλύτερα τις πραγματικές δικαιοδοτικές δυνατότητες του Δικαστηρίου ΔΔ.

2. Κατά το υπό εξέταση έτος, το Δικαστήριο ΔΔ συνέχισε τις προσπάθειές του προκειμένου να ανταποκριθεί στην προτροπή του νομοθέτη για διευκόλυνση του φιλικού διακανονισμού των διαφορών σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Ωστόσο, δύο μόνον υποθέσεις περατώθηκαν με φιλικό διακανονισμό ο οποίος επιτεύχθηκε με πρωτοβουλία του δικάζοντος σχηματισμού. Το Δικαστήριο ΔΔ εκτιμά ότι ο μη ικανοποιητικός αυτός αριθμός πρέπει κατά μεγάλο μέρος να αποδοθεί στη συχνά επιφυλακτική στάση των διαδίκων, και ειδικότερα των θεσμικών οργάνων, ενώ, σε πολλές περιπτώσεις, η υπόθεση προσφερόταν για φιλικό διακανονισμό και υπήρχε πραγματική πιθανότητα επίτευξης ενός τέτοιου διακανονισμού. Συναφώς, οι δικάζοντες σχηματισμοί είχαν, σε ορισμένες υποθέσεις, την εντύπωση ότι τα θεσμικά όργανα δεν θα ήταν διατεθειμένα να δεχθούν φιλικό διακανονισμό παρά μόνον αν πείθονταν ότι είχαν διαπράξει κάποιο πταίσμα. Όμως, άλλοι παράγοντες,

όχι αυστηρά νομικής φύσεως, όπως η επιείκεια, μπορούν να ληφθούν υπόψη προς δικαιολόγηση της διευθετήσεως μιας διαφοράς με φιλικό διακανονισμό.

3. Κατά 31 αποφάσεων του Δικαστηρίου ΔΔ ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αριθμός που αντιστοιχεί στο 32,98 % των δυναμένων να προσβληθούν αποφάσεων του Δικαστηρίου ΔΔ και στο 32,29 % του συνόλου των περατωθεισών υποθέσεων, πλην των περιπτώσεων μονομερούς παραίτησης ενός των διαδίκων¹. 10 αποφάσεις του Δικαστηρίου ΔΔ αναίρεθηκαν από το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4. Από πλευράς σύνθεσης του Δικαστηρίου ΔΔ, το έτος 2009 σηματοδεύτηκε από την άφιξη ενός νέου δικαστή, της M.-I. Rofes i Rujol, μετά την παραίτηση του προέδρου του δευτέρου τμήματος, H. Kanninen, λόγω του διορισμού του ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στις 7 Οκτωβρίου 2009, ο Χ. Ταγαράς εξελέγη πρόεδρος του δευτέρου τμήματος.

5. Επίσης στις 7 Οκτωβρίου 2009, το Δικαστήριο ΔΔ αποφάσισε να τροποποιήσει τα κριτήρια ανάθεσης των υποθέσεων στα τμήματα, ούτως ώστε αυτά να μην ειδικεύονται σε ορισμένο είδος υποθέσεων.

6. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι πλέον σημαντικές αποφάσεις του Δικαστηρίου ΔΔ από οικονομικής απόψεως, από πλευράς ουσίας, όσον αφορά το ζήτημα των δικαστικών εξόδων και, τέλος, όσον αφορά τις διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων. Δεδομένου ότι δεν υπήρξε καμία σημαντική καινοτομία όσον αφορά το ευεργέτημα πενίας, παραλείπεται εφέτος το μέρος το οποίο εκ παραδόσεως αφιερώνεται στο ζήτημα αυτό.

I. Δικονομικά ζητήματα

Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ΔΔ

Στην υπόθεση F-64/09, *Labate κατά Επιτροπής* (διάταξη της 29ης Σεπτεμβρίου 2009), το Δικαστήριο ΔΔ επιλήφθηκε προσφυγής κατά παραλείψεως, η οποία ασκήθηκε βάσει του άρθρου 232 ΕΚ από πρόσωπο «που αναφέρεται στον Κανονισμό Υπηρεσιακής Καταστάσεως» των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: ΚΥΚ) κατά την έννοια του άρθρου 91 του ΚΥΚ, και το οποίο είχε διαφορά όχι με την Επιτροπή αυτή καθαυτήν, ως θεσμικό όργανο, αλλά με την αρχή η οποία, εντός του εν λόγω οργάνου, είναι αρμόδια για τους διορισμούς, δηλαδή με την Επιτροπή ως εργοδότη. Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι το αν η προσφεύγουσα, στην εν λόγω διαφορά, μπορούσε παραδεκτως να ασκήσει προσφυγή κατά παραλείψεως βάσει του άρθρου 232 ΕΚ αποτελούσε ζήτημα που μπορούσε να κριθεί μόνον από τον αρμόδιο να αποφαινεται επί των προσφυγών κατά παραλείψεως που ασκούνται από ιδιώτες δικαστή, ήτοι από το Πρωτοδικείο. Το Δικαστήριο ΔΔ παρέπεμψε, συνεπώς, την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου, βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 2, του παραρτήματος του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

¹ Η σχέση μεταξύ των αναιρεσιβληθεισών αποφάσεων και των περατωθεισών υποθέσεων, πλην των περιπτώσεων μονομερούς παραίτησης ενός των διαδίκων, μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο ενδεικτική του «ποσοστού αμφισβήτησης» των αποφάσεων του Δικαστηρίου ΔΔ απ' ό,τι η από τη σχέση μεταξύ των αναιρεσιβληθεισών αποφάσεων και των δυναμένων να προσβληθούν αποφάσεων, λαμβανομένου υπόψη ότι κάποιες υποθέσεις περατώνονται κάθε χρόνο με φιλικό διακανονισμό.

Κατάργηση της δίκης

Στην υπόθεση F-11/05 RENV, *Chassagne κατά Επιτροπής* (διάταξη της 18ης Νοεμβρίου 2009), το Δικαστήριο ΔΔ αντιμετώπισε μια κατάσταση στην οποία ο προσφεύγων, καίτοι δεν γνωστοποίησε επισήμως ότι παραιτείται από τη δίκη κατά την έννοια του άρθρου 74 του Κανονισμού Διαδικασίας, είχε σαφώς εκδηλώσει την πρόθεσή του να μην εμμένει στα αιτήματά του. Το Δικαστήριο ΔΔ, αφού άκουσε τους διαδίκους, έκρινε ότι έπρεπε, χάριν της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και λαμβανομένης υπόψη της συνεχιζόμενης αδράνειας του προσφεύγοντος, να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως, σύμφωνα με το άρθρο 75 του Κανονισμού Διαδικασίας, ότι η προσφυγή είχε καταστεί άνευ αντικειμένου και ότι δεν χρειαζόταν πλέον να αποφανθεί επ' αυτής².

Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Έννοια της βλαπτικής πράξης

Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις F-5/05 και F-7/05*, *Violetti κ.λπ. και Schmit κατά Επιτροπής* (απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης)³, το Δικαστήριο ΔΔ, αντιμετωπίζοντας το ζήτημα αν η απόφαση με την οποία ο διευθυντής της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) διαβιβάζει σε εθνικές δικαστικές αρχές πληροφορίες που συνέλεξε κατά τη διάρκεια των εσωτερικών ερευνών, σχετικά με πράξεις που μπορούν να επισύρουν ποινική δίωξη κατά υπαλλήλου, συνιστά βλαπτική πράξη σε βάρος του κατά την έννοια του άρθρου 90α του ΚΥΚ, απάντησε καταφατικώς στο ερώτημα αυτό. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε, μεταξύ άλλων, ότι μια τέτοια απόφαση δεν μπορεί να αναλυθεί ως απόφαση απλώς ενδιάμεση ή προπαρασκευαστική, άλλως στερείται αντικειμένου η διάταξη του άρθρου 90α, δεύτερη περίοδος, του ΚΥΚ, σύμφωνα με την οποία κάθε πρόσωπο που υπόκειται στον ΚΥΚ δύναται να υποβάλει στον διευθυντή της OLAF αίτημα κατά την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2, κατά πράξης σχετικής με έρευνα της OLAF η οποία επηρεάζει αρνητικά τα συμφέροντά του. Εξάλλου, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι δύσκολα θα μπορούσε να μην αναγνωριστεί σε μια τέτοια απόφαση η ιδιότητα της βλαπτικής πράξης, ενώ ο ίδιος ο κοινοτικός νομοθέτης προέβλεψε τη ανάγκη πλαisiώσης των εσωτερικών ερευνών της OLAF από αυστηρές διαδικαστικές εγγυήσεις και, ειδικότερα, την ανάγκη υπαγωγής των σημαντικότερων πράξεων τις οποίες εκδίδει η OLAF στο πλαίσιο αυτών των ερευνών στην υποχρέωση τήρησης της θεμελιώδους αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, που συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα του ενδιαφερομένου ατόμου να διατυπώσει την άποψή του για τα γεγονότα που το αφορούν.

2. Προθεσμίες

Με την απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, F-137/07, *Sergio κ.λπ. κατά Επιτροπής*, διευκρινίστηκε ότι, όταν προκύπτει σαφώς ότι μια διοικητική ένσταση έχει υποβληθεί από δικηγόρο εξ ονόματος υπαλλήλων ή μελών του λοιπού προσωπικού, ορθώς η διοίκηση θεωρεί ότι ο δικηγόρος αυτός καθίσταται ο αποδέκτης της αποφάσεως που λαμβάνεται σε απάντηση στη διοικητική αυτή ένσταση. Ελλείψει αντιθέτων ενδείξεων που να έχουν περιέλθει στη διοίκηση πριν αυτή κοινοποιήσει την απάντησή της, η κοινοποίηση αυτή, που απευθύνεται στον δικηγόρο, ισοδυναμεί προς κοινοποίηση στους υπαλλήλους ή τα μέλη του λοιπού προσωπικού που αυτός εκπροσωπεί και αποτελεί,

² Βλ., υπό την ίδια έννοια, διάταξη της 22ας Οκτωβρίου 2009, F-10/08, *Aayhan κατά Κοινοβουλίου*.

³ Οι αποφάσεις που σημειώνονται με αστερίσκο έχουν μεταφραστεί σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλην της ιρλανδικής.

συνεπώς, αφετηρία της κατά το άρθρο 91, παράγραφος 2, του ΚΥΚ τρίμηνης προθεσμίας άσκησης προσφυγής.

Με τη διάταξη της 8ης Ιουλίου 2009, F-62/08, *Sevenier κατά Επιτροπής* (κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), υπομνήσθηκε, όσον αφορά τον υπολογισμό των προθεσμιών της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, ότι, εφόσον δεν υπάρχουν ειδικοί κανόνες σχετικά με τις προθεσμίες του άρθρου 90 στον ίδιο τον ΚΥΚ, πρέπει να εφαρμόζεται ο κανονισμός (ΕΟΚ, Ευρατόμ) 1182/71 του Συμβουλίου, της 3ης Ιουνίου 1971, περί καθορισμού των κανόνων που εφαρμόζονται στις προθεσμίες, ημερομηνίες και διορίες (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 131).

Εξάλλου, με τη διάταξη αυτή διευκρινίστηκε ότι το άρθρο 91, παράγραφος 3, δεύτερη περίπτωση, του ΚΥΚ, κατά το οποίο «σε περίπτωση που κατόπιν σιωπηρής απορριπτικής αποφάσεως, αλλά εντός της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής, ληφθεί ρητή απόφαση για την απόρριψη αιτήματος, η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής αρχίζει εκ νέου», δεν έχει εφαρμογή στο στάδιο της υποβολής αιτήματος και πριν από την υποβολή της διοικητικής ένστασης. Συγκεκριμένα, η ειδική αυτή διάταξη, που αφορά τον τρόπο υπολογισμού των προθεσμιών άσκησης προσφυγής, επιδέχεται γραμματική και στενή ερμηνεία. Επομένως, η ρητή απόρριψη αιτήματος μετά τη λήψη σιωπηρής αποφάσεως απόρριψης του ιδίου αιτήματος, η οποία έχει καθαρά επιβεβαιωτικό χαρακτήρα, δεν επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο υπάλληλο να συνεχίσει την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία παρέχοντάς του νέα προθεσμία προς υποβολή διοικητικής ένστασης.

3. Νέο ουσιώδες πραγματικό περιστατικό

Με τη διάταξη της 11ης Ιουνίου 2009, F-81/08, *Κετσελίδου κατά Επιτροπής*, υπομνήσθηκε ότι η διαπίστωση, με απόφαση κοινοτικού δικαιοδοτικού οργάνου, ότι μια διοικητική απόφαση γενικής ισχύος παραβιάζει τον ΚΥΚ δεν συνιστά, έναντι υπαλλήλων οι οποίοι δεν έκαναν εγκαίρως λυσιτελή χρήση των δυνατοτήτων προσφυγής που τους προσφέρει ο ΚΥΚ, νέο πραγματικό περιστατικό που δικαιολογεί την υποβολή αιτήματος επανεξέτασης των ατομικών αποφάσεων τις οποίες έλαβε η ΑΔΑ έναντι αυτών. Η απόφαση αυτή του Δικαστηρίου ΔΔ αποτελεί συνέχεια της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου.

II. Επί της ουσίας

Γενικές αρχές

1. Αναρμοδιότητα της αρχής που εξέδωσε την πράξη

Με την απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2009, F-80/08*, *Wenig κατά Επιτροπής*, διευκρινίστηκε ότι η τήρηση της αρχής της ασφάλειας δικαίου επιβάλλει, έστω και αν δεν προβλέπεται ρητώς από καμία γραπτή διάταξη, οι αποφάσεις που αφορούν την άσκηση των εξουσιών που απονέμουν ο μεν ΚΥΚ στην ΑΔΑ, το δε Καθεστώς που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: ΚΛΠ) στην αρμόδια για τη σύναψη των συμβάσεων πρόσληψης αρχή (στο εξής: ΑΣΣΑ), να αποτελούν το αντικείμενο μέτρου κατάλληλης δημοσιότητας σύμφωνα με τους κανόνες και τους τύπους που εναπόκειται στη διοίκηση να καθορίσει. Ελλείψει κατάλληλης δημοσιότητας, μια τέτοια απόφαση δεν είναι αντιτάξιμη στον υπάλληλο τον οποίο αφορά ατομική απόφαση ληφθείσα βάσει της πρώτης αποφάσεως. Συνεπώς, ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από την αναρμοδιότητα της αρχής που εξέδωσε την επίδικη ατομική απόφαση πρέπει να γίνει δεκτός και να ακυρωθεί η εν λόγω απόφαση.

2. Δυνατότητα επίκλησης των οδηγιών

Στις αποφάσεις της 30ής Απριλίου 2009, F-65/07*, *Aayhan* κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και της 4ης Ιουνίου 2009, F-134/07 και F-8/08, *Adjemian* κ.λπ. κατά Επιτροπής (κατά της τελευταίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ διευκρίνισε ότι οι οδηγίες, που απευθύνονται στα κράτη μέλη και όχι στα θεσμικά όργανα, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως επιβάλλουσες, αυτές καθαυτές, υποχρεώσεις στα εν λόγω όργανα όσον αφορά τις σχέσεις τους με το προσωπικό τους. Πάντως, η σκέψη αυτή δεν αποκλείει κάθε δυνατότητα επίκλησης μιας οδηγίας στις σχέσεις μεταξύ των οργάνων και των υπαλλήλων τους ή του λοιπού προσωπικού τους. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις οδηγίας μπορούν, πρώτον, να έχουν εμμέσως εφαρμογή σε θεσμικό όργανο αν αποτελούν την έκφραση μιας γενικής αρχής του δικαίου την οποία το όργανο αυτό οφείλει να εφαρμόζει ως τοιαύτη. Συναφώς, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η σταθερότητα της απασχόλησης, καίτοι αντιμετωπίζεται ως μείζον στοιχείο της προστασίας των εργαζομένων, δεν συνιστά, ωστόσο, γενική αρχή υπό το φως της οποίας θα μπορούσε να εκτιμηθεί η νομιμότητα μιας πράξης θεσμικού οργάνου. Δεύτερον, μια οδηγία μπορεί να δεσμεύει ένα θεσμικό όργανο σε περίπτωση που το όργανο αυτό, στο πλαίσιο της οργανωτικής αυτοτέλειάς του και εντός των ορίων που θέτει ο ΚΥΚ, είχε την πρόθεση να εκπληρώσει μια ειδικότερη υποχρέωση την οποία προβλέπει η οδηγία, ή ακόμα στην περίπτωση που μια πράξη γενικής ισχύος εσωτερικής εφαρμογής παραπέμπει, η ίδια, ρητώς στα μέτρα που θεσπίζει ο νομοθέτης κατ' εφαρμογήν των Συνθηκών (βλ., συναφώς, το άρθρο 1ε, παράγραφος 2, του ΚΥΚ, που προβλέπει ότι στους υπαλλήλους «παρέχονται συνθήκες εργασίας, οι οποίες πληρούν κατάλληλα πρότυπα υγείας και ασφάλειας, ισοδύναμα τουλάχιστον με τις ελάχιστες απαιτήσεις που εφαρμόζονται στο πλαίσιο μέτρων που έχουν θεσπισθεί στους τομείς αυτούς σύμφωνα με τις Συνθήκες»). Τρίτον, τα θεσμικά όργανα, σύμφωνα με την υποχρέωση συνεπούς συμπεριφοράς που υπέχουν από το άρθρο 10, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, οφείλουν, στο μέτρο του δυνατού, προκειμένου να διασφαλίζουν την ομοιόμορφη ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, να λαμβάνουν υπόψη, όταν ενεργούν υπό την ιδιότητα του εργοδότη, τις νομοθετικές διατάξεις που έχουν θεσπιστεί σε κοινοτική κλίμακα.

3. Όρια της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης

Το Δικαστήριο ΔΔ, καίτοι προσπαθεί να μην υποκαθιστά τη διοίκηση στην εκτίμησή της, ιδίως σε τομείς στους οποίους αυτή διαθέτει, δυνάμει της κανονιστικής ρυθμίσεως, ευρεία διακριτική ευχέρεια, αναγκάστηκε, ωστόσο, να ακυρώσει αποφάσεις που έπασχαν από πρόδηλη πλάνη εκτίμησης. Το Δικαστήριο ΔΔ ακύρωσε για τον λόγο αυτόν απόφαση περί απολύσεως (απόφαση της 7ης Ιουλίου 2009, F-54/08, *Bernard* κατά *Europol*) και απόφαση περί μη προαγωγής (απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2009, F-51/08, *Stols* κατά *Συμβουλίου*, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε επίσης ότι όταν η διοίκηση αποφασίζει να θέσει ένα πλαίσιο για την άσκηση της διακριτικής της ευχέρειας με εσωτερικούς κανόνες, οι κανόνες αυτοί έχουν δεσμευτική ισχύ και παρέχουν στον δικαστή τη δυνατότητα να εντείνει τον έλεγχό του (βλ., σχετικά με τους «κανόνες αξιολόγησης» που οφείλουν να τηρούν οι βαθμολογητές θεσμικού οργάνου: απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2009, F-38/08, *Liotti* κατά *Επιτροπής*, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Εν πάση περιπτώσει, η διοίκηση δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση εφαρμογής των γενικών αρχών του δικαίου (βλ., σχετικά με εκτίμηση κριθείσα αντίθετη προς την αρχή της ίσης μεταχείρισης: απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 2009, F-7/08, *Schönberger* κατά *Κοινοβουλίου*).

4. Ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου

Με την απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2009, F-69/07 και F-60/08*, *Ο* κατά *Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ κλήθηκε να κρίνει τη νομιμότητα της αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή είχε επιβάλει

στην προσφεύγουσα επιφύλαξη για ιατρικούς λόγους, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 100, πρώτο εδάφιο, του ΚΛΠ⁴. Το Δικαστήριο ΔΔ, αφού υπενθύμισε ότι, για την ερμηνεία διάταξης του κοινοτικού δικαίου, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το όλο πλαίσιο της και οι σκοποί της ρύθμισης στην οποία εντάσσεται, καθώς και το σύνολο των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, ερμήνευσε το άρθρο 100 του ΚΛΠ υπό το φως των επιταγών που απορρέουν από την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, την οποία καθιερώνει το άρθρο 39 ΕΚ. Για να απαντήσει στο επιχείρημα της καθής σύμφωνα με το οποίο, βάσει ιδίως του άρθρου 39 ΕΚ, το οποίο η προσφεύγουσα δεν είχε επικαλεστεί με τα δικόγραφα της, ο δικαστής προβαίνει αυτεπαγγέλτως στον έλεγχο της νομιμότητας διοικητικής πράξης της ΑΣΣΑ από πλευράς λόγου ακυρώσεως αντλούμενου από την παράβαση διάταξης της Συνθήκης, το Δικαστήριο ΔΔ δήλωσε, διευκρινίζοντας το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει να ερμηνεύεται μια διάταξη του παραγώγου δικαίου, ότι δεν αποφαίνεται επί της νομιμότητας της διάταξης αυτής από πλευράς ανωτέρων κανόνων δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων της Συνθήκης, αλλά αναζητεί την ερμηνεία εκείνη της επίδικης διάταξης η οποία καθιστά την εφαρμογή της όσο το δυνατόν περισσότερο σύμφωνη προς το πρωτογενές δίκαιο και περισσότερο συνεπή σε σχέση προς το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται.

5. Αρχή της καλόπιστης εκτέλεσης των συμβάσεων

Στην απόφαση της 2ας Ιουλίου 2009, F-19/08, *Bennett κ.λπ. κατά ΓΕΕΑ*, διευκρινίστηκε ότι η σχέση εργασίας μεταξύ ενός οργάνου και των μη μονίμων υπαλλήλων του, έστω και αν απορρέει από σύμβαση, διέπεται από το ΚΛΠ, σε συνδυασμό προς τον ΚΥΚ, και εμπίπτει, συνεπώς, στο δημόσιο δίκαιο. Ωστόσο, το γεγονός ότι οι μη μόνιμοι υπάλληλοι υπάγονται σε κοινοτικό καθεστώς διοικητικού δικαίου δεν αποκλείει το ενδεχόμενο, στο πλαίσιο της εφαρμογής ορισμένων ρητρών της σύμβασης μη μόνιμου υπαλλήλου, που συμπληρώνει το εν λόγω καθεστώς, το όργανο να υποχρεούται στην τήρηση της αρχής της καλόπιστης εκτέλεσης των συμβάσεων, η οποία αποτελεί κοινή αρχή των δικαίων της μεγάλης πλειονότητας των κρατών μελών. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε παραβίαση, εκ μέρους του καθού, της αρχής της καλόπιστης εκτέλεσης των συμβάσεων και το υποχρέωσε να ανορθώσει την ηθική βλάβη την οποία είχε προξενήσει στους προσφεύγοντες και η οποία συνίστατο στη αίσθησή ότι είχαν παραπλανηθεί όσον αφορά τις πραγματικές προοπτικές σταδιοδρομίας τους.

6. Εκτέλεση ακυρωτικής αποφάσεως

Με την απόφαση της 5ης Μαΐου 2009, F-27/08, *Simões Dos Santos κατά ΓΕΕΑ* (κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναίρεσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), διευκρινίστηκε ότι η εκτέλεση δικαστικής αποφάσεως με την οποία ακυρώθηκε πράξη λόγω ελλειπούς νομικής βάσης δεν μπορεί να δικαιολογήσει συστηματικά την εκ μέρους της διοίκησης έκδοση πράξης με αναδρομική ισχύ προς κάλυψη της αρχικής ελλείψεως νομιμότητας. Η αναδρομικότητα αυτή δεν είναι σύμφωνη προς την αρχή της ασφάλειας δικαίου παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν αυτό επιβάλλεται από τον επιδιωκόμενο σκοπό και όταν γίνεται δεόντως σεβαστή η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων.

⁴ Το άρθρο αυτό προβλέπει ότι εάν η ιατρική εξέταση που προηγείται της πρόσληψης έκτακτου υπαλλήλου αποκαλύψει ότι ο ενδιαφερόμενος πάσχει από ασθένεια ή από αναπηρία, η ΑΣΣΑ δύναται να αποφασίσει να μην τον υπαγάγει στο ευεργέτημα των παροχών που προβλέπονται για την περίπτωση αναπηρίας ή θανάτου παρά μόνο μετά την παρέλευση πενταετίας από την ημερομηνία ανάληψης υπηρεσίας στο όργανο, για τους κινδύνους που απορρέουν από αυτή την ασθένεια ή αναπηρία.

Στην υπόθεση αυτή, αφού διαπίστωσε ότι η εκτέλεση ακυρωτικών αποφάσεων ενείχε ιδιαίτερες δυσκολίες, στο μέτρο που κανένα εναλλακτικό μέτρο εκτέλεσης πλην αυτών που είχε λάβει το κα-
θού, και ως προς τα οποία είχε κριθεί ότι αντέβαιναν στην αρχή του δεδικασμένου και στην αρχή
της μη αναδρομικότητας των πράξεων, δεν μπορούσε να θεωρηθεί *a priori* ως απαλλαγμένο δυ-
σκολιών, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε ότι η αυτεπάγγελτη επιδίκαση αποζημιώσεως συνιστούσε
τη μορφή αποκαταστάσεως που ανταποκρινόταν περισσότερο στα συμφέροντα του προσφεύγο-
ντος και στις απαιτήσεις της υπηρεσίας και επέτρεπε, επιπλέον, την εξασφάλιση της πρακτικής απο-
τελεσματικότητας των ακυρωτικών αποφάσεων.

Δικαιώματα και υποχρεώσεις του υπαλλήλου

Στην απόφαση της 7ης Ιουλίου 2009, F-39/08*, *Lebedef κατά Επιτροπής* (κατά της οποίας εκκρε-
μεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο
ΔΔ, αφού υπενθύμισε ότι η εκπροσώπηση του προσωπικού είναι σημαντικότερη για την ομαλή
λειτουργία των κοινοτικών οργάνων και, συνεπώς, για την εκτέλεση της αποστολής τους, διευκρί-
νισε, ωστόσο, ότι το σύστημα το οποίο προβλέπει ειδικά τη χορήγηση αποσπάσεων σε ορισμέ-
νους εκπροσώπους του προσωπικού υπονοεί ότι στην περίπτωση μονίμων υπαλλήλων ή μελών
του λοιπού προσωπικού μη αποσπασμένων, η συμμετοχή στην εκπροσώπηση του προσωπικού
έχει περιστασιακό χαρακτήρα και, υπολογιζόμενη επί εξάμηνης ή τρίμηνης βάσης, καλύπτει σχε-
τικά περιορισμένο ποσοστό του χρόνου εργασίας. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο ΔΔ επιλήφθηκε
προσφυγής εκπροσώπου του προσωπικού αποσπασμένου κατά 50 %, ο οποίος δεν είχε αφιερώσει
καθόλου χρόνο εργασίας στην υπηρεσία στην οποία ήταν τοποθετημένος και ο οποίος αμφισβη-
τούσε την απόφαση της ΑΔΑ να αφαιρέσει πολλές ημέρες από την ετήσια άδειά του. Το Δικαστήριο
ΔΔ απέρριψε την προσφυγή, τονίζοντας ότι ο ενδιαφερόμενος ούτε είχε ζητήσει την άδεια ούτε,
τουλάχιστον, είχε ενημερώσει την υπηρεσία του σχετικά με τις απουσίες του.

Σταδιοδρομία του υπαλλήλου

1. Διαγωνισμοί

Στην προμνησθείσα απόφαση *Bennett κ.λπ. κατά ΓΕΕΑ*, το Δικαστήριο ΔΔ, αφού υπενθύμισε ότι από
τη νομολογία προκύπτει ότι το συμφέρον της υπηρεσίας μπορεί να δικαιολογήσει να ζητηθεί από
υποψήφιο σε διαγωνισμό να αποδείξει ότι διαθέτει ειδικές γλωσσικές γνώσεις σε ορισμένες γλώσ-
σες της Ένωσης, διευκρίνισε ότι, στο πλαίσιο της εσωτερικής λειτουργίας των οργάνων, ένα από-
λυτο σύστημα πολυγλωσσίας θα δημιουργούσε μεγάλες δυσκολίες διαχείρισης και θα ήταν οικο-
νομικώς επαχθές. Συνεπώς, η εύρυθμη λειτουργία των θεσμικών και λοιπών οργάνων της Ένωσης,
ιδιαίτερα όταν το ενδιαφερόμενο όργανο διαθέτει περιορισμένους πόρους, μπορεί αντικειμενικά
να δικαιολογήσει περιορισμένη επιλογή γλωσσών ενδοεπικοινωνίας και, συνεπώς, περιορισμένη
επιλογή στις γλώσσες των δοκιμασιών ενός διαγωνισμού.

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2009, F-99/08*, *Di Prospero*
κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο ΔΔ κλήθηκε να εξετάσει ένσταση ελλείψεως νομιμότητας, από πλευ-
ράς του άρθρου 27, πρώτο εδάφιο, του ΚΥΚ, το οποίο ορίζει ότι «[η] πρόσληψη πρέπει να εξασφα-
λίζει στο όργανο τη συνεργασία υπαλλήλων που κατέχουν τα πιο υψηλά προσόντα ικανότητας,
αποδόσεως και ακεραιότητας και επιλέγονται με την ευρύτερη δυνατή γεωγραφική βάση [...]», της
ρήτρας της προκήρυξης γενικού διαγωνισμού η οποία προέβλεπε ότι οι δοκιμασίες πλειόνων δια-
γωνισμών μπορούσαν να διεξαχθούν ταυτοχρόνως και ότι, συνεπώς, οι υποψήφιοι μπορούσαν να
υποβάλουν υποψηφιότητα σε έναν μόνο από τους διαγωνισμούς αυτούς. Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε
ότι η ρήτρα αυτή δεν συμβιβάζεται με την εν λόγω διάταξη του ΚΥΚ και, κατά συνέπεια, ακύρωσε
την απόφαση με την οποία η Υπηρεσία Επιλογής Προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (EPSO)

απέρριψε την υποψηφιότητα της προσφεύγουσας σε έναν από τους δύο γενικούς διαγωνισμούς στους οποίους είχε υποβάλει υποψηφιότητα.

2. Διαδικασίες διορισμού

Το Δικαστήριο ΔΔ επιλήφθηκε μιας ομάδας τριών προσφυγών που ασκήθηκαν από προσφεύγοντες που αμφισβητούσαν τις αποφάσεις με τις οποίες απορρίφθηκε η υποψηφιότητά τους για την κενή θέση του προϊσταμένου της αντιπροσωπείας της Επιτροπής στην Αθήνα. Με τρεις αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2009, F-128/07*, *Μενιδιάτης κατά Επιτροπής*, F-143/07, *Γιαννούσης κατά Επιτροπής*, και F-129/07, *Κρεμλής κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ δέχθηκε τον λόγο ακυρώσεως που οι προσφεύγοντες αντλούσαν από το παράνομο της προσφυγής στη διαδικασία απόσπασης, όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 37, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, του ΚΥΚ και ακύρωσε τις προσβαλλόμενες αποφάσεις. Ειδικότερα, έκρινε ότι ο «πολιτικός και ευαίσθητος χαρακτήρας» των καθηκόντων που ασκούν οι επικεφαλής αντιπροσωπείας της Επιτροπής δεν αρκεί, αυτός καθ'αυτόν, για να δικαιολογήσει την προσφυγή στη διαδικασία της απόσπασης υπαλλήλου σε μέλος της Επιτροπής. Μια τέτοια ερμηνεία του άρθρου 37, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, του ΚΥΚ θα επέτρεπε την απόσπαση στους εν λόγω επιτρόπους όλων των υπαλλήλων που ασκούν «πολιτικά και ευαίσθητα» καθήκοντα εντός του οργάνου και οι οποίοι ανήκουν συνήθως στα ανώτερα στελέχη και θα έθιγε έτσι την ίδια τη δομή της ευρωπαϊκής δημόσιας διοίκησης, όπως καθιερώνεται στο άρθρο 35 του ΚΥΚ, διακυβεύοντας, μεταξύ άλλων, τη σαφήνεια των ιεραρχικών δεσμών.

Με την απόφαση της 6ης Μαΐου 2009, F-39/07*, *Campos Valls κατά Συμβουλίου*, διευκρινίστηκε ότι, στο πλαίσιο της εξέτασης μιας διαδικασίας διορισμού, τα απαιτούμενα από την προκήρυξη κενής θέσης προσόντα δεν μπορούν να ερμηνευθούν ανεξαρτήτως της περιγραφής των καθηκόντων στην εν λόγω προκήρυξη.

Καθεστώς χρηματικών απολαβών και κοινωνικά πλεονεκτήματα του υπαλλήλου

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 28ης Απριλίου 2009, F-115/07, *Balieu-Steinmetz και Noworyta κατά Κοινοβουλίου*, οι προσφεύγουσες, τηλεφωνήτριες στο τηλεφωνικό κέντρο, προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου ΔΔ κατά της αποφάσεως του Κοινοβουλίου να μην τους χορηγήσει κατ' αποκοπήν αποζημίωση για υπερωρίες. Οι προσφεύγουσες προέβαλαν λόγο αντλούμενο από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, υποστηρίζοντας ότι οι συνάδελφοί τους που είχαν αναλάβει υπηρεσία πριν από την 1η Μαΐου 2004 εξακολουθούσαν να λαμβάνουν την αποζημίωση αυτή. Το Κοινοβούλιο, αμυνόμενο, επικαλέσθηκε συναφώς, αφενός, τη νομολογία σύμφωνα με την οποία ουδείς μπορεί να επικαλεστεί προς ίδιον όφελος παρανομία διαπραχθείσα υπέρ τρίτου και, αφετέρου, το γεγονός ότι η καταβολή της κατ' αποκοπήν αποζημίωσης στους συναδέλφους των προσφευγουσών ήταν παράνομη. Το Δικαστήριο ΔΔ, αφού παρατήρησε ότι είναι μεν αληθές ότι ουδείς μπορεί να επικαλεστεί προς ίδιον όφελος παρανομία διαπραχθείσα υπέρ τρίτου, διαπίστωσε, ωστόσο, ότι, εν προκειμένω, το Κοινοβούλιο δεν είχε αποδείξει επαρκώς ότι η καταβολή της κατ' αποκοπήν αποζημίωσης για υπερωρίες στους συναδέλφους των προσφευγουσών στερούνταν νομικού ερείσματος. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο ΔΔ ακύρωσε τις προσβαλλόμενες αποφάσεις. Το εργασιακό καθεστώς στο τηλεφωνικό κέντρο του Κοινοβουλίου αποτέλεσε, εξάλλου, το αντικείμενο και της αποφάσεως της 18ης Μαΐου 2009, F-66/08, *De Smedt κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου*, που αφορούσε ουσιαστικά την έννοια της «συνεχούς υπηρεσίας ή κατά βάρδιες υπηρεσίας» υπό την έννοια του άρθρου 56α του ΚΥΚ.

Πειθαρχικό καθεστώς

Με την προμνησθείσα απόφαση *Wenig* κατά *Επιτροπής*, διευκρινίστηκε ότι ο εκ μέρους του δικαστή έλεγχος του βασίμου ενός μέτρου αναστολής της άσκησης των καθηκόντων είναι πολύ περιορισμένος, λαμβανομένου υπόψη του προσωρινού χαρακτήρα του μέτρου. Συνεπώς, ο δικαστής πρέπει να περιορίζεται να ελέγχει κατά πόσον οι ισχυρισμοί περί σοβαρού πταίσματος εμφανίζονται ως επαρκώς αληθοφανείς και το αν είναι προδήλως αβάσιμοι. Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι συνέτρεχε τέτοια περίπτωση στην υπόθεση αυτή.

Καθεστώς που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού

1. Πρόσληψη συμβασιούχων υπαλλήλων

Με την απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2009, F-20/08, F-34/08 και F-75/08*, *Aparicio* κ.λπ. κατά *Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ, κρίνοντας, μεταξύ άλλων, επί λόγου ακυρώσεως που αντλείτο από τον παράνομο χαρακτήρα της δοκιμασίας ασκήσεων λογικής με λεκτικά και αριθμητικά δεδομένα που επιβάλλεται κατά την πρόσληψη συμβασιούχων υπαλλήλων, διαπίστωσε ότι η Επιτροπή και η EPSO, κατά την άσκηση των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων τους, δεν είχαν εν προκειμένω υπερβεί τα όρια της ευρείας διακριτικής ευχέρειάς τους προβλέποντας την οργάνωση δοκιμασίας ασκήσεων λογικής με λεκτικά και αριθμητικά δεδομένα, καθιστώντας την επιτυχία στη δοκιμασία αυτή απαραίτητη για την πρόσληψη και επιβάλλοντας τη δοκιμασία αυτή και στους ήδη υπηρετούντες.

2. Απόφαση της Επιτροπής της 28ης Απριλίου 2004 σχετικά με το μέγιστο χρονικό διάστημα κατά το οποίο επιτρέπεται η απασχόληση μη μόνιμου προσωπικού στις υπηρεσίες της Επιτροπής

Με την απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2009, F-98/07, *Petrilli* κατά *Επιτροπής* (κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), κρίθηκε ότι ένα θεσμικό όργανο δεν μπορεί να περιορίσει κατά τρόπο γενικό και απρόσωπο, ιδίως μέσω γενικών εκτελεστικών διατάξεων ή με γενικής ισχύος εσωτερική απόφαση, την ανώτατη δυνατή διάρκεια απασχολήσεως συμβασιούχων υπαλλήλων βάσει του άρθρου 3β του ΚΛΠ, όπως την έχει καθορίσει ο ίδιος ο νομοθέτης, άλλως παραβαίνει το άρθρο 88, πρώτο εδάφιο, του ΚΛΠ. Συγκεκριμένα, τα θεσμικά όργανα δεν έχουν αρμοδιότητα να παρεκκλίνουν από ρητό κανόνα του ΚΥΚ ή του ΚΛΠ μέσω εκτελεστικής διάταξης, εκτός αν έχουν ρητώς εξουσιοδοτηθεί προς τούτο. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε ότι η απόφαση της Επιτροπής με την οποία όριζε ως ανώτατη συνολική διάρκεια της παροχής υπηρεσιών εκ μέρους μη μόνιμου υπαλλήλου τα έξι έτη περιόριζε κατά τρόπο παράνομο το περιεχόμενο του άρθρου 88, πρώτο εδάφιο, του ΚΛΠ, που επιτρέπει στην ΑΣΣΑ να συνάπτει και να ανανεώνει συμβάσεις επικουρικού συμβασιούχου υπαλλήλου για τρία έτη κατ' ανώτατη διάρκεια. Το Δικαστήριο ΔΔ στηρίχθηκε συναφώς στη διαπίστωση ότι ένας επικουρικός συμβασιούχος υπάλληλος μπορεί να έχει προηγουμένως απασχοληθεί υπό άλλη ιδιότητα επί ορισμένη περίοδο περιορίζουσα, λόγω της επίδικης αποφάσεως της Επιτροπής, σε λιγότερο από τρία έτη τον χρόνο για τον οποίο της επιτρέπεται κανονικά να τον απασχολήσει.

3. Επικουρικοί συμβασιούχοι υπάλληλοι

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Adjemian* κ.λπ. κατά *Επιτροπής*, κρίθηκε ότι κάθε θέση επικουρικού συμβασιούχου υπαλλήλου πρέπει να αντιστοιχεί σε πρόσκαιρες ή περιοδικές ανάγκες. Στο πλαίσιο μιας διοικητικής υπηρεσίας με πολυάριθμο προσωπικό, είναι αναπόφευκτο τέτοιες ανάγκες να εμφανίζονται επανειλημμένως λόγω, μεταξύ άλλων, της μη διαθεσιμότητας υπαλλήλων, πρόσθετου φόρτου εργασίας οφειλομένου σε συγκεκριμένες περιστάσεις ή λόγω της ανάγκης κάθε γενικής διεύθυνσης να προσφύγει περιστασιακά στις υπηρεσίες προσώπων τα οποία

διαθέτουν ειδικά προσόντα και γνώσεις. Οι περιστάσεις αυτές συνιστούν αντικειμενικούς λόγους που δικαιολογούν τόσο την ορισμένη διάρκεια των συμβάσεων επικουρικού υπαλλήλου όσο και την ανανέωσή τους αναλόγως των αναγκών αυτών.

4. Επικουρικοί υπάλληλοι συνόδου του Κοινοβουλίου

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Aayhan κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ, ερμηνεύοντας το άρθρο 78 του ΚΛΠ υπό το φως της συμφωνίας-πλαίσιο για την εργασία με σύμβαση ορισμένου χρόνου, η οποία συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 και αποτελεί παράρτημα της οδηγίας 1999/70, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP, έκρινε ότι οι περιστασιακές και μαζικές ανάγκες του Κοινοβουλίου σε ανθρώπινο δυναμικό, οι οποίες ανακύπτουν μόνο κατά τη διάρκεια των περιόδων συνόδου του, συνιστούν «αντικειμενικούς λόγους» κατά την έννοια της ρήτρας 5, σημείο 1, στοιχείο α', της εν λόγω συμφωνίας-πλαίσιο, ικανούς να δικαιολογήσουν την προσφυγή σε διαδοχικές συμβάσεις επικουρικών υπαλλήλων ορισμένου χρόνου, ανανεούμενες για τη διάρκεια κάθε περιόδου συνόδου του Κοινοβουλίου, όπως αυτές προβλέπονται από το άρθρο 78 του ΚΛΠ, έως την 1η Ιανουαρίου 2007. Συγκεκριμένα, έστω και αν οι ανάγκες αυτές ήταν προβλέψιμες, ο επιπλέον φόρτος εργασίας δεν ήταν μεγάλης διάρκειας και μόνιμος.

III. Δικαστικά έξοδα

1. Καθορισμός των δικαστικών εξόδων

Με τη διάταξη της 10ης Νοεμβρίου 2009, F-14/08 DEP, *Χ κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ δέχθηκε το αίτημα να υποχρεωθεί το καθού να της καταβάλει τόκους υπερημερίας επί του ποσού των δικαστικών εξόδων που έπρεπε να επιστραφεί στην αιτούσα, και τούτο από την έκδοση της διάταξης περί καθορισμού των δικαστικών εξόδων και με επιτόκιο υπολογιζόμενο βάσει των ισχυόντων για την περίοδο αυτή επιτοκίων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για τις κύριες πράξεις αναχρηματοδότησης, προσαυξημένο κατά δύο μονάδες, υπό τον όρο ότι δεν υπερβαίνει το επιτόκιο που ζήτησε η αιτούσα.

2. Δικαστικά έξοδα αποδοτέα στο Δικαστήριο ΔΔ

Με τη διάταξη της 7ης Οκτωβρίου 2009, F-3/08, *Marcuccio κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ εφάρμοσε για πρώτη φορά το άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του, σύμφωνα με το οποίο αν το Δικαστήριο ΔΔ υποβλήθηκε σε έξοδα που θα μπορούσαν να αποφευχθούν, ιδίως αν η προσφυγή έχει χαρακτήρα προδήλως καταχρηστικό, μπορεί να καταδικάσει τον διάδικο που τα προκάλεσε στην εν όλω ή εν μέρει πληρωμή τους, χωρίς όμως το καταβλητέο ποσό να μπορεί να υπερβεί τα 2 000 ευρώ.

Σημειωτέον ότι, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2009, F-86/08, *Voslamber κατά Επιτροπής*, το καθού όργανο είχε διατυπώσει αίτημα να καταδικαστεί ο προσφεύγων στην επιστροφή ενός μέρους των αποδοτέων στο Δικαστήριο ΔΔ εξόδων, βάσει του άρθρου 94 του Κανονισμού Διαδικασίας. Το Δικαστήριο ΔΔ απέρριψε το εν λόγω αίτημα ως απαράδεκτο, διευκρινίζοντας ότι η δυνατότητα την οποία προβλέπει η εν λόγω διάταξη εμπίπτει στη διακριτική ευχέρεια του δικαστή.

IV. Διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων

Η μόνη διάταξη ασφαλιστικών μέτρων που εκδόθηκε από τον πρόεδρο του Δικαστηρίου ΔΔ κατά το έτος 2009 (διάταξη της 18ης Δεκεμβρίου 2009, F-92/09 R, *U κατά Κοινοβουλίου*) πρέπει να επισημανθεί καθόσον, με τη διάταξη αυτή, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων διέταξε για πρώτη φορά την αναστολή της εκτελέσεως αποφάσεως θεσμικού οργάνου. Εν προκειμένω, η αιτούσα είχε απολυθεί, κατόπιν διαδικασίας του άρθρου 51 του ΚΥΚ, που αφορά την περίπτωση επαγγελματικής ανεπάρκειας υπαλλήλου, και ζητούσε την αναστολή της εκτελέσεως της αποφάσεως περί απόλυσής της. Όσον αφορά την προϋπόθεση του επείγοντος, ο πρόεδρος του Δικαστηρίου ΔΔ διαπίστωσε ότι η αιτούσα δεν διέθετε κάποιο ποσό που θα της επέτρεπε κανονικά να αντιμετωπίσει το σύνολο των απαραίτητων δαπανών για να καλύψει τις στοιχειώδεις ανάγκες της έως ότου εκδοθεί απόφαση επί της ουσίας. Συγκεκριμένα, οι εθνικές αρχές της χώρας κατοικίας της είχαν αρνηθεί να της καταβάλουν επιδόματα ανεργίας και, επιπλέον, δεν ήταν πολύ πιθανό να μπορέσει η αιτούσα να βρει ταχέως νέα θέση εργασίας, λαμβανομένων υπόψη των διαταραχών της προσωπικότητάς της τις οποίες φαίνεται ότι παρουσίαζε. Όσον αφορά την προϋπόθεση του *fumus boni juris*, ο πρόεδρος του Δικαστηρίου ΔΔ διαπίστωσε ότι φαινόταν εκ πρώτης όψεως ότι το καθού όργανο δεν είχε προβεί σε όλες τις ενέργειες που του επέβαλλε το καθήκον αρωγής έναντι της αιτούσας προκειμένου να άρει κάθε αμφιβολία ως προς το αν η κατάσταση της ψυχικής υγείας της ενδιαφερομένης συνδεόταν, ενδεχομένως, με τις επαγγελματικές της δυσκολίες. Τέλος, όσον αφορά τη στάθμιση των εκατέρωθεν συμφερόντων, ο πρόεδρος του Δικαστηρίου ΔΔ διαπίστωσε ότι, ακόμα και αν υποθεθεί ότι η επανένταξη της αιτούσας στην υπηρεσία είναι ικανή να βλάψει την οργάνωση των υπηρεσιών του Κοινοβουλίου, σ' αυτό εναπόκειται να εξετάσει τη δυνατότητα να κάνει χρήση, βάσει του άρθρου 59, παράγραφος 5, του ΚΥΚ, της διαδικασίας της αυτεπάγγελτης θέσης σε άδεια.

Β — Σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 7 Οκτωβρίου 2009)

Από αριστερά προς τα δεξιά:

S. Van Raepenbusch και H. Kreppel, δικαστές· Χ. Ταγαράς, πρόεδρος τμήματος· P. Mahoney, πρόεδρος· S. Gervasoni, πρόεδρος τμήματος· I. Boruta και I. Rofes i Rujol, δικαστές· W. Hakenberg, γραμματέας.

1. Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

(κατά σειρά ανάληψης καθηκόντων)

Paul J. Mahoney

Γεννήθηκε το 1946· νομικές σπουδές (Master of Arts, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, 1967· Master of Laws, University College London, 1969)· λέκτορας στο University College London (1967–1973)· barrister (Λονδίνο, 1972–1974)· υπάλληλος διοικήσεως, κύριος υπάλληλος διοικήσεως στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1974–1990)· προσκεκλημένος καθηγητής της Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Saskatchewan, Saskatoon, Καναδάς (1988)· προϊστάμενος προσωπικού στο Συμβούλιο της Ευρώπης (1990–1993)· προϊστάμενος τμήματος (1993–1995), βοηθός γραμματέας (1995–2001), γραμματέας στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2001–Σεπτέμβριος 2005)· Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Horstpeter Kreppel

Γεννήθηκε το 1945· πανεπιστημιακές σπουδές στο Βερολίνο, στο Μόναχο, στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν (1966–1972)· πρώτη κρατική εξέταση (1972)· δόκιμος δικαστικός στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν (1972–1973 και 1974–1975)· Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges (1973–1974)· δεύτερη κρατική εξέταση (Φρανκφούρτη επί του Μάιν, 1976)· υπάλληλος της ομοσπονδιακής υπηρεσίας απασχολήσεως και δικηγόρος (1976)· δικαστής στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών (ομόσπονδο κράτος της Έσσης, 1977–1993)· λέκτορας στη Fachhochschule für Sozialarbeit της Φρανκφούρτης επί του Μάιν και στη Verwaltungsfachhochschule του Wiesbaden (1979–1990)· εθνικός εμπειρογνώμονας στη νομική υπηρεσία της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1993–1996 και 2001–2005)· ακόλουθος κοινωνικών υποθέσεων στην Πρεσβεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στη Μαδρίτη (1996–2001)· δικαστής στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών της Φρανκφούρτης επί του Μάιν (Φεβρουάριος–Σεπτέμβριος 2005)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Irena Boruta

Γεννήθηκε το 1950· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Wrocław (1972), διδάκτωρ Νομικής (Łódź 1982)· δικηγόρος, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Δημοκρατίας της Πολωνίας (από το 1977)· προσκεκλημένη ερευνήτρια (Πανεπιστήμιο Paris X, 1987–1988· Πανεπιστήμιο της Νάντης, 1993–1994)· εμπειρογνώμων της «Solidarnosc» (1995–2000)· καθηγήτρια εργατικού δικαίου και ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Łódź (1997–1998 και 2001–2005), καθηγήτρια στην Ανωτάτη Εμπορική Σχολή της Βαρσοβίας (2002), καθηγήτρια του εργατικού δικαίου και της κοινωνικής ασφάλισης στο Πανεπιστήμιο «Καρδινάλιος Stefan Wyszyński» της Βαρσοβίας (2002–2005)· υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (1998–2001)· μέλος της αρμόδιας για τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης της Δημοκρατίας της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση επιτροπής (1998–2001)· εκπρόσωπος της Πολωνικής Κυβέρνησης στη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (1998–2001)· συγγραφέας πολλών έργων εργατικού δικαίου και ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Heikki Kanninen

Γεννήθηκε το 1952· απόφοιτος της σχολής Ανωτάτων Εμπορικών Σπουδών του Ελσίνκι και της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι· εισηγητής στο ανώτατο διοικητικό δικαστήριο της Φινλανδίας· γενικός γραμματέας της επιτροπής αναμόρφωσης των κανόνων για την έννομη προστασία στον τομέα της δημόσιας διοίκησης· κύριος διοικητικός υπάλληλος στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· γενικός γραμματέας της επιτροπής αναμόρφωσης των κανόνων περί διοικητικών διαφορών, σύμβουλος στη διεύθυνση νομοθεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης· βοηθός γραμματέας στο Δικαστήριο ΕΖΕΣ· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (1998–2005)· μέλος της επιτροπής προσφυγών των προσφύγων· αντιπρόεδρος της επιτροπής για την ανάπτυξη των φινλανδικών δικαστικών οργάνων· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 έως τις 6 Οκτωβρίου 2009.

Χάρης Ταγαράς

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1977)· ειδικό δίπλωμα ευρωπαϊκού δικαίου (Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών, 1980)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1984)· γλωσσομαθής νομικός στο Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1980–1982)· ερευνητής στο Κέντρο Διεθνούς Οικονομικού και Ευρωπαϊκού Δικαίου της Θεσσαλονίκης (1982–1984)· υπάλληλος διοικήσεως στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1990)· καθηγητής κοινοτικού δικαίου, ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο των Αθηνών (από το 1990)· εξωτερικός συνεργάτης για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και μέλος της Μόνιμης Επιτροπής της Συμβάσεως του Λουγκάνο (1991–2004)· μέλος της Εθνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού (1999–2005)· μέλος της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (2000–2002)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, δικηγόρος στον Άρειο Πάγο· ιδρυτικό μέλος της Ενώσεως Ευρωπαίων Δικηγόρων (ΕΕΔ)· αντεπιστέλλον μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Sean Van Raepenbusch

Γεννήθηκε το 1956· πτυχιούχος Νομικής (Ελεύθερο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών, 1979)· ειδικό δίπλωμα διεθνούς δικαίου (Βρυξέλλες, 1980)· διδάκτωρ Νομικής (1989)· υπεύθυνος της νομικής υπηρεσίας της Société anonyme du canal και des installations maritimes de Bruxelles (1979–1984)· υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Γενική Διεύθυνση Κοινωνικών Υποθέσεων, 1984–1988)· μέλος της νομικής υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1988–1994)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1994–2005)· λέκτορας στο Πανεπιστημιακό Κέντρο του Charleroi (διεθνές και ευρωπαϊκό κοινωνικό δίκαιο, 1989–1991), και του Πανεπιστημίου της Mons-Hainaut (ευρωπαϊκό δίκαιο, 1991–1997), του Πανεπιστημίου της Λιέγης (ευρωπαϊκό δίκαιο δημόσιας διοίκησης, 1989–1991· θεσμικό δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1995–2005· ευρωπαϊκό κοινωνικό δίκαιο, 2004–2005)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις για θέματα ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου και θεσμικού δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Stéphane Gervasoni

Γεννήθηκε το 1967· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Σπουδών της Γκρενόμπλ (1988) και της Εθνικής Σχολής Διοίκησης (1993)· μέλος του Conseil d'État (εισηγητής στο τμήμα διοικητικών διαφορών, 1993–1997, και στο τμήμα κοινωνικών διαφορών, 1996–1997· πάρεδρος, 1996–2003· σύμβουλος επικρατείας από το 2008)· λέκτορας στο Ινστιτούτο Πολιτικών Σπουδών του Παρισιού (1993–1995)· κυβερνητικός επίτροπος στην ειδική επιτροπή αναιρέσεων σε θέματα συντάξεων (1994–1996)· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και στον Δήμο του Παρισιού (1995–1997)· γενικός γραμματέας της Νομαρχίας της Yonne, βοηθός νομάρχης της Auxerre (1997–1999)· γενικός γραμματέας της Νομαρχίας της Σαβοΐας, βοηθός νομάρχης του Chambéry (1999–2001)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Σεπτέμβριος 2001–Σεπτέμβριος 2005)· μόνιμο μέλος της επιτροπής προσφυγών του NATO (2001–2005)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Maria Isabel Rofes i Pujol

Γεννήθηκε το 1956· νομικές σπουδές (licenciatura en derecho, Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης, 1981)· ειδίκευση στο διεθνές εμπόριο (Μεξικό, 1983)· σπουδές στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Εμπορικό Επιμελητήριο της Βαρκελώνης, 1985) και στο κοινοτικό δίκαιο (Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1986)· υπάλληλος στην Generalitat de Catalunya (μέλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας, Απρίλιος 1984–Αύγουστος 1986)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Βαρκελώνης (1985–1997)· υπάλληλος διοικήσεως, εν συνεχεία κύρια υπάλληλος διοικήσεως στο τμήμα Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1994)· εισηγήτρια στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα στο Δικαστήριο D. Ruiz-Jarabo Colomer (Ιανουάριος 1995–Απρίλιος 2004) και στο γραφείο του δικαστή στο Δικαστήριο U. Lõhmus (Μάιος 2004–Αύγουστος 2009)· ενταταλμένη με τη διδασκαλία του κοινοτικού δικαίου, στη Νομική Σχολή του Universitat Autònoma de Barcelona (1993–2000)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις και παραδόσεις μαθημάτων στον τομέα του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου· μέλος του τμήματος προσφυγών του Κοινοτικού Γραφείου Φυτικών Ποικιλιών (2006–2009)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Waltraud Hakenberg

Γεννήθηκε το 1955· νομικές σπουδές στο Ρέγκενσμπουργκ και στη Γενεύη (1974–1979)· πτυχίο Νομικής (1979)· πρώτη κρατική εξέταση (1979)· μεταπτυχιακές σπουδές κοινοτικού δικαίου στο Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges του Βελγίου (1979–1980)· ασκούμενη δικαστής στο Ρέγκενσμπουργκ (1980–1983)· διδάκτωρ Νομικής (1982)· δεύτερη κρατική εξέταση (1983)· δικηγόρος στο Μόναχο και στο Παρίσι (1983–1989)· υπάλληλος του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1990–2005)· εισηγήτρια στο γραφείο του δικαστή P. Jann στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995–2005)· δίδαξε σε διάφορα πανεπιστήμια της Γερμανίας, της Αυστρίας, της Ελβετίας και της Ρωσίας· επίτιμη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Σάαρ (από το 1999)· μέλος διάφορων νομικών επιτροπών, νομικών ενώσεων και εξεταστικών επιτροπών· πολυάριθμες δημοσιεύσεις σε θέματα κοινοτικού δικαίου· γραμματέας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 30 Νοεμβρίου 2005.

2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2009

Πανηγυρική συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2009

Με απόφαση της 9ης Ιουνίου 2009, διορίστηκε ως δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης, για την περίοδο από 1ης Σεπτεμβρίου 2009 μέχρι τις 31 Αυγούστου 2015, η Maria Isabel Rofes i Rujol, κατόπιν της παραιτήσεως του Heikki Kanninen.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου
έως 6 Οκτωβρίου 2009**

P. MAHONEY, πρόεδρος του Δικαστηρίου
Δημόσιας Διοίκησης
H. KANNINEN, πρόεδρος τμήματος
S. GERVASONI, πρόεδρος τμήματος
H. KREPPEL, δικαστής
I. BORUTA, δικαστής
X. ΤΑΓΑΡΑΣ, δικαστής
S. VAN RAEPENBUSCH, δικαστής

W. HAKENBERG, γραμματέας

**από 7 Οκτωβρίου
έως 31 Δεκεμβρίου 2009**

P. MAHONEY, πρόεδρος του Δικαστηρίου
Δημόσιας Διοίκησης
X. ΤΑΓΑΡΑΣ, πρόεδρος τμήματος
S. GERVASONI, πρόεδρος τμήματος
H. KREPPEL, δικαστής
I. BORUTA, δικαστής
S. VAN RAEPENBUSCH, δικαστής
M. I. ROFES i PUJOL, δικαστής

W. HAKENBERG, γραμματέας

4. Πρώην μέλος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Kanninen Heikki (2005–2009)

Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2005–2009)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Ποσοστό αριθμού υποθέσεων ανά καθού (κύριο) κοινοτικό όργανο (2005–2009)
3. Γλώσσα διαδικασίας (2005–2009)

Περατωθείσες υποθέσεις

4. Αποφάσεις και διατάξεις — Δικάσας σχηματισμός (2009)
5. Έκβαση της διαδικασίας (2009)
6. Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων: έκβαση (2006–2009)
7. Διάρκεια της διαδικασίας σε μήνες (2009)

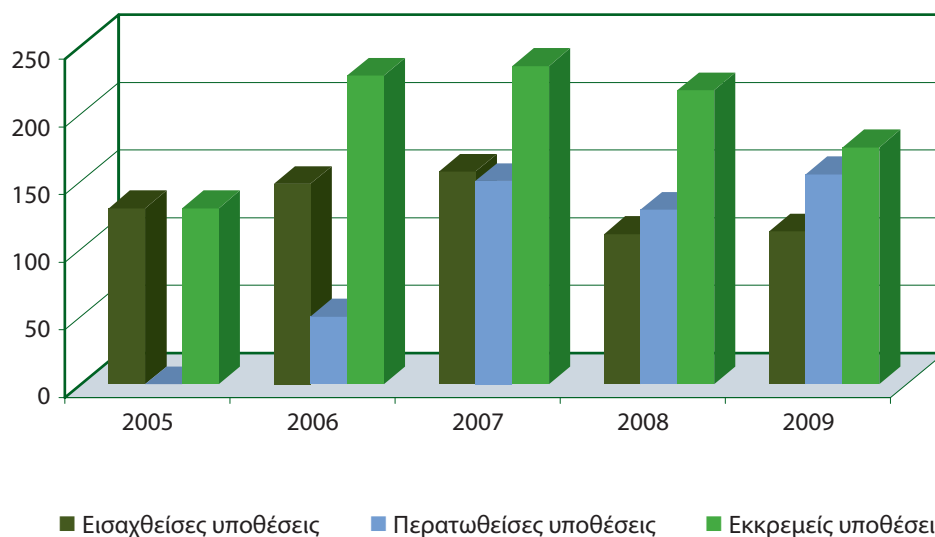
Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου

8. Δικαστικός σχηματισμός (2006–2009)
9. Αριθμός προσφευγόντων (2009)

Διάφορα

10. Αποφάσεις του Δικαστηρίου ΔΔ κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (2006–2009)
11. Έκβαση των αιτήσεων αναιρέσεως που εκδικάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (2006–2009)

1. Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2005–2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Εισαχθείσες υποθέσεις	130	148	157	111	113
Περαιτωθείσες υποθέσεις	–	50	150	129	155 ¹
Εκκρεμείς υποθέσεις	130	228	235	217	175 ²

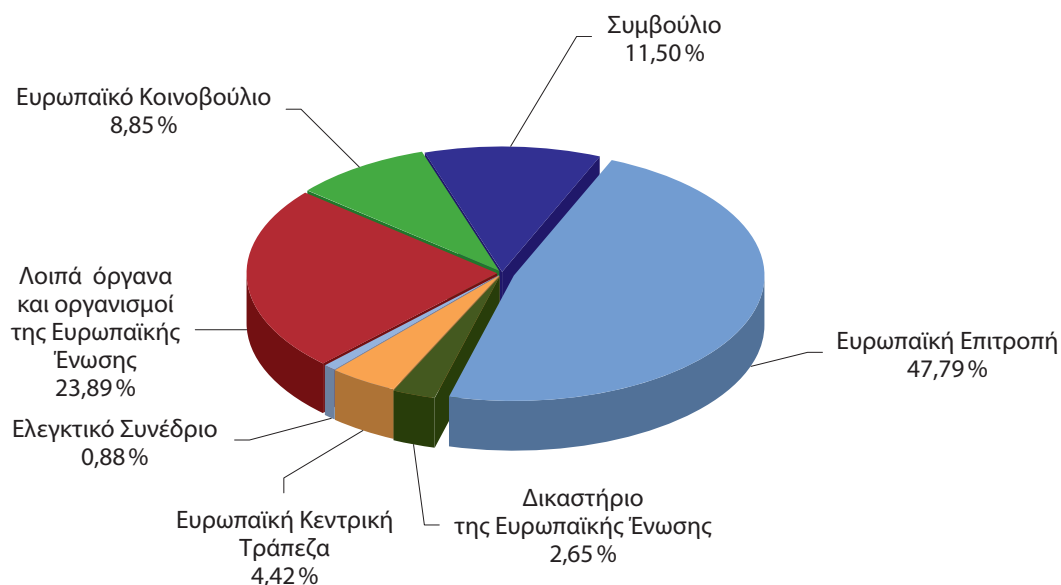
Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συνάφειας (ένας αριθμός = μία υπόθεση).

¹ Εκ των οποίων 32 υποθέσεις περατωθείσες κατόπιν της αποφάσεως της 22ας Δεκεμβρίου 2008 επί της υποθέσεως C-443/07 P, Centeno Mediavilla κ.λπ. κατά Επιτροπής (εκκρεμούν ακόμη 18 υποθέσεις).

² Εκ των οποίων αναστάλη η εκδίκαση 27 υποθέσεων.

2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Ποσοστό αριθμού υποθέσεων ανά καθού (κύριο) κοινοτικό όργανο (2005–2009)

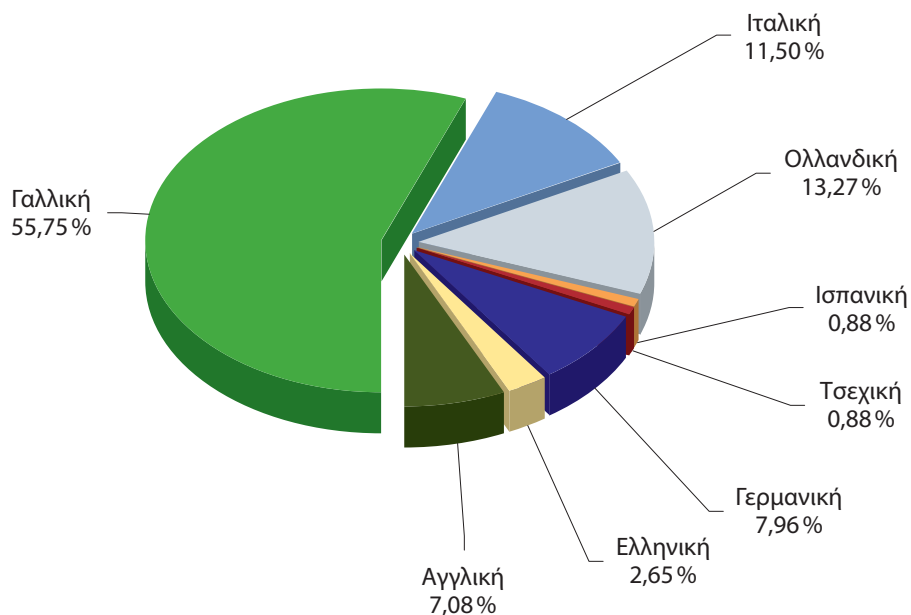
Ποσοστό του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων (2009)

	2005	2006	2007	2008	2009
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	7,69 %	7,14 %	13,38 %	14,41 %	8,85 %
Συμβούλιο	6,92 %	6,07 %	3,82 %	4,50 %	11,50 %
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	77,69 %	75,00 %	50,96 %	54,95 %	47,79 %
Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	2,31 %	3,57 %	3,82 %	-	2,65 %
Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα	2,31 %	1,07 %	1,27 %	2,70 %	4,42 %
Ελεγκτικό Συνέδριο	0,77 %	1,79 %	1,91 %	5,41 %	0,88 %
Λοιπά όργανα και οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης	2,31 %	5,36 %	24,84 %	18,02 %	23,89 %
Σύνολο	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Γλώσσα διαδικασίας (2005–2009)

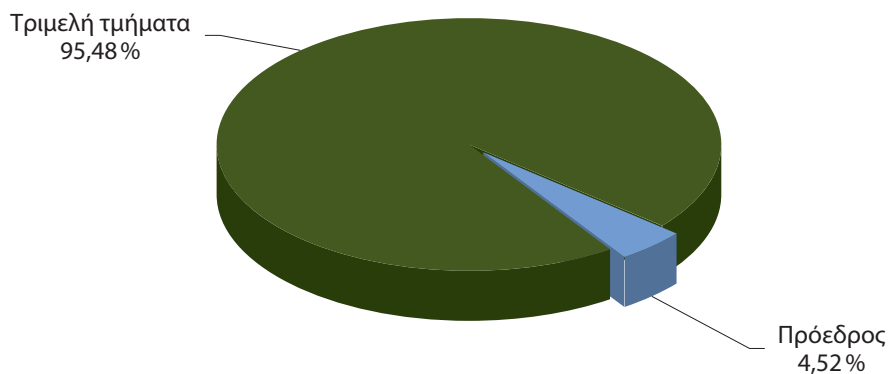
Κατανομή κατά το 2009

Γλώσσα διαδικασίας	2005	2006	2007	2008	2009
Βουλγαρική	-	-	2	-	-
Ισπανική	1	1	2	1	1
Τσεχική	-	-	-	-	1
Δανική	1	-	-	-	-
Γερμανική	3	2	17	10	9
Ελληνική	2	3	2	3	3
Αγγλική	5	8	8	5	8
Γαλλική	113	113	102	73	63
Ιταλική	4	10	17	6	13
Λιθουανική	-	-	2	2	-
Ουγγρική	-	2	1	1	-
Ολλανδική	1	7	3	8	15
Πολωνική	-	-	-	1	-
Πορτογαλική	-	-	-	1	-
Ρουμανική	-	-	1	-	-
Σλοβενική	-	1	-	-	-
Φινλανδική	-	1	-	-	-
Σύνολο	130	148	157	111	113

Η γλώσσα διαδικασίας αντιστοιχεί στη γλώσσα στην οποία συντάχθηκε το εισαγωγικό δικόγραφο και όχι στη μητρική γλώσσα ή την ιθαγένεια του προσφεύγοντος.

4. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις και διατάξεις — Δικάσας σχηματισμός (2009)

	Αποφάσεις	Διατάξεις που περατώνουν τη δίκη ¹	Άλλος τρόπος περατώσεως	Σύνολο
Ολομέλεια	-	-	-	-
Πρόεδρος	-	7	-	7
Τριμελή τμήματα	73	75	-	148
Μονομελή τμήματα	-	-	-	-
Σύνολο	73	82	-	155

¹ Εκ των οποίων 2 υποθέσεις περατώθηκαν με φιλικό διακανονισμό.

5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Έκβαση της διαδικασίας (2009)

	Αποφάσεις			Διατάξεις				Σύνολο
	Προσφυγές που ευδοκίμησαν πλήρως	Προσφυγές που ευδοκίμησαν μερικώς	Προσφυγές που απορρίφθηκαν πλήρως, κατάρρηση δίκης	Προσφυγές/Αιτήσεις [προδήλως] απαράδεκτες ή αβάσιμες	Φιλικός διακανονισμός κατόπιν παρεμβάσεως του δικάζοντος σχηματισμού	Διαγραφές για άλλο λόγο, κατάρρηση δίκης ή παραπομπή	Αιτήσεις που έγιναν δεκτές πλήρως ή μερικώς (ειδικές διαδικασίες)	
Τοποθέτηση/Επανατοποθέτηση	-	-	-	-	-	-	-	-
Διαγωνισμοί	1	1	6	1	-	2	-	11
Όροι εργασίας/Άδειες	-	-	1	1	-	-	-	2
Αξιολόγηση/Προαγωγή	7	2	11	2	1	1	-	24
Συντάξεις και επιδόματα αναπηρίας	-	-	4	3	-	1	-	8
Πειθαρχικές διαδικασίες	1	1	-	-	-	-	-	2
Πρόσληψη/Διορισμός/Κατάταξη σε βαθμό	4	1	12	3	-	34	-	54
Αποδοχές και αποζημιώσεις	2	2	3	1	1	4	-	13
Καταγγελία συμβάσεως μη μονίμου υπαλλήλου	1	1	3	-	-	-	-	5
Κοινωνική ασφάλιση/Επαγγελματική νόσος/Ατυχήματα	-	1	2	6	-	1	-	10
Λοιπά	-	1	5	14	-	1	5	26
Σύνολο	16	10	47	31	2	44	5	155

6. Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων — Έκβαση (2006–2009)

Αριθμός διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων		Έκβαση	
		Πλήρης ή μερική ευδοκίμηση	Απόρριψη
2006	2	-	2
2007	4	-	4
2008	4	-	4
2009	1	1	-
Σύνολο		1	10

7. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια της διαδικασίας σε μήνες (2009)

		Πλήρης διάρκεια της διαδικασίας	Διάρκεια της διαδικασίας, μη περιλαμβανομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής
Αποφάσεις		Μέση διάρκεια	Μέση διάρκεια
Υποθέσεις εισαχθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	70	17,7	17,5
Υποθέσεις αρχικώς εισαχθείσες ενώπιον του Πρωτοδικείου ¹	3	51,3	44,8
Σύνολο		73	19,1

		Πλήρης διάρκεια της διαδικασίας	Διάρκεια της διαδικασίας, μη περιλαμβανομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής
Διατάξεις		Μέση διάρκεια	Μέση διάρκεια
Υποθέσεις εισαχθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	61	14,1	10,2
Υποθέσεις αρχικώς εισαχθείσες ενώπιον του Πρωτοδικείου ¹	21	48,2	16,9
Σύνολο		82	11,9

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	155	21,2	15,1
---------------	-----	------	------

Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και δέκατα μηνός.

¹ Κατά την έναρξη των εργασιών του Δικαστηρίου ΔΔ, το Πρωτοδικείο μετέφερε σ' αυτό 118 υποθέσεις.

8. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2006–2009)

	2006	2007	2008	2009
Ολομέλεια	6	3	5	6
Πρόεδρος	4	2	2	1
Τριμελή τμήματα	207	205	199	160
Μονομελή τμήματα	-	-	-	-
Υποθέσεις που δεν έχουν ακόμα ανατεθεί	11	25	11	8
Σύνολο	228	235	217	175

9. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Αριθμός προσφευγόντων (2009)

Οι δέκα εκκρεμείς υποθέσεις με τον μεγαλύτερο αριθμό προσφευγόντων ανά υπόθεση

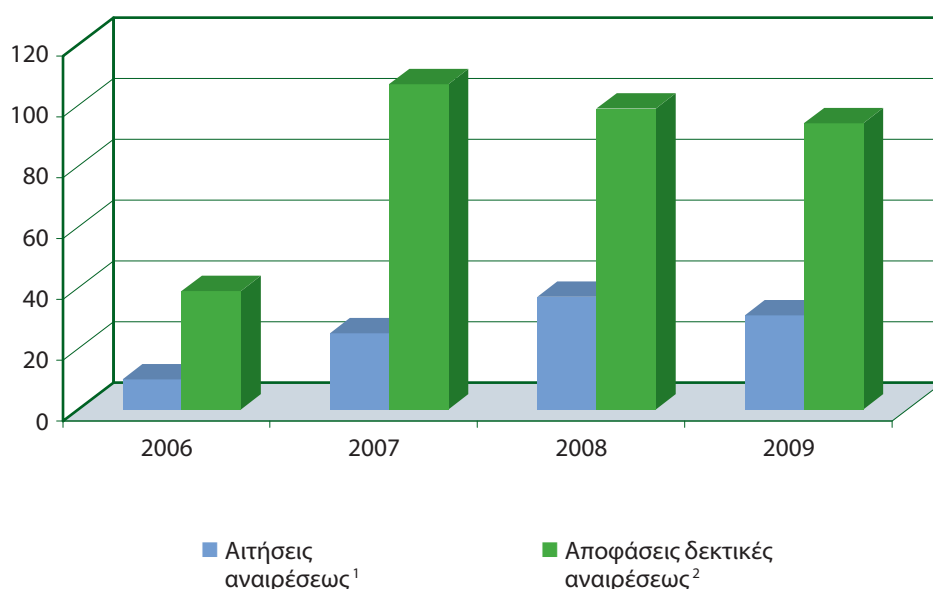
Αριθμός προσφευγόντων ανά υπόθεση	Τομείς
114	ΚΥΚ – Υπαγωγή σε νομικό καθεστώς διαφορετικό από εκείνο των εκτάκτων υπαλλήλων – Αποκατάσταση υλικής ζημίας
59	ΚΥΚ – Προαγωγή – Περίοδος προαγωγών 2005 – Πρόσθετοι βαθμοί προβλεπόμενοι από τον νέο ΚΥΚ
20	ΚΥΚ – Ανακατάταξη – Υποψήφιοι που περιελήφθησαν σε πίνακα μελλοντικών προσλήψεων κατόπιν εσωτερικού διαγωνισμού για τη μετάβαση σε άλλη κατηγορία πριν από τη θέση σε ισχύ του νέου ΚΥΚ – Απόφαση κατατάξεως σε βαθμό κατ' εφαρμογήν λιγότερο ευνοϊκών διατάξεων – Μεταβατικές διατάξεις του παραρτήματος XIII του ΚΥΚ – Απώλεια μορίων προαγωγής
14	ΚΥΚ – Συμβασιούχος υπάλληλος – Ρήτρα περί καταγγελίας της συμβάσεως σε περίπτωση που ο υπάλληλος δεν περιληφθεί σε πίνακα μελλοντικών προσλήψεων διαγωνισμού – Καταγγελία συμβάσεως υπαλλήλου
13	ΚΥΚ – Επικουρικός υπάλληλος – Έκτακτος υπάλληλος – Όροι προσλήψεως – Διάρκεια της συμβάσεως
13	ΚΥΚ – Ανακατάταξη σε βαθμό μετά την έναρξη ισχύος του νέου ΚΥΚ – Μεταβατικές διατάξεις του παραρτήματος XIII του ΚΥΚ
10	ΚΥΚ – Συμβασιούχος υπάλληλος – Έκτακτος υπάλληλος – Όροι προσλήψεως – Διάρκεια της συμβάσεως
10	ΚΥΚ – Διορισμός – Γλωσσομαθείς νομικοί που περιελήφθησαν σε πίνακα μελλοντικών προσλήψεων προ της θέσεως σε ισχύ του νέου ΚΥΚ – Δυσμενής διάκριση σε σχέση με γλωσσομαθείς νομικούς προσληφθέντες από άλλα θεσμικά όργανα
6	ΚΥΚ – Προαγωγή – Περίοδος προαγωγών 2005 – Παράνομος χαρακτήρας του άρθρου 2 του παραρτήματος XIII του ΚΥΚ – Πρόσθετοι βαθμοί προβλεπόμενοι από τον νέο ΚΥΚ
6	ΚΥΚ – Ανακατάταξη – Περιληφθέντες σε πίνακα μελλοντικών προσλήψεων εσωτερικού διαγωνισμού πριν από τον νέο ΚΥΚ διαγωνισμού – Κατάταξη σε βαθμό βάσει λιγότερο ευνοϊκών διατάξεων – Μεταβατικές διατάξεις του παραρτήματος XIII του ΚΥΚ – Απώλεια μορίων προαγωγής

Ο όρος «ΚΥΚ» υποδηλώνει τον Κανονισμό Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Καθεστώς που εφαρμόζεται στο λοιπό προσωπικό της Ένωσης.

Συνολικός αριθμός προσφευγόντων για το σύνολο των εκκρεμών υποθέσεων

	Σύνολο προσφευγόντων	Σύνολο εκκρεμών υποθέσεων
2006	1 652	228
2007	1 267	235
2008	1 161	217
2009	461	175

10. Διάφορα — Αποφάσεις του Δικαστηρίου ΔΔ κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (2006–2009)

	Αιτήσεις αναίρεσως¹	Αποφάσεις δεκτικές αναίρεσως²	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση³	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση περιλαμβανομένων των φιλικών διακανονισμών⁴
2006	10	39	25,64 %	22,22 %
2007	25	107	23,36 %	21,93 %
2008	37	99	37,37 %	34,91 %
2009	31	94	32,98 %	32,29 %

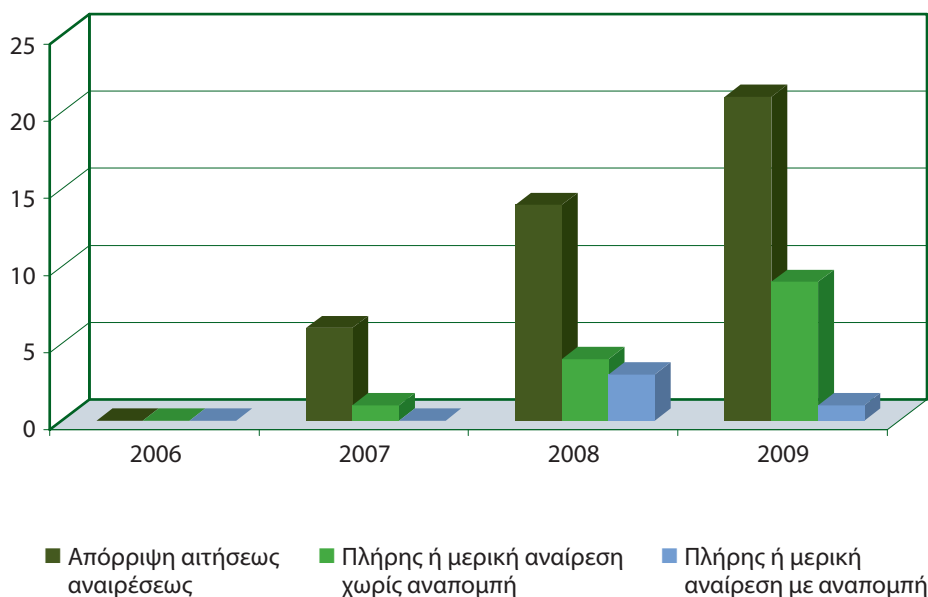
¹ Οι αποφάσεις κατά των οποίων άσκησαν αναίρεση περισσότεροι του ενός διάδικοι υπολογίζονται μία μόνο φορά. Το 2007 κατά δύο αποφάσεων ασκήθηκαν δύο αναίρεσεις για κάθε μία εξ αυτών.

² Αποφάσεις, διατάξεις —κρίνουσες την προσφυγή απαράδεκτη, προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη, διατάξεις ασφαλιστικών μέτρων, περί καταργήσεως της δίκης και περί μη αποδοχής αιτήσεως παρεμβάσεως— εκδοθείσες κατά το υπό εξέταση έτος.

³ Το ποσοστό αυτό για ένα δεδομένο έτος μπορεί να μην αντιστοιχεί στις αποφάσεις κατά των οποίων δύναται να ασκηθεί αναίρεση και που εκδόθηκαν κατά το έτος αναφοράς, καθόσον η προθεσμία ασκήσεως αναίρεσως μπορεί να εκτείνεται σε δύο ημερολογιακά έτη.

⁴ Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης σύμφωνα με την επιταγή του νομοθέτη, προσπαθεί να διευκολύνει τον φιλικό διακανονισμό των διαφορών. Πολλές υποθέσεις κάθε χρόνο περατώνονται με τον τρόπο αυτό. Επί των υποθέσεων αυτών δεν εκδίδονται «αποφάσεις δεκτικές αναίρεσως», βάσει των οποίων υπολογίζεται συνήθως το «ποσοστό αναίρεσως» στην ετήσια Έκθεση Πεπραγμένων, ιδίως όσον αφορά το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο. Επειδή, όμως, το «ποσοστό αναίρεσως» μπορεί να θεωρηθεί ως δείκτης του «ποσοστού αμφισβήτησεως» των αποφάσεων ενός δικαιοδοτικού οργάνου, το ποσοστό αυτό θα ανταποκρινόταν περισσότερο στην πραγματικότητα αν υπολογιζόταν λαμβανομένων υπόψη όχι μόνον των δεκτικών αναίρεσως αποφάσεων, αλλά και των μη δεκτικών αναίρεσως επειδή περατώθηκαν με φιλικό διακανονισμό. Στη στήλη αυτή δίδεται το αποτέλεσμα αυτού του υπολογισμού.

11. Διάφορα — Έκβαση των αιτήσεων αναιρέσεως που εκδικάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (2006–2009)

	2006	2007	2008	2009
Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	-	6	14	21
Πλήρης ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	-	1	4	9
Πλήρης ή μερική αναίρεση με αναπομπή	-	-	3	1
Σύνολο	-	7	21	31

Κεφάλαιο IV

Συναντήσεις και επισκέψεις

A — Επίσημες επισκέψεις και εκδηλώσεις στο Δικαστήριο, στο Γενικό Δικαστήριο και στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

Δικαστήριο

15 Ιανουαρίου	M. Pröhl, γενικός διευθυντής του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Δημόσιας Διοίκησης
22 Ιανουαρίου	R. Aryasinha, πρέσβης της Σρι Λάνκα στο Βέλγιο και το Λουξεμβούργο
26 Ιανουαρίου	O. Scholz, ομοσπονδιακός υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και F. Biltgen, υπουργός Εργασίας και Απασχολήσεως του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου
3 Φεβρουαρίου	Αντιπροσωπεία του Κοινοβουλίου του Βασιλείου της Σουηδίας
4 Φεβρουαρίου	G. Napolitano, πρόεδρος της Ιταλικής Δημοκρατίας
12 Μαρτίου	H.-G. Röttering, πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
16 και 17 Μαρτίου	Αντιπροσωπεία της επιτροπής νομικών υποθέσεων της κυπριακής Βουλής των Αντιπροσώπων
19 Μαρτίου	T. Băsescu, πρόεδρος της Ρουμανίας, συνοδευόμενος από τον E. Boc, πρωθυπουργό, και τον G. Pogea, υπουργό Οικονομικών
23 Μαρτίου	M. Benzo, πρέσβης του Βασιλείου της Ισπανίας στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου
30 και 31 Μαρτίου	Συμπόσιο «Προβληματισμός γύρω από τη διαδικασία προδικαστικής παραπομπής». Συνάντηση με τους προέδρους των Συνταγματικών Δικαστηρίων και των Ανωτάτων Δικαστηρίων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης
30 Μαρτίου	Έκθεση «Palais de justice en Europe»
20 Απριλίου	Αντιπροσωπεία της Deutschen Bundestag
27 Απριλίου	Υπογραφή διοικητικού διακανονισμού μεταξύ του Δικαστηρίου και του Βασιλείου της Ισπανίας για τη χρήση επίσημων γλωσσών πλην της καστιλιανικής
28 Απριλίου	Αντιπροσωπεία της επιτροπής των υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης του Senát PCR (της Γερουσίας του Κοινοβουλίου της Τσεχικής Δημοκρατίας)
29 Απριλίου	C. Bandion-Ortner, υπουργός Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας της Αυστρίας
4 Μαΐου	H. Song, πρόεδρος του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου
8 Ιουνίου	N.-L. Arold, πρόεδρος του Institut Raoul Wallenberg της Σουηδίας
15 Ιουνίου	Γενική συνέλευση της Ένωσης των Συμβουλίων Επικρατείας και των Ανώτατων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
29 Ιουνίου	A. A. Asya, πρέσβης της Δημοκρατίας της Τουρκίας στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου
30 Ιουνίου και 1η Ιουλίου	Αντιπροσωπεία του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου της Βουλγαρίας
17 Σεπτεμβρίου	L. Romero Requena, γενικός διευθυντής της Νομικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
28 και 29 Σεπτεμβρίου	Αντιπροσωπεία του Ανώτατου Δικαστηρίου της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας

19 και 20 Οκτωβρίου	Αντιπροσωπεία του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας
26 Οκτωβρίου	A. Vosskuhle, αντιπρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
29 και 30 Οκτωβρίου	Συνδιάσκεψη των προέδρων των Cours d'appel της Γαλλικής Δημοκρατίας
16 και 17 Νοεμβρίου	Συνάντηση των δικαστών των κρατών μελών (Τσεχική Δημοκρατία, Ισπανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Ουγγαρία, Μάλτα, Αυστρία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία, Σουηδία)
7 και 8 Δεκεμβρίου	«Luxemburger Expertenforum»

Γενικό Δικαστήριο

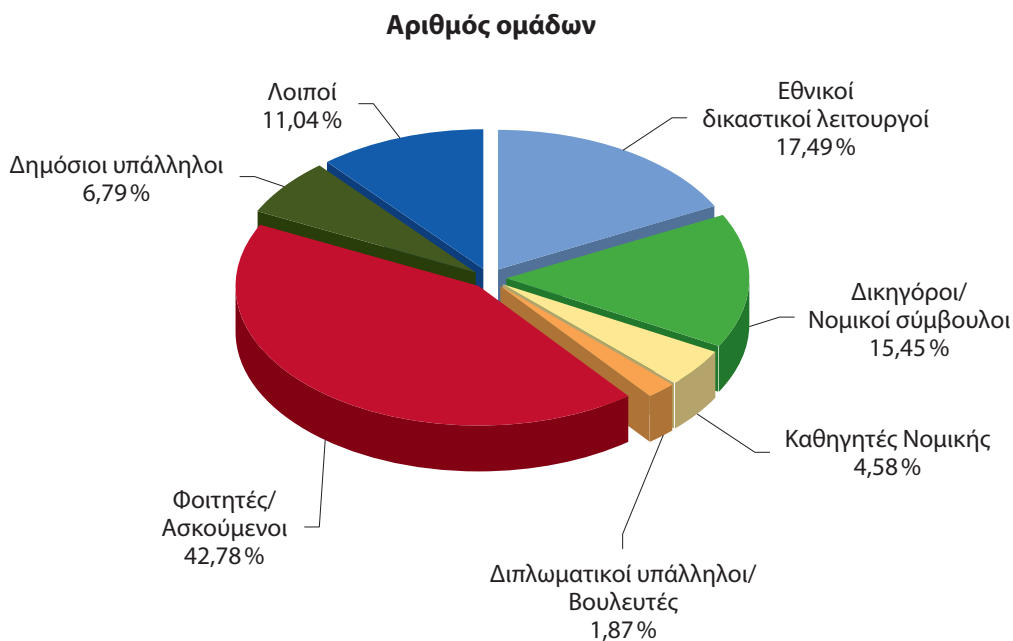
12 Μαρτίου	H.-G. Röttgering, πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
6 Μαΐου	Αντιπροσωπεία του Συμβουλίου των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (ΣΔΣΕΕ)
29 Ιουνίου	A. A. Asya, πρέσβης της Τουρκικής Δημοκρατίας στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου
25 Σεπτεμβρίου	Συνέδριο που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία των είκοσι ετών του Γενικού Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: «De 20 ans à l'horizon 2020 – Bâtir le Tribunal de demain sur 20 ans de solides fondations»
28 και 29 Σεπτεμβρίου	Αντιπροσωπεία του Ανώτατου Δικαστηρίου της Κίνας

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

19 Μαρτίου	Επίσκεψη της M. De Sola Domingo, κυρίας συμβούλου της Υπηρεσίας Διαμεσολάβησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
21 Απριλίου	Επίσκεψη της C.-F. Durand, γενικής διευθύντριας της Νομικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
18 και 19 Νοεμβρίου	Επίσκεψη της Γραμματείας του Διοικητικού Δικαστηρίου του ΟΗΕ
7 Δεκεμβρίου	Επίσκεψη των δικαστών και των γραμματέων του Διοικητικού Δικαστηρίου του ΟΗΕ

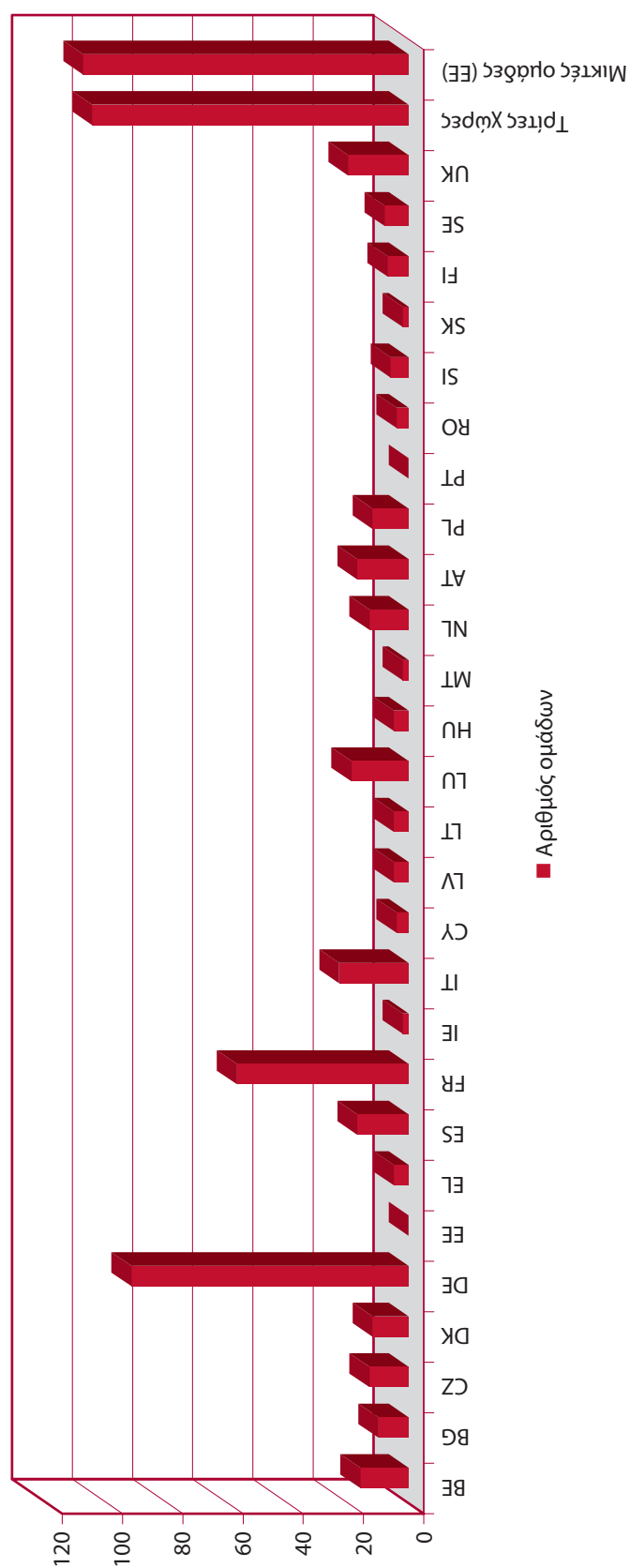
Β — Εκπαιδευτικές επισκέψεις (2009)

1. Καταμερισμός ανάλογα με την ιδιότητα των επισκεπτών

Αριθμός ομάδων	Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	Δικηγόροι/ Νομικοί σύμβουλοι	Καθηγητές Νομικής	Διπλωματικοί υπάλληλοι/ Βουλευτές	Φοιτητές/ Ασκούμενοι	Δημόσιοι υπάλληλοι	Λοιποί	Σύνολο
	103	91	27	11	252	40	65	589

2. Εκπαιδευτικές επισκέψεις — Κατανομή κατά κράτος μέλος (2009)

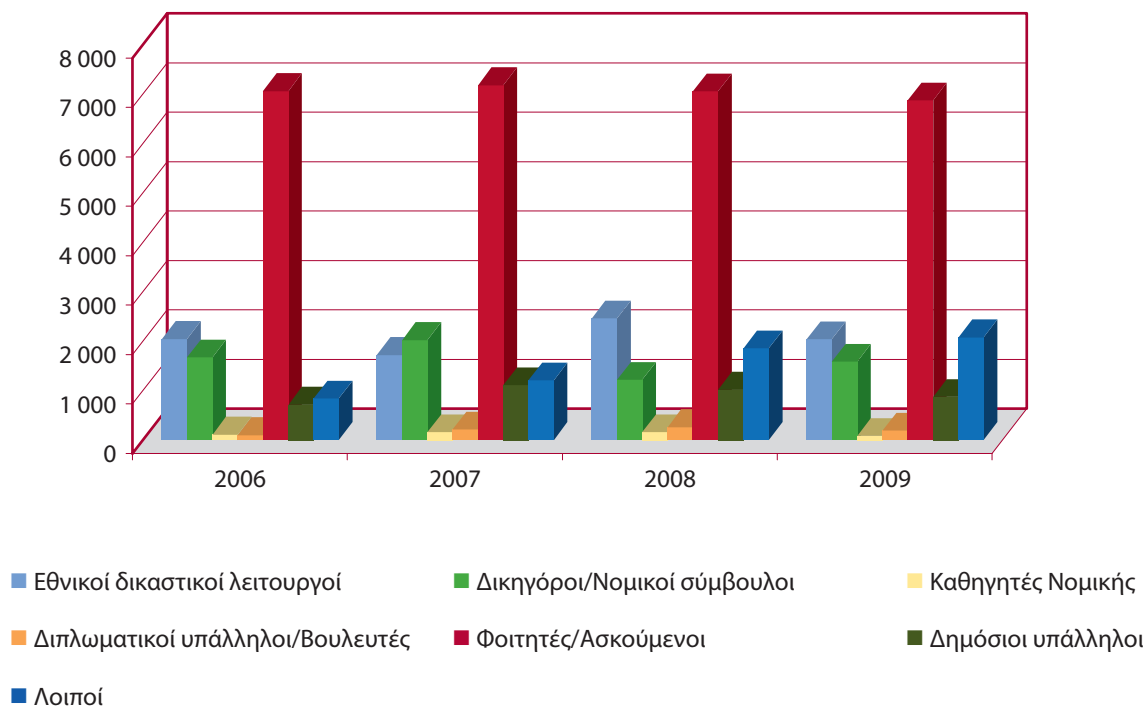

	Αριθμός επισκεπτών							Αριθμός ομάδων
	Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	Δικηγόροι/ Νομικοί σύμβουλοι	Καθηγητές Νομικής	Διπλωματικοί υπάλληλοι/ Βουλευτές	Φοιτητές/ Ασκούμενοι	Δημόσιοι υπάλληλοι	Λοιποί	Σύνολο
BE		20		26	296	55	172	569
BG	105				24			129
CZ	52	46	7		54			159
DK					281	28	52	361
DE	528	349		87	690	217	613	2 484
EE								0
EL	14				40		49	103
ES	150	20			245		29	444
FR	175	198			871	33	405	1 682
IE					59			59
IT		22	2		215			239
CY	10				16			26
LV				10	45	6		61
LT			10					10
LU	51		1		139	49	404	644
HU			8	4	73			85
MT		20			21			41
NL	42	58			152	25	54	331
AT	48	42	11		277	20		398
PL	57	56			40			153
PT								0
RO	7		12					19
SI		5			49			54
SK					28			28
FI	45	35			24		55	159
SE	66	19			20	14	34	153
UK	46	65			169			280
Τρίτες χώρες	168	96	2	66	1 291	26	66	1 715
Μικτές ομάδες (EE)	473	535	31		1 748	397	145	3 329
Σύνολο	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715
								589

3. Εκπαιδευτικές επισκέψεις — Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί (2009)

	CZ	ES	FR	IE	IT	HU	MT	AT	RO	SI	SK	FI	SE	Σύνολο
Συγκέντρωση	5	8	21	4	18	8	2	6	9	2	4	4	6	97

4. Εξελίξεις ως προς τον αριθμό και την ιδιότητα των επισκεπτών (2006–2009)

Αριθμός επισκεπτών

	Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	Δικηγόροι/Νομικοί σύμβουλοι	Καθηγητές Νομικής	Διπλωματικοί υπάλληλοι/Βουλευτές	Φοιτητές/Ασκούμενοι	Δημόσιοι υπάλληλοι	Λοιποί	Σύνολο
2006	2 044	1 673	108	101	7 056	714	840	12 536
2007	1 719	2 025	157	213	7 178	1 111	1 206	13 609
2008	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023
2009	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715

Γ — Επίσημες συνεδριάσεις

2 Φεβρουαρίου	Επίσημη συνεδρίαση επ' ευκαιρία της επίσημης υποσχέσεως που έδωσε η Baroness Ashton ως νέο μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
25 Σεπτεμβρίου	Επίσημη συνεδρίαση επ' ευκαιρία των 20 ετών του Γενικού Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
6 Οκτωβρίου	Επίσημη συνεδρίαση επ' ευκαιρία της μερικής ανανεώσεως της συνθέσεως του Δικαστηρίου και της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους νέων μελών του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης
26 Οκτωβρίου	Επίσημη συνεδρίαση επ' ευκαιρία της επίσημης υποσχέσεως που έδωσαν οι A. G. Šemeta, P. Samecki, K. De Gucht και M. Šefčovič ως νέα μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
14 Δεκεμβρίου	Επίσημη συνεδρίαση επ' ευκαιρία της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του P. Cruz Villalón ως γενικού εισαγγελέα του Δικαστηρίου

Δ — Επισκέψεις ή συμμετοχή σε επίσημες εκδηλώσεις

Δικαστήριο

1η Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην τελετή υποβολής ευχών για το νέο έτος που διοργάνωσε ο Fenech Adami, Πρόεδρος της Μάλτας, στη Βαλέτα
7 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου σε πανηγυρική συνεδρίαση του Cour de cassation, στο Παρίσι
20 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη Rechtspolitischer Neujahrsempfang που διοργάνωσε η Brigitte Zypries, υπουργός Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο Βερολίνο
30 Ιανουαρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στον εορτασμό των 50 ετών του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
30 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους του Corte Suprema di Cassazione, στη Ρώμη
5 και 6 Φεβρουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην European Ministerial Conference on Family Policy, στην Πράγα
9 Φεβρουαρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου σε επίσημη επίσκεψη του Conseil d'État, στο Παρίσι
19 Φεβρουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην ομάδα εργασίας που συνέστησε η Επιτροπή Ελέγχου του Προϋπολογισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία εξετάζει τα πορίσματα της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) στα κράτη μέλη, στις Βρυξέλλες
2 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην ετήσια γενική συνέλευση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Πολωνίας, στη Βαρσοβία
2 Απριλίου	Συμμετοχή του Προέδρου στην «Discussion to mark the 10th anniversary of the euro» που διοργάνωσε η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα, στη Φρανκφούρτη
20 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην κηδεία του λόρδου Gordon Slynn, στο St Margaret's Westminster, στο Λονδίνο
3 Μαΐου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στην ειδική τελετή που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία της εθνικής εορτής της Δημοκρατίας της Πολωνίας στην έδρα του Συνταγματικού Δικαστηρίου, στη Βαρσοβία
6 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου επ' ευκαιρία της πανηγυρικής ενάρξεως του 17ου Österreichischen Juristentages, παρουσία του Προέδρου της Δημοκρατίας της Αυστρίας, στη Βιέννη
14 έως 16 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου σε συνέδριο που διοργάνωσε η Ένωση Συμβουλίων Επικρατείας και Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων των κρατών μελών σε συνεργασία με το ελληνικό Συμβούλιο της Επικρατείας και την επιστημονική υποστήριξη του Bundesverwaltungsgericht της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, με θέμα «La juridiction administrative et l'e-justice», στην Αθήνα
22 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην επίσημη τελετή που διοργανώθηκε στο πλαίσιο της 60ής επετείου του Grundgesetz (γερμανικού Συντάγματος), στο Βερολίνο

14 και 15 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου της Ένωσης Συμβουλίων Επικρατείας και Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, καθώς και στην ετήσια γενική συνέλευση της Ένωσης, στο Λουξεμβούργο
24 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στις τελετές επ' ευκαιρία της σλοβενικής εθνικής εορτής και στη δεξίωση που παρέθεσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Σλοβενίας, στη Λουμπλιάνα
12 Ιουλίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην επίσημη τελετή ορκομωσίας της D. Grybauskaitė, Προέδρου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, στη Βίλνα
24 Ιουλίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, επ' ευκαιρία της 35ης επετείου από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Αθήνα
29 έως 31 Ιουλίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο συνέδριο που διοργάνωσε ο Chief Justice of England and Wales σε συνεργασία με το King's College με θέμα «Legal boundaries, common problems and the role of the Supreme Court», στο Λονδίνο
21 Σεπτεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους του ισπανικού Ανωτάτου Δικαστηρίου, υπό την προεδρία του Βασιλέως της Ισπανίας, στη Μαδρίτη
1η Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στον εορτασμό των 200 ετών του Ανώτατου Δικαστηρίου της Φινλανδίας, στο Ελσίνκι
1η Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην Verfassungstag (επίσημη τελετή για την επέτειο της ιδρύσεως του αυστριακού Συνταγματικού Δικαστηρίου), στη Βιέννη
1η Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου, κατόπιν προσκλήσεως του Lord Chancellor, στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους, στο Λονδίνο
3 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στις τελετές που διοργανώθηκαν στο πλαίσιο της «Tag der Deutschen Einheit», στο Sarrebruck
13 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην κηδεία του H. Jung, τέως Γραμματέα του Γενικού Δικαστηρίου, στο Βερολίνο
16 Οκτωβρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στην τελετή επίσημης ενάρξεως εργασιών του Supreme Court, κατόπιν προσκλήσεως του προέδρου του Supreme Court of the United Kingdom, στο Λονδίνο
19 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου κατά το συνέδριο που διοργάνωσε η International Association of Refugee Law Judges με θέμα: «Effective Interaction?: The Role of the European Court of Justice and National Courts and Tribunals in EU Asylum Law», στο Βερολίνο
22 και 23 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο «Sixième symposium des juges européens en matière de marques», στο Αλικάντε
26 και 27 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο διεθνές συμπόσιο «Vom harmonisierten Markenrecht zum harmonisierten Markenverfahren», στο Μόναχο
29 και 30 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου κατά τη συνάντηση των επικεφαλής των Εφετείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Ρώμη
12 Νοεμβρίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στο γεύμα εργασίας των μόνιμων αντιπροσώπων, στο Συμβούλιο, στις Βρυξέλλες

16 και 17 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη διακοινοβουλευτική συνάντηση «Building a Citizens' Europe — The Stockholm Programme 2010–2014 — The Parliamentary dimension of a European area of Freedom, Security and Justice», στις Βρυξέλλες
23 και 24 Νοεμβρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου, κατόπιν προσκλήσεως του προέδρου του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ουγγαρίας, κατά τον εορτασμό της 20ής επετείου του Συνταγματικού Δικαστηρίου, στη Βουδαπέστη
25 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στον εορτασμό της 150ής επετείου του Ιδρύματος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου, στο Βουκουρέστι
29 και 30 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου της Ένωσης Συμβουλίων Επικρατείας και Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις Βρυξέλλες
30 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο σεμινάριο για την αξιολόγηση των δικαστών, που διοργανώθηκε από την Ένωση Συμβουλίων Επικρατείας και Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις Βρυξέλλες
11 Δεκεμβρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου σε επίσημη επίσκεψη στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο
18 Δεκεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην τελετή που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία της «Ημέρας του Συντάγματος», στη Λουμπλιάνα

Γενικό Δικαστήριο

7 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου σε πανηγυρική συνεδρίαση του Cour de cassation, στο Παρίσι
13 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην επίσημη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο
20 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη Rechtspolitische Neujahrsempfang που οργανώθηκε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, στο Βερολίνο
30 Ιανουαρίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου στο σεμινάριο με θέμα «Cinquante ans de la Cour européenne des droits de l'homme vus par les autres Cours internationales», στο Στρασβούργο
19 Φεβρουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου σε συνεδρίαση που διοργανώθηκε από την Επιτροπή Ελέγχου του Προϋπολογισμού με θέμα την Υπερρεσία για την Καταπολέμηση της Απάτης, στις Βρυξέλλες
19–21 Φεβρουαρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Γενικού Δικαστηρίου στην Εσθονία, κατόπιν προσκλήσεως του υπουργού Εξωτερικών και του υπουργού Δικαιοσύνης, στο Ταλλίν
22–24 Φεβρουαρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Γενικού Δικαστηρίου στη Φινλανδία, κατόπιν προσκλήσεως της κυβέρνησεως, στο Ελσίνκι
11–13 Μαρτίου	Συμμετοχή στο συνέδριο που διοργάνωσε η International Bar Association με θέμα «Public and Private Enforcement of Antitrust in Europe — 5 Years on», στις Βρυξέλλες

17 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην επίσημη συνάντηση για την Ευρώπη, που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία της επισκέψεως του προέδρου της ομάδας προβληματισμού για το μέλλον της Ευρώπης, στη Ρώμη
26–28 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο 14ο διεθνές συνέδριο που διοργάνωσε το Bundeskartellamt, στο Αμβούργο
1η και 2 Ιουνίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Γενικού Δικαστηρίου στην Comisión nacional de la Competencia, στη Μαδρίτη
1– 4 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου επ' ευκαιρία του 5ου Φόρουμ Ευρωπαίων Νομικών, στη Βουδαπέστη
13 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην κηδεία του Hans Jung, τέως γραμματέα του Πρωτοδικείου, στο Βερολίνο
15 και 16 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους, στο Λονδίνο
15–18 Οκτωβρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Γενικού Δικαστηρίου στη Ρουμανία επ' ευκαιρία των 20 ετών του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατόπιν επίσημης προσκλήσεως του προέδρου του Εφετείου του Ιασίου και του πρύτανη του Πανεπιστημίου «Alexandru I. Cuza», στο Ιάσιο
22 και 23 Οκτωβρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Γενικού Δικαστηρίου στο 6ο συμπόσιο των Ευρωπαίων Δικαστών στον τομέα των σημάτων, σχεδίων και υποδειγμάτων, στο Αλικάντε
16 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο σεμινάριο που διοργάνωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα «Building a citizens' Europe», στις Βρυξέλλες
20 Νοεμβρίου	Επίσκεψη του προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου στον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή και τις υπηρεσίες του, και διάσκεψη με θέμα «Le principe de bonne administration dans la jurisprudence communautaire», στο Στρασβούργο
22–25 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση και συμμετοχή του Γενικού Δικαστηρίου στην επίσημη διάσκεψη που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία της 20ής επετείου του Συνταγματικού Δικαστηρίου, στη Βουδαπέστη
9 Δεκεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην κηδεία του γενικού εισαγγελέα Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, στη Μαδρίτη

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

1η και 2 Οκτωβρίου	Επίσκεψη στο ελληνικό Συμβούλιο της Επικρατείας
23 και 24 Νοεμβρίου	Επίσκεψη στο γαλλικό Conseil d'État και Conseil constitutionnel

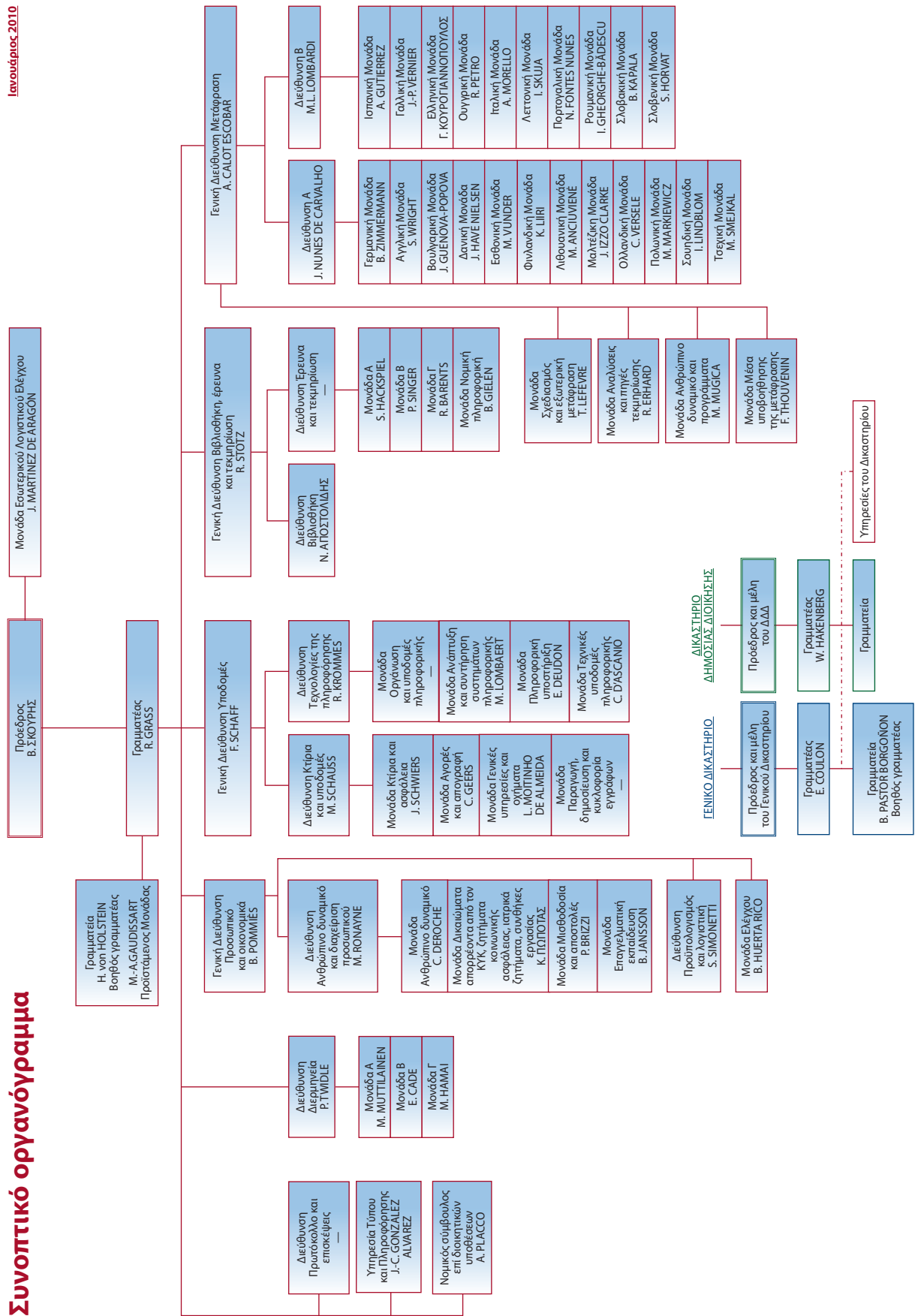

Συνοπτικό οργάνογραμμα

Συνοπτικό οργανόγραμμα

254

Ιανουάριος 2010

Έκθεση Πεπραγμένων 2009

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

**Έκθεση Πεπραγμένων 2009 — Σύνοψη των εργασιών του Δικαστηρίου, του Γενικού
Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2010 — 256 σ. — 21 × 29,7 cm

Αριθ. καταλόγου: QD-AG-10-003-EL-C

ISBN 978-92-829-0944-7

doi:10.2862/15960

ISSN 1831-8436

■ Υπηρεσία Εκδόσεων

ISBN 978-928290944-7

9 789282 909447

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- από τα γραφεία εκπροσώπησης ή τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στοιχεία επικοινωνίας θα βρείτε στο διαδίκτυο (<http://ec.europa.eu>) ή θα τα ζητήσετε με φαξ στον αριθμό +352 2929-42758.

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή (π.χ. ετήσιες σειρές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, συλλογές της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης):

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).

